

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ
ФИЛОЛОШКИ ФАКУЛТЕТ

Саша А. Савић

ЕТНОЛИНГВИСТИЧКА ВИТАЛНОСТ
СРПСКЕ ЗАЈЕДНИЦЕ
У ЗАПАДНОЈ АУСТРАЛИЈИ

докторска дисертација

Београд, 2019

UNIVERSITY OF BELGRADE

FACULTY OF PHILOLOGY

Saša A. Savić

ETHOLINGUISTIC VITALITY OF THE
SERBIAN COMMUNITY
IN WESTERN AUSTRALIA

Doctoral Dissertation

Belgrade, 2019

УНИВЕРСИТЕТ В БЕЛГРАДЕ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Саша А. Савич

ЭТНОЛИНГВИСТИЧЕСКАЯ
ЖИЗНЕСПОСОБНОСТЬ СЕРБСКОЙ ОБЩИНЫ
В ЗАПАДНОЙ АВСТРАЛИИ

докторская диссертация

Белград, 2019

ПОДАЦИ О МЕНТОРУ И ЧЛАНОВИМА КОМИСИЈЕ:

Ментор:

Др Јелена Филиповић, редовни професор на Филолошком факултету
Универзитета у Београду

Чланови комисије:

Датум одбране: _____

Драгоцену помоћ, магистралне научне смернице и неопходну подршку при изради овог рукописа пружиле су ми менторка проф. др Јелена Филиповић, доц. др Данијела Кулић и доц. др Сања Микетић, њима овим путем желим да изразим најдубљу захвалност. Овде посебну захвалност исказујем доц. др Станиславу Станковићу, и то на ванредном вишегодишњем научном и педагошком подстицају, на изузетно корисним сугестијама и саветима, те несебичном вођењу и бодрењу током израде докторске дисертације.

Топлу захвалност на лепом пријему и изванредној помоћи на терену дугујем српској имигрантској заједници и Српској Православној Цркви у Перту. Господину Николи Николићу из Перта најсрдачније се захваљујем на новчаној помоћи којом је помогао моје теренско истраживање у Аустралији.

Неизмерну захвалност исказујем својим дивним родитељима Драгани и Александру Савићу, својим ћеркама Мони и Иви, као и мојој драгој Љубици, хвала им на огромној љубави, подршци и стрпљењу свих ових година.

Етнолингвистичка виталност српске заједнице у Западној Аустралији

Резиме

Предмет ове дисертације је степен употребе и очувања српског језика, те степен употребе енглеског језика код припадника прве генерације српске дијаспоре у Западној Аустралији, односно у Перту, као и њихови ставови о српском језику и локалној српској језичкој заједници, српској култури и отаџбини. Ово истраживање се фокусира на етнолингвистичку виталност, на перципиране језичке компетенције код Срба у главном граду Западне Аустралије, и на моделе њихове идентификације. У истраживању је учествовала седамдесет и једна особа.

Студија обухвата истраживање повезаности фактора очувања језика и то кроз сагледавање објективних фактора који обухватају статус (социјални, економски, језички), демографију (број говорника, дистрибуција говорника), институционалну подршку (медији масовне комуникације, образовање, култура, религија), и субјективних фактора које пак чине оне вредности које припадници мањинских заједница придају свом мањинском или већинском (одн. доминантном) језичком идиому. Поред ове две врсте фактора, истраживање етнолингвистичке виталности обухвата и степен употребе језика припадника мањинске заједнице, тј. њихову компетенцију у употреби и матерњег и већинског језика, као и њихове стратегије у свакодневној комуникацији и сл.

У уводу дисертације дате су неке опште одредбе о проблематици и приступу овом истраживању. Следеће поглавље садржи теоријски оквир овог истраживања, у њему су обрађене језичке политике и језичко планирање, феномен језика у контакту, затим теорије очувања/замене језика уз анализу фактора које досадашња истраживања идентификују као релевантне за раније резултате истраживања у области језичких контаката у вишејезичним заједницама, попут културног идентитета, теорија о двојезичности/мултилингвизму/плурилингвизму, етницитета, те односа религије и очувања језика. Овде је дат и преглед постојећих релевантних истраживања на плану очувања српског и неких других језика у Аустралији и неким другим земљама.

У трећем поглављу обрађена је историја српске имиграције у Аустралији, као и развој и утицај Српске православне цркве на српске исељенике у Западној Аустралији, те ставови исељеника везаних за ту црквену организацију. Говори се и о медијима на српском језику, како штампаним тако и електронским, и о културно-уметничким удружењима која свакако подстичу коришћење српског језика и неговање српске културе. У овом делу дисертације обрађени су и социодемографски подаци о Србима у Западној Аустралији.

У четвртом поглављу говори се о методологији, циљевима и хипотезама овог истраживања. У њему су обрађене информације о пореклу испитаника, времену њиховог доласка у Западну Аустралију, о породици и степену образовања. Међу испитаницима се налазе припадници прве генерације српске дијаспоре у Аустралији у узрасту од 22 до 80 година. Студија обухвата само оне чланове српске заједнице који су се трајно преселили у Аустралију, а не обухвата оне који су привремено у Аустралији, као туристи са вишемесечним боравком, или особе са привременим радним као и оне са студентским визама. Разматрани су разлози њихове миграције у Аустралију, степен њиховог образовања, те ставови према Србији. Коришћени упитник је преузет са специјализованог сајта за истраживања изумирања језика [The language attrition website (<http://www.let.rug.nl/languageattrition/SQ>)] и прилагођен је српској етничкој заједници у Аустралији и то на основу података добијених на терену.

У наредном поглављу анализирани су резултати истраживања у области језичке употребе, самопроцене знања српског и енглеског језика, те ставови о језичким питањима, о српској заједници у Аустралији и ставови према очувању српске културе. Потом су обрађени и ставови испитаника о њиховој употреби српског и енглеског језика, као и њихово коришћење тих језика у породици, са рођацима, са пријатељима, на послу, у цркви и српским организацијама. Поред тога говори се и о ставовима о очувању језика, билингвизму, те радњама које испитаници предузимају у неговању и очувању српског језика. У овом поглављу обрађени су и ставови о очувању културних вредности, медијима на српском језику, идентитету, личној идентификацији, о ангажовању у српским клубовима и цркви, о живљењу односно останку у Аустралији и могућем повратку у Србију.

У следећем делу дисертације, у закључном осврту, доноси се сумарни преглед добијених резултата о употреби језика и очувању културног наслеђа Срба у Западној

Аустралији. Потврђена је основна хипотеза, тј. полазна претпоставка да код припадника прве генерације српске мигрантске заједнице у Перту постоји добар степен очувања српског језика и српских културних вредности, али да не постоји идеални прототип особе која чува српски језик и културу, већ да на то утичу бројни субјективни, али и објективни фактори који нису под њиховом контролом.

Кључне речи: Срби, српска заједница, Западна Аустралија, Перт, језик, култура, етнолингвистичка виталност, ставови

Научна област: лингвистика, културологија

Ужа научна област: социolingвистика

УДК број: _____

Ethnolinguistic vitality of the Serbian community in Western Australia

Summary

The subject of this dissertation is the degree of use and preservation of the Serbian language along with the degree of use of English among the members of the first generation of Serbian diaspora in Western Australia, in Perth, as well as their attitudes about the Serbian language and the local Serbian language community, Serbian culture and their homeland. This research focuses on ethnolinguistic vitality, perceived language competences of the Serbs in the capital of Western Australia, and the models of their identification. The research involves responses from seventy one persons.

The study involves the research of the connection between language preservation factors by regarding objective factors that include status (social, economic, linguistic), demography (number of speakers, distribution of speakers), institutional support (mass communication media, education, culture, religion), and subjective factors that are those values that members of minority communities attribute to their minority or majority (i.e. dominant) language idiom. In addition to these two types of factors, the research of the ethnolinguistic vitality also includes the degree of language use of the members of the minority community, i.e. their competence in the use of both the mother tongue and majority language, as well as their strategies in everyday communication, etc.

The introduction provides some general overview of the issue and the approach to this research. The next chapter provides a theoretical framework of this research; it deals with language policies and language planning, language contact phenomena, theories of language switch/preservation along with the analysis of factors that previous research identified as relevant for earlier results of the research in the field of language contacts in multilingual communities, such as cultural identity, ethnicity, the theories of bilingualism/multilingualism/plurilinguism, and the relationship between religion and language preservation. An overview of existing relevant research on the preservation of Serbian and some other languages in Australia and other countries is also provided.

The third chapter elaborates the history of Serbian immigration in Australia, as well as the development and influence of the Serbian Orthodox Church on Serbian emigrants in Western Australia, as well as the views of emigrants related to that church organization. It also refers to the Serbian language media, both printed and electronic, along with the cultural and artistic associations that undeniably encourage the use of the Serbian language and the cultivation of Serbian culture. Sociodemographic data on Serbian community in Western Australia is also analysed in this part of the dissertation.

The fourth chapter discusses the methodology, goals and hypotheses of this research. It contains information on the origin of the respondents, the time of their arrival in Western Australia, their family and the level of education. The respondents are members of the first generation of the Serbian diaspora in Australia ranging from 22 to 80 years of age. The study covers only those members of the Serbian community who permanently moved to Australia, and does not include those who are temporarily in Australia, as long stay tourists, or those on temporary work or study visas. The reasons for their migration to Australia, the level of their education, and their attitudes towards Serbia are also examined. The questionnaire used was taken from a specialized site for exploration of language attrition [The language attrition website (<http://www.let.rug.nl/languageattrition/SQ>)], and adapted to the Serbian ethnic community in Australia based on the data obtained in the field work.

The next chapter analyzes the results of the research in the field of language use, the self assessment of Serbian and English language knowledge, and the attitudes on linguistic issues, the Serbian community in Australia, and the preservation of Serbian culture. Next, the dissertation analyzes the attitudes of the respondents about their knowledge of Serbian and English, as well as their use of the languages in the family, with relatives, with friends, at work, in church and Serbian organisations. Furthermore, the study discusses the attitudes towards the preservation of language, bilingualism and the attempts of the respondents to preserve the Serbian language. This chapter considers the views on the preservation of cultural values, the media in the Serbian language, identity, personal identification, the engagement in Serbian clubs and the church, as well as on life and residency in Australia, or possible return to Serbia.

At the end of the dissertation, in the final review, we look back at the basic hypothesis and bring a summary overview of the obtained results on the use of languages and the preservation of the cultural heritage of Serbs in Australia. The basic hypothesis was confirmed,

i.e. the starting assumption that the members of the first generation of the Serbian migrant community in Perth have a good degree of preservation of the Serbian language and Serbian cultural values, but that there is no ideal prototype of a person who preserves the Serbian language and culture, and this is influenced by numerous both subjective and objective factors they are not under their control.

Keywords: Serbs, Serbian community, Western Australia, Perth, language, culture, ethnolinguistic vitality, attitudes

Scientific field: linguistics, cultural studies

Specialized scientific field: sociolinguistics

UDC: _____

Садржај

1.	Увод.....	1
1.1.	Проблем и приступ	4
2.	Теоријски оквир	6
2.1.	Језички ставови и идеологије.....	6
2.1.1.	Језички ставови	10
2.1.2.	Ставови према имигрантским језицима и говорницима тих језика	13
2.1.3.	Језичке идеологије и идентитет	21
2.2.	Културни идентитет.....	23
2.2.1.	Култура	26
2.2.2.	Културне разлике	27
2.2.3.	Етнички, расни и културни идентитет	29
2.2.4.	Етнолингвистички идентитет	32
2.2.5.	Етнолингвистичка виталност.....	35
2.2.6.	Одређивање етнолингвистичке виталности	37
2.2.7.	Религијски идентитет.....	40
2.3.	Језици у контакту	43
2.3.1.	Двојезичност / мултилингвизам / плурилингвизам	44
2.3.2.	Замена кодова	46
2.3.3.	Губитак и замена језика.....	49
2.3.4.	Језик у имиграцији	51
2.3.5.	Енглески као <i>lingua franca</i>	52
2.4.	Ранија истраживања о српском језику у дијаспори	55
2.5.	Језичке политике и језичко планирање.....	59
2.5.1.	Језичке политике Аустралије.....	62
2.5.1.1.	Програм енглеског језика за одрасле мигранте.....	64
2.5.1.2.	Национална језичка политика.....	65
2.5.1.3.	Аустралијска политика језика и писмености	66
2.5.1.4.	Национална стратегија азијских језика / студија за аустралијске школе	67
2.5.1.5.	Писменост за све: изазов за аустралијске школе	68
2.5.1.6.	Национални извештај о језичком образовању у аустралијским школама / Национални план за учење језика у аустралијским школама 2005 – 2008.....	69
2.5.1.7.	Национална политика староседелачких језика	70
2.5.1.8.	Аустралијска политика мултилингвизма.....	72

2.5.1.9. Учење других – неенглеских језика	74
2.5.1.10. Закључак	76
3. Срби у Аустралији	78
3.1. Историјски приказ.....	80
3.1.1. До Другог светског рата	80
3.1.2. После Другог светског рата	83
3.1.3. Шездесете – осамдесете године двадесетог века	86
3.1.4. Од деведесетих година двадесетог века до данас	89
3.2. Историјат насељавања Срба у Западној Аустралији	93
3.2.1. Пре Другог светског рата	93
3.2.2. После Другог светског рата	94
3.2.2.1. Прве српске православне цркве у Перту.....	95
3.2.2.2. Српски клубови	98
3.2.3. Након распада СФРЈ	99
3.2.4. Нове српске цркве	101
3.2.5. Медији на српском језику	102
3.2.6. Српска етничка школа	105
3.2.7. Тесла форум.....	108
3.3. Срби у Западној Аустралији – социодемографски подаци.....	110
3.3.1. Подаци добијени пописом становништва.....	110
3.3.2. Географска распрострањеност.....	113
3.3.3. Етнолингвистичка виталност.....	114
3.3.4. Брачни статус	115
3.3.5. Верска опредељеност.....	115
3.3.6. Образовна структура.....	116
4. Методологија и извори података.....	119
4.1. Предмет и циљ истраживања.....	119
4.2. Задаци истраживања	123
4.3. Хипотезе.....	123
4.4. Упитник.....	124
4.5. Етнолингвистичке карактеристике испитаника	129
4.5.1. Пол информатора	130
4.5.2. Старосне групе информатора.....	131
4.5.3. Место и држава рођења	132
4.5.4. Држављанство	133

4.5.5.	Образовање	134
4.5.6.	Време миграције у Аустралију	136
4.5.7.	Разлог миграције	138
4.5.8.	Повезаност са црквом	138
4.6.	Закључак	139
4.7.	Значај истраживања	139
5.	Резултати истраживања	140
5.1.	Језичка употреба и виталност језика: анализа података	140
5.1.1.	Процена знања српског језика пре миграције у Аустралију.....	
и у тренутку истраживања		141
5.1.2.	Процена знања енглеског језика пре миграције у Аустралију	
и у тренутку истраживања		151
5.1.3.	Виталност и употреба српског и енглеског језика.....	163
5.1.3.1.	Породично окружење испитаника и језик у породици.....	164
5.1.3.2.	Контакт са рођацима и пријатељима у Србији.....	168
5.1.3.3.	Употреба језика у свакодневним ситуацијама	174
5.1.4.	Учење и очување језика код деце	228
5.1.4.1.	Ставови о важности српског језика у породици	255
5.1.5.	Билингвизам	260
5.1.5.1.	Ставови о билингвизму	265
5.1.6.	Очување српске културе и идентитета у Аустралији	274
5.1.6.1.	Ставови према Србији и повратку.....	287
6.	Закључак	305
6.1.1.	Потхипотеза 1	306
6.1.2.	Потхипотеза 2	309
6.1.3.	Потхипотеза 3	313
6.1.4.	Потхипотеза 4	315
6.1.5.	Потхипотеза 5	318
6.1.6.	Потхипотеза 6	322
6.1.7.	Потхипотеза 7	324
6.1.8.	Потхипотеза 8	327
6.2.	Дискусија	331
6.3.	Закључна разматрања	342
	Литература.....	347
	Прилози.....	366

Биографија	400
Изјава о ауторству.....	401
Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада.....	402
Изјава о коришћењу	403

1. Увод

Потреба људи да се склоне од различитих сукоба и прогона, репресија, насиља или природних катастрофа, као и жеља за бољим животом, слободом, сједињењем са породицом или члановима породице или са пријатељима, стално су их нагониле да мигрирају. У неким случајевима људи су мењали своју земљу живљења насилним путем, било у виду трговине робовима, или групама осуђеника које су биле присиљене да напусте своје огњиште (Vrachnas et al. 2005: 2). Иако су миграције биле актуелне током читавог постојања људског рода, њихов интензитет се појачао нарочито после Другог светског рата развојем транспортних средстава, када су миграције постале глобалне. У многим земљама је то довело до повећања процента становништва које је рођено у некој другој земљи. Са собом су те особе донеле нешто чега до тада није ни било у њиховим новим земљама: они су са собом носили своју културу, језике, религију, етничност и остале национално-духовне кодове којима су доласком у ново окружење створили изазове како себи, тако и земљи доласка (Hugo 2005).

Земље домаћини су налазиле различите начине да регулишу најпре саму могућност усељавања у њих, а затим су различитим правним регулативама контролисали слободе изражавања религијске, језичке и етничке разноликости. Државне политике према имигрантима се разликују од земље до земље, умногоме зависе од бројних фактора, од нивоа демократије па до етничког састава. У већини националних држава тешко се налазе начини како приступити проблему значајних демографских промена са којима се оне суочавају. Државне институције тих земаља највећу пажњу посвећују утицају избеглица на сопствено друштво, на избегличке азиле и на начине да се убрза интеграција у ново друштво (Zunzer 2004), па институције не само да желе да одрже традиционалне структуре, већ теже ка јачању њихових веза са старим начином функционисања и са локалним идентитетом (Yagmur 2005). Придошлице су принуђене да прихватају традиционалне норме и вредности. У тим земљама питање које се најчешће поставља је: „Може ли неко да припада земљи домаћина, а да у исто време одржава везе са мањинском културом

или са страном земљом?“ (Simon 2012). Иако је у неким земљама попут Аустралије, САД-а и Канаде признат концепт мултикултурности, у другим се он критикује, јер се у њима сматра да је идентитет строго подређен једној земљи, тако да посвећеност једној култури онемогућава квалитет посвећености идентитету земље домаћина. Како је долазило до повећања процента становништва које је гајило снажна осећања ка још неким земљама сем земље домаћина, доношени су бројни закони који су за циљ имали да се под контролу ставе ток долазака миграната, проблеми у мигрантским питањима, као и њихов утицај на креирање унутрашње и спољашње политике земље у коју су се доселили (Castles, Miller 2009).

Аустралијска политика мултикултурализма је резултат бројних неуспелих политика којима је аустралијска влада желела да одбрани „белост“ (Anderson 2003; Moreton-Robinson 2004, 2005) своје државе и свог становништва. Пре ње су биле доминантне политике које су на мање-више радикалан начин контролисале прилив имиграната, те дефинисале њихово прилагођавање на успостављени систем културних, политичких и друштвених вредности.

Поред политике према мигрантима, због великог прираштаја броја истих, дошло је до промене језичке структуре, те се посегло за креирањем посебних закона који су дефинисали права миграната у погледу коришћења матерњег језика, то јест, дошло је до креирања језичких политика. Становништво земаља које су некада биле национално „чисте“ дошло је у ситуацију да своје националне, јавне установе мора да дели са особама које не потичу из те земље и које не говоре њихов, национални језик. У многим земљама креирање иоле толерантније политике према мигрантима и њиховим језицима на нивоу власти, државних и јавних уснова наилазило је на много проблема и отпора код староседелаца. Један од таквих покрета се јавио у Сједињеним Америчким Државама и познат је као *English-only*¹, док је у Француској неопходно да се особа потпуно одрекне својег језика и културе, те да се асимилира у

¹ Само енглески.

већинску, „матичну“ културу уколико жели да постане пуноправни држављанин (Castles 2004).

Очување језика мањина у великој је мери повезано са виталношћу чланова мањинске заједнице (Giles, Bourhis, Taylor 1977). Сви чланови заједнице су одговорни за прихватање језика предака код младих и за његово очување. Уколико чланови мањинске заједнице језик прихвате као једну од суштинских вредности своје културе, по Смолицу (Smolic 1997), тај језик има већу могућност очувања кроз генерације. Овакав став језичке виталности директно је повезан са формирањем идентитета појединца.

У земљи попут Аустралије, где живе особе из преко 200 различитих земаља, изражавање других религијских уверења се не прихвата увек са разумевањем, што је показано још на самом почетку настањивања Европљана, који се нису нимало потрудили да схвате културу и традицију првобитних становника овог континента која се протеже од *Времена сна*², још пре 60000 година. Када су први Европљани стигли 1788. како би основали кажњеничку колонију, нису марили за природу и традицију староседелаца које су поробљавали или за снагу везе домородаца и њихове земље и територија.

Ипак, Аустралија више од 40 година развија снажно и толерантно мулти-етничко друштво окренуто просперитету и унапређењу права живљења у свим аспектима друштвеног ангажовања, засновано на слободи говора, мисли и изражавања. Својом политиком мултикултурности Аустралија не подразумева само културну и етничку различитост савремене Аустралије, већ ствара услове којима би се та различитост искористила за добробит свих Аустралијанаца (National Multicultural Advisory Council 1995). Политика мултикултурности захтева од свих Аустралијанаца да прихвате основну структуру и принципе аустралијског друштва – устав и владавину права, толеранцију и једнакост, парламентарну демократију, слободу говора и вероисповести, енглески као национални језик и једнакост полова.

² Време Сна (енгл. Dreamtime) је абориџински мит о стварању света.

Велики број нових имиграната³ који се константно уселјава у Аустралију⁴, а који узрокује дубоке промене у друштву, присио је неке политичаре и медије да у прошлости бирају политику која је кривила придошлице из одређених земаља у неким периодима за бројне друштвене проблеме⁵. Они су тиме изазивали јака анти-имигрантска осећања и антагонизме у већинском друштву. Тако, на пример, постоји парламентарна политичка странка „Једна нација Паулине Хенсон“⁶ у аустралијском друштву чији се ставови рефлектују у снажном противљењу политици мултикултурности.

1.1. Проблем и приступ

Српски језик и културу у Аустралији на први поглед карактерише изражена виталност у поређењу са другим етничким, односно језичким заједницама⁷. Већина студија о Србима у Аустралији до сада се концентрисала на демографско-историјске податке о очувању језика, језичке интерференције и губљење језика. До сада није спроведено ниједно истраживање у чијем би фокусу били ставови чланова српске заједнице према сопственом језику и култури, и не постоје студије о повезаности фактора очувања језика и етнолингвистичких ставова аустралијских Срба у контексту имиграције. Ово истраживање би требало да допринесе недовољно проученој теми о Србима ван Србије, односно, о бројној и јако занимљивој српској

³ Према подацима америчке ЦИА годишњи прилив миграната је 5,74 на 1000 становника. Преузето 12. 2. 2015. са <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2112rank.html>.

⁴ Према подацима аустралијске владе, на сваких 2 минута и 13 секунди у Аустралију се усели нови мигрант (<http://www.abs.gov.au/ausstats/abs@.nsf/94713ad445ff1425ca25682000192af2/1647509ef7-e25faaca2568a900154b63!OpenDocument>).

⁵ Када се сагледа историја званичне политике Аустралије према имигрантима, приметимо да су у свакој од њих постојале групе земаља које су биле повлашћеније и друге према којима се водила рестриктивнија политика издавања уселеничких виза.

⁶ Pauline Hanson's One Nation (PHON или ONP, позната и као One Nation или One Nation Party) је националистичка, десничарска, популистичка странка у Аустралији. „Једну Нацију“ су основали 1997. године посланица Паулина Хенсон и њени саветници Дејвид Етриц и Дејвид Олдфилд.

⁷ Израз „језици заједница“ је настао седамдесетих година, и односио се на језике који нису енглески, а које су имигранти донели у Аустралију.

заједници у Аустралији (у овом случају конкретно у Западној Аустралији и Перту) и о њиховим ставовима према очувању српског језика и културе.

Срби су се на тло Аустралије почели досељавати још у времену „златне грознице“. У то време Срби су долазили у Аустралију из области које су биле под аустро-угарском или турском влашћу, те су се водили као становници тих земаља. Према подацима добијеним из пописа 2011⁸, на тлу Аустралије живи 20.268 особа пореклом из Србије, али је тај податак доста упитан јер је према попису из 2001. на територији Аустралије живело 55.365 особа српског порекла. Према попису из 2011.⁹ године, у Западној Аустралији живи 5218 особа које се изјашњавају као Срби, али се незванично говори о броју од око 12 до 14 хиљада особа српског порекла. Број особа српског порекла у Аустралији (и Западној Аустралији) у сталном је порасту јер постоји велико интересовање људи из Србије да се одселе у ову земљу (Rejin-Stokic, Grecic 2012).

Питање на које жели да одговори ова студија је следеће: да ли и како, у контексту имигрантске заједнице, аустралијска политика мултикултурализма и аустралијска језичка политика мултилингвизма утичу на формирање и одржање ставова о језику и култури код припадника српске етничке заједнице. Студија обухвата истраживање веза између језика којим имигранти говоре (феномен језика у контакту) и ставова српских имиграната. Такође, оно истражује и додатне информација попут избора језика, труда који се улаже у очување језика и контакта са Србијом и локалном српском заједницом. Студија се фокусира на везу ставова појединаца према језику и култури, те на корелацију ових ставова и понашања.

У сврху овог истраживања испитаници су одговарали на питања кроз упитник о ставовима о коришћењу језика у друштву, на послу, код куће и о учешћу у српским културним, спортским и религијском организацијама. На тај упитник су одговарале особе из Србије, Босне и Херцеговине, Хрватске и других земаља, као и особе чији су родитељи пореклом из Србије, а које живе у области града Перта и Фриментла.

⁸ Australian Bureau of Statistics – Аустралијски биро за статистику 2011. Преузето са: <http://www.abs.gov.au/websitedbs/censushome.nsf/home/quickstatscob?opendocument&navpos=220>.

⁹ Исто.

Разговори са појединцима су снимљени како би се сакупили подаци о језичком контакту и ставовима, али квалитативно истраживање је вршено само у сврху пилот-истраживања у овој студији. Подаци су анализирани коришћењем комбинације СПСС квантитативног статистичког софтвера и дескриптивно-статистичком анализом добијених података.

Резултати указују на то да су ставови према очувању српског језика у највећем броју позитивни. Међутим, оно што је забрињавајуће је да се ставови одређеног броја српске деце не подударају са ставовима њихових родитеља. То није на нивоу који би био алармантан, али је ипак добар показатељ ставова који су пренесени са родитеља на децу, а рефлектују се не само у језику, већ и у чланству у бројним српским организацијама. Како је повећан број новопридошлих Срба у Аустралију, у српском језику код ових говорника није примећено често прекључивање кодова (које је у већој мери присутно код њихове деце), док постоје и примери деце српског порекла, рођене у Аустралији, који показују да није немогуће да се добро научи језик којим су говорили родитељи пре миграције у Аустралију.

Ово истраживање доприноси разумевању ставова српске дијаспоре у Аустралији. У њему се истражује какви су језички ставови чланова различитих мигрантских група Срба, укључивши имиграцију пристиглу после Другог светског рата, оне који су дошли седамдесетих година, до избеглица и најновијег таласа економских миграната досељених после 2010. године.

Студија доприноси другим истраживањима о Србима у дијаспори.

2. Теоријски оквир

2.1. Језички ставови и идеологије

Концепт идеологија се појавио у друштвеним наукама и социолингвистици кроз обновљено интересовање о политичкој клими у којој се одвија друштвени живот (Garrett, Coupland, Williams 2003). Идеологије су друштвени конструкти који нам помажу да створимо друштвену (културну, политичку, лингвистичку и сл.) слику

света који нас окружује (Filipović 2018: 21). Како она даље наглашава, термин идеологија нема значење са којим се најчешће употребљава у савременом српском језику, а то је значење политичке идеологије. Идеологије су много шири психо-когнитивно-социјални конструкти који су присутни у животу сваког људског бића. Оне се базирају на културним моделима који варирају од једне друштвене заједнице до друге, али их свака без изузетка поседује. Наше свакодневно понашање, наши ставови према сопственом идентитету и идентитету и вредности наше и других заједница у великој су мери условљени управо различитим идеологијама на основу којих се формирамо као личности и као друштвени актери (Filipović 2018). Лингвистичке идеологије су више од индивидуалних ставова говорника према језицима, или према употреби језика на неки одређен начин. Оне укључују вредности, праксу и веровања који су повезани са начином употребе језика и са дискурсом који се заснива на вредностима и веровањима на државном, институционалном, националном и глобалном нивоу, али њихов утицај није увек видљив. Често се њихов опсег и ограничења морају закључити из природе индивидуалних и групних акција, очекивања и одлука које се јављају у релевантним друштвеним сферама (McGroarty 2008).

У социолингвистици језичка идеологија се појављује као важан концепт за разумевање политике језика у вишејезичним ситуацијама, као и у вези са имиграцијом и друштвеним укључивањем и искључивањем уопште (Blommaert, Verschueren 1998) и као политички осетљива позадина било ког проучавања језичких варијација и промена (Woolard, 1998; Irvine, Gal 2000). Језичка идеологија је виђена као кључни део „етно пејзажа“¹⁰ у којем функционишу језички кодови и варијетети (Appadurai 1996).

Сполски (Spolsky 2004) наглашава да је језичка политика збир одлука о језику и језичких пракси, те да је уоквирена трима главним факторима:

- језичком праксом, тј. стварним језички оријентисаним понашањем појединаца и институција;

¹⁰ Енгл. *ethnoscape*.

- језичким менаџментом, званичним и незваничним правилима у вези избора и природе језичких кодова; и
- језичким идеологијама, које су најапстрактније од сва три фактора, а које чине разумевања, веровања и очекивања која утичу на све изборе које доносе језички корисници, чак и када су имплицитни.

Било да су експлицитне или имплицитне, језичке идеологије неизбежно укључују, често несвесно, идеализоване процене говорника и њихове оцене конкретних језичких форми, заједно са мишљењима о појединцима и групама које прате или одбацују конвенционална очекивања у вези са језичком употребом. Стварно понашање језика можда није увек у складу са експлицитно прокламованим језичким идеологијама из више разлога. Један је да идеологије могу укључити елементе који су интерно контрадикторни. Други је да идеологије везане за језик и употребу језика не постоје у вакууму, концептуално или временски; оне се преклапају и непрекидно деле социјални и концептуални домен са другим кључним убеђењима и сродним програмима који утичу на одлуке у вези са одговарајућим алтернативама у образовању, раду, владиним политикама и тако даље у сталном динамичном политичком току (Kingdon 1995).

Језичке идеологије обухватају вредности, праксу и веровања повезана са коришћењем језика од стране говорника и са дискурсом који дефинише вредности и веровања на институционалном, државном, националном и глобалном нивоу. По Блеклецу (Blackledge 2005) једна од кључних теоријских парадигми на којој се заснива анализа репродукције језичких идеологија је она коју је развио француски социолог Пјер Бордје¹¹. Сложени начини по којима се језичке идеологије производе и репродукују могу се схватити према Бордјеовом (Bourdieu 1986) моделу хабитуса и поља. Један од кључних концепата Бордјеа у разумевању дискурзивне репродукције моћи је *хабитус* – сет диспозиција или научених понашања, који пружа појединцима упуте о томе како треба поступати и одговорати током свакодневног живота. Хабитус је кроз обрасце понашања групе инкорпориран у историју, културу, језик и друге

¹¹ Pierre Bourdieu.

норме. Међутим, баш као што и на економском тржишту постоје монополи и односи моћи, што значи да сви произвођачи и њихови производи немају подједнаке почетне позиције, тако и на језичком тржишту постоји однос моћи који значи да сви говорници не почињу једнаки (Bourdieu 1993). Хабитус појединца постоји у односу на *поље* у којем тај појединац делује и представља друштвено окружење појединца. Хабитус појединца може или не мора бити у складу са тим шта се очекује у одређеном пољу. Када хабитус доживи друштвену околност са којим је упознат и постоји континуитет, све је добро. Бордје изражава овај однос између хабитуса и поља као „*comme il faut*“, „управо тако“ (Bourdieu 1993: 85), или „осећај за игру“ (Bourdieu 1990: 66). Оне групе које имају алтернативни систем хабитуса могу имати мало могућности за учешће у јавности. Поље је конструисано барем делимично у вредностима и веровањима која су повезана са језичким праксама. Однос између хабитуса и поља ствара услове у којима се производе и репродукују постојеће заједничке очигледности. У овом контексту „очигледности“ су оне наизглед логичне, а некад погрешне претпоставке које константно конструишу и ојачавају хегемонистичке идеологије. Овај процес симболичког насиља, производње и репродукције логичког консензуса јавља се у дискурсима у медијима, образовању, политици, економији и законима, да поменемо само институционалне контексте.

Језичке идеологије су „културолошки концепти природе, облика и сврхе језика, и комуникацијског понашања као рефлексије колективног поретка“ (Gal, Woolard 1995: 130; Woolard 1998). Можемо их дефинисати и као „менталне творевине које постоје у свести већег броја говорника конкретног језика, којима се они врло често несвесно воде и које су уткане у оно што ти говорници сматрају *здравим разумом* захваљујући образовно-васпитном процесу, медијима и (најчешће) неписаним конвенцијама које постоје у самом друштву, а које репрезентују кохерентан систем представа о језику и језичкој употреби“ (Микетић 2017: 69).

2.1.1. Језички ставови

Језички ставови су различито дефинисани у досадашњим истраживањима о језику. Неки аутори су давали кратке и донекле опште дефиниције. На пример, Хенерсон, Морис и Фиц-Гибон (Henerson, Morris, Fitz-Gibbon 1987: 13) пишу: „У овој књизи, реч „став“ ће се користити прилично широко да бисмо описали све објекте које желимо мерити што се тиче афекта, осећаја, вредности и веровања.“ Други истраживачи нуде више елаборативних дефиниција. Опенхајм (Oppenheim 1982) укључује у своју дефиницију неке од многих исхода, укључујући понашања, из којих појединци покушавају закључити ставове других особа. За њега, став је:

„...конструкт, апстракција која се не може директно схватити. То је унутрашња компонента менталног живота која се изражава, директно или индиректно, кроз тако очигледне процесе као стереотип, веровање, вербалне изјаве или реакције, идеје и мишљења, селективно присећање, љутњу или задовољство или неке друге емоције и разне друге аспекте понашања“ (Oppenheim 1982: 39).

Да би се језички ставови добро проучили, јако је важно да се сагледају неке кључне варијабле. Ставови према језику се мењају с годинама; деца могу да промене свој став када постану тинејџери, а ставови тинејџера се мењају када постану одрасле особе. Они прилагођавају језичке ставове у складу са својом друштвеном интеракцијом и искуствима из свог окружења. Језички ставови могу да се разликују због друштвеног и културног окружења и учешћа жена и мушкараца у њему (Imane Hafida 2013: 38). Образовни контекст у којем се језички ставови развијају може бити јако битан фактор. Позитивни и негативни ставови према језику и њихова промена се могу креирати кроз званични курикулум и имплицитно помоћу њега. Постоје и друге варијабле које могу утицати на језичке ставове попут језичке способности или језичког и културног порекла особа у датом друштву.

У историји живота једног језика став може бити пресудан, али језички ставови не воде увек ка очувању језика (Fishman 1985). По Фишману, уколико је језик прихваћен као основна вредност, и као такав испреплетан са другим основним вредностима, попут религијске и историјске свести, тек је онда могуће очување језика. У развоју или пропадању језика, његовом обнављању или уништењу, став може бити централни фактор. Статус и значај језика у друштву и код појединца понајвише зависи од усвојених или научених ставова. Успех језичке политике делом се заснива на ставовима који окружују тај језик. Луис (Lewis 1981: 262) примећује да свака језичка политика, посебно у систему образовања, мора узети у обзир став оних који ће вероватно њом бити погођени; мишљење овог аутора је да на дужи рок, ниједна политика која не садржи једну од следеће три ствари не може успети:

- не прилагоди се ставовима оних који су укључени;
- не убеди оне који изражавају негативне ставове о исправности политике; или
- не покуша да уклони узроке неслагања.

Унапред предодређени ставови су подложни променама. Став је хипотетички психолошки конструкт који на значајан начин утиче на стварност језичког живота (Baker 1988). Ставови су индивидуални, али имају порекло и утицај на колективно понашање. Главна разлика између ставова према језику и језичких идеологија је та што је став „катеорија која је много више у вези са појединцем него са целим друштвом, иако се ставови обично не истражују на индивидуалном нивоу већ на нивоу одређене заједнице репрезентативне у неком смислу. Када се истраживањем дође до закључка да су ставови идентични код већине представника једне заједнице, ту их више не можемо посматрати као субјективне и индивидуалне творевине, већ то имплицира постојање различитих идеологија које постоје у свести чланова те заједнице“ (Микетић 2017: 69–70).

Истраживање језичких ставова за Лабова (Labov 1984) представља позадину за објашњавање језичких варијација и промена. Може се, међутим, рећи да су ставови према језичким варијацијама засновани на свим принципима социолингвистике и друштвено-психолошких феномена: на пример, групни стереотипи су

ти према којима ми судимо о другим лицима, како се позиционирамо унутар друштвених група, како се односимо према другим појединцима и групама које не припадају нашој групи. То може да доведе до краткорочних и дугорочних бихејвиоралних последица. На пример, да ли ставови о језику доводе до тога да одређене групе (као што су говорници регионалних дијалеката, говорници мањинских језика) пролазе боље или горе на тржишту рада, у здравству, на судовима, у образовном систему? И како би, заузврат, свест о томе могла да утиче на ставове или понашање? Хоће ли људи мање говорити језиком мањина, што би на крају довело до смрти језика, а можда и до културне асимилације? Или ће доћи до психолошке реакције (Brehm, Brehm 1981) и уз заједничке напоре ће се заштитити и промовисати језик, мењати ставови и понашања и спасити и поново успоставити језички и културни континуитет?

Наши ставови се тешко мењају, али су подложни променама. Ипак, ставови се мењају искуством и такве промене ставова су важне за билингвизам. Уколико су људи спремни на промене, онда се учењем других језика и учествовањем у другим културама ставови према мањинским језицима могу позитивно или негативно мењати. Подела на само позитивне или негативне промене става је исувише једноставна јер, како примећује Бејкер (Baker 1988: 115), промене су много комплексније и на њих утиче велики број фактора. Тако, на пример, један ученик може имати уопштено негативан став према свим страним језицима, док код других на став могу да утичу многи други фактори попут величине одељења, година и пола наставника, начина предавања и слично. Код одраслих особа, општи став је да је билингвизам добар, док код неких на тај став могу да утичу фактори, попут година, економског положаја, способности да се говоре други језици, и слично.

Бројне студије о језичким ставовима (Fishman 1972; Ryan et al. 1982; De Klerk, Bosch 1995) показале су да, насупрот лингвистичким доказима да су сви језици и варијетети у језичком смислу једнаки, многи људи и даље верују да су неки језици или дијалекти супериорнији или изражајнији од других, а нарочито да су неки дијалекти инфериорни у односу на њихове одговарајуће стандардне или службене

језике. Чињеница да језици нису само објективни, неутрални инструменти за пренос значења већ да су обележје идентитета друштвених или етничких група има за последицу друштвену процену и креирање, односно мењање ставова према језику (Appel, Muysken 2006). Штавише, ставови о језику обухватају ставове и уверења појединца или групе о језику или варијетету језика (укључујући и сопствени), као и веровања о члановима одређене говорне заједнице. Такви ставови могу имати реперкусије на одржавање мањинских језика. Чести резултат бројних истраживања о језичким ставовима је неусаглашеност између отворено изражених ставова учесника, приказаних у личним извештајима појединаца или у директним упитницима, те њихових прикривених ставова, истражених неким индиректним методама. Ово указује на то да су језички ставови често прозор ка фундаменталнијим и општијим ставовима ка „другима“, а да је језик само маркер или окидач свих врста друштвених евалуација (Рауновић 2013).

У свом таксономском моделу направљеном према америчким имигрантским приликама Клос (Kloss 1966) идентификује ставове већине према мањинском језику или групи као фактор који утиче на одржавање језика тако што може промовисати или очување или промену језика. То значи да негативни ставови већинске групе могу водити мањинску групу у асимилацију или у одбрамбени став како би се одржао језик етничке заједнице. По Едвардсу (Edwards 2010) позитивни ставови већинске групе могу створити повољно окружење за очување мањинског или мањинских језика, али у неким контекстима могу их довести и до лажног осећаја самопоуздања, или апатије, како то стање назива Клајн (Clune 2003).

2.1.2. Ставови према имигрантским језицима и говорницима тих језика у Аустралији

Клајн у свом раду цитирајући своју документацију о језичким политикама Аустралије тврди да се још од најранијег времена аустралијска социолингвистичка историја налази под тензијом који узрокује: „енглески монолингвизам као симбол британске традиције, енглески монолингвизам као маркер независног националног

идентитета Аустралије, и мултилингвизам и као друштвена реалност и као део идеологије која заговара мултикултурно и свеобухватно аустралијско друштво“ (Clune 1997a: 127). У већем делу двадесетог века Аустралија је спроводила политику асимилације. „Од почетка миграционог програма после Другог светског рата до краја 1960-их било је широко распрострањено уверење да ће „асимилација“ миграната доћи из обликовања њиховог језика, обичаја и националних осећања, до мере да постану непрепознатљиви у оквиру темељне „англо-келтске културе“ (Lewins 2001: 752). У периоду до средине 1870. године Аустралија још није била политички ентитет и није имала заједничку политику у вези са употребом језика. У периоду од 1870. до раних 1900-их година постојала је све већа идентификација настале аустралијске нације са енглеским монолингвизмом. Однос према другим језичким групама и употреби језика био је толерантан, али рестриктиван. Од 1914. до 1970. године „Аустралија и Аустралијанци су били присиљени да забораве на своје вишејезично наслеђе“ (Clune 1991: 24). Иза размишљања асимилациониста је стајало очекивање и нада да ће уз помоћ новог опсежног имиграционог програма Аустралија остати „британска“ нација, или барем претежно англо-аустралијска (Lewins 2001). Већи део послератног периода је обележила шема масовног имигрирања, при чему су још увек постојали закони који забрањују двојезично образовање и ограничавали количину емитовања садржаја на страним језицима, а било је и мало школске наставе на језицима миграната, као и пружања услуга на таквим језицима (Clune 1991: 15–18). Одељење за имиграцију Комонвелта запошљавало је особље за управљање пријемом миграната и спонзорисало *Савет добрих комисија*¹² који се ослањао на локалне волонтере који су помагали мигрантима да се прилагоде новој средини. Приоритет је дат учењу енглеског језика док је аустралијска комисија за радио-дифузију играла главну улогу у емитовању радијског програма за одрасле. Упркос таквој политици, мигранти су се често осећали изолованим у новој земљи и обично су били смештени у старе војне базе и одвојени од обичног цивилног живота. Ограничено признање раније стечених квалификација је често значило рад на ниско

¹² Енгл. *Good Neighbour Council*.

плаћеним пословима, често са сународницима окупљеним тамо где је најам био јефтин, обично у предграђима главних градова. Са друге стране, Аустралијанци су били културно ускогрудни и опрезни према странцима из различитих културних средина. Из ових разлога и због тога што су били „различити“, мигранти прве генерације су се удруживали са осталим мигрантима и оснивали своје клубове и удружења. Упркос јаким асимилационим притисцима кроз радна места и школе у којима њихова деца уче енглески језик, мигранти из неенглеских говорних подручја су били резервисани према укључивању у ширу аустралијску заједницу и према узимању држављанства (Galligan, Roberts 2003: 3). Слаба заинтересованост за узимање држављанства је проистекла из тога што је аустралијско држављанство представљало статус заснован на британском етницитету и култури (Jordens 1997).

Мултикултуризам је започео свој аустралијски живот као привлачан наслов за нови сет програма са фокусом на друштвене и економске недостатке које су претрели они који не потичу са енглеског говорног подручја (у даљем тексту: НЕСБ)¹³. „Од раних седамдесетих година, став о Аустралији се променио од оног мишљења о њој као британској испостави до оног као независној мултикултурној нацији у којој људи, језици и културе из читавог света имају своје место“ (Clyne 2003: 17). Малколм Фрејзер¹⁴ је био осетљив према посебним потребама миграната НЕСБ-а још као лидер опозиције. Његова либерална коалициона влада изабрана 1975. године прихватила је мултикултуризам са нагласком на одржавање културне баштине етничких група. Претходна, Витламова¹⁵ влада је укинула Одељење за имиграцију 1974. године, и искомбиновала имиграцију са планирањем рада у новом Одељењу за рад и имиграцију. Фрејзерова влада је то променила издвајањем посебног Одељења за имиграцију и етничке послове 1976. године. Проширени назив је указивао на виши

¹³ Енгл. Non-English Speaking Background.

¹⁴ John Malcolm Fraser (21. 5. 1930 – 20. 3. 2015) био је аустралијски политичар који је био 22. премијер Аустралије и вођа Либералне партије од 1975. до 1983.

¹⁵ Edward Gough Whitlam (11. 7. 1916 – 21. 10. 2014) био је 21. премијер Аустралије, који је служио од 1972. до 1975. године. Вођа лабуристичке партије од 1967. до 1977. године, Витлам, довео је своју партију на власт први пут за 23 године на изборима 1972. године. Он је победио на изборима 1974. године, пре него што га је генерални гувернер Аустралије, Сир Џон Кер, спорно сменио у врхунцу аустралијске уставне кризе из 1975. године. Витлам је остао једини аустралијски премијер чија се владавина завршила на тај начин..

приоритет Владе ка етничким питањима. По захтеву Фрејзерове владе 1977. године, адвокат из Мелбурна, Френк Галбали¹⁶ је написао *Извештај о програмима по доласку и услугама за мигранте*¹⁷. Сам извештај, назван *Галбалијев Извештај о програмима и услугама за мигранте*, прихватио је мултикултуризам и препоручио консолидацију и проширење услуга социјалне помоћи и образовања мигрантима. Галбали је био медијум за преношење мултикултурног размишљања у политичку праксу. Извештај је нагласио „потребу да подстакне мултикултуризам“, али је био недоречен о том значењу. Али, било је и других који су још више инсистирали на томе да мултикултуризам постане национална идеологија. Тако је, у извештају о етничким питањима 1982. године, *Мултикултуризам за све Аустралијанце: Наша нација у развоју*¹⁸, професор Јержи Зибрицки¹⁹, председавајући Аустралијског савета на насељавање и етничка питања²⁰, јасно ставио мултикултуризам у језгро нове аустралијске националности и националног идентитета. Извештај је предлагао четири основна принципа као основе за успешно мултикултурно друштво; то су: друштвена кохезија, слобода очувања културног идентитета појединца, једнакост могућности и подједнаке одговорности за посвећеност и учешће у аустралијском друштву (Galligan, Roberts 2003).

Интеграција (на супрот асимилацији) наглашава обострану промену где и мигранти и друштво које их прима доприносе једни другима (Lewins 2001: 752). Нови догађаји унутар политике мултикултуризма седамдесетих и 1980-их промовисали су језичке заједнице. Њих су чинили: укидање ограничења за емитовање на другим језицима, ТВ станица финансирана од стране владе (SBS) која је емитовала програм на језицима заједнице са енглеским титловима, финансијске субвенције за етничке школе и програми социјалне заштите заједница, вишејезичне јавне радио-станице које финансира држава, проширивање понуде језика који се изучавају на школама и универзитетима, ресурси јавних библиотека на језицима

¹⁶ Francis Eugene "Frank" Galbally, (13. 10. 1922 – 12. 10. 2005) био је аустралијски адвокат.

¹⁷ ЕНГЛ. Review of Post-arrival Programs and Services for Migrants.

¹⁸ ЕНГЛ. *Multiculturalism for All Australians: our Developing Nationhood*.

¹⁹ Jerzy "George" B. Zubrzycki (12. 1. 1920 – 20. 5. 2009) био је аустралијски социолог, рођен у Пољској; сматра се „оцем аустралијског мултикултуризма“.

²⁰ ЕНГЛ. *Australian Council of Population and Ethnic Affairs*.

заједнице и служба телефонског превођења (Clupe 2003). Међутим, новине на језицима заједнице нису биле субвенционисане државним средствима. Институт за језике Аустралије (LIA)²¹ основан је 1989. године, годину дана након усвајања Националне језичке политике (NLP)²². Институт је био важан као јавно видљива легитимизација других језика осим енглеског (LOTE)²³ у Аустралији. Он је служио за ширење наставе језика, те за информисање и истраживања читавог низа језика обухваћених Националном језичком политиком (Sussex 1990). Институт за језике Аустралије се касније развио у Национални институт за језике и писменост Аустралије (NLLIA)²⁴.

Деведесетих година двадесетог века су се појавили негативни ставови према мултикултуруизму. Значајни део мањинског броја Аустралијанаца се осетио угроженим глобализацијом и пратећим процесима економског реструктурирања и културне диверзификације. Коалиционе странке су искористиле ову ситуацију и покушале да изграде нови конзервативни консензус заснован на противљењу политици мултикултураизма. Многи аспекти мултикултураизма су напуштени: кључне агенције и службе су укинута или редуковане (Castles 2001: 810–811). Извештај *Аустралијски мултикултураизам за нови век: Ка инклузији* изашао је 1999. године и покушао је да се супротстави антимањинској реакцији показујући да је културна разноликост неизбежна и корисна за Аустралију (Castles 2001). Само значење мултикултураизма је дефинисано као политика која гарантује права и намеће одговорности. Права укључују право изражавања идентитета и дељења културног наслеђа, укључујући језик и религију и право на социјалну правду и право сваког Аустралијанца/Аустралијанке на једнак третман и могућности, без обзира на расу, етничку припадност, религију, језик, пол или место рођења.

Истраживање које су у то време у Аустралији извршили Калан и Галоа (Callan, Gallois 1987) указују да Аустралијанци остају чврсто монолингвални и

²¹ Енгл. Language Institute Australia.

²² Енгл. National Language Policy.

²³ Енгл. Languages Other than English.

²⁴ Енгл. National Languages and Literacy Institute of Australia

англофили у својим ставовима; подржавају учење других језика углавном због образовне предности своје деце. Додатно, они показују највише наклоност ка стандардном и престижним дијалектима енглеског језика. Према њиховом мишљењу, припадници друге генерације миграната су под сталним притиском да се асимилирају и одбаце језик своје заједнице. Такође, млади припадници друге генерације Аустралијанаца често имају негативније ставове према нестандартним акцентима енглеског језика, чак негативније и од самих Англо-Аустралијанаца, иако и даље цене језик своје етничке групе као знак солидарности са својом етничком заједницом.

Према Левинсу (Lewins 2001) „одговор који се понавља, чак и у садашњости, јесте да мигранти треба да се прилагоде аустралијском идеалном типу“, док је Џонс (Jones 1999) утврдио да не постоји пуно доказа о општеној подршци ка креирању јаче верзије мултикултурне политике. Када су упитани о ставовима ка мигрантској ситуацији, четири од пет Аустралијанаца се определило за ставове ближе асимилацији него културном плурализму. Јаки асимилационистички ставови су довели и до тога да је велики број испитаника у истраживању 1980. године, спроведеном од стране Рада и Луиса (Rado, Lewis 1980) имао изразито негативан став по питању етничких језика и увођења нових језичких политика. Они сматрају да је сасвим у реду да се језик мањине користи у разговору са родитељима, док је његово коришћење у јавности сасвим неприхватљиво.

Чак су и ставови аустралијских радника у образовању били традиционално против етничких или *Недељних школа*²⁵, јер су сматране штетним утицајем на дечије време и пажњу. Ипак, мултикултурна политика је истакла важност етничких школа и аустралијска влада је давала средства овим институцијама које су на добар начин доприносиле аустралијском друштву (Lammervo 2007). Ученици, а ни њихови родитељи, нису били мотивисани да уче неки други језик поред енглеског, јер их нису видели као важан фактор за успех у будућој каријери. Учење језика је имало подршку, али из других разлога, попут разумевања начина живота других народа,

²⁵ Недељна школа је образовна установа, обично хршћанска, која викендом даје часове углавном млађој деци.

разумевања других култура, или због предности у послу (Callan, Gallois 1987; Garnaut 1989).

Касних деведесетих година фокус на учење језика је још више ослабио у мултикултурној политици. Учење другог или језика заједнице се сматрало мање важним од учења „страних“ језика који би имали велики утицај на трговинске односе (Bianco, Liddicoat, Crozet 1999). По Клајну (Clyne 2003: 19) језици економске битности су преузели примат.

Језици остају непопуларна опција за избор предмета на нивоу виших средњих школа, посебно за ученике из енглеског говорног подручја. Већи део имплементације језичке политике у образовању се дешава на државним нивоима, јер државе имају уставну одговорност за основно и средњошколско школовање. Постоји много варијација између државних политика и у самој Аустралији. У Викторији, на пример, политика је да сва деца иду на учење другог страног језика у основној школи и бар прве четири године средње школе, а у Новом Јужном Велсу је минимални услов стотинак сати учења другог језика у средњој школи (Clyne 2003: 18). У Квинсланду је учење другог језика обавезно од 4. до 10. године. Број језика и понуђених нивоа варира од школе до школе, али школски програми постоје за кинески, француски, немачки, индонезански, италијански, јапански и корејски (Education Queensland 2004).

Према Калан и Галоа (Callan, Gallois 1987) постоји корелација између процене личности које Англо-Аустралијанци у Аустралији имају о онима који то нису, и њихове националности и пола. На пример, Италијани су оцењени негативније од других мушкараца, док су Британци оцењени најпозитивније. Жене свих имигрантских група су оцењене позитивније од мушкараца. Могуће објашњење је то да се на жене са европским или азијским нагласком енглеског језика гледа као на мању претњу за кретање навише на друштвеној лествици. Англо-Аустралијанци су мушкарцима са аустралијским нагласком дали много боље оцене у погледу статуса у односу на оне који имају неки страни акценат, док су Англо-Аустралијанке само мало мање фаворизовале стандардне аустралијске говорнике (Callan, Gallois 1987). Овакви резултати ставова такође помажу у дефинисању окружења у којем се већина српских миграната трудила да изгради свој нови живот.

Ставови Англо-Аустралијанаца нису изоловани; постоје бројни примери у свету у којима се припадници мањинских група одричу својих језика због негативних ставова већинских језичких група према њима. Алтабев (Altabev 1998) наводи пример турских Јевреја који су створили негативан став према јудео-шпанском, те га и не сматрају „правим“ језиком. Слична је ситуација са говорницима галских језика (Dogian 1981) који свој ирски или шкотски галски сматрају несофистицираним, неученим, језиком фолк културе. На Новој Гвинеји је такав случај забележен код говорника таип језика, који су престали да говоре тај језик са својом децом како би увели модернији језик – ток писин (Kulick 1992). Сличан случај је забележен и код билингвалних говорника немачког и мађарског језика у Оберварту, у Аустрији, где је немачки језик прихваћен као национални, урбани језик будућности, а мађарски као језик сељака, што је резултирало тиме да њихова деца говоре савршени немачки језик док су се потпуно одрекли мађарског (Gal 1979).

Ипак, негативни ставови земље домаћина према језицима имиграната, према неким истраживачима (Chatzidakі 1996; Extra, Yagmur 2004), не воде аутоматски према замени језика. То је пример са турским и грчким исељеницима у Немачкој. Иако имају статус „странца или „радника на привременом раду“ у Немачкој и очување њиховог језика није добро прихваћено од стране становника земље домаћина, очување језика је на доста високом нивоу, што је и случај са грчким исељеницима у тој земљи. Истовремено, припадници грчке заједнице су склони замени језика у Белгији, чије већинско становништво благонаклоно гледа на припаднике ове заједнице, а они сами имају много лакши пут до белгијског држављанства. Такође, припадници ове две заједнице у Аустралији су много склонији замени језика, иако политика мултикултурализма те земље позитивно гледа на очување језика.

Истраживање које је 2015. године урађено од стране Аустралијског националног универзитета показало је да за 92% Аустралијанаца „важно“ или „веома важно“ да становници Аустралије говоре енглески језик и да је на то стављена предност у односу на важност да су рођени у тој земљи. То је за 6% више од сличног истраживања које је 1995. године утврдило да је „важно“ или „веома важно“ знање

енглеског језика за 86% Аустралијанаца. Исто истраживање је показало да је становницима Аустралије изузетно важно да се поштују политичке и правосудне институције, како се одлучило скоро 96% испитаника, док се 86% испитаника изјаснило да је „важно“ или „веома важно“ да становници Аустралије имају аустралијско држављанство (Blumer 2015).

У дискусији о Фишмановим корацима за враћање процеса замене језика (Fishman 1991), наглашава се значај учења првог језика, док Клајн (Clune 2003: 64) указује да многе од тих мера имају за циљ да умање социоекономско кретање навише, што је жеља чланова имигрантских група, те да би због тога доста изгубили. Концепт мултикултурализма, који промовише и подстиче одржавање језика заједнице, почива на вишеструкој интеракцији, а не на етничком сепаратизму. Клајн даље тврди да толерантни став према употреби језика заједница у Аустралији у последњих неколико година, затим доступност језичких програма и могућности приступа етничких група у различитим доменима, посебно медијима, могу да помогну одржавање језика и реверзију промене језика све док их преузимају и користе млађе генерације (стр. 64). Овај став се подудара са тврдњом Калана и Галоиса (Callan, Gallois 1987) који тврде да главна подршка за одржавање језика мора долазити из оквира самих имигрантских група.

Образовна језичка права су најважнија језичка људска права за одржавање језичке и културне разноликости и за развој језика (Skutnabb-Kangas 2000: 296). Према Скутнаб-Кангас (2000), „уколико деца не добијају прилику да у потпуности и правилно науче језик својих родитеља тако да постану (бар) подједнако вични као њихови родитељи, језик неће преживети.“

2.1.3. Језичке идеологије и идентитет

У социолингвистици језичка идеологија се појављује као важан концепт за разумевање политике језика у вишејезичним ситуацијама, као што је у вези са миграцијом и друштвеним укључивањем, односно, искључивањем уопште (Blommaert, Verschueren 1998; Филиповић 2009), и као политички осетљива позадина

било којег истраживања језичких варијација и промена (Gal, Irvine 1995; Irvine, Gal 2000). Језичка идеологија се и представља као кључни део „етнописа“ (Appadurai 1996) у коме функционишу језички кодови и варијетети.

Значај језика као маркера идентитета постаје очигледан када се посматрају проблеми који се односе на губитак језика и на појаву нових језичких пракси. Из перспективе међукултурних односа, очување језичке разноликости иде руку под руку са промовисањем вишејезичности и мора се подударати са покушајима да се учврсти став да језици служе као мост између култура, као средство за промовисање „плодне разноликости“ светских култура (UNESCO World Report 2009).

Људи често имају јака уверења када је у питању њихов језик, који има важну функцију означавања граница између група; ова уверења играју кључну улогу у изградњи и одржавању препознатљивих људских идентитета и између заједница различитих језика и унутар заједница истог језика. Чак и у језичким заједницама, одређене карактеристике ће открити порекло говорника: енглески језик који се говори у Енглеској је другачији од оног која се говори у Сједињеним Америчким Државама, Аустралији, Новом Зеланду и Јужној Африци; чак и унутар самих земаља се одвајају специфичне локалне или социјалне варијанте језика – тако се енглески језик који се говори у Њујорку разликује од оног који се говори у Даласу или Лос Анђелесу, а кокни енглески се разликује од оног енглеског језика који говори британска виша средња класа. Као културни артефакти, језици имају историју и изражавају поглед на свет, вредности и системе веровања који су нераздвојиви од културе (Sinha 2015). Чак и данас, упркос сложености модерног света у коме језици одражавају многе идентитете, историје, културе, изворе и места, већина светских језика је у „уским нишама“, то јест, ограничена је само на једну групу, село или територију.

Савремене концептуализације идентитета често користе неколико кључних појмова. Један је језичка перформативност, што значи да се идентитет стално изводи. Батлер (Butler 1990) у свом раду о родном идентитету наглашава да појединци континуирано стилизују свој изглед, језик и кретање тела, док „раде“ то што раде жене или мушкарци. То јест, иако су сви рођени са биолошким полом, род је углавном друштвено конструисан и мора се константно извршавати. Тако, и други

аспекти идентитета се подржавају кроз вишеструке сталне перформансе. Чак и међу монолингвалима, идентитет појединца никад није статичан; у вишејезичким контекстима, идентитет је у још активнијој ситуацији преиспитивања и преговарања (Pavlenko, Blackledge 2004). Према овим ауторима, у вишејезичким поставкама, избор језика и ставови су неодвојиви од политичких аранжмана, односа моћи, језичких идеологија и ставова саговорника о сопственом и идентитету других особа.

2.2. Културни идентитет

Култура једне особе је основни елемент њеног идентитета. Она је одраз нашег бића, наших вредности и наших веровања. Културни идентитет се повлачи из историје, има своју прошлост, али и као све ствари које чувамо и негујемо из прошлости подложен је сталним трансформацијама. Изложен је сталном мешању историје, културе и моћи. Глобална комуникација постаје још моћнија у потенцијалном утицају на културни идентитет. На сваком од нас је да критички гледамо оно што желимо да сачувамо као свој културни идентитет. Културни идентитет обично је одређен географским окружењем, историјским развојем, језицима, технолошким развојем, друштвеним групама и организацијом, фазама образовања, науке и технологије, радним окружењем, вредносним системима, религијом и уметничким изразима. Испитивање ових елемената указује да је већина њих, ако не и сви, динамичке природе (Papaok 2016). Стога се може закључити да су културни идентитети инхерентно динамични и на тај начин подложни утицају спољашњих елемената. Глобалне комуникације са информацијама о глобалним дешавањима услед напретка науке и технологије утичу, утицаће и мењаће неке од елемената културних идентитета. Тај утицај или промене могу бити позитивне или негативне. Прихватање да су промене неизбежне не значи да треба дозволити да се све уништи или заборави. Неопходно је критички испитати елементе које су вредни очувања, што ће се одржати као специфични културни идентитет, на који људи могу бити поносни.

Већина култура усвојила је верске системе, политичке и правне системе као методе очувања културног идентитета. Тако Смолиц за пољску мигрантску групу у Аустралији дефинише три основне вредности: језик, религију и културу. Он тврди да ове основне вредности пружају нужну везу између културних и друштвених система групе; без њих би се оба система дезинтегрисала. Тако се кроз друштвене групе основне вредности идентификују као карактеристичне етничке, религијске, научне или друге културне заједнице“ (Smolicz 1987: 114). Култура употпуњава слику појединаца о сопственом бићу и утиче на њихов групни идентитет, тј. на групу којој они осећају да припадају по наслеђу (Bakhtin 1981). Она је темељ сваке специфичне етничке групе која наслеђује своје специфичне вредности и убеђења од претходних генерација и преноси их на наредне. Не обухвата само спољне аспекте живота једне особе, као што је храна коју једу, одећа коју носе, шта славе и како то чине, већ утиче и на нематеријалне аспекте као што су религиозна уверења, природа језика, као и заједничке вредности које обликују начин на који једна особа мисли, како се понаша и гледа на свет (Nieto 2010).

Језик је у основи везан за културу. Он обавља друштвену функцију комуникације групних вредности, веровања и обичаја и негује осећања групног идентитета (Bakhtin 1981). Другим речима, језик је медијум кроз који заједнице чувају своје наслеђене културе и одржавају своје традиције живим. Из тог разлога је важно да људи очувају своју културу. Истраживања показују да губитак језика значи губитак културе и идентитета (Baker 2001).

Као што Бухолц и Хал (Bucholz, Hall 2004) објашњавају, језик је најфлексибилнији и најпродорнији симболички извор за културну репродукцију идентитета. Језичка идеологија енглеског језика је уградила своју моћ у образовни систем и полако присилила говорнике других језика да се придржавају норми енглеског језика и да, у том процесу, мењају свој културни идентитет (Fairclough 2001; Norton 2013). Превага енглеског језика у школи и код куће је лишила велики број деце миграната њихових културних идентитета и натерала их да развију гранични *мејнстрим* идентитет.

Док је језик средство које појединци користе за дефинисање себе у различитим контекстима (Pierce 1995; Norton 2013), изградња идентитета је сложен друштвени и културни процес који се постиже кроз дискурзивне праксе. Због тога способност коришћења одређеног језика у конкретном контексту утиче на развој културног идентитета (Treichler, Bucholtz 2001) тако што ствара тензију између дискурса доминантне културе и дискурса супкултуре говорника других језика. Другим речима, начин на који се неки језик зна и говори, у овом случају енглески, користи се за одређивање припадности појединаца одређеним друштвеним групама којима ће они имати дозвољен приступ. Они који говоре енглески ће пре бити примљени у друштвене групе са већим друштвеним и политичким моћима у односу на оне који не говоре тај језик (Fairclough 2001).

Када је први језик ученика девалвиран, а свим ученицима у школама је наметнут језик друштвено и политички доминантног друштва, идентитет тих ученика је угрожен и створен је неправедан друштвени однос између ученика са неенглеског говорног подручја и ученика који говоре доминантни језик (Pierce 1995). Како Каминс (Cummins 1996) наводи, неједнак однос моћи између доминантних и мањинских језика може довести до вишеструких идентитета ученика који говоре мањинске језике, које ти ученици могу да мењају у школи и друштву. Штавише, зато што је њихова култура девалуирана и њихов језик није подржан примарним језичким образовањем, многи говорници других језика који похађају америчке школе доживљавају притисак доминантне идеологије „само енглески“ и потпуно губе свој језик и културу (Norton 2013). Укратко, наметање доминантне идеологије „само енглески“ и девалвација неенглеских језика и култура доводи до тога да говорници губе свој наследни језик и изворну културу. Као последица тога, они не успевају да развију снажан осећај идентитета и когнитивну основу будућег учења (Sanchez 1999).

2.2.1. Култура

Према Нието (Nieto 2010) култура је динамична и увек се мења. У стварности, људи бирају и одбацују одређене елементе културе у складу са тим шта одговара њиховим ситуационим контекстима. Култура се дели, а идентитети и улоге варирају. Културна идентификација превазилази расну и етничку припадност. Људи стварају своје идентитете засноване на разликама и дају предност на основу боје коже, времена доласка у земљу, употребе језика, сексуалне оријентације, породичне динамике, итд. Аутентично знање о култури је производ контекста у којем она постоји и не може се одвојити од свакодневног живота појединаца. Често је контекстуализована социо-економским факторима као и историјом и различитим приступом моћи. У стварности, доминантна група одређује шта се рачуна под културом и, успостављањем себе као „норме“, чини друге да аутоматски постану „културно лишене и немоћне групе“ које временом почињу да се осећају „лишеним културе“.

За прихватање других културних вредности, што је од важности за овај рад, од значаја је Бордијеов (Bourdieu 1986) концепт *културног капитала*. Он дефинише културни капитал као стечени укус, језик и вредности привилеговане друштвене и културне класе. Те вредности су несвесно научене и нису суштински боље, али како их доминантна група сматра престижним, оне имају виши статус. Овакав став може довести до тумачења да су деца белаца аустралијског порекла у предности над децом мањина приликом уласка у аустралијски образовни систем.

Култура је друштвено конструисана кроз свакодневне интеракције и односе између постојећих структура моћи и друштва. Нието каже да се „култура мења као резултат одлука које ми, као културни *агенти*, доносимо о нашим традицијама, ставовима, понашању и вредностима“ (Nieto 2010: 143). Ове одлуке су обликоване односом моћи учесника у друштву. Култура се учи кроз наше породице и заједнице. Билингвално, односно мултикултурно образовање подсећа на намеру заједница и појединаца да одрже језике и традиције живим кроз курикулум који обухвата

културно наслеђе ученика, уважава њихове језике и подстиче међукултурну толеранцију.

На крају, култура превазилази опште етикетирање попут „добре“ или „лоше“. Култура се мењала пред историјским и друштвеним условима и потребама појединаца. Штавише, културна бића не морају да прихвате све манифестације одређене културе да би били проглашени „аутентичним члановима културе“ (Nieto 2010: 144). Укратко, културе су сукобљене и нису без напетости, а језик је дубоко укореењен у култури и недељив од идентитета (Mercuri 2012).

По Халовој (Hall 2008: 45) ниједна два концепта нису ближе повезана него језик и култура. У нашим интеракцијама са другима користимо језик не само да бисмо представили наше друштвено-културне светове, већ је језик и централно средство којим одржавамо постојање наших културних светова, очувавамо их и обликујемо према својим потребама. Дуго препозната у областима попут језичке антропологије и социоллингвистике, међусобна зависност природе језика и културе била је кључна премиса значајних истраживања о језичким и културно различитим групама. Резултати указују на уверљиве начине на бројне језичке ресурсе којима се служе чланови широког спектра друштвено културних група како би и приказивали и стварали свој друштвени свет. Стјуарт Хал (Hall 1997) тврди да култура производи „дељено значење“. Ово дељење значења ствара и појачава осећај културних разлика. „Ако се каже да две особе припадају истој култури, то значи да они прихватају свет на отприлике исти начин, и они изражавају себе, своје мисли и осећања о свету на начине на које ће разумети једно друго“. Језици функционишу као репрезентативни системи, они омогућавају људским бићима да стварају и деле значење које је производ културе. По њему језик представља симболично изражавање идеја које припадају националној култури.

2.2.2. Културне разлике

Хал (Hall 1997) тврди да се корелација језика, идентитета и културних разлика треба схватити анализом појединачних односа тих концепата. Дакле, тај однос је

подељен на три аспекта: однос између језика и културних разлика, однос између језика и идентитета, и однос између идентитета и културних разлика.

Како културне разлике могу представљати потенцијалне препреке образовном и пословном успеху, што је један од важних циљева савременог образовања, теорија мултиписмености има задатак да укључи културне разлике и сличности у дизајн образовних програма (Cazden 2000).

Приступ педагогије мултиписмености у потпуности укључује савремене перспективе језика и културе (The New London Group 1996)²⁶. Овакав приступ је предложила група од десет научника из САД, Енглеске и Аустралије као одговор на два најважнија изазова по образовање. Први је све већа културна и језичка разноликост заједница широм света. Таква разноликост, они тврде, не само да значи „да не постоји стандард“ (The New London Group 1996: 10), већ „да је најважнија вештина коју ученици треба да науче је да критички посматрају, и да буду отворени за регионалне, етничке или класне дијалекте; за замену кодова која се често налази унутар текста различитих језика, дијалеката или регистара; за другачије визуелно значење и за варијације у односима међу људима, језицима и материјалним објектима“. Други изазов је повећање стварања и ширења мултимодалних средстава за комуникацију унутар и између ових заједница. Приступ који је предложила Нова лондонска група разликује се од ранијих приступа заснованих на културолошки одговорној педагогији на најмање два начина. Прво, она предлаже да сви чланови образовних институција буду лингвистички и културно различити, те би се тиме постигло удаљавање од појма једног језичког стандарда и од културног „другства“ које је обележило раније приступе. Друго, они сматрају да циљ учења није учење и стварање. Услови за учење које промовише Нова лондонска група не само да

²⁶ The New London Group је група од десет академика који су се састали у Њу Лондону, држава Њу Хемшир, у Сједињеним Америчким Државама у септембру 1994. године, како би развили нову педагогију описмењавања која би послужила решавању проблема с којима се просветни радници суочавају, јер постојећа педагогија писмености не задовољава потребе учења. Нагласили су употребу вишеструких начина комуникације, језика и већег броја енглеских језика како би се одразио утицај нових технологија и језичке и културне разноликости, уместо да се развије компетенција у једном националном језику и стандардизованом облику енглеског језика.

подстичу развој сложеног спектра ученичког схватања и перспектива, њихових знања и вештина, већ и вредности и мотивације потребне за потпуно лично, друштвено и културно учешће у њиховој учионици, те и у њиховим већим, друштвеним заједницама. Они, такође подстичу ученицима развој способности да на ствари гледају из више перспектива, да буду флексибилни у свом размишљању, да креативно решавају проблеме и, на крају, да развијају нове начине да се укључе у своје светове (Savić 2014).

2.2.3. Етнички, расни и културни идентитет

Религија, раса и етницитет су врсте културних груписања и због тога су важни извори самоодређивања; они служе као референтне тачке идентитета за појединца и друге.

Однос језика и идентитета је описан у Халовом чланку у којем он наводи да се идентитет формира и конструише језиком и културом. Према Халу (Hall 1997) значење је оно што нам даје осећај ко смо и коме припадамо и, стога, идентитет појединца је представљен језиком или другим системом који функционише као језик. Ово укључује различите облике комуникације који генеришу значење као што су технологија и масовни медији. Језик се може упоредити са огледалом које одражава промену идентитета. Он игра интегралну улогу у процесу који представља нечији идентитет. Ипак, нека новија социолингвистичка истраживања (Filipović, Vučina Simović 2008; Valdes 2011; Potowski 2015) указују да језик можда није кључ за одржавање етничког идентитета, зато што неки други параметри, као што су религија и порекло, понекад играју кључну улогу у овом процесу (често доводе до замене језика и смрти језика у мањинским заједницама), упркос чињеници да се језик традиционално сматра важним симболом културне и етничке припадности говорника тог језика, то јест, врло често је током читавог хуманистичког времена схваћен као једно од основних средстава за изградњу идентитета.

Сам идентитет је вишеструки феномен. У постмодернистичким радовима, дискусија о етничким заједницама и идентитетима се померила од идеје да су ови

концепти фиксирани и изоловано изграђени према идеји да се непрестано мењају, да су сложени и да се увек прилагођавају (Peirce 1995). Као што Рајан (Ryan 1997: 42) напомиње: „Изградња идентитета (...) није индивидуална или искључиво лична ствар. Личност се нити ствара, нити се мења у изолацији. Процес стварања идентитета је више дијалошки у својој природи. Ко смо ми и оно што постајемо врло је блиско повезано са друштвеним околностима у којима смо се нашли.“

Припадност етничкој групи чине заједничко порекло, културно наслеђе, религија, језик и посебна историја и судбина и поседовање осећаја колективне јединствености и солидарности (Joseph 2004: 162). По Тајфелу, етнички идентитет је посебни облик друштвеног идентитета (Tajfel 1978; Tajfel, Turner 1979) и дефинише га као сет идеја о припадности одређеној етничкој групи. То обухвата неколико димензија попут: самоодређивања, познавања језика, традиције, обичаја, вредности и понашања у складу са етничком културом и осећање припадности одређеној етничкој групи. Термин „етничка група“ је врло блиско повезан са етничким идентитетом, а најчешће се дефинише као заједница којој се заједнички придружује, заједно са заједничким културним, језичким и(ли) религијским праксама. У политичком смислу, етничке групе се често разликују од народа чињеницом да први немају територијални и политички суверенитет, што су главне карактеристике другог. Ова изјава је обликовала историју проучавања односа између етничког идентитета и језика у социолингвистичким и другим сродним пољима (Filipović, Vučina Simović 2008).

Иако се формирање идентитета може посматрати као одлука појединих чланова етнолингвистичке заједнице, он се не формира у стерилном окружењу јер настаје као последица различитих спољашњих утицаја. Постоје различити утицаји ширег друштвеног окружења на формирање идентитета миграната. Концепт утицаја описао је Харис (Harris 1980) као „границе споља“ и „границе изнутра“. Те границе споља наглашавају неопходност самоиспитивања појединца да се уклопи у ставове и структуру ширег друштвеног окружења. Границе изнутра наглашавају комплексну везу културног наслеђа, социјализације и идентитета, са важношћу прошлости у формирању идентитета. Овакав концепт ограничавања слаже се са Фишмановом (Fishman 1991) етнолингвистичком теоријом о важности притиска и очекивања

друштва домаћина на мањинске групе. По Суедфелду (Suedfeld 2004), појединци крију свој идентитет да би извршили мисију или достигли сопствени циљ, да би избегли казну или прогон, да би импресионирали или преварили друге, како би учинили себе значајнијим и тако даље. Тиме се, донекле, одговорност развоја позитивних стратегија стицања културе пребацује на земљу домаћина, која треба да подржи развој додатног идентитета и билингвизма код етничких мањина док се труде да истовремено добију благонаклоност домаћина и задрже свој етнолингвистички идентитет и наслеђе. Ипак, доласком у земље домаћина, мигранти се суочавају са различитом културом, језиком и друштвеним правилима. Културни шок, ратна траума и непозната правила и вредности доприносе појави грађанских и социоекономских тензија и осећаја неадекватности код мигрантских група који могу да угрозе њихову успешност интеграције и коегзистенције са заједницама домаћина. Неке културне и етничке особине и даље постоје у трећој и четвртој генерацији имиграната (Манојловић 2009). Успех културне интеграције у Аустралији не зависи искључиво од ставова и активности Англо-Аустралијанаца, већ и од етничког становништва. Уколико тај модел посматрамо са етничке стране, по Смолицу (Smolicz 1981: 45) интеракција може да се зависи од:

- трајања акумулације активне етничке културе у Аустралији од стране етничких организација;
- спремности етничких Аустралијанаца да очувају своју културу, не само за „унутрашњу употребу“ већ и са циљем да је деле са другима;
- познавање англо-аустралијске културе од стране етничких Аустралијанаца, јер само на овај начин могу деловати као катализатори културних промена.

Етнички идентитет је од највећег значаја за све Југословене због историјских процеса и процеса изградње нације, а свако непознавање или наметање интеграција у таквим заједницама може створити дубље раздоре између новопридошлих и домаћина (Манојловић 2009).

Упркос томе што је Аустралија отворена земља за све народе, културе и расе, те је културни и лингвистички плурализам увелико на делу, истраживање Милера и Неа (Miller, Neo 2003) указало је на то да су девојке, које су етнички или расно

различите од већинске популације, вероватно невидљиве и(ли) нечујне у новој средини. Његова студија о ученицима имигрантима у аустралијској школи показује да су плавокосе девојке беле пути из Босне лакше прихваћене од стране њихових наставника и вршњака и перципиране као компетентни говорници енглеског, док су девојке из Кине које су стигле у школу у приближно исто време биле често искључене из друштвених интеракција и на њих се гледало на супротан начин. Како он тврди, то није била последица става према полу, раси или култури, већ последица претпоставке везане за одређену заједницу.

Међутим, аустралијски грађани долазе у свим облицима, годинама, половима и бојама; они припадају разним друштвеним слојевима и економским слојевима; говоре на стотине различитих језика и самоопредељују се у широком спектру културних и политичких традиција, вероисповести и верских уверења. Ипак, иако су силе које одвајају ове појединце снажне, сви су они део још јаче друштвене везе која их спаја у једну аустралијску нацију (Runnymede Trust 2000). Аустралијски грађани нису само појединци, већ припадници одређених религија, етничких културних заједница, које су релативно стабилне и отворене и флексибилне. Аустралија је и заједница грађана, а и заједница заједница.

2.2.4. Етнолингвистички идентитет

Теорија етнолингвистичког идентитета је социјални психолошки приступ који је искоришћен да одговори на питање „како ко у етничкој групи користи какву језичку стратегију, када и зашто, у међуетничким сусретима“ (Giles, Johnson 1987: 69). Ова теорија је проширила теорију друштвеног идентитета уводећи концепт етнолингвистичке виталности, дефинисан као „оно због чега се група понаша као препознатљив и активан колектив у ситуацијама контаката више група“ (Giles et al. 1977: 308). Теорија почива на интеракцији пет друштвено-психолошких варијабли – на:

- друштвеном идентитету и сродном концепту етничке идентификације;
- перципираној етнолингвистичкој виталности;
- свесности о когнитивним алтернативама;

- перципираној тврдоћи или мекоћи етничких и језичких граница;
- чланству у више група.

Перципирана етнолингвистичка виталност односи се на субјективну перцепцију појединаца груписану у три фактора (Giles, Johnson 1981). То су:

- статус (који обухвата економске, друштвене, социоисторијске и језичке статусе);
- демографија (која садржи дистрибуцију и бројност групе); и
- институционална подршка (која укључује званичну подршку језику кроз масовне медије, образовање и владине службе; и неформалну подршку кроз индустрију, религију и културу).

Да би се утврдила разлика између објективне и перципиране виталности неопходно је прво их одредити. Прва се може одредити уз употребу лако доступних статистичких података, док би се друга, индивидуална когнитивна слика друштвених услова, могла мерити „субјективним упитником о виталности“ који су развили Бурис, Џајлс и Росентал (Bourhis, Giles, Rosenthal 1981). Џајлс и његове колеге су прошириле Тајфелову теорију друштвеног идентитета тврдећи да што је већа виталност групе, вероватније је да ће понашање њених чланова бити на нивоу међугрупне средине у међуиндивидуалном-међугрупном континууму у међу-етничким сусретима (Ratcheva 2007: 25). Висок ниво перцепције виталности повећава препознатљивост групног идентитета и појачава склоност ка наглашавању групних говорних маркера (Giles, Johnson 1981). Подређени чланови групе који сматрају да је њихов статус стигматизован због неправедне доминације друге групе, која се може модификовати, вероватно ће имати јак осећај етнолингвистичког идентитета, док они који прихватају статус кво, они који не виде алтернативу, вероватно ће имати за циљ усвајање понашања доминантне групе. Висок ниво перцепције чврстине границе (тј. границе које су перципиране као веома јасне) дефинише етничку категоризацију и повећава значај чланства у групи. Претпоставља се да они који себе виде као припаднике бројних група које се преклапају имају шири друштвени идентитет, док они који се идентификују са малим бројем друштвених категорија имају јачу етнолингвистичку везу (Giles, Johnson 1987). Они су дали три сета предуслова према

којима ће, мање или више, припадници етничких група дефинисати међуетничке сусрете и одлучивати о свом одржавању језичких стратегија.

Према првом сету предуслова, појединци ће настојати да одрже свој етнолингвистички идентитет и највероватније неће тежити ка стицањем савшеног познавања језика доминантне групе уколико:

- се снажно идентификују са својом етничком групом,
- су свесни когнитивних алтернатива лоше позиције и статуса своје групе,
- имају утисак да је етнолингвистичка виталност њихове групе висока,
- прихвате да су лингвистичке и етничке границе њихове групе чврсте и затворене и да се идентификују са само неколико других друштвених група.

Други сет предуслова прилагођава психолошко окружење за језичку индиферентност уколико постоји слабија идентификација са етничком групом, али се границе сматрају тешким и затвореним. За ове особе се сматра да су невољно посвећене групи. Перцепција снажне виталности може да одражава успех групе и повећа посвећеност истој, али се може схватити и као индикатор да група има снажан потенцијал за примену санкција/награда за (не)усаглашеност са нормама језика групе.

Трећи сет се односи на појединце који се мање идентификују са групом и који имају став да су границе меке и отворене. Сматра се да су они добровољно, али слабо посвећени групи, и перцепција ниске виталности групе може да одражава „неуспех“ групе, чиме се додатно ослабљује посвећеност њој. Додатно, перцепција ниске виталности групе може да одражава низак потенцијал групе за примену санкција/награда за (не) усклађивање са групним нормама. Зато се сматра да је вероватно да такве особе покажу слабу етничку солидарност и вероватно ће се у много ситуација понашати по ширим друштвеним нормама него по нормама групе. Оваква психолошка клима представља, односно води ка смрти језика.

Према Гудикунсту (Gudykunst 1989) етнолингвистички идентитет је посебно под утицајем оних димензија културне варијабилности које се баве односима између група у друштву. Он узима факторе етнолингвистичке теорије идентитета и посматра их у односу на четири димензије варијације културе Хофстедеа (Hofstede 1983) како

би понудио иницијални увид утицаја културне варијабилности на етнолингвистички идентитет. Из анализа две теорије појављује се девет хипотеза:

- чланови колективистичких култура се снажније идентификују са групом него што то чине чланови индивидуалистичких култура;

- чланови колективистичких култура се више идентификују са више група него што то раде чланови индивидуалистичких култура;

- чланови колективистичких култура чине позитивнија међугрупна поређења него што то чине чланови индивидуалистичких култура;

- чланови култура које избегавају велику неизвесност су несигурније при упоређивању са главном групом од чланова култура које имају нижи степен несигурности у снагу своје културе;

- чланови женских култура се мање идентификују са главном групом него чланови мушких култура;

- чланови женских култура перципирају мекшим границе између група него што то чине чланови мушких култура;

- припадници мањинских група у културама са великим разликама у моћи перцепирају тврђим границе између група од припадника мањинских група у културама са малим разликама у моћи;

- припадници мањинских група у културама са великим разликама у моћи чине несигурнија поређења међу групама него припадници мањинских група у културама са малим разликама у моћи;

- перципирана етнолингвистичка виталност је већа у индивидуалистичким културама које су добре у избегавању неизвесности и мушкости него у колективистичким културама које су мање добре у томе.

2.2.5. Етнолингвистичка виталност

Етнолингвистичка виталност је дефинисана као способност језичке заједнице да се понаша и одржи као ентитет у окружењу других заједница (Hržica, Radovan, Kovačević 2011). Способност одржања одређене двојезичне заједнице, а тиме и

очување предности које двојезичност доноси члановима те заједнице зависи од три објективна фактора које су дефинисали Џајлс, Бурхис и Тејлор (Giles, Bourhis, Taylor 1977); то су:

- демографија, која се односи на број чланова етнолингвистичке групе, њихову релативну пропорцију у укупном становништву, степен концентрације унутар територије, њихову релативну стопу наталитета и степен ендогамије, као и стопе имиграције и емиграције,

- институционална подршка, која се огледа у нивоу контроле и степена репрезентативности у различитим институцијама друштва (медији, образовање, владине службе, индустрија, религија и култура) и

- статус, који се односи на престиж групе из неколико перспектива: друштвено-историјске, друштвене, економске и језичке.

Ова три фактора представљају објективну виталност групе. Етнолингвистичка група чији би скор био низак на већини ових социо-структурних варијабли би нагињала асимилацији и престала да постоји као посебан колективни ентитет. Насупрот томе, група чији је скор висок на већини ових истих варијабли могла би да одржи свој језик и културу и да одржи себе као посебну и активну групу.

Фактори објективне виталности могу значајно утицати на прихватање друштвене психолошке реалности код чланова етничких група; ово је очигледно случај и код фактора статуса, чије су компоненте инхерентно субјективне. С тим у вези Либкајнд и Старчевић (Liebkind 2010; Starčević 2014) упозоравају да у многим мултикултурним заједницама подређене скупине морају научити језик доминантне групе како би њихови чланови могли просперирати јер се мањински језици често доживљавају као „мање вредни“ и „предмет подсмеха“. Они наглашавају и важну поставку односа снага између већинске и мањинске групе и ставова које припадници тих групација могу имати с обзиром на категорију етнолингвистичке виталности: обе групе могу доживети другу страну као претњу и изражавати негативне ставове. Већинска то чини ако сматра да је мањинска скупина изразито витална, а мањинска у случају полагања велике важности на припадност групама и перципиране ниске властите виталности, што се лако приписује утицају већинске скупине.

Аустралија се, као релативно нова нација састављена од насељеника из целог света и од староседелачког становништва, сусреће са посебним проблемима у дефинисању свог идентитета и културе, те осмишљава одговарајуће политичке институције које се баве њима. Каслс (Castles 2000) указује да је аустралијско друштво, у којем је дошло до велике миграције од 1945. године и које је доживело дубоке демографске и културне промене, и даље фундаментално засновано на моделу „националне државе“, попут онога у Западној Европи и Северној Америци од осамнаестог века па надаље. Овај модел подразумева етно-културну хомогенизацију становништва. Као резултат тога, упркос аустралијским социјалним политикама, појављује се шири појам „мултикултурног грађанства“ који утиче на олакшавање насељавања миграната и на спречавање напетости у заједници (Julios 2008: 159). Универзализам модерне државе у нескладној симбиози са партикуларизмом нације и националне државе је ублажен тако што више није неопходно бити културно асимилиран да би се постало држављанином/држављанком Аустралије. Особа може бити Аустралијанац/Аустралијанка, чак иако говори другим језиком и има другачију културну праксу и начин живота (све док то што раде није у супротности са аустралијским законом).

Све веће присуство етничких лингвистичких мањина у Аустралији доноси изазов укључивања ових група у редовно друштво, а истовремено се јавља и бављење њиховим социо-културним и језичким потребама. При томе, креатори политике суочени су са тешким задатком дизајнирања и имплементације програма других језика који адекватно одговарају на сложене образовне захтеве велике аустралијске популације ученика који не говоре енглески језик.

2.2.6. Одређивање етнолингвистичке виталности

Проблем мерења етнолингвистичке виталности привлачи истраживаче преко 50 година. Ипак, још увек се није дошло до потпуног разумевања комплексне природе процеса одржавања и губитка језика. Како је појам виталности блиско повезан са тим процесима, модели који покушавају да објасне ове појаве могу се

сматрати блиско повезаним са моделима етнолингвистичке виталности. Клајн, Клајн и Мајкл пружају свеобухватан преглед покушаја дефинисања модела процеса одржавања и губитка језика у последњих пола века. Међутим, њихов коначни став је да „још увек нема довољно снажних инструмента да адекватно процене промену језика у већем обиму“ (Clune, Clune, Michael 2003: 21).

Како се досадашњим истраживањима дошло до контроверзних налаза, потребно је објашњење због чега *Субјективни етнолингвистички упитник о виталности* (СЕУВ) има значајну употребу. Основно питање је шта се овим упитником мери. Чињеница да су средњи резултати СЕУВ-а у корелацији с величином језичких заједница које се процењују показује да СЕУВ може мерити перцепцију снаге етнолингвистичке групе, где се *снага* може резимирати као демографска снага групе, њена институционална подршка и њен статус, тј. оно што се обично назива објективна етнолингвистичка виталност. Заправо, у литератури о теорији етнолингвистичке виталности израз *виталност* се често наизменично користи са изразом *снага* (Abrams, Barker, Giles 2009; Harwood, Giles, Bourhis 1994).

Како се овим упитником информаторима постављају питања о перцепцији тих феномена, очекивано је да резултати утичу на перцепцију јачине групе. Али ако се етнолингвистичка виталност схвати као својство које чини да се група „понаша као препознатљив и активан колективни ентитет у међугрупним ситуацијама“ (Giles, Bourhis, Taylor 1977), СЕУВ није адекватан инструмент за испитивање виталности, јер није у стању да прави разлику између информатора различитог етнолингвистичког понашања. То не значи да перцепција снаге групе нема никакве везе са ставовима који утичу на понашање групе. Врло је вероватно да перцепција снаге представља један аспект у овом систему веровања, али како то показују бројне студије, то није главни аспект (Ehala 2011).

Питање да ли на етнолингвистичко понашање више утичу друштвено-структурна својства групе (објективна виталност) или социјално-психолошки фактори, као што су веровања и мотивације (Moring et al. 2011; Karan 2011)

представља принципе *Модела сагледавања користи промене језика*²⁷ где се тврди да избор једног или другог језика зависи од мотивационих фактора који утичу на понашање појединих корисника језика. Ове мотивације могу бити комуникативне, економске, везане за идентитет, веру или културу.

По Ехали (Ehala 2009) треба испитати две могуће линије истраживања. Прво, на виталност групе свакако утичу и перцепција неправде, неправедне доминације и нелегитимност језичке ситуације, што може подстакнути отпор и овако појачати етничку мобилизацију. Овакав отпор према доминантној спољној групи може у одређеним условима имати веома позитиван утицај на виталност – један од најбољих примера је фарански који је успешно еманципирао од данске доминације (Venati 2009: 284–290). Ипак, у другим условима, јака перцепција неправде може убрзати асимилацију. Иако је утицај овог фактора сложен, он је свакако важан и стога је можда матрици потребна још једна варијабла која представља перцепцију несклада са доминантном спољном групом. Друго, врло је вероватно да стварна виталност мањинске групе не зависи само од ставова говорника мањинског језика, већ је и под утицајем ставова већинских говорника према мањини. На пример, Бурис, Моис, Перот и Сенкал (Bourhis, Moise, Perreault, Senecal 1997) предложили су *Интерактивни модел акултурације* који узима у обзир динамичну интеракцију домаћина и имигрантске оријентације акултурисања како би предвидели могуће резултате акултурације који се крећу од сегрегације до асимилације. По Ехали (Ehala 2009) и ову варијаблу треба интегрисати на предложену матрицу.

Последица ове аргументације је да се виталност мери проценом перцепције појединаца о сопственом језику. Као што многи аутори примећују, перцепције говорника о статусу и успешности сопствене групе значајно утичу на језичко понашање (Krauss, Chiu 1997; Noels, Kil, Fang 2014). Стога, перцепција виталности може адекватније да изрази снагу групе као друштвено-симболички концепт; исти поступак би се могао применити у широком низу ситуација у вези са језичким

²⁷ Енгл. *Perceived Benefit Model of Language Shift*.

контактима. Један од најбољих начина за мерење овога је коришћење упитника вишеструког избора са стандардизованим Ликертовим скалама за одговоре.

2.2.7. Религијски идентитет

Језик је не само средство споразумевања међу људима, већ преко молитава и средство „споразумевања“ с Богом (Cvičković 2011). Сафран (Safran 2008) сматра да језик и религија нису коезистивни у једнонационалној држави јер један језик може да се користи у више народа, док чланови једне етничке групе могу припадати различитим религијским групама, чији верници могу бити припадници различитих народа. Ипак, и језик и религија се сматрају маркерима етнолингвистичког идентитета. По њему „у многим случајевима, религија је била основа грађења националног идентитета“ (Safran 2008: 6).

Како Боума наводи, верски профил Аустралије је у потпуности повезан са миграцијама:

„Многи облици хришћанства, ислама, будизма, хиндуизма налазе се у Аустралији, јер су особе ових верских традиција мигрирале у Аустралију и радиле су на успостављању верских организација које би омогућиле вршење верске праксе“ (Booma 1997: 1).

Све вероисповести које су заступљене у Аустралији, попут англиканске, баптистичке, католичке, лутеранске, православне и ранијих вероисповести Уједињене цркве (конгрегациона, методистичка и презбитеријанска) – све су биле основане у аустралијском друштву у првих 100 година његове колонијалне историје. Свака од њих је била основана од стране миграната који су, навикнути на изражавање своје вере на одређен начин, желели да наставе са том праксом и у новој земљи.

Израз „основна вредност“ развио је Смолиц (Smolicz 1981), а односи се на оне вредности које се сматрају основом за формирање најважнијих компоненти у култури једне групе и које делују као идентификационе вредности које представљају симбол групе и њеног чланства. Смолицова теорија основних вредности претпоставља да чланови заједнице који одбаце основне вредности угрожавају своје

чланство у групи, а да ће то одбијање од стране групе на крају довести до њихове „дезинтеграције као заједнице која може трајати као аутентични ентитет генерацијама“ (Smolicz, Secombe 1989: 479). Током година Смолиц и други су покушавали да одреде основне вредности различитих етничких заједница, посебно у погледу језика као основне вредности. Док се холандски језик није показао као основна вредност холандске културе, што у одређеној мери објашњава високу стопу промене језика унутар холандске заједнице (Clyne 1991), студије спроведене у литванским и грчким заједницама (Woods 1999), затим хрватској заједници (Smolicz, Secombe 1989), и кинеској и тамилским заједницама (Smolicz, Lee, Murugaian, Secombe 1990), утврдиле су да су све заједнице осим прве сматрале свој матерњи језик основном вредношћу. Етничке цркве су повезане са употребом конкретног језика заједнице (осим енглеског) који је уобичајен за већину оних који присуствују службама и обредима. Код плурицентричних језика, попут арапског или шпанског, ситуација је сложенија. Док су њихови говорници чланови исте говорне заједнице, они имају различита културна искуства и очекивања условљена не само њиховом државом рођења, већ и начином и разлозима њихове миграције и низом других фактора. Чланови плурицентричних језичких заједница могу бити уједињени под „кишобраном“ своје цркве, али „немају један културни систем вредности“ (Kipp, Clyne, Pauwels 1995: 129). За пољску мањинску групу у Аустралији, Смолиц указује на три основне вредности: језик, религију и културу. Он тврди да „основне вредности пружају незаобилазну везу између културе и друштвеног система групе; без њих би се оба система распала. Тако се друштвене групе могу идентификовати кроз основне вредности као посебне етничке, верске, научне или друге културне заједнице.“ (Smolicz 1987: 114).

У Сједињеним Америчким Државама, језик емигрантских етничких група је одржаван и по неколико генерација у црквеним проповедима. На пример, парохијске школе Пољске националне цркве у Сједињеним Државама имале су двоструку сврху: да пренесу религијске поруке и да подучавају пољски језик. Употреба етничких језика у католичким службама је сада (теоретски) лакша, пошто се миса више не држи на латинском. Међутим, победа језика домаћина се огледа у томе што су

проповеди све чешће на енглеском језику, који је постао преферирани, ако не и једини језик ових етничких група. Ирски, италијански, пољски и португалски католици и други чланови „белих етничких“ дијаспора у Сједињеним Државама могу да наставе да се придржавају својих старих религија у формалном смислу, али у пракси се све више идентификују као дво или вишенационалне личности. Додатно, смањено се и број верника који долази у цркву, некада главно место за окупљање етничких мањина (Safran 2006).

Други проблем је настао од првог: како се тачно могу дефинисати основне вредности група чији чланови истовремено имају вишеструку лојалност? Припадници етничких цркава нису чланови само културних и језичких заједница, већ припадају одређеној вероисповести и религији на локалном, националном и међународном нивоу; код њих се преклапају етнички и верски идентитет. Ови идентитети имају утицај на одржавање језика и померање језика на нивоу појединца и заједнице, те њихово разумевање помаже да се објасни зашто неке етничке заједнице теже већој употреби језика заједнице у својим црквама него други. Свакако, то делом зависи од историјске прошлости и постојећих структура и карактера цркве чији је појединац члан. Да ли постоји одређена политика на врху црквене хијерархије која прописује који се језик може користити у цркви? Постоје ли прописи у парохији или на нивоу митрополије?

На једном нивоу језик се може сматрати независним од религије. Смолиц, говорећи првенствено о вишејезичности у католичком окружењу, упоређује природу језика са искључујућом природом религије:

„У случају језика, појединци могу бити билингвални, трolingвални или мултилингвални, али не могу тврдити да су бирелигиозни или мултирелигиозни у вери и доктрини. За разлику од тога, употреба различитих језика у цркви од стране верника не омета јединство, већ га унапређује. Свештенство које недељом држи једну мису на енглеском и другу на италијанском језику, отворено показује да двојезичност, тако што се остварује у истом појединцу, не

доводи до поделе, нити сукоба, већ више сведочи о универзалности Цркве“ (Smolicz 1994: 38).

Језик може да преузме и посебну духовну димензију. Хебрејски, грчки и арапски, као и језици коришћени у светим списима, имају „свету“ вредност за јевреје, хришћане и муслимане (Fishman 1991: 360).

Катсикис у свом истраживању илуструје свету вредност коју има (црквени) грчки за чланове грчких православних цркава. Један од њених информатора је цитиран:

„Не разумем [литургију], али имам књигу са преводом. Ако је понесем са собом, разумем, али ако не, није битно, јер је то мистерија – не треба нам све знати и разумети; тако функционише црква, религија“ (Katsikis 1993: 50).

Утисак је да етничке цркве играју виталну улогу у одржавању језика, али не и код свих чланова цркве. Коришћење језика заједнице у етничким црквама највише користи члановима прве генерације, којима је присуство у цркви културолошки усађено и који су направили јаке друштвене мреже у којима је језик заједнице ојачан (Omoniyi, Fishman 2006: 210). Етничке цркве углавном нису успешне у подизању нивоа језичких вештина језика код чланова млађе генерације заједнице који боље знају, вештији су и лагодније се користе енглеским језиком, мада где је црква повезана са другим активностима и организацијама у заједници, попут суботње школе, резултат може да буде позитивнији.

Религиозна веровања и припадност заједници „симболизују заједнички идентитет чланова заједнице и пружају културни оквир вредности за те чланове“ (Yang 1997).

2.3. Језици у контакту

Крећући у нову средину, без залажења у разлоге миграције, људи су са собом неизоставно носили и свој језик. Из „старог краја“, ка новим дестинацијама, културама, и најчешће у новом језичком окружењу, понели су са собом и културу

комуницирања. Стари језички крај, где су људи били окружени једним или са више језика, замениле су нове комшије са знањем других језика, са новом културом комуницирања, и на крају, ново друштвено и политичко окружење. Уколико језик нове средине није исти као и матерњи, долази до проблема у остваривању циљева и захтева у скоро свим доменима новог друштва. Имигрантима је неопходно да науче и језик земље домаћина како би могли да буду схваћени и прихваћени у друштву, на послу и у ширем окружењу, али и да очувају своје језичко наслеђе како би сачували свој идентитет.

Политиком асимилације коју је спроводила влада Аустралије долазило је до изостављања првог језика ученика, чиме су школе скривено наговештавале ученицима да је њихов први језик непримерен или без вредности. Ова порука је имала штетан утицај на њихов осећај идентитета и везу са породицом и њихова културна заједница је оштећена (Monzó, Rueda 2009). На дуже стазе, негирајући вредност матерњег језика деца се лишавају језичког и културног наслеђа које би им било од помоћи да развијају снажан осећај идентитета и когнитивну основу за будуће учење (Sánchez 1999).

2.3.1. Двојезичност / мултилингвизам / плурилингвизам

Појмови двојезични и вишејезични се широко користе за појединце који су способни да користе више од једног језика. Међутим, двојезичност и вишејезичност су веома комплексни друштвени, психолошки и лингвистички феномени и треба их посматрати са мултидимензионалног аспекта. Штавише, у последњих неколико година све је већи број истраживача који тврде да је важно направити јасну разлику између билингвалних и мултилингвалних говорника, како би се избегло коришћење термина двојезични као кровног назива који обухвата и мултилингвалне говорнике (De Angelis 2007). И диглосија и етнолингвистичка виталност првенствено се баве макросоцијалним аспектима језика, јер се они више баве друштвеном структуром и процесима који се односе на одржавање језика и употребу језика него што се баве микронивоом анализе језичког понашања.

Двојезичност и вишејезичност имају de facto егзистенцију и важно место у психолошким, политичким и друштвеним дебатама које дефинишу друштвене и етничке групе, заједнице и регионе (Edwards 2013). Прве генерације миграната стижу у земљу домаћина углавном као одрасле особе. Оне су обично монолингвални говорници наследног језика, и већина њих, у својим каснијим годинама, (углавном неуспешно) учи језик већине као други језик. Како је наследни језик њихов први језик, знање тог језика је на високом нивоу, иако се јавља одређени губитак након више од десет година интензивног излагања већинском језику (Körpke, Schmid 2004). Према Силва-Корвалан (Silva-Corvalán 1994), деца прве генерације одраслих се сматрају другом генерацијом миграната. Овој групи припадају деца рођена у земљи домаћина од макар једног родитеља који је прва генерација миграната, као и деца која су дошла у земљу домаћина пре напуњених пет година живота.

Наследни говорници, односно особе које су биле изложене језику миграната или мањинском језику од детињства, али су и веома добри у знању већинског језика који се говори у широј говорној заједници, јесу билингвали које карактерише сложена интеракција различитих фактора. Чињеница је да ставови према језицима и билингвизму утичу на учење језика и понашање имиграната прве генерације, као и на њихову децу. Језички ставови родитеља ће утицати на језичко понашање деце, а ово ће имати последице и утицај на учење језика њихове деце. Иако су ставови и мотивација важни фактори, тешко их је истражити и анализирати. Родитељи могу да имају позитивне ставове према двојезичности и да верују у билингвално васпитање, али да, у стварности, њихово деловање не одражава њихова уверења (Yu 2010).

(Само)одређивање Аустралије као мултилингвалне државе се, у ствари, потпуно поклапа са дефиницијом вишејезичности на државном нивоу представљеном код Јелене Филиповић, те овакав мултилингвизам подразумева чињеницу да у овој земљи:

„...постоје групације које говоре различитим језицима, али да је на нивоу појединаца основна језичка карактеристика стабилна компетенција само у једном од језика који се говоре на тој територији, када је реч о већинском

становништву, односно мање или више стабилна и/или мање или више избалансирана двојезичност (билингвизам) унутар мањинских заједница које морају да савладају већински језик уколико желе да на било који начин (образовно, професионално, у социјалним контактима и слично) иступе из своје средине“ (Filipović 2009: 88).

Аустралију карактерише историја очигледних двоструких стандарда у двојезичном образовању. Са једне стране постоји друштвено награђивање и признање за средњу класу која учи елитне или престижне језике, док за језике миграната, као и за језике домаћих домородаца/Аборицина постоји или мала подршка или је срамота учити их (Vianco 2008). Бјанко даље тврди да су подршка јавности и политички дискурс о билингвалним компетенцијама најслабији, а са најнегативнијим ставом када се ради о аборицинским језицима, затим, понекад непријатељски, или слаби када су ради о одређеним језицима имиграната и најповољнији када су у питању језици повезани са трговином, страним односима или престижним културама.

2.3.2. Замена кодова

Глобализација као општи процес обухвата све више држава, тако да се некадашњи романтичарски постулат „једна држава – један језик – једна нација“, који и иначе није био реалан и одржив, под утицајем тих промена не може наћи нигде у свету. Већина земаља је под утицајем глобализације, те се чак и у некада традиционалним државама, попут Кореје, лако проналазе двојезични појмови (Kim 2006). Мешање кодова (енгл. *code-mixing*) и прекључивање кодова (енгл. *code-switching*) јесу распрострањене појаве у двојезичним, односно вишејезичним заједницама где говорници користе свој матерњи језик (Л1) и други језик (Л2) у различитим доменима. Мешање кодова преноси елементе свих језичких нивоа који се крећу од лексичке јединице до реченице, тако да није увек лако разликовати прекључивање кодова од мешања кодова (Grosjean 1982). Прекључивање кодова је

дефинисано као наизменично коришћење два језика унутар једног дискурса, реченице или делова реченице. Ди Пјетро га дефинише као „употребу више од једног језика од стране саговорника током разговора“ (Di Pietro 1977, у Grosjean 1982: 145). Према Клајну (Clune 2000), прекључивање кодова је алтернативна употреба два језика у оквиру реченице или између реченица.

Гумперц (Gumperz 1982) примећује да, када се скрене пажња на преклапање кодова код билингвала, они покушавају да објасне да се то дешава због недостатка пажње. Међутим, Дјуран, Кан, Кохејнер, Нет и Јим (Duran, Kohaner, Kan, Nett, Yim 2005) наводе да је прекључивање кодова ефективни начин комуникације доступан вештим билингвалним говорницима за интеракцију са другим појединцима који такође знају оба језика. Према Фалтису (Faltis 1989), када се културолошки и лингвистички различито дете упусти у комуникацију са другима, он или она се често суочавају са дилемом којим језиком ће најбоље комуницирати са породицом, вршњацима и наставницима у школи. Један од начина за превазилажење оваквих комуникацијских и језичких дилема за ову децу је да наизменично користе два језика. Да се билингвали и монолингвали не би збуњивали, неопходно их је упутити у неке билингвалне феномене, како би могли да виде колико друштвених и културних аспеката утиче на језик билингвала. Стога, било би боље да наставници покушају да подучавају ученике и матерњем и другом језику, како би ученици били боље упознати са двојезичним особама и друштвима.

Код билингвала се преклапање кодова или мешање два језика јавља када не могу да пронађу одговарајућу реч или израз, или пак, када на једном од језика не постоји одговарајући превод на другом језику. Поред тога, други чиниоци који доводе до мешања кодова су саговорници, ситуације, ставови и емоције, затим уколико се цитира нечији говор, као и сама тема разговора.

Бахтја и Ричи (Bhatia, Ritchie 2004) имају своју теорију о процесу у којем билингвали врше свој језички избор. По њима, то зависи од следећих фактора:

- са ким разговарају (ко су учесници разговора, њихово порекло и веза),
- о чему се разговара (тема, садржај), и
- када и где се разговара.

Гумперц је први увео концепт „ми-кода“ и „они-кода“ који се често преклапају са термином „идентитет“. Гумперц, на пример, у својој дискусији о овим кодовима, њих повезује са поимањем групног идентитета:

„Тенденција је да се етнички специфични, мањински језик сматра „ми-кодом“ и повезује са групом и неформалним активностима, док је већински језик „они-код“, повезан са формалним, чвршћим и мање личним вангрупним односима“ (Gumperz 1982: 66).

Код већине корисника ових израза, „ми-код“ се односи на етнички језик двојезичне заједнице, док се „они-код“ користи за језик ширег друштва у којем заједница етничког језика чини мањину. Супротношћу ових кодова се објашњава одређени однос монолингвалних и билингвалних заједница, као и одређених типова друштвених односа унутар мањинске групе.

Друштвени идентитет се може сматрати флексибилном конструкцијом, створеном, прилагођеном и стално мењаном током интеракције. Појмови „ми“ и „они“ су укључени у више локалних и променљивих друштвених идентитета који с времена на време постају значајни у разговору. Друштвени идентитети се манифестују путем разговора, а не само кроз сам језик или „код“ који се користи, већ и кроз садржај и контекст (Sebba, Wootton 2013). Језик или језици изражавања могу, али не морају (Gafaranga 1996) бити релевантни за друштвени идентитет, и где су релевантни нису једини фактор друштвеног идентитета. Уколико постоје само два или три различита доступна кода, али мноштво (у теорији, бескрајно много) друштвених идентитета који могу да буду евоцирани и манипулисани, однос између кода и идентитета је нужно много сложенији него однос један-на-један. Појам „идентитета“ који се конструише током разговора има фокус на конверзацијској интеракцији, али избор кода се не може објаснити искључиво факторима унутар разговора.

2.3.3. Губитак и замена језика

У литератури о језицима у контакту и језичким променама у вишејезичким заједницама, термин „замена језика“ се често користи за описивање промена у пракси језичке социјализације и употребе која се јавља као резултат језичке доминације која доводи до тога да све мање деце кући стиче наследни језик као свој први језик.

Према Апел и Муискен (Appel, Muysken 1987) процес промене језика се често јавља у билингвалним заједницама. Све више говорника користи већински језик у контекстима или доменима где су раније говорили мањинским језиком (нпр. кућа, школа, црква), углавном због тога што очекују да ће говорећи језик већине добити бољу прилику за економским успехом и за друштвеном покретљивошћу навише. Замена језика може тећи споро и трајати неколико генерација, али у брзо променљивим друштвеним ситуацијама то може бити брз процес (Appel, Muysken 1987). Ово је често случај код имигрантских група. Многи истраживачи тврде да се замена језика код мигрантских група изврши за три генерације. Фишман (Fishman 1966), Велтман (Veltman 1983) и Паулстон (Paulston 1994) описују ову промену кроз три генерације у контексту Сједињених Држава:

- прва генерација имиграната учи енглески језик, али говори матерњи језик код куће;
- друга генерација може да говори матерњи језик код куће, али се пребацује на енглески језик у школи и/или на радном месту;
- у трећој генерацији енглески постаје домаћи језик, а ефективно знање о родитељском језику нестаје.

Ово је, међутим, само општи образац и слика за специфичну имиграцију; контексти и имигрантске групе су различити и зависе од различитих фактора.

Клајн (Clyne 2009) на основу социолингвистичких истраживања заснованих на макроподацима из пописа и/или мањих студија констатује да су различити кораци и обрасци промене језика ка енглеском као једином језику у кући. У Аустралији је вероватноћа да ће особа која је рођена у Холандији говорити само енглески у кући око 26 пута већа од особе која је Аустралијанац рођен/а у Вијетнаму. Осим вијетнамских, језици који се најбоље одржавају су они из источног Медитерана

(македонски, турски, арапски, грчки) и они који су у Аустралији од скорашњих миграција из Азије и Африке (попут динка језика, сомалијског, тигриња, мандаринског, кмерског). Најмање одржани су језици који су се говорили у доба послератне асимилације као што су холандски, немачки, малтешки, француски, мађарски, литвански и летонски (Clune 2009). Ове разлике су условљене многим факторима који се односе на пре и послератна искуства, укључујући и социолингвистички статус језика у домовини и ставове према другим језицима у земљи миграције (Clune 2005), затим варијабле попут културне дистанце и важности језика, те билингвизам који је као културна основна вредност посебно важна. У другој генерацији, брзина померања је константно већа. Како недавни пописи не прикупљају податке о земљи рођења родитеља, најновије процене друге генерације су од 1996. године и могло је доћи до промена за кинеске језике због већег броја становника и мањег процента егзогамних бракова.

Будући да су фактори као што су став, мотивација и идентитет показали утицај на развој другог језика, истраживања о губљењу језика су указала да би можда и обратно могло бити тачно: уколико жеља да се нешто научи (или жеља да се буде активни учесник неке говорне заједнице) може помоћи при прихватању, може ли жеља да се нешто заборави (или жеља да се више да не буде део говорне заједнице) да убрза процес губитка језика (Schmid 2001; Schmid 2011: 101; Montrul 2013)? Налази три студије (Waas 1996; Yagmur 1997; Hulsen 2000) илуструју да социолингвистички и етнолингвистички оквири који се ослањају на само-извештавање субјеката о њиховом коришћењу и односу према њиховом првом језику не могу бити адекватни алати за предвиђање језичких аспеката губитка језика: субјективна евалуација у једном тренутку не може указати на везу између губитка језика и концепта као што је идентитет. Ово се може приписати чињеници да идентитети људи, припадност и представа о самом себи не остају исти током читавог животног века једне особе (Breakwell 1986: 18). По Шмитовој (Schmid 2011) очигледно је да, уколико желимо да пронађемо везу између ставова или идентитета и губитка језика, морамо кренути са претрагом од момента емиграције, тј. од могућег почетка губитка језика.

Према Димитријевићевој (Dimitrijević 2004) процес промене језика са српског на енглески, на нивоу заједнице, можда је успорен због најмање три фактора: сталне миграције Срба од периода после Другог светског рата до деведесетих, због аустралијске мултикултурне политике и снажног присуства Српске православне цркве.

2.3.4. Језик у имиграцији

Језик рода и дома – „домовине“, „патрије“, „отаџбине“, „матерњег језика“, „крвног сродства“ и „сродства по рођењу“ често се користи како би описао везу са замишљеним заједничким пореклом, и док се етнички и национални идентитет сматрају друштвеним и политичким конструкцијама, језички идентитет се сматра „природном“ конструкцијом (Cornell, Hartman 1998, у Rumbaut 2002). Такве везе се прихватају као „нормалне“ у свакодневним околностима, док своју праву снагу добијају при снажним променама – у ривалству, конфликту, рату и међународној миграцији (Rumbaut 2002). Који год да су разлози и мотиви за миграцију преко границе, највећи број особа остаје у вези, на било који начин, стварно или имагинарно, објективно или субјективно, са својом земљом, док је врло мали број одраслих миграната толико асимилован да се радикално, потпуно ослободио својих веза и сећања која их повезују за њихово порекло.

Револуција у транспорту и комуникационим технологијама, као и глобализација међународне економије омогућава мигрантима да одржавају везе које доводе до тога да „...те особе живе двоструке животе. Формирају се заједнице појединаца који су у најмању руку билингвали, лако се крећу између различитих култура, често одржавају домове у две земље и истовремено гаје економске, политичке и друштвене интересе који захтевају присуство у обе земље“ (Portes 1996).

Вештина говорног језичког изражавања је толико основна да се обично узима здраво за готово. Ипак, јасно је да способност вербалне комуникације кроз заједнички језик има значајну економску вредност. Економске трансакције се могу одвијати и без вербалне комуникације, али се трошкови таквих трансакција знатно

повећавају, док се нагло смањује њихова учесталост када се ова комуникација не може догодити (Chiswick, Miller 2007a).

Британски премијер Блер је чврсто поставио енглески језик у срце британског националног идентитета:

„Треба да делимо заједнички језик. Неопходно је да све групе опште истим језиком како би имале једнаке могућности. Зарад кохезије и правде треба успоставити употребу енглеског језика као услова за држављанство. Осим тога, за оне који желе да добију стално пребивалиште у Великој Британији, ми ћемо укључити и захтев за полагање теста енглеског језика пре него што се одобри стални боравак“ (Blair 2006).

Међународни имигранти су можда најосетљивија група по питању језичког потенцијала. Одлука о миграцији, избору дестинације и успеху њиховог прилагођавања у новој земљи – све то делимично зависи од познавања језика.

2.3.5. Енглески као *lingua franca*

Лична и колективна вишејезичност су неизбежне последице глобализације која генерише вишеструке модалитете комуникације унутар појединачних језика. Како би омогућио да се људи који говоре различите језике лакше споразумевају, а притом задрже и очувају своје језике и културне идентитете, Лудовик Заменхауф је крајем 19. века покушао да створи универзални светски језик, есперанто, који би био лак за учење и састављен од речи са сличним изговором у већем броју језика. Тај међународни језик, је у периоду ране глобализације био прихваћен у неким међународним удружењима (Кулић, Зечевић 2017). Каснија глобализација последње деценије двадесетог века доводи до хомогенизацијског императива који прети да драматично сузбије језичку и културну разноликост тако да мултијезичност модерних нација постане прелазна фаза ка знатно смањеном језичком репертоару (Bianco 2000).

Седамдесетих година двадесетог века енглески језик је потиснуо есперанто и преузео функцију *lingua mundi*, апсорбујући улогу *lingua franca* других међународних

језика, и појављује се сложена динамика културне политике (Pennycook 1994). Разлог се налази у непрактичности, односно у чињеници да есперанто није ничији матерњи језик и да је проналажење говорника изван конвенција немогуће (Patterson, Huff у Кулић, Зечевић 2017).

Садашња доминација енглеског језика првенствено је резултат два фактора. С једне стране, експанзионизам британске империје крајем деветнаестог века ефективно ставља овај језик на међународну карту, уводећи енглески у Сједињене Америчке Државе, Канаду, Аустралију и Нови Зеланд, Карибе, југоисточну Азију, централни Пацифик и колонијалну Африку. С друге стране, појављивање Сједињених Држава као водеће економске и политичке силе двадесетог века додатно је катапултирало енглески језик у глобалну димензију. Док је крај хладног рата и колапс комунизма консолидовао доминацију културе Сједињених Држава, каснији геополитички догађаји, заједно са интернетом као технолошком новином без преседана, којим су доминирале САД, коначно су поставили основ за данашњу неприкосновену доминацију енглеског као „универзалног“ језика. Са 70 одсто говорника енглеског као матерњег језика који живе на територији САД од укупног броја говорника тог језика у свету (искључујући креолске врсте), САД су несумњиво задобиле контролну моћ над начином на који ће се енглески језик универзално развијати (Crystal 1997: 53). Енглески језик заузима позицију савременог језика науке, истраживања, финансија, инвестиција, музике, филмова.

Демографске и језичке процене указују на то да енглески језик говори готово четвртина светске популације (Ethnologue 2017), и то: као потпуно компетентни или само функционално компетентни говорници матерњег језика (360 до 400 милиона), као говорници енглеског као другог језика (око 400 милиона) или они који су стекли неопходно језичко знање (600 до 700 милиона)²⁸, између 1,2 милијарде и 1,5 милијарде људи редовно комуницира на енглеском језику. Од око 5000 језика који се говоре широм света, ниједан други језик не може да одговори овом расту. Чак и кинеском језику, језику који вероватно има више говорника него било који други

²⁸ Ethnologue, <https://www.ethnologue.com/language/eng>.

језик на свету (говори га око 1,1 милијарда људи), недостаје универзалност енглеског језика, како га говори тек мали број појединаца који нису кинеског порекла (Katzner, Miller 2002: 205). Спектакуларан напредак енглеског језика у свету је, како то дефинишу Катзнер и Милер, „феномен без премца“ у историји човечанства (Katzner, Miller 2002: 39).

Уколико се сагледа слика данашњег енглеског језика у свету, види се да је тренутно више особа које га користе као нематерњи у односу на број особа којима је то матерњи језик. Од некадашњег британског енглеског настало је много *енглеских* језика који су настали из једног корена, али су се развили на његове бројне варијанте. Практично, енглески језик више не припада својим изворним говорницима или одређеној земљи, већ постаје комуникационо добро читавог света које се и даље развија и мења у нове форме. Те форме су, у међувремену, добиле и добијају граматичке и лексичке облике који су међусобно различите и одступају од норми стандардног енглеског језика, што је логична последица развоја и адаптирања локалних идентитета и вредности у колонијални енглески језик. Халидеј (Halliday 2003) запажа да, у суштини, није све у новим речима, већ у новим принципима грађења речи, новим синтагмама, новим значењима (старих) речи и новим регистрима. Ремети се ефекат солидарности језичких форми за говорнике енглеског језика када стабилни, али радикално различити енглески језици служе глобалним комуникацијским потребама. Са друге стране, како сматра Филиповић (Filipović 2009: 96), нема места ни зебњи ни страховима због потенцијалне фрагментације енглеског језика услед његове глобалне распрострањености у низ нових варијетета, даље цитирајући Кристала (Crystal 1997, 2000), који каже да је, према резултатима корпусног истраживања енглеског језика у земљама где се енглески говори као Л1, Л2 или страни језик, његова варијабилност у писаним медијима незнатна и потпуно занемарљива. Према њему, узевши да је писани медиј база за изградњу и очување стандардног језика може се говорити о присутности *светског стандардног штампаног језика*²⁹ (Crystal 2000).

²⁹ Енгл. World Standard Printed English.

Раст броја људи који говоре енглески језик као нематерњи ће променити равнотежу сила између говорника енглеског језика као матерњег и нематерњих говорника, те ојачати позицију и потражњу за комуникативним приступом. На крају крајева, било би чудно инсистирати на томе да се сви ученици прилагођавају енглеском или америчком моделу када говорници енглеског као другог језика све више користе енглески како би разговарали са другим говорницима енглеског као другог језика, а не изворним говорницима језика. То води ка развоју различитих варијетета енглеског језика уместо да наметне колонијалне стандардизоване норме. Ово се одражава на наставу енглеског језика у будућности, нарочито на начин на који се наставници енглеског језика односе према овом језику и култури (Savić 2012).

2.4. Ранија истраживања о српском језику у дијаспори

Истраживања српског језика у дијаспори су првенствено везана за оне научне радове који се односе на југословенску језичку дијаспору. Интересовања ка оваквим истраживањима су се првенствено развијала у контексту дисциплина друштвено-хуманистичке оријентације (Вучина Симовић, Јовановић 2016). Поред тога, за разлику од ситуације у Србији, где се углавном појединци баве истраживањима о српском језику у дијаспори (и језичким контактима српског језика), може се рећи да се у Хрватској спроводе системска и институционализована истраживања о тој теми. Свакако треба споменути хрватски институт специјализован за истраживања сеоба, *Институт за миграције и народности* (www.imin.hr), као и часопис *Lahor*, чија је уредница загребачка лингвисткиња Зринка Јеласка (<http://hrcak.srce.hr/lahor>). У том се часопису циљано излаже проблематика везана искључиво за хрватски као матерњи и други језик. Осим тога од 2005. сваке се друге године у Загребу организује међународни научни конгрес HIDIS (Хрватски као други и страни) на којем се редовно део сесија посвећује наследном хрватском језику (Hansen, Romić, Kolaković 2013).

Конкретна истраживања феномена језика у контакту као и стање српског (српско-хрватског) језика у дијаспори су се појавила крајем шездесетих година прошлог века. Први рад је рад Милана Сурдучког (Milan Surducki), *English Loanwords*

in the *Serbo-Croatian Immigrant Press*, објављен у *Canadian Journal of Linguistics* (1966). Његова дисертација (Surdučki 1969) такође је била посвећена позајмлјеницама из енглеског језика: „Morfološka adaptacija engleskih pozajmljenica u srpskohrvatskom; analiza engleskih pozajmljenica u standardnom srpskohrvatskom jeziku i jeziku Srba i Hrvata iseljenika u Kanadi“. У њој израђује две листе сакупљених позајмлјеница (једну по енглеским моделима, која даје све примећене варијанте у говору седамдесет информатора, углавном из урбаних заједница Ванкувера и Торонта, Онтарио, а друга према потврђеним српскохрватским облицима енглеских позајмлјеница) и детаљно расправља о „морфолошкој адаптацији“ ових позајмлјеница, посебно док обрађује именице, глаголе и придеве.

Говором југословенских исељеника су се бавили и Албин и Александер у свом раду: *The Speech of Yugoslav Immigrants in San Pedro, California* (Albin, Alexander 1972). У том раду је дата слика мале југословенске заједнице у Сан Педру у Калифорнији, анализиран њихов говор и детаљно су описане фонолошке, морфолошке и синтаксичке интерференције.

Дуња Јутронић (Jutronic 1974) се седамдесетих година бавила језичким интерференцијама српско-хрватског и енглеског језика у свом раду о српско-хрватском језику у Стилтону у Пенсилванији.

У периоду од 1980. до 1988. у оквиру истраживања о „породичном језику“ југословенске емиграције, тј. у оквиру истраживања српско-хрватског као завичајног језика, тим аутора са Универзитета у Лунду (Шведска) је под вођством Љубомира Ђуровића (Lubomir Durovic) објавио бројне студије о различитим одликама језика емигранске деце.

У Загребу је 1984. године основан *Центар за истраживање миграција и народности*, а 1985. је покренут часопис *Миграцијске теме: Часопис за истраживања миграција и народности* који се углавном бавио одликама језичке компетенције мигрантске деце друге генерације и језичким и ванјезичким факторима у процесу одржавања, односно губљења завичајног језика. У том часопису су објављени бројни радови у вези са језиком југословенских миграната, те питањем

интеркултурне наставе друге и треће генерације миграната у земљама Западне Европе.

У периоду од 1977. до 2000. године у Новом Саду је постојао пројекат „Психолингвистичка истраживања“, а њиме је руководила Свенка Савић. Током тог пројекта је реализован низ истраживања међу којима су посебно значајна истраживања у области развоја говора деце у мигрантским породицама, као и образовања деце друге и треће генерације миграната. Од радова који се истичу издвојио бих рад Марије Бачвански (Bačvanski 1984) и рад Свенке Савић и Милана Цветковића (Savić, Cvetković 1984).

Свенка Савић (Savić 1989) у зборнику радова *Интеркултурализам као облик образовања деце миграната ван домовине*, који је и приредила, у уводном чланку даје преглед објављених радова који су се бавили језичким питањима у мигрантским условима.

Деведесетих година прошлог века долази до смањења броја чланака и радова посвећених језику и култури говора миграната, све до докторске дисертације Јелене Савић ([Filipović] Savić 1994), као и њених каснијих радова посвећених прекључивању кодова српских миграната у Америци ([Filipović] Savić 1995, 1996, 1998).

У последњих двадесетак година прекључивањем кодова српских миграната у Немачкој су се бавиле Андреа Станисављевић (Stanisavljević 2010), као и Јулијана Вулетић (Vuletić 2013), која је анализирала српско-немачке језичке контакте и истраженост језика Срба у Немачкој, као и процес замене језика и промене изазване контактом српског са немачким језиком у говору Срба у Немачкој (Вулетић Ђурић 2015).

О очувању језика Срба у окружењу и њиховим социолингвистичким, односно енолингвистичким ставовима и о етничком идентитету писали су Тања Петровић (Petrović 2008), о Србима у Белој Крајини; Павле Ивић (Ivić, 1966), Наталија Петровић (1974, 1976, 1979), Марија Бурзан (2003), Јован Јерковић (1996, 2000), Младена Прелић (1995, 2001, 2008), Софија Милорадовић (2004) о Србима у

Мађарској и Станислав Станковић (2001, 2006), затим Жарко Бошњаковић и Станислав Станковић (2007) и Ненад Вујадиновић (2010) о Србима у Македонији.

Ана Јовановић и Ивана Вучина Симовић (Simović, Jovanović 2011; Jovanović, Vučina Simović 2013) пишу о језичким ставовима и језичкој пракси прве генерације српске високообразоване дијаспоре, док се ове две истраживачице баве и одликама наратије деце узраста од 4 до 12 година којима је српски матерњи односно завичајни језик. Вучина Симовић и Јовановић (Vučina Simović, Jovanović 2015) такође се баве и психо-социолошким одликама прве генерације говорника српског језика у дијаспори.

О прекључивању кодова код билингвалних корисника српског и енглеског језика писала је и Ана Влаисављевић (Vlaisavljević 2007). Јелена Брезјановић Шогрен (Brezjanovic-Shogren 2012) у свом мастер раду такође је анализирала прекључивање и замену кодова код билингвалне деце у српско-енглеском језичком окружењу. Саша Тренчић (Trenčić 2012) је у својој мастер тези обрадио лингвистички и културни идентитет прве генерације Срба у Канади. Нела Дамјановски (Damjanovski 2016) се у својој дисертацији усредсређује на језичке и ванјезичке описе српско-енглеског или енглеско-српског хибридног језика *серблиша* који употребљавају припадници млађе генерације српске дијаспоре у Ванкуверу.

Када је реч о проучавању језика, историје и културе српске етничке заједнице у Аустралији и/или Западној Аустралији, може се рећи да је о тим питањима објављен незнатан број научних радова, нарочито оних радова који су засновани на релевантним теренским истраживањима. Ова питања у 20. веку нису била у средишту посебног интересовања како лингвиста тако ни историчара, етнографа и социолога. Међутим, почетком 21. века појављује се већи број радова из више научних дисциплина у којима се аутори баве различитим питањима из историографије и колективног идентитета чланова српске имиграције у Аустралији, и то попут следећих студија из области (социо)лингвистике: Димитријевић, *Bilingual language practices in a migrant community: Language shift and codeswitching in a Serbian language community in Melbourne, Australia* (Dimitrijević 2005); Медојевић, *Effect of the first year of schooling on bilingual language development: a study of second and third*

generation Serbian-Australian 5-year-old bilingual children from a processability perspective (Medojevic 2014); Дусет, *First generation Serbo-Croatian speakers in Queensland: language maintenance and language shift* (Doucet 1991); затим из историографије СПЦ: Спасовић и Милетић, *Историја Српске православне цркве у Аустралији, Новом Зеланду и Јужној Африци* (2008); Перуача, *Transnationalism and Faith Communities: Case Studies of Serbian Orthodox Parishes in Australia and their Links across the World* (Peruача 2011); из психологије: Станков и Кнежевић, *Amoral social attitudes and value systems among Serbs and Australians* (Stankov, Knezevic 2005); спорта: Халинан и Бурк, *Cevapi Please: Serbian Solidarity at the Football Ground* (Hallinan, Burke 2006), као и радови попут општих историографских описа досељавања Срба у Аустралију: Лопушина, Лопушина, *Srbi u Australiji* (Lоруšina, Lоруšina 2013); Зупан, *Срби у Аустралији* (2008); Ткалчевић, *Serbs in Australian Society* (Ткалчевић 1980), Радојков Лазић, *Срби у Аустралији у XX веку* (2002).

Истовремено, са аспекта социолингвистике, о другим етничким заједницама у Аустралији написан је велики број радова на које ће се такође обратити дужна пажња. Пре свега, ту се издвајају радови о аустралијским Финцима (Lammervo 2007), Пољацима (Leuner 2006), мигрантима из Босне и Херцеговине (Colic-Peisker, Walker 2002; Piller, Takahashi 2011), Хрватима (Hlavac 2003, 2006, 2012; Colic-Peisker 2002), Грцима (Smolicz, Secombe 1985; Papademetre 1994; Papademetre, Routoulas 2001; Holeva 2004; Tamis 1990, 2005, 2010), Турцима (Yagmur, Bot, Korzilius 1999; Yagmur 1997), Италијанима (Bettoni, Gibbons 1988; Gibbons, Ashcroft 1995; Rubino 2006) и другима.

2.5. Језичке политике и језичко планирање

Језик корелира са већином фактора повезаних са настањивањем неке особе у ново окружење, нарочито у области образовања, запошљавања и укључивања у ново животно окружење. Један је од пресудних фактора за интеграцију у друштвени живот, а битан део је и у питањима материјалног и економског квалитета живота. Из

тих разлога, већина влада дефинише или даје начелни оквир који одређује језичке нормативе за неопходно знање језика који се говори у њима.

Језичка политика се односи на дефинисање језичких регулатива кроз језичко планирање које обухвата развој циљева и стратегија утицања на промену начина предавања и учења језика (Filipović 2009). Многе државе имају тела која се баве језичком регулативом, а улога им је формулисање и извршавање планираних језичких политика. Језичка образовна политика односи се на спровођење тих политика у дело у контексту школа и универзитета, што укључује и одлуке који језик, односно језици треба да се уче, када (у које доба), колико дуго (број година и часова учења), ко је квалификован да подучава, ко ће да учи (ко има право, могућност или обавезу да учи) и како (које су методе предавања, наставни план, материјали и који ће се тестови користити). Обично се под језичком политиком подразумева политички покушај да се примене регулативе везане за став о језику унутар једног друштвено-политичког контекста. Често је дефинисана кроз званична документа, попут националних закона, одређивањем неких језика за „званичне“ или националне језике, кроз језичке стандарде, наставни план и тестирања (Shohamy 2007). На основу језичких политика дефинише се образовна политика коју школе, универзитети и институције даљег образовања имплементирају и то на неколико начина:

- кроз језик(е) које нека институција сама бира или који су јој наметнути;
- кроз контакт са другим језицима који су у употреби у ширем животном окружењу одређене образовне установе (нпр. када се разликује матерњи језик ученика од локалног језика);
- кроз низ понуђених опција „страних језика“;
- кроз подучавање на тему језика (осврт на језике, поређење и евалуација језика, часови граматике) и
- кроз допринос који дају образовне институције у стандардизацији и „чишћењу“ језика (Christ 1995).

У свом раду, Калвет (Calvet 2005) види језичку политику у потпуности као свесни избор који се ослања на однос језика и друштва, док је планирање језика

конкретно спровођење законских регулатива везаних за језичку политику. По њему, свака група може да створи језичку политику, попут „породичне језичке политике“ (King, Fogle, Logan-Terry 2008), затим попут дијаспоре или удружења глувих и наглувих и сличних институција. Ипак, само држава има снагу и средства да планира и спроведе свој политички избор на неком вишем нивоу. Наравно, има изузетака кад више земаља прихвата заједничку акцију, попут примера Европске уније, затим језичка политика у англофоним земљама, коју је промовисао (и још увек промовише) *Британски савет*³⁰, или примери неких франкофоних земаља. Са друге стране, постоје ентитети мањи од државе, али са политичком снагом да дефинишу језичку политику локалних језика, попут Каталоније. Поред генерално прихваћених ставова да је језичка политика првенствено државна и/или регионална ствар која се ослања на управни апарат, али обухвата школство и друге врсте установа, Сполски (Spolsky 2004) напомиње да њену димензију могу имати и неке неформалне ситуације, чак и политика тоталног немешања у језик, и наглашава да и недостатак дефинисане језичке политике може бити њен саставни део у ситуацијама кад језичка пракса превлађује или је један језик снажнији од других.

Језици староседелаца и имиграната налазе се пред ударом наизглед неодољивих друштвених, политичких и економских притисака. Иако истраживачи, да би описали ову ситуацију, користе изразе попут „угрожених језика“ и „лингвизма“, велики је број доказа да језичка политика и језичко образовање могу да допринесу промовисању виталности, различитости и стабилности ових језика (Hornberger 1998).

Наравно, одлуке које се тичу образовне политике на овим различитим нивоима су засноване на основу традиционалних и садашњих ставова дела политичких групација и јавности према језику, језицима и употреби језика, а подржане су законима, прописима, као и одређеним клаузулама у националним уставима.

³⁰ Енгл. *British Council*.

2.5.1. Језичке политике Аустралије

„Пре првих европских досељеника, Аустралија је била мултилингвални континент на коме је људима било потребно знање више језика да би комуницирали. Неке од аустралијских заједница су практиковале обавезну егзогамију, где су мушкарци једне заједнице били у обавези да се ожене женом из друге тако да би деца научила различите језике од мајке и оца. Данас, многа аустралијска деца родитеља различитог порекла прихватају свој билингвизам на исти начин“ (Clyne 2011: 84).

Становници Аустралије потичу из различитих култура, а велики део чине имигранти или деца имиграната. Та културна различитост је утицала на чињеницу да постоји преко 200 језика имиграната, а у употреби је и око 60 језика Аборицина и староседеоца Торес Стрејт острва. Према попису из 2011. године (ABS 2011), у популацији од 21,5 милиона становника, мало мање од трећине (30% – 6.489.870) рођено је у другој земљи, а скоро половини Аустралијанаца (46,3%) су или оба или макар један од родитеља рођени ван те земље. У Аустралији 76,8% (16.509.291) особа код куће говори само енглеским језиком, а остали језици који се користе у породичном окружењу су мандарински кинески (1,6% – 336.410), италијански (1,4% – 299.834), арапски (1,3% – 287.174), кантонски кинески (1,2% – 263.673) и грчки (1,2% – 252.217), док се 20,4% становништва код куће, поред енглеског, служи макар још једним језиком.

Историјски, Аустралијанци себе сматрају британском испоставом на Јужном Пацифику. Породичне, политичке и трговинске везе највише их везују за Европу и Северну Америку (Ingram 2002). Претпоставку да је енглески језик био национални и једини неопходан за међународну комуникацију доказује већина међународних веза са земљама у којима је енглески језик био коришћен на свим нивоима, од дипломатије до свакодневне употребе. Такође, сама лојалност британској империји увелико је утицала на ставове политичара и научне елите који су пружали отпор

мултилингвистичким тежњама осталих делова друштва. Стога су раније језичке политике инсистирале на монолингвизму који би, у аустралијском контексту, био изузетно дискутабилан. Политички и економски услови у другим земљама и зов злата довео је у Аустралију многе језике из Европе и Азије, што се огледало у бројним новинама у различитим језицима заједница аустралијских колонија 19. века (Bianco, Slaughter 2009). Самим имигрантима је било изузетно тешко да се прилагоде животу у новој земљи; они су долазили да „живе у другом језику“ чиме су искусили бројне тешкоће у практичној и емоционалној интеграцији. Створена је тензија, која се задржала током читаве историје белих насељеника у Аустралији, између три симболичне везе језика и друштва: енглеског монолингвизма, као симбола британске традиције; енглеског монолингвизма, као ознаке независности аустралијског националног идентитета; и мултилингвизма, као друштвене реалности и, делом, идеологије мултикултурног аустралијског друштва које спаја многе нације (Avara, Masciatelli 2012).

Језичко планирање је управо она активност којом државно руководство Аустралије није желело да се бави, јер подразумева укључивање више различитих језика у друштво, што би потврдило етничку различитост, и што је можда сматрано још непожељнијим, политичко ангажовање на етничкој основи (Bianco 2003). Став о језику, у неку руку примаран педесетих и шездесетих година прошлог века, можда је најбоље описао председник аустралијског савета синдиката који је изразио страх да ће присуство странаца негативно утицати на аустралијски начин живота, те да ће се аустралијски мушкарци и жене осећати несигурно када чују да се на јавним местима говоре страни језици. Аустралија има импресивну историју политике развоја и програмских иновација у учењу другог језика, али, како наводе неки аутори (Bianco, Slaughter 2009) релативно лош учинак у примени истих.

Још једна изузетно битна чињеница везана за састав становништва Аустралије је та да га поред водеће групе, Аустралијанаца којима је матерњи језик (био) енглески, чине и још две групе. Једна је група коју чине досељеници који долазе из око 150 различитих држава и говоре преко 200 језика, и Аборицини који су ту били пре свих, са 60 језика који постоје, али од којих се свега 20 сматра живим, од око 250

који су постојали у време пре британске колонизације. Ове две подгрупе језика заједница се разликују по много чему и различито се третирају у научним радовима, извештајима владе и у језичкој политици. Према мишљењу Ребеке Хетерингтон (Hetherington 2013), разлике између језика староседелаца и језика миграната у Аустралији су пренаглашене у погледу сагледавања језичких потреба. Постоје бројне сличности које треба узети у обзир приликом прављења језичке политике и њеног спровођења. Међу сличностима су високи степен губљења језика и њихов статус језика мањина, тако да је неопходно дефинисати стратегије које дају подједнако добре резултате за обе језичке групе, како би се смањило преклапање, попуниле празнине, те би се тако дошло до ефикаснијих и ефективнијих резултата.

2.5.1.1. Програм енглеског језика за одрасле мигранте (*The Adult Migrant English Program – AMEP*)

У складу са асимилационом политиком, у једном дужем периоду после Другог светског рата од нових досељеника се тражило да што пре науче енглески језик и престану са коришћењем свог матерњег језика. Тако је 1948. године дошло до развоја програма учења енглеског као другог језика за одрасле, а за децу је тај програм почео да се примењује 1970. Циљ овог програма је био да се помогне новим досељеницима да науче енглески језик како би се избегло искључивање тих појединаца из заједнице. Бесплатни часови енглеског језика су били начин да им се олакша укључење у друштво и побољша економска продуктивност. АМЕР програм је био намењен досељеницима са различитим степеном знања енглеског језика и током наставе није коришћен матерњи језик миграната већ се настава одвијала искључиво на енглеском језику. Та метода је ограничавала подучавање језика на учење малих сегмената језика, кратких реченица, чије је значење могло да се пренесе коришћењем цртежа, помоћних средстава и знакова руком. Ова метода је добила назив *Аустралијска ситуациона метода*³¹, и налазила се у АМЕР уџбенику *Енглески за новопридошлице у Аустралији*³², касније названим *Ситуациони енглески*³³. Ситуациони енглески је

³¹ Енгл. *The Australian Situational Method*.

³² Енгл. *English for Newcomers to Australia*.

коришћен до седамдесетих година када је извршена ревизија АМЕР програма и када је подељен на категорије засноване на програмима за „новопридошле“ и „текуће“ програме, који су се заснивали на комуникативним методама, фокусираним на степен знања и различите области.

У складу са захтевом аустралијске владе да се приликом полагања испита за држављанство положи и испит из области основног познавања енглеског језика, влада Аустралије сматра да је свака особа која је прошла 300 сати обуке у оквиру АМЕР програма или добила *Сертификат 2* за говор и писање енглеског језика, довољно савладала „основно“ знање енглеског језика, те да је то довољно да јој се додели аустралијско држављанство. Из ових разлога, сви мигранти су подстакнути да похађају програме АМЕР-а (Australia 2014).

2.5.1.2 Национална језичка политика (*National Policy on Languages – NPL*)

Аустралијска језичка политика је седамдесетих година била саставни део политике мултикултурализма, а на језичко образовање се гледало као на начин да се успостави друштвена кохезија и толеранција у плуралистичком друштву.

Пре објављивања *Националне језичке политике* (NPL)³⁴, у сталном комитету сената водила се интензивна дебата на тему дефинисања NPL-а. Неколико професионалних група се 1981. године организовало у удружење *Plan Lang Pol*³⁵ (Професионална удружења за националну језичку политику) које је написало предлог премијеру. Њихов предлог је представљен *Сталном комитету сената за образовање и уметност*³⁶ 1982. године, а већ октобра 1982. *Федерални савети етничких заједница Аустралије*³⁷ су окупили интересне групе које су укључивале етничка, аборицинска, удружења глувих као и професионална удружења (Ozolins 1985).

³³ ЕНГЛ. *Situational English*.

³⁴ ЕНГЛ. *National Policy on Languages – NPL*.

³⁵ ЕНГЛ. *Professional Associations for a National Language Policy*.

³⁶ ЕНГЛ. *The Senate Standing Committee on Education and the Arts*.

³⁷ ЕНГЛ. *The Federation of Ethnic Communities Councils of Australia*.

Одређени су циљеви који су дефинисали потребе и ресурсе за креирање успешне језичке политике.

Писац ове језичке политике Бјанко је нагласио да, иако је језичка политика била интегрални део мултикултурне политике, она није била само питање мултикултурализма. Он је представио језичку политику као ствар која је имала своју вредност, и која је била важна и Аустралији у њеним унутрашњим питањима и у њеним односима са остатком света. Оно што је Клајн замерио Бјанку у вези са овом језичком политиком је чињеница да у њу није укључен ни један словенски језик, „чак ни српско-хрватски који је један од великих језика заједнице, као ни руски, који је важан међународни језик или корејски, који је важан језик трговине“ (Clype 1988).

2.5.1.3. Аустралијска политика језика и писмености *(The Australian Language and Literacy Policy – ALLP)*

По речима Дениса Канингема и Анико Хатос (Cunningham, Hatoss 2004), Аустралија је 1987. године имала најбољу језичку политику у свету, док од тада није имала никакву. Аустралијска влада је желела да „постави приоритете“ (Parademetre, Routoulas 2001), тако је 1991. године влада издала нову публикацију која се звала *Аустралијски језик: Аустралијска политика језика и писмености*. Сам наслов ове публикације даје до знања да је у питању један језик и јасно је да је то енглески (аустралијски) језик, који се овде дефинише као званични аустралијски језик. Циљ је да се занемари и деприоритизује аустралијска језичка стварност и ESL.

Аустралијска политика језика и писмености је указивала на „економску кризу“, пре него на „кризу писмености“, али је, свеједно, поставила погодно тло за министра Кемпа³⁸, који је призвао „кризу писмености“ којом ће се бавити политика *Писменост за све*.

³⁸ David Alistair Kemp (рођен 14. 10. 1941) је аустралијски политичар који је 1995–2001. године обављао функцију министра образовања.

2.5.1.4. Национална стратегија азијских језика / студија за аустралијске школе (*National Asian Languages/Studies Strategy for Australian Schools – NALSAS*)

Неки истраживачи, попут Инграма (Ingram 2003), замерили су писцима ALLP-а на великом броју економских питања, за која каже да су „можда исувише доминантна“, али се такав тренд наставио и у *Националној стратегији азијских језика*, донетој 1994. године (COAG 1994). Ова стратегија је настала на основу предлога *Савета аустралијских влада* (COAG)³⁹, децембра 1992. године, где је расправљано о важности доброг познавања азијских језика и разумевања азијских друштава због аустралијских економских интереса у азијско-пацифичком региону. COAG је предложио да се формира радна група која би написала извештај који би представио степен познавања азијских језика и културе у Аустралији, те да предложи детаљну стратегију за побољшање ситуације у тој области. Радну групу која је писала стратегију је предводио Кевин Рад⁴⁰, у то време генерални директор кабинета владе у Квинсленду.

Променом власти на изборима 1996. године смањило се интересовање за језичку политику на савезном нивоу, што је утицало на смањење активности на нивоу држава и територија. Распуштено је главно саветодавно тело ALLC, док је финансирање *Националног аустралијског института за језике и писменост*⁴¹, главне националне организације тог типа, драстично смањено. Сходно томе, аустралијски саветодавни одбор за језике и мултикултурно образовање који је настао на основу препорука NPL био је замењен мање обимним телима са мањим утицајем на креирање квалитетног мултилингвалног окружења.

³⁹ Енгл. *Council of Australian Governments*.

⁴⁰ Kevin Michael Rudd (рођен 21. 9. 1957) је аустралијски политичар и у два наврата премијер Аустралије, од 2007. до 2010. године и поново 2013. године.

⁴¹ Енгл. *The National Language and Literacy Institute of Australia*.

2.5.1.5. Писменост за све: изазов за аустралијске школе (*Literacy For All: The Challenge For Australian Schools*)

Политика *Писменост за све: изазов за аустралијске школе* појавила се 1998. године и означила прекретницу става владе према писмености која је обухватала све ученике, мада је највећи акценат био на онима који су били са неенглеског говорног подручја. Акценат је био на школама са великим бројем ученика који су били „образовно оштећени“⁴² (Netherington 2013), а као „критични“ ученици означени су управо они који нису користили енглески језик у породици. Посебна пажња је посвећена првим годинама образовања, када је образовање на матерњем (енглеском) језику најважније.

Захваљујући рестриктивној политици према језицима програм NALSAS⁴³ је 2002. године остао без финансијских средстава, али аустралијска влада није кренула у ревизију језичке политике, већ у ревизију програма учења других језика осим енглеског у школама. Влада је показала интересовање за обнављање и допуну језичке политике, што је резултирало отварањем новог *Националног центра за језичко подучавање*⁴⁴. Центар је пружао интензивне курсеве, финансирао језичко образовање на свим нивоима, одредио нову шему школарина, финансирао одлазак наставника у различите земље како би више научили о језику, држави и култури језика који предају, а разрађена је и шема помоћи за студирање у иностранству (Egebus Consulting Partners 2002). *Министарски савет за послове образовања, запошљавања, обуке и питања младих*⁴⁵ је 2003. године извршио анализу језичког образовања у аустралијским школама и дошао до следећих резултата:

- око 50% ученика учи страни језик у државним школама;
- 146 страних језика се учи у државним и приватним школама, и то:

⁴² Енгл. educationally disadvantaged.

⁴³ Енгл. The National Asian Languages and Studies in Australian Schools (NALSAS) – Национални азијски језици и студије у аустралијским школама.

⁴⁴ Енгл. National Centre for Language Training.

⁴⁵ Енгл. The Ministerial Council of Education, Employment, Training and Youth Affairs (MCEETYA).

- 103 језика (укључујући 68 аустралијских староседелачких језика) предаје се у државним, католичким и независним школама;
- 69 етничких, односно језика заједница предаје се у вечерњим школама.
- више од 90% ученика који су учили страни језик учило је јапански, италијански, француски, немачки или кинески језик (МСЕЕТУА 2003).

2.5.1.6. Национални извештај о језичком образовању у аустралијским школама / Национални план за учење језика у аустралијским школама 2005 – 2008⁴⁶

У *Аделаидској декларацији* националних циљева за школовање у 21. веку⁴⁷, усвојеној 1999. године учење енглеског језика и других језика који нису енглески (LOTE), две области су биле кључне. Инсистира се на томе да се свој деци у току обавезног школовања помогне да постигну високе стандарде знања, умећа и разумевања у овим областима, а да резултати образовања буду без „негативних облика дискриминације заснованих на полу, језику, култури и етничкој припадности, религији или здравственим проблемима“ (Ainley et al, 2000).

Нажалост, ова декларација није добила довољно подршке на националном нивоу, те је њена порука остала на више локалном нивоу све до *Националног извештаја о језичком образовању у аустралијским школама 2005*. године, који је написала МСЕЕТУА (стр. 2). На самом почетку овог извештаја се напомиње да учење језика:

- интелектуално, образовно и културно обогаћује ученике;
- оспособљава ученике да комуницирају са различитим културама;
- бољом комуникацијом и разумевањем доприноси друштвеној кохезији;
- даље развија постојеће лингвистичке и културне ресурсе у аустралијском друштву;
- доприноси стратешком, економском и међународном развоју и
- побољшава могућност запослења и развоја каријере.

⁴⁶ ЕНГЛ. *National Statement for Languages Education in Australian Schools / National Plan for Languages Education in Australian Schools 2005 – 2008.*

⁴⁷ ЕНГЛ. *The Adelaide declaration on national goals for schooling in the twenty first century.*

Међутим, у њему није било дефинисања фондова који би подржали овакав план за учење језика, већ се само назирала подела средстава која би се употребила на даља истраживања, прикупљање информација и можда на односе са јавношћу (Australian Council of State School Organisations and the Australian Parents' Council 2007). Национални извештај је био визионарски и од великог је значаја за унапређење учења страних језика. Ипак, тренутна политичка воља се најбоље огледала у испитивању циљева и додели финансијских средстава, која нису била довољна за значајније унапређење ове области образовања.

2.5.1.7. Национална политика староседелачких језика (*National Indigenous Language Policy*)

Последња језичка политика, *Национална политика староседелачких језика*, заправо је прва искључиво староседелачка језичка политика, која се појавила 2009. године⁴⁸ и била је радо прихваћена од стране староседелаца. Она је била последица дугогодишње иницијативе да се језицима староседелачких народа који су настањивали тле Аустралије пре доласка белог човека, преваходно Аборицима и народу са Тори Стрејт острва (ATSI)⁴⁹ посвети дужна пажња. Иницијатива за оваквом политиком се јавила још осамдесетих година 20. века у *Радионици за развој аборицинског руковођења у језичком планирању*⁵⁰ (Bell 1982) и захтевом за избор *Комитета за аборицинско образовање*⁵¹, 1985. године.

Иако је био критикован због неких недостатака, NALP је скренуо пажњу на озбиљно занемаривање ATSI језика. NALP програм је, под окриљем Министарства запошљавања, образовања и обуке⁵², функционисао од 1989. до 1992. године када је започет *Програм за иницијативу аборицинских језика (ALIP)*⁵³. Током трајања NALP програма, у сврху очувања и ревитализације језика староседелаца утрошен је 241

⁴⁸ Ова политика је се појавила 9. августа 2009. године, на Међународни дан староседелачких народа.

⁴⁹ Енгл. *Aboriginal and Torres Strait Islander*.

⁵⁰ Енгл. *Workshop to Develop Aboriginal Leadership in Language Planning*.

⁵¹ Енгл. *Committee on Aboriginal education*.

⁵² Енгл. *Department of Employment, Education and Training*.

⁵³ Енгл. *The Aboriginal Languages Initiatives Program*.

милион долара. ALIP је касније променио назив у ATSilIP, под надзором *Комисије за Аборицине и народ са Тори Стрејт Острва* (ATSIC)⁵⁴. Извештај о питању очувања језика Аборицина и становника Тори Стрејт острва (House of Representatives Standing Committee on Aboriginal and Torres Strait Islander Affairs 1992) фокусирао се на ревитализацију и очување језика староседелаца и дао је препоруке за следеће циљеве.

- **Очување језика.** Комонвелт се обавезује да финансира кампању о језичком разумевању и да истиче опасности које прете ATSI језицима. Заједнице се охрабрују да пронађу начине да ојачају своје језике, укључујући наставу и друге врсте помоћи.
- **ATSI медији.** Комонвелт мора да обучи оператере за шему емитовања у удаљеним аборицинским заједницама и за коришћење локалних језика у својим програмима.
- **Услуге преводиоца.** Све заједнице и агенције морају да упосле обученог ATSI преводиоца када је неопходно.
- **Образовање наставника.** Министар за више образовање и службе запошљавања ће омогућити да сви наставници буду припремљени за посебне потребе ученика аборициног порекла и са Тори Стрејт острва. То обухвата познавање њихове историје, културе и њиховог места у модерном аустралијском друштву.
- **Образовање аборицинских и наставника са Тори Стрејт острва.** Министар за више образовање и службе запошљавања се обавезује да ће обезбедити одговарајуће услове и средства образовним установама које пружају неопходне образовне услуге како би обезбедили одржавање акредитованих тренинга.
- **Лингвистичко образовање.** ATSI наставници треба да прођу и кроз обуку за преводиоце. Обука професора језика, преводиоца и лингвиста се треба ускладити са могућим послодавцима како би сви студенти по завршетку били запослени.
- **ALES и ALS.** Комонвелт треба да обезбеди да су средства дата *Стратегији учења аборицинских језика*⁵⁵ и *Стратегији описмењавања Аборицина*⁵⁶ правилно искоришћена и да нису искоришћена за замену текућих трошкова.

⁵⁴ Енгл. *The Aboriginal and Torres Strait Islander Commission.*

⁵⁵ Енгл. *The Aboriginal Languages Education Strategy (ALES).*

⁵⁶ Енгл. *The Aboriginal Literacy Strategy (ALS).*

- **Језичко образовање у школама.** Министар запошљавања, образовања и обуке са одговарајућим државним и територијалним министрима треба да:
 - обезбеди да је двојезично и двокултурно образовање пружено свој аборицинској деци и деци са Тори стрејт острва чији први језик није енглески,
 - развије платни модел са државним и територијалним владама, као и са представницима синдиката, за плаћање Аборицина и народ са Тори Стрејт острва, који би били плаћени додатно због староседелачких језика које говоре,
 - у сарадњи са државним и територијалним комисијама наручи израду наставног плана и програма материјала за наставу енглеског језика као другог,
 - у оквиру универзитета, организује *Институт за учење аборицинских језика и језика народ са Тори Стрејт острва*, и
 - прати развој државних и територијалних стратешких планова АЕР-а, те да обезбеди ефективну примену зацртаних циљева.

Образовање староседелаца, као и свих осталих, о њиховој историји кључни је елемент помирења. За разлику од Аустралије, Нови Зеланд је маорску културу и језик укључио у свој свакодневни живот – њихов језик се учи у средњим школама. Школе имају пресудну улогу у јачању и подржавању позитивног става према идентитету староседелаца (Dudgeon et al. 2003).

Аустралија би могла да призна права деце староседелаца на коришћење њиховог првог језика, као језика на коме се одвија настава, уколико родитељи то желе. Симпсонова (Simpson 2008) сматра да би такав приступ, заједно са квалитетним предавањем енглеског као другог језика, вероватно поправио њихово прихватање и учење стандардног енглеског језика.

2.5.1.8. Аустралијска политика мултилингвизма

Расправе о мултикултуризму и мултилингвизму у Аустралији се воде од седамдесетих година када је Аустралија постала водећа држава у развијању политика и начина да се промовишу инклузија и различитост, који би балансирани импулсе између хомогености и хетерогености (Heugh 2014). Политика мултикултурног

образовања је започета увођењем *Мултикултурне образовне политике* (МЕР)⁵⁷ 1979. године, што је поделило мултикултурно образовање на две компоненте; прва је учење језика заједнице, док је друга била посвећена другим различитим програмима који су наглашавали културну осетљивост и интеркултурне студије. МЕР је промовисао мултикултурно образовање зарад друштвених циљева, тј. развијања друштвене кохезије и толеранције како би се превазишли потенцијални проблеми културно и лингвистички шареноликог друштва. Мултикултурно образовање је било намењено свим друштвеним и културним групама да би припремило ученике како да се понашају у мултикултурном друштву које их окружује.

Неки истраживачи, попут Малоне (Malone 2004) сматрају да је неопходно да се уложи додатни напор како би се очувао лингвистички и културни диверзитет, те како би се мањинске етничке заједнице заиста укључиле у остваривање неке од језичких политика. Оно што она предлаже је да се:

1. створи нова језичка политика која подстиче и штити језички диверзитет и да се креира образовање које је примерено различитим културама и заједницама етничких мањина;

2. нађу бољи модели који би одговарали потребама свих сегмената друштва и који би подстицали интеграцију радије него насилну асимилацију етничких мањина у већинско становништво и да се

3. креирају бољи образовни програми који би омогућили ученицима из етничких мањина да достигну своје циљеве у образовању без принудног одрицања од свог лингвистичког и културног наслеђа. Такви програми би дали јаку образовну основу језику који ученици најбоље знају, што би им омогућило даљу надградњу знања и искуства које имају, те оспособило и охрабрило да користе оба, односно све језике које знају.

⁵⁷ Енгл. *The Multicultural Education Programme.*

2.5.1.9. Учење других – неенглеских језика

Израз LOTE се односи на све неенглеске језике које људи који живе у Аустралији користе (Bianco 1987). Такође, израз LOTE се користи и за језике који се не говоре у великој мери у Аустралији, али су Аустралији важни из неких других разлога, нпр. економских. За ове језике се раније користио и назив „страни језици“ јер нису јако заступљени у аустралијском друштву, али је и тај израз повучен из употребе јер су ти „страни језици“ чинили део аустралијске свакодневнице (Clune 1991: 3). За друге језике којима су се користили имигранти користио се израз „мигрантски језици“, али је касније тај израз повучен из употребе као неадекватан, јер су се тим језицима служила и деца тих миграната, рођена у Аустралији. После Другог светског рата коришћен је израз „модерни језици“, који се највише односио на немачки и француски језик, јер су то били језици „модерног“ света. Термин „класични језици“ се користио за латински и старогрчки, јер се више нису користили у општој комуникацији (Smolicz 1986). Израз „језици заједнице“ је био коришћен као заједнички за 18 језика које је користило 20000 особа. Овај израз се користио и као израз за језике Аборигина. Последњих двадесетак година се изразу „неенглески језици“ или „LOTE“ даје предност над изразом „језици заједнице“ јер не обухвата само језике који се говоре у аустралијским заједницама, већ све језике који су од било каквог значаја Аустралијанцима. У ову групу спада и аустралијски знаковни језик (енгл. *Auslan*) од када је *Аустралијски образовни савет*⁵⁸ (1994) подржао право глувих особа у Аустралији да очувају и развијају своје лингвистичко и културно наслеђе.

Тај национални став о монолингвизму као уједињујућем елементу је трајао и шездесетих година кроз политику асимилације када се очекивало од свих имиграната да престану да користе свој матерњи језик и да га не преносе на своју децу (Clune 1991). И поред овакве врсте притиска на имигрантске језике, степен њиховог учења је био изузетно висок – скоро 50% ученика који су завршавали средњу школу је учило неки неенглески језик. Ово се дешавало највише захваљујући захтеву факул-

⁵⁸ Енгл. *Australian Education Council*.

тета који је прописивао знање неког страног језика за упис на студије (Ingram 1994). Најчешће учени језици су били: француски, латински, немачки и старогрчки (Wykes, King 1969).

Културни плурализам је довео до става да је неопходно очувати језике заједнице предавањем тих језика у школама у време када почиње нешто израженије интересовање за учење азијских језика. Тек почетком деведесетих година двадесетог века већина ученика учи азијске језике, од којих је јапански језик био најзаступљенији (Ham 2008), а влада је кроз Министарство образовања подржала учење неенглеских језика и много је пажње и новца уложено у LOTE програме, како за основне, тако и за средње школе. Државе Квинсленд и Јужна Аустралија су међу првима увеле обавезно учење LOTE језика, и то 1994, односно 1995. године. Јужна Аустралија је имала принцип по коме је буквално свако дете у тој држави имало макар неко предавање на неенглеском језику (MECC 1995). Нажалост, ни то није био посебан подстрек за ученике завршне године средње школе, од којих је 1998. године само 10.6% учило LOTE, а тај број се накнадно смањио 2001. године на 9.7% (Fullarton et al. 2003).

Данас се језичко образовање у Аустралији нуди кроз четири главна облика:

1. кроз LOTE програме интегрисане у образовни програм основног и средњо-школског образовања;
2. кроз програме етничких школа и програме учења језика заједница које финансира држава;
3. кроз суботње или недељне школе које организују етнолингвистичке заједнице; и
4. кроз приватне школе које се саме финансирају.

И поред бројних истраживања која су доказала предности билингвизма, односно мултилинвализма (Cenoz, Genesee 1998; European Commission 2009; Khan 2011; Marian, Shook 2012), у аустралијском друштву се и даље води нека врста кампање против учења више језика.

2.5.1.10. Закључак

Свет пролази кроз темељну и убрзану технолошку револуцију која утиче на друштвене односе, културне групације, структуре знања, па тиме и на моћ и на друштвено учешће. У свету који све више зависи од језика, његова умешна и стручна употреба кључни је фактор у економским и друштвеним приликама. „Демократска друштва имају обавезу да својим грађанима обезбеде могућност достизања највиших нивоа вештине у језику како би заштитили и унапредили права и побољшали могућности појединаца и група“ (Bianco 1987: 108). Језик, дакле, има утицај на све аспекте јавног и приватног живота и прожима све слојеве друштва. Индивидуална, етничка, расна и национална идентификација и подршка често су нераскидиво повезане са језиком.

Аустралијско друштво има једну од комплекснијих лингвистичких демографија у свету састављену од три сложене групе, коју чине староседеоци, рани енглески насељеници и имиграционе групе с друге половине двадесетог века. Бјанко (Bianco 1997) наводи да су кинески, француски, немачки, ирски, италијански и шкотски галски језици били у широкој употреби, и да су се подучавали у школама у неким деловима Аустралије све до 1870-тих, када је отпочето са политиком масовне институционализације формалног образовања које је користило енглески језик као језик предавања. Од тог тренутка се очекивало да се аборицинска племена и досељеници који нису говорили енглески асимилирају у енглеску/аустралијску културу „подстакнути“ неформалним и полу-формалним језичким политикама које су варирале у интензитету промоције енглеског језика зависно од унутрашњих и спољашњих друштвено-политичких фактора (Eggington, Wren 1997).

NPL је мултилингвизам ставила у оквире националних ресурса и напредног интелектуалног капитала, те подстакла интересне групе да развију кохерентан приступ питањима језика, енглеског као другог језика и писмености. NPL је подстакла интелектуални и културни развој, те поштовала интересе појединаца, различитих заједница и читаве нације (Hannan 2009). Ова језичка политика је подстицала примену приступа мултилингвизму тако што је покушала да омогући

билингвизам за све, како би сви могли да буду део мултикултурног друштва, што није било једноставно. Таква политика је подразумевала да сва деца, без обзира на порекло, похађају школске језичке програме. Ти програми су стављали неку децу у подређен положај јер нису имали додир са тим језицима и код куће, за разлику од друге деце која су због свог порекла имала контакт са страним језицима. Федерални систем је показао по овом питању многе предности и мане. У неким периодима док није било активног рада на федералној језичкој политици, неке државе су писале своје језичке политике на чијим основама је касније настала национална политика. Истовремено, неке државе су успоравале развој својих и федералних језичких политика када је била потребна заједничка акција. Даље акције свих следећих влада су биле пропраћене улагањем милиона долара којима су покушавале да повећају број ученика који похађају неенглеске језике у школи.

Енглески је национални језик Аустралије, највише због уједињујућег својства и могућности да говорник буде потпуно укључен у аустралијско друштво. Општеприхваћен је став да је познавање тог језика, који учи већина имиграната и жели да развије вештине његовог коришћења, прилика за запослење и нормалан свакодневни живот. Важност знања овог језика значајно се повећала јер је постао *de facto* стандард за пословну и интернет комуникацију широм света. Постмодернистичка глобализација и космополитизација се обавља на енглеском језику и енглески језик је чврсто усађен у доминантне англофоне културне дискурсе (Colic-Peisker 2002).

Раније описане аустралијске језичке политике указују на значајне разлике у последњих 25 година. Од 1987. године бележи се константан пад подстицања језичких права мањина кроз политику. Једини изузетак је *Национална политика староседелачких језика*. Аустралијски староседелачки језици имају јединствену улогу у аустралијском наслеђу и у свом културном и образовном животу. За староседеоце, они представљају основу за јачање самопоштовања и идентитета. За остале – фокус за културно разумевање и помирење.

Да би се језичко образовање развијало, важно је да постоји у систему у коме се систематски граде језичке политике које рефлектују стварне потребе аустралијског друштва. Иако су позиције имигрантских и староседелачких језика биле дефинисане

државном политиком према тим друштвеним групама и често се налазиле у сличним ситуацијама, упитно је да ли би иста решења, дата кроз језичке политике, одговарала подједнако обема групама, али је евидентно да се развијају заједно са званичним политичким ставовима аустралијске владе. Циљеви језичке политике не могу се постићи без директне сарадње са представницима староседелачких и имигрантских заједница како би се адекватно прилагодили специфичним потребама циљних група.

По речима Мисти Адоноу (Adonou 2015) Аустралија је „генерално срећна јер је мултилингвална док год се ради само о укусној храни и мало музике и плеса на неком годишњем фестивалу“, док су са друге стране појединци слободни да се користе другим језиком, али само у својим кућама или током боравка у иностранству. У Аустралији страни језици остају – страни.

Како истраживања показују, имигрантске мањине престају да користе своје језике релативно брзо, не само при прелазу са прве на другу генерацију, већ и сама прва генерација престаје да користи матерњи језик (Seliger, Vago 1991; Rubino 2010; Schmid 2013). Очување и развој имигрантских језика у мултилингвалном окружењу је јако захтеван посао који би се вероватно лакше обављао укључивањем микројезичког планирања у језичким политикама на макронивоу који омогућава коришћење мањинских, недоминантних и незваничних језика у образовању (Liddicoat, Taylor-Leech 2014).

3. Срби у Аустралији

Како истиче Радмановић „у Аустралији, дефиниција српске националности међу мигрантима тежи ка пореклу од њихових православних предака, али званични подаци у Аустралији мешају статус српских миграната, јер су засноване на политичко-правним дефиницијама и месту рођења“ (Radmanovic 1990: 132). Подаци о месту рођења нису адекватни и прецизни индикатори за одређивање да ли је лице Србин/Српкиња или не. Веома је тешко добити тачне податке за српску заједницу у Аустралији јер место рођења не одражава етничку припадност. На пример, само 16.407 оних који су имали српско порекло су били рођени у Србији. Исто тако, било

је 6232 Срба који су рођени у Хрватској и 6100 рођених у Босни. Срби су се рађали и у другим земљама бивше Југославије, као и у другим европским (њих 544 је рођено у некој западноевропској земљи) и неким неевропским земљама (ABS 2011). Ту су и 2, 3. или 4. генерације Срба који су рођени у Аустралији, којих је око 15 хиљада. Како место рођења није био довољно прецизан податак да укаже на нечију етничку припадност, у попис је уведено порекло. То се најбоље огледало у разликама у аустралијском попису становништва из 2006. и 2011. године. У попису 2006. године особе које су навеле да им је место рођења – Србија, биле су прикључене земљи Србији, док су особе које су одговориле Југославија, или слично прикључене групи Југоисточна Европа (без ближе дефиниције), јер није било одговарајуће базе у подацима како би се сврстали у тачну државу рођења. Ипак, у попису 2006. у случају порекла, све особе које су одговориле да им је порекло југословенско, које су дале одговор *Југословен/ка*, или неку сличну варијанту су сврстане у базу *Српско*. Оваква класификација је имала утицај на повећање броја особа српског порекла за 26.281 особу (табела 1).

Попис од 2011. године је исправио те недостатке у одговорима у те две категорије, па је база *Порекло* одговарала бази *Место рођења*. Особе које су на питање о пореклу одговарале да им је порекло југословенско, Југословен/ка, и сврстане су у базу Југоисточна Европа (без ближе дефиниције), јер није било адекватне информације за бољу класификацију порекла. Те 2011. године се 26.883 особа изјаснило као Југословен, Југословенка или слично. Ефекат ове промене на број Срба у Аустралији је имао последице као у табели 2.

Табела 1. Број Југословена/Југословенки у три последња пописа у Аустралији

Југословен/ка и разлика у пописном питању о пореклу			
Година пописа	2001	2006	2011
Број Југословена/ки	-	26.281(а)	26.883 (б)
Број особа српског порекла	97,315	95,362 ⁵⁹	69,544 ⁶⁰

⁵⁹ Укључује особе Југословенског порекла (а) из претходног реда.

⁶⁰ Не укључује особе Југословенског порекла (б) из претходног реда.

Табела 2. Број Срба у аустралијским државама и територијама

Држава	Број Срба	Процент
Западна Аустралија	5218	8,92%
Нови Јужни Велс	23549	40,26%
Викторија	18546	31,71%
Квинсланд	5014	8,57%
Јужна Аустралија	4598	7,86%
Тасманија	170	0,29%
Северна територија	66	0,11%
Територија главног града	1328	2,27%
Укупно	58489	100,0%

Табела 3. Територија и време насељавања Срба у Аустралију

Држава / година миграције	1895 – 1940	1941 – 1950	1951 – 1960	1961 – 1970	1971 – 1980	1981 – 1990	1991 – 2000	2001 – 2010	1.1. 2011 – 9.8. 2011	Није се изјаснио/ла	Не односи се на нега/њу
Западна Аустралија	3	41	55	329	291	263	1765	858	24	60	1530
Нови Јужни Велс	5	180	345	2544	2044	1259	6054	2026	50	333	8707
Викторија	3	97	261	2122	1795	1121	4639	1746	36	293	6434
Квинсланд	0	39	90	474	346	298	1408	622	17	64	1656
Јужна Аустралија	0	65	92	496	296	187	1338	476	8	66	1575
Тасманија	0	7	14	25	14	6	33	17	0	0	54
Северна територија	0	0	5	11	4	3	12	4	0	0	26
Територија главног града	0	13	24	184	174	80	205	93	4	24	527
Укупно	11	442	886	6185	4964	3217	15454	5842	139	840	20509

3.1. Историјски приказ

3.1.1. До Другог светског рата

Први Срби су се на тло Аустралије почели досељавати још у времену „златне грознице“ средином 19. века, и радили су у рудницима злата попут Брокен Хила или у области Калгурлија у Западној Аустралији. Они су се на тај корак одлучивали понајвише из економских разлога, и нису били мотивисани политиком или

национализмом. Највећи број њих се није ни задржавао дуго у Аустралији, тако да се не би ни могло рећи да су досељеници јер се велики број њих враћао у „стари крај“ где би улагали свој зарађени новац. Такав је случај био са музичким педагогом и композитором Теодором Тошом Андрејевићем који је боравио у Аустралији од 1880. до 1884. године (Радојков Лазић 2002). Сем њих, помињу се и Саво, Крсто и Иво Рађеновић, Ђорђије и Спасоје Крстов Јовановић, Коста Недељковић и други. Поред рударства, они су се бавили разним занатима по већим градовима, затим сточарством, баштованством или сечом дрва. Како су се у то време Срби досељавали из области које су биле под аустроугарском или турском влашћу, водили су се као становници тих земаља (Спасовић, Милетић 2008). У статистици из 1891. године је забележено да се тада из Србије доселило 21 лице, док је из Црне Горе до Аустралије дошло само пет особа.

У време оснивања федерације 1901. године забележено је тек стотинак Срба, док се пред почетак Првог светског рата број особа са подручја некадашње Југославије попео на око 4000. Углавном су то биле особе који су бежали од сиромаштва. Највише их је било из приморских крајева Далмације, Црне Горе и Херцеговине, док их је било и из Македоније, Босне, Војводине, а најмањи број појединаца је долазио из саме Србије. Међутим, њихов тачан број је тешко установити, макар и приближно, јер су, као и други досељеници, тада уписивани не по етничком пореклу, као Срби, већ по држављанству земље из које су долазили. У то време, аустралијска државна политика асимилације миграната, као и много оскуднији услови живота и комуникација, нису остављали простора за успешно очување српског идентитета, језика и културе на толикој удаљености од матице, али их то није спречило да оснују српско-црногорски Црвени крст и да пошаљу јединицу добровољаца, углавном Далматинаца, да се бори уз Србе на Солунском фронту или да се као Аустралијанци боре против Немаца у Белгији и Француској (Лорушина, Лорушина 2006).

По завршетку Првог светског рата наставило се даље исељавање људи са простора бивше Југославије у Аустралију. Њихово путовање је почињало у

Дубровнику, испред агенције *Оријент лајнс*, где су бродовима пловили до Барија у Италији, а даље су путовали возом до Напуља. У Напуљу су били смештани у транзитни хотел који нису смели да напуштају до дана укрцавања на прекоокеанске бродове који су кретали из Лондона превозећи Енглезе, Ирце и Шкоте. На брод су улазили последњи и добијали су најгоре и највеће собе где их је било и по десеторо. Након месец дана напорног и мучног путовања океаном пристајали су у Фриментл, главну луку Западне Аустралије, где су неки остајали, а други су продуживали даље до Аделаида, Мелбурна и Сиднеја (Радојков Лазић 2002: 47).

У то време се и велики број Срба почео враћати у стари крај, а они који су остајали, будући малобројни и измешани у претежно англосаксонском друштву, доживели су да виде како су се већ њихова деца потпуно утапала у средину која је брзо, попут Америке, постајала својеврсна „топионица народа“. У то време, аустралијска државна политика асимилације миграната, као и много оскуднији услови живота и комуникација нису остављали простора за успешно очување српског идентитета, језика и културе на толикој удаљености од матице (Зупан 2008). Генерални конзулат Краљевине Југославије у Аустралији је отворен 1928. године, а за првог конзула био је именован адвокат Р. Н. А. Моби⁶¹. Касније, 1936. године за почасног конзула је постављен Јосип Микуличич, пореклом Хрват, а за његовог помоћника Бранислав Андријевић – Србин.

Средином двадесетих година особе са територије тадашње Краљевине Југославије на челу са Иваном Косовићем и Томом Катићем формирају *Југословенски борбени раднички покрет*, који је био илегалан у Аустралији јер је био комунистички покрет који је примао само оне који су доказали да су „црвени“ (Marković 1988). Тај клуб издаје часопис *Борба*, који је касније преименован у *Пламен*, затим часописе *Искра*, *Пролетер*, *Правда*, *Напријед*, *Слобода* и друге, а из овог клуба 1934. године настаје *Савез југословенских исељеника у Аустралији* који издаје лист *Напредак*. Такође, чланство овог клуба покреће *Југословенско просветно друштво Слога* чије је деловање такође било више политички оријентисано. Ово друштво је користило

⁶¹ R. N. A. Mawby.

штампу као начин борбе против званичних представника Краљевине Југославије, нарочито конзула Марића који им је био велика сметња. Као противудар, група особа око конзула почиње да издаје свој часопис *Дом и Свијет*, који није трајао дуго. Иван Косовић је после Другог светског рата за своје прокомунистичко деловање био награђен местом почасног конзула НФРЈ у Сиднеју 1946. године, а наследио га је др Грујица Живковић који је у Аустралију стигао средином 1947. године и ту функцију обављао до 1950. године.

Како наводи др Максим Радмановић (Radmanovic 1990) пре 1949. породице Срба у Аустралији биле су духовно и културно изоловане. Прва православна црква у Аустралији, посвећена Светој Тројици, изграђена је заједничким трудом православних верника маја месеца 1898. године у Сари Хилсу⁶², у данашњем Сиднеју. Она је служила потребама свих православних. Касније, како се њихов број повећавао, тако су настајали нови храмови православних Грка, Руса, Срба и других. Духовне потребе око крштења, венчања и сахрана, задовољавала је Грчка православна црква и повремено, тамо где је била доступна, Руска православна црква. Главни црквени празници су прослављани у овим црквама, или тако што би се придружили протестантским конгрегацијама. У то време је било пуно хрватских националних клубова док је један од ретких југословенских клубова био основан двадесетих година прошлог века, и у њега су долазили углавном Срби.

3.1.2. После Другог светског рата

Други талас имиграције чинили су припадници бројних војних формација, четничких одреда и политичких покрета супротстављених комунистима, као и бројни ратни заробљеници који су одбили да се из разних логора Западне Европе врате у Југославију. Према емиграционим властима у Аустралију је у периоду 1948–1955. године дошло 13.000 Срба (Lorušina, Lorušina 2006: 468). Главни разлог за миграцију великог броја Срба који су дошли у Аустралију из кампова за расељена лица из Италије, Немачке и Аустрије био је комунистички режим који је успостављен у

⁶² Енгл. *Surry Hills*.

Југославији, а који није благонаклоно гледао на припаднике војске Краљевине Југославије. Како на њих није благонаклоно гледао комунистички режим, тако нису ни они благонаклоно гледали на творевину чији је део била Хрватска, чији су становници подржавали фашистичку Немачку, и у којој је извршен геноцид над Србима, Ромима и Јеврејима. Ту емиграцију су, поред четничке војске и официра, чинили многи угледни појединци, пре рата трговци, власници фабрика, интелектуалци, власници сеоских имања који су подржавали краља, а којима је после рата одузета сва имовина и право повратка у земљу. Неки од њих су бродом емигрирали најпре у Египат, где су били смештени у неком од три избегличка логора, а затим су се након неколико година одлучивали у коју земљу даље да иду. Они нису морали да брину о послу јер су склапали уговоре са аустралијском владом по којима су, за узврат добијања дозволе да се доселе у Аустралију, морали да раде оне послове које им је влада давала, а који су најчешће били у унутрашњости.

Временом, српски имигранти су почели да формирају заједничке центре у којима су се састајали, размењивали су информације о отаџбини и на различите начине покушавали да обогате свој друштвени и духовни живот. Водеће улоге су преузимали бивши официри, политички активисти и остали образовани или угледни појединци који су углавном били антикомунисти и националисти. Међу досељеницима је био велики број појединаца који су и поред неких сличности били веома различити. Неки од њих су се за време рата налазили на супротстављеним странама јер су припадали различитим војним и паравојним формацијама које су се јавиле током рата. Међу њима је било припадника четника *Равне горе*, *Народне одбране*, *Љотићевог збора*, *Српске добровољачке Команде Милана Недића*, *Ђујићевих четника*, *Удружења краљевске југословенске војске* и многих других. Међу њима је било много разлика у погледима на друштво, политичким ставовима и мишљењима док су им заједничка били вера, порекло и судбина која је свима била слична. Многи су били високообразовани, те су у циљу одржања српске културе организовали позоришне представе, хорове, фолклорне групе, предавања о низу тема, од науке и технике до светске политике. Први такав клуб је *Српски културни клуб*

Душан Силни основан 1949. године у Мелбурну и, по угледу на сличне клубове у САД, његова главна улога је била борба против „југословенских“ циљева и промоција српских интереса. Касније је клуб променио назив у *Свети Сава*, а у њему се одржавала недељна школа и штампале новине *Српска борба*.

Једна од најзначајнијих институција и удружења Срба у Аустралији је свакако *Српска народна одбрана* (СНО). Основано је по предлогу из САД, маја 1951. године, а међу начелима клуба која су тада дата Правилником СНО, зацртана су и следећа правила: 1) да Срби буду одани Аустралији и њеним законима; 2) да се ради на слози Срба у Аустралији и да се помаже њихов друштвени, верски, просветни и економски живот; 3) да се боре против комунизма у Аустралији и Југославији; 4) да упознају аустралијску јавност са борбом српских равнорских јединица; 5) да учвршћују пријатељске везе са аустралијском заједницом; 6) да помажу српске болеснике и инвалиде; 7) да материјално помажу својим члановима; и 8) да школују српску омладину и негују српску традицију и обичаје (Lorušina, Lorušina 2006: 476). СНО је призната као савезничка организација и на позив аустралијских ветерана четнички одреди учествују на прослави *Анзак* дана – Дана победе у Аустралији. СНО је имала свој лист *Српски гласник* у Сиднеју који је излазио десетак година. Чланови СНО су учествовали у штампању и издавању разних других новина у Аустралији, попут листа *Слога*, *Аустралијски Србобран* у Сиднеју, те *Српски билтен* у Канбери.

Иако је било неких српских досељеника у Аустралији пре Првог светског рата, тек са великим приливом расељених лица и избеглица након Другог светског рата је било довољно људи да организују посебну српску православну парохију. Први српски свештеник који је дошао у Аустралију био је Светозар Секулић, и стигао је у Сиднеј 1948. године. Прва православна литургија у Миграционом центру у Бонегили је одржана на Богојављење, 19. јануара 1949. године (Спасовић, Милетић 2008). Протојереј Илија Булован је стигао у Сиднеј јула 1949. године на основу одлуке Светог архијерејског синода и епископа за целу дијаспору Дионисија Миливојевића. Једини црквени лист који је излазио у то време је био *Светосавље* и он је пратио расположење и збивања међу досељеним Србима.

Средином педесетих година долази и до оснивања првих спортских удружења Срба у Аустралији, тако је 1955. основан клуб *Бели орлови* у Сиднеју, а затим *Just*⁶³ у Сиднеју и *Београд* у Аделејду.

3.1.3. Шездесете – осамдесете године двадесетог века

Други талас миграције Срба у Аустралију се догодио после 1962. године и чинили су га углавном особе из унутрашњости Србије. Већина њих је била неквалификована или полуквалификована радна снага, али је било и оних који су били са вишим или високим образовањем (Ткалчевић 1979). Највећи број Срба је легално после либерализације изласка из земље шездесетих година прошлог века, користио прилику да туристички оде у земље Западне Европе, остајао да живи у некој од тих земаља, попут Немачке, Аустрије, и Француске. У то време долази и до већег прилива Срба у Аустралију. Они су по доласку у Западну Европу сређивали документа и обраћали се аустралијским амбасадама за помоћ. По подацима пописа, у то време их је дошло око 11049 (ABS 2011). Многи исељеници, касније названи гастарбајтери, надали су се брзом повратку у своју земљу, па се нису превише укључивали у друштвене активности раније дијаспоре, а ни у друштвено-политички живот земље домаћина.

Уговором о слању радника у Аустралију, потписаном 12. фебруара 1970. године између Аустралије и СФРЈ у Канбери, отворила се могућност бројним заинтересованим Србима и Српкињама да се преселе у Аустралију. Прва група исељеника из Србије је уз финансијску помоћ аустралијске владе по овом програму стигла 30. маја 1970. године. Даљи доласци Срба/Српкиња из Србије су додатно олакшани увођењем авионске линије ЈАТ-а из Београда до Сиднеја. Првим летом, 3. јуна 1970. године, у Аустралију се из Србије доселило 130 особа, а касније је, због

⁶³ *Правда.*

велике заинтересованости људи да се иселе у Аустралију, број летова удвостручен (Радојков Лазић 2002: 87)⁶⁴.

Та авионска линија је омогућила и долазак многих уметника у Аустралију, који су окупљали народ и пружали им забаву каква им је недостајала; убрзо су почеле да се отварају српске кафане и ресторани у којима су се служила српска јела и слушала српска музика. У Кабрамати су главна места окупљања Срба били ресторани *Морава* и ресторан Српске народне одбране. СНО је била веома добро организовано удружење, поштовано од стране аустралијске државе, и у то време је био јака веза између српске заједнице и аустралијског друштва (Lorušina, Lorušina 2013: 166).

Српски центар *Бонириг* је један од највећих српских клубова у Аустралији, основан је 1958. године од стране четника војводе Ђујића који су емигрирали овде. У почетку је то била само брвнара, али је осамдесетих година на том месту почео да се гради центар. Центар је главно место окупљања Срба у Сиднеју и Новом Јужном Велсу (Lorušina, Lorušina, 2013: 163). У овом центру је 1987. одржан и први фестивал српског фолклора у Аустралији, у организацији господина Душана Рзавца. Циљ фестивала је био да се окупе Срби са свих страна Аустралије на једно велико славље. Од тада је одржано и прослављено двадесет шест таквих фестивала, а послужио је као инспирација за сличне фестивале у Америци и Канади (Bonnyrigg Sports Club 2013).

Српски културни клуб *Свети Сава* је 1975. године отворио своју подружницу у Сиднеју, а 1981. године у Камбери. Сви клубови су при себи имали образовне, спортске, и фолклорне активности. Тако је и настао фудбалски клуб *Бели орлови* у Сиднеју, *Србија* из Мелбурна, *Србија* из Канбере. Ови клубови су 1973. године основали *Куп Николе Тесле* у Кабрамати, који је касније прерастао у *Карађорђево куп*, који је један од најзначајнијих не само спортских догађаја, већ свенародна светковина која повезује све Србе у Аустралији.

⁶⁴ Летови из Србије за Аустралију су укинати 30. маја 1992. године због санкција према СФРЈ.

Средином седамдесетих је доктор Марко Маринковић у оквиру федералне владе основао први етнички радио у Аустралији за Србе, док је у Камбери функционисала и етничка радио-станица. Комерцијалне новине *Глас Медитерана*, које је издавала грчка издавачка куће, имале су стране на различитим језицима народа са Медитерана, а један од њих је био тадашњи српско-хрватски.

Почетком осамдесетих година, услед економске кризе и високе стопе незапослености у Југославији, долази до поновног повећаног броја исељеника у Аустралију. Особе које одлазе тамо су углавном високообразовани стручњаци који се надају бољем животу. У то време, Аустралија постаје дестинација број један, испред Канаде и САД, за наше људе који су решили да имигрирају. Крајем осамдесетих година прошлог века долази нови већи талас нове исељеничке групације – 1988. године, када је у Аустралију мигрирало њих 59⁶⁵.

Након раскола у СПЦ, који је уследио после Црквеног сабора у Америци 1963. године, који је означио раскид канонско-хијерархијских веза са црквом у отаџбини, до раскола је дошло и у српским црквама у Аустралији. Владика Дионисије Миливојевић је у име *Слободне америчкоканадске епархије* на тлу Аустралије формирао *Епархију аустралијско-новозеландску* и за првог епископа поставио владикау Димитрија Балаћа. СПЦ у отаџбини је тек 1973. године издвојила Аустралију и Нови Зеланд као самосталну епархију, и на њено чело поставио епископа Николаја Мрђу.

Због политичких разлика и српска заједница се поделила на две групе, оне лојалне Патријаршији у Србији, и они који су поштовали *Слободну српску цркву*. Таква ситуација је само допринела новим свађама, даљим поделама, те ширила српску неслогу и разбијала јединство у српској заједници у Аустралији. И поред тога, народ је наставио са изградњом нових црквено-школских општина, цркава и манастира, неких јер је било духовне потребе, других јер је раскол у цркви истиснуо неке особе које су морале да пронађу ново место за паљење свећа и молитву. Једна таква

⁶⁵ Податак према Аустралијском бироу за статистику (Australian Bureau of Statistics – Census Data, <http://www.abs.gov.au/websitedbs/censushome.nsf/home/data>).

директна последица је оснивање црквене општине *Свети архиђакон Стефан* у Рути Хилу 1965. године при којој је 2000. изграђена црква, културни дом, те дом за старе.

3.1.4. Од деведесетих година двадесетог века до данас

Стални таласи Срба који постају нови Аустралијанци кулминирају између 1996. и 2000. године када на тло Аустралије долази укупно 9851 особа (ABS 2011). То су углавном млађи појединци из крајева западно од Дрине избегли од рата и његових последица, а у случају Србије – углавном младе особе које су се одселиле због санкција и свеопште беде.

Почетком 21. века дошло је до последњег таласа исељеника који су дошли у Аустралију из Србије, те оних који се изјашњавају као Срби из Хрватске или Босне и Херцеговине. Ова група се додатно ангажовала у очувању и неговању српског друштвено-културног и лингвистичког наслеђа.

Табела 4. Територија и година миграције Срба у Аустралију после 2000. године

Држава / година миграције	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Западна Аустралија	162	149	128	52	59	64	74	58	71	41
Нови Јужни Велс	556	376	317	201	93	120	104	96	77	85
Викторија	397	346	263	151	102	87	104	117	98	83
Квинсланд	114	74	70	29	69	42	75	82	41	26
Јужна Аустралија	122	104	80	19	30	35	26	26	22	13
Тасманија	0	6	0	0	0	9	0	0	0	0
Северна територија	0	0	0	0	0	0	0	0	0	3
Територија главног града	17	17	7	7	7	7	14	4	6	9
Укупно	1368	1072	865	459	360	364	397	383	315	260

Пред распад Југославије, 1990. године основан је *Српски национални савез* који је требао да буде институција која би повезала све остале у временима трагичним по наш народ. На оснивачкој седници присуствовали су сви представници различитих српских друштава и удружења, попут *Српске народне одбране*, Српског културног клуба *Свети Сава*, Удружења бораца српске краљевске војске *Дража*

Михајловић, Четничког покрета *Равна Гора*, Културног клуба *Његош*, Српског националног центра, Српског друштва *Зора*, и Српске православне цркве са владиком Лонгином Крчом на челу (Лорушина, Лорушина 2006: 477). Први председник овог савеза је био Драгослав Ранчић, а касније га је заменио Илија Глишић. Српски национални савез је имао бројне акције којима је помагао Србе у матици, организовао протесте и демонстрације, сакупљао хуманитарну помоћ, и сугерисао аустралијским политичарима и јавности да помажу Србији и Црној Гори.

Црквено-школска општина у Рути Хилу добија Музеј СПЦ и српску библиотеку са преко 2000 експоната (Лорушина, Лорушина 2013: 139). Протојереј који је служио у тој цркви, Слободан Милетић, једна је од особа која се трудила да се очувају српски језик и традиција у овим крајевима. Предавао је српски језик и књижевност српској деци и омладини, написао четири уџбеника српског језика и организовао разне семинаре широм Аустралије. Истовремено, предавао је на студијама српског језика на *Меквори универзитету*⁶⁶ у Сиднеју. Просторије око цркава се користе у сврхе недељних школа српског језика и историје, за фолклорне секције, састанке Кола српских сестара, и друге врсте дружења попут завичајних вечери, излета и спортских догађаја; ту су изграђени и пензионерско насеље и дом за старе. Ова црквено-школска општина на челу са протом Слободаном Милетићем је зацртала још један циљ, а то је отварање српског колеца *Свети Сава* у Сиднеју, у чијој изградњи учествују људи који улажу своја средства и труд и рад како би се остварила ова идеја. Куповина плаца од 72 хектара је извршена 1988. године. Патријарх Павле је извршио чин освећења земљишта 2004. године, а годину дана касније, дакле 2005. камен темељац су поставили престолонаследник Александар II Кара-ђорђевић и принцеза Катарина. Нажалост, иако је планирано да колецо почне са радом 2013. још увек није, мада се тренутно изводе завршни радови⁶⁷. Једна од најзанимљивијих цркви која привлачи и велики број туриста је подземна црква посвећена светом пророку Илији. Црква се налази на северу Аустралије у месту Копа

⁶⁶ Енгл. *Macquarie University*.

⁶⁷ <http://www.stsavacollege.net/>.

Фидо, а смештена је под земљом, на месту где је некада био рудник драгог камења. Ова црква је освећена 1993. године, а завршена 1994. При цркви функционише и Српска школа у којој деца уче српски језик, историју и веронауку.

Највећи српски центар *Бонериг* је постао професионална установа чије услуге користе не само Срби, већ се под стручном управом комерцијално издаје и другим народима за њихове личне или националне прославе. Ипак, Покрет српских четника ту прославља своју славу Ђурђевдан, а у њему се организују српска посела, концерти фолклора и гусларске вечери. На данима српског фолклора, који се одржава сваке године и траје по три дана, центар је домаћин за преко 10000 гостију из читаве Аустралије.

Једна од најмлађих српских организација на тлу Аустралије је *Српско православно удружење младих – The Serbian Orthodox Youth Association (SOYA)*. Ово удружење је основано у Канбери 2008. године на иницијативу бискупа Иринеја Добријевића. Касније се удружење проширило на остале аустралијске градове. Један од главних циљева SOYA је „одређивање начина за помоћ млађим генерацијама ради преношења знања о српској религији, култури, традицији, језику и историји.“⁶⁸ Они издају двојезично издање које се може прочитати или се преузети са интернета. SOYA има своју Фејсбук страницу на којој обавештава чланове о свим догађајима важним за српску заједницу.

У односу на прву половину прошлог века може се рећи да се српска дијаспора у Аустралији добро организовала, а приступачност српским телевизијама и радијским програмима умногоме је олакшана развојем интернета. Аустралијска државна медијска станица SBS повремено емитује телевизијски и радио програм на српском језику. На тлу Аустралије врши се богослужење у 33 православна храма, постоји више од 50 културно-уметничких друштава, двадесетак фудбалских клубова и један кошаркашки, три аустралијско-српске привредно-трговачке коморе, два дневна листа, петнаест радио-програма. Поред тога, сваке године се прослављају

⁶⁸ <http://soya.org.au>.

бројне свечаности које прикупе велики број људи; то су манифестације: *Карађорђево куп*, *Српски фестивал фолклора*, *Дани српске културе*, *Митрополијски дани*, *Serbian film festival* и сличне.

Те и такве манифестације су и даље привлачне за Србе и њихове потомке, као и за остале заједнице које живе у Аустралији, укључујући и саме Аустралијанце. Оне умногоме потпомажу очување српске културе на овоме континенту, али и подстичу млађе генерације да уче српски језик и о српској традицији.

Уопштено гледајући историју насељавања Срба у Аустралији, јасно је да су они долазили из свих крајева бивше Југославије. Управо из тог разлога им је и матерњи језик онај варијетет који су научили у свом родном крају. Поред званичних језика, попут српског, хрватског, и слично, српска имиграција у Аустралији се још увек служи српско-хрватским језиком, бар је тако код одређене групе југо-носталгичара. И у самом попису се каже „Serbo-Croatian/Yugoslavian, so described“ или „описан као српско–хрватски/југословенски“ језик.

Табела 5. Матерњи језик Срба у Аустралији

Држава/језик	бошња- чки	бугар- ски	хрват- ски	маке- донски	српски	словеначки	описан као српско- хрватски/ југо- словенски
Зап. Аустралија	10	0	57	16	4152	5	149
Нови Јужни Велс	41	0	112	80	18832	0	447
Викторија	30	0	139	100	14390	6	336
Квинсленд	18	0	46	14	3617	3	163
Јужна Аустралија	9	0	44	0	3498	9	102
Тасманија	0	3	0	0	88	0	5
Северна територија	0	0	0	0	36	0	5
Територија главног града	4	0	10	5	963	0	22
Укупно	112	3	408	215	45576	23	1229

3.2. Историјат насељавања Срба у Западној Аустралији

Западна Аустралија је по пространству највећа држава Аустралије са површином од 2.529.875км². Број становника стално расте, па је тако пописом из 1947. године забележено 502.500 становника, 1976. године пописано је 1.178.300 становника, 1990. године 1.649.900, и коначно 2011. године забележено је да у том делу Аустралије живи 2.239.170 становника. Главни град Западне Аустралије је Перт, који је основан 1829. године на реци Свон, а добио је име по истоименом граду у Шкотској. По попису из 2015. године у Перту живи 2.039.193 становника (ABS 2015).

Табела 6. Време миграције Срба у Западну Аустралију

Доласци Срба у Западну Аустралију	Број особа
1895–1940	3
1941–1950	41
1951–1960	55
1961–1970	329
1971–1980	291
1981–1990	263
1991–2000	1765
2001–2010	858
1. јануар 2011 – 9. август 2011	24
није рекло	60
не односи се на њих	1530

3.2.1. Пре Другог светског рата

Један од првих Срба, копач злата на Голд Филду⁶⁹ 1860. године, био је Никола Миловић, родом из Боке Которске, који се касније бавио воћарством и виноградарством (Спасовић, Милетић 2008). У Калгурли је 1901. године је као осамнаесто-годишњак дошао из Херцег Новог Лазар Симов Радановић, мало повише Оријена, отац Петра Рада-новића, човека који је обележио скоро читаву историју Срба у Западној Аустралији. Он је „добавио“ своју супругу, Стану Бијелић из Суторине код Игала 1913. године (П. Радановић, лична комуникација, 1. 8. 2013.). У Западну Аустралију је 1905. године дошао Јово Спајић из Херцеговине. На Голд Филду је

⁶⁹ Енгл. *Gold Field, W.A.*

почетком 20. века радио Тома Марић из Козица у Херцеговини, коме се 1909. године придружио његов брат од стрица Никола Марић. Масовна миграција људи са простора бивше Југославије у Аустралију почела је средином 19. и почетком 20. века. Тада су они већ постали толико бројни да су у Боулдеру, у Западној Аустралији, 1912. године основали своју прву организацију у Аустралији, која се звала *Хрватско-словенско друштво*. Како објашњава Марковић (Marković 1988) „Хрватско“ због тога да би Аустралијанцима доказали да су Хрвати, иако су дошли из Аустроугарске, а не „Аустријани“⁷⁰ (како су их обично називали), а „словенско“ да би дали прилику и другим Словенима да се учлане у друштво. Циљ тога друштва, по Марковићу, био је да морално и материјално помажу борбу Срба и Црногораца против Турака, а касније и борбу против Аустроугарске. У Калгурлију је 1915. године било двадесетак породица Срба који су основали и прву српску колонију коју су назвали *Српско-црногорска заједница*.

Учесници у аустралијској војсци за време Првог светског рата били су и Јово Спајић и Никола Марић са простора Западне Аустралије. Обојица су после рата одликовани, док је Марић добио и земљу од Аустралији. Марић је 1930. године постао први почасни конзул Краљевине Југославије за Западну Аустралију са седиштем у Фриментлу. Разрешен после 16 година вршења те функције, дакле 1946. године, и предао архиву новопостављеном амбасадору НРЈ у Сиднеју.

3.2.2. После Другог светског рата

У годинама непосредно после Другог светског рата емиграција Европљана у Аустралију је постала изузетно интензивна. Период од 1949. до 1954. године обележили су мигранти из источноевропских земаља који су чинили мало испод 50% свих новопридошлих. Расељена лица из Југославије, од којих је велики број био из Србије или српског порекла, чинила су после Пољака највећу етничку групу која је емигрирала у Западну Аустралију (Heritage council of WA 2014). Прва група

⁷⁰ Енг. Austrians.

расељених Срба, њих 130, из логора у Минхену стигла је у Перт фебруара 1948. године када се искрцала у луку Фриментл⁷¹ и распоређена је у логоре у којима су имали лоше услове за живот. До половине 1949. године дошло је још њих 110, док су за њима њихове супруге са децом почеле да долазе тек 1953. После Другог светског рата, уз већи прилив емиграната изникле су организације као што су *Српска народна одбрана*, Културни клуб *Свети Сава*, *Удружење бивших ратних заробљеника* и сличне (Казић 1989), али о њима није остало много записа. Ипак, најстарије од свих је Удружење бораца Њ. К. В. *Дража Михаиловић*, које је почело са радом 10. децембра 1949. године (Спасовић, Милетић 2008: 246), као и Покрет српских четника *Равна гора*.

3.2.2.1. Прве српске православне цркве у Перту

Једна од најважнијих институција која је помогла очување српског језика, културе и традиције, како у дијаспори свуда у свету, тако и у Западној Аустралији, јесте Српска православна црква. Почети њеног постојања у Западној Аустралији везују се за отпор услед немогућности неговања православних обичаја (Божић, Свети Сава, Видовдан и други) у тадашњим заједничким клубовима у којима су се сусретале и остале националне заједнице ондашње Југославије, попут Македонаца, Хрвата и других (Казић 1989).

На дан Светог Саве, 27. јануара 1951. године, а на предлог некадашњег конзула Краљевине Југославије у Перту, Николе Марића, одржана је оснивачка скупштина истоимене црквено-школске општине. Први српски свештеник који је дошао у Перт је био Петар Радош, који је ту стигао априла 1952. године, а рукоположен је у децембру исте године. У почетку се богослужење вршило у храмовима англиканске цркве, која им је излазила у сусрет, као и у просторијама УМСА клуба (Спасовић, Милетић 2008: 247). Камен темељац за цркву је положен 31. јануара 1954. године, а црква је освећена 1. јануара 1956. године. Један од

⁷¹ Енгл. *Fremantle*.

значајнијих догађаја за ову цркву је била посета краља Петра II Карађорђевића 1960. године.

У оквиру цркве од 1962. године функционише Коло српских сестара *Краљица Марија*. Чланице Кола пружају несебичну помоћ незапосленима, старима, немоћнима, те недељној школи *Вук Стефановић Караџић*, која од 1963. године функционише у оквиру црквено-школске општине *Свети Сава*. Зграда недељне школе је подигнута на Савиндан 1963. године, а при њој се налази и школска библиотека, те просторија за састанке и прославе. Један од управитеља недељне школе је био Брана Костић. Исте године, након раскола у СПЦ, протојереј Радош је исказао приврженост патријарху Герману Ђорићу.

Прота Радош је средином седамдесетих уз помоћ Бране и Валме Костић, као уредника, издавао и *Парохиски Гласник* српске православне цркве *Свети Сава*, којим је обавештавао вернике о текућим догађањима и о новцу који је црква добијала од својих верника. Понајвише захваљујући том новцу, почетком осамдесетих година прошлог века црква се проширила и купила земљиште у непосредној близини где је саграђено *Српско православно пензионерско село*⁷².

Познати српски уметник Јован Атанасковић је 2004. осликао фреске по зидовима и сводовима цркве. Протојереју Радошу је додељен орден *Реда Аустралије*⁷³ за заслуге и допринос Српској православној цркви у Аустралији. То је означило и почетак велике рестаурације цркве, на којој су касније замењен кров, олуци, и подигнут велики крст.

Ову цркву посећује што редовно, што о велике празнике око 400 верника, који безрезервно подржавају рад ове установе, у којој после проте Петра Радоша, служе протојереј Саша Стојановић и протојереј Бобан Војиновић. У склопу цркве ради Коло српских сестара, фолклорна секција, као и поново основана црквена школа српског језика у којој децу једном недељно подучава госпођа Мирјана Вукомировић,

⁷² ЕНГЛ. *The Serbian Orthodox Retirement Village.*

⁷³ ЕНГЛ. *Order of Australia.*

дипломирани библиотекар, која је у времену вршења истраживања радила са 23 детета узраста од првог до трећег разреда.

Ова црква је 2014. године прославила 60 година рада. И данас је то црква са највећим бројем парохијана који редовно долазе на црквене службе и обреде.

Друга српска црква у Перту је Црква Свете Тројице која се налази у истом насељу као и црква Светог Саве, на мање од пола километра удаљености. Настала је поделом услед неслагања и конфликта између тадашњег свештеника Петра Радоша и црквене управе. Камен темељац је 8. јануара 1955. године освештао руски свештеник протојереј Сергије⁷⁴. Прво је саграђен црквени дом, кога је 1. јула 1956. освештао јеромонах Георгије (Ћонлић). Након раскола СПЦ 1963. године, ова заједница је стала уз епископа Дионисија (Миливојевића) из Слободне СПЦ. Како су богослужења ове парохије била одржавана у црквеном дому, тадашњи свештеник Драгољуб Петковић је иницирао изградњу цркве, која је освећена 26. фебруара 1967. године. Након Петковића, у цркви су богослужили Растко Нинковић од 1968. до 1979. године, а повремено и украјински свештеник Валентин.

Залагањем свештеника Нинковића формирано је удружење *Краљица Марија* које је касније расформирано и основано је Коло српских сестара *Краљица Марија*.

Благословом епископа Петра, 7. фебруара 1982. године постављен је нови свештеник, Србин пореклом из Румуније, Миодраг Соактар, који се на челу ове парохије налази и данас.

У оквиру својих активности, ова црква је издавала парохијски лист *Млади српски соколи*, са уредником Костом Мијатовићем. На челу са Костом Мијатовићем, ова црква је откупила једну кућу, а током председниковања Ђуре Ристића и другу кућу у близини цркве. Тако да је при овој цркви је 1985. године основана недељна школа у којој су учитељице биле Дана Поповић, Вера Стојановић, Жана и Радмила Мијатовић. Те године је настала фолклорна група коју је водила Вера Зимоњић

⁷⁴ У коришћеној литератури се не среће његово презиме.

Сток⁷⁵. Још једна од институција ове цркве која је вредна помена је библиотека, основана 1998. године, а том изузетно богатом библиотеком је руководио Ђакон Александар Младеновић (велики број књига је грешком бачен и изгубљен приликом недавне реконструкције цркве). Он је био заслужан и за формирање *Удружења за неговање српске православне вере, историје и културе*. У библиотеци и сада има неколико хиљада књига, а на месту библиотекара се сада налази Саша Станковић. Фолклорну групу *Света Тројица* води кореограф Иван Наумовски.

Црквени дом, као и црква Свете Тројице су последњих година доживели велику трансформацију јер је дом изграђен изнова из темеља са великом двораном за прославе и састанке, и са делом за библиотеку и недељну школу.

3.2.2.2. Српски клубови

Срби су се окупљали у клубовима где су били и Хрвати и Македонци, те остали народи из бивше Југославије. Седамдесетих година су изникли југословенски клубови *YUGAL*, *Југословенски клуб*, *Слога* и *Србија*. Највећи од њих је био *YUGAL* у Лидервилу, који је почео са радом 1975. године и имао је своје фолклорно и спортско друштво. *YUGAL* је један од ретких клубова који је успео да се одржи и да настави традицију југословенства на овим просторима. Клуб послује као непрофитна и неполитичка организација у коме се и данас се у њему одржавају тематске вечери посвећене различитим републикама. Један од оснивача и повремени председник ове организације, господин Никола Вучковић, каже да је поносан на очување духа братства и јединства, те планира даље проширење просторија клуба које се налазе у ужем центру Перта.

⁷⁵ Вера Зимонић Сток је послератни имигрант у Западној Аустралији и била је укључена у готово сва збивања српске заједнице у Западној Аустралији, као на пример: члан руководства Југословенског краљевског удружења у Перту, затим руководилац фолклорне групе у Мадингтону, главни уредник Српског радио-програма, председник Српског националног центра у Даинели, члан управе Српског националног савеза Западне Аустралије, као организатор многих хуманитарних акција и добротворних приредби (Лопушина 1998).

Како није било разумевања за прославу српских празника и националних прослава у југословенским клубовима, део српске дијаспоре је одлучио да је време да се оснују и чисто српски клубови.

Тако је настао Српски национални центар *Србија*, у Дајанели, уз који се развио фудбалски клуб *Бели орлови*, а при којем тренира фудбал преко 100 младих људи, од којих велики број није пореклом из Србије. У Српском националном центру *Србија* често се одржавају књижевне вечери, хуманитарни концерти, изложбе и повремено позоришне приредбе, а ту се одржавају и пробе и концерти фолклорно-уметничког друштва *Коло* Вере Зимоњић Сток. Такође, у клубу се одржавају свадбена весеља, славе, различите прославе, те састанци различитих српских удружења, попут удружења српских четника *Равна гора* и других. Овај клуб је 2013. године завршио са реконструкцијом старог дела клупских просторија, те су уместо њих изграђене свлачионице, библиотека и простор за фолклорну секцију.

3.2.3. Након распада СФРЈ

Након распада СФРЈ, у Аустралију, односно Западну Аустралију долази све већи број особа са простора бивше Југославије. Однос броја српских иселеника се мења у односу на традиционално бројнију хрватску и македонску заједницу.

Саме неприлике у бившој домовини су праћене са зebњом и страхом за најближе. У то време мука и невоља су сјединили Србе на овом континенту и нагнали их да 1991. године оснују једно кровно тело у виду *Српског националног савеза Западна Аустралија*. За првог председника савеза изабран је Бора Саичић, а за њим су следили Александар Мутавцић, Ђуко Бенић, Радмила Мијатовић и други. Снага савеза се мењала зависно од ситуације у Србији; у периодима када је било мирно, савез је губио своју бројност и снагу; у периоду непосредне опасности по српски народ у отаџбини јединство у српској дијаспори је расло. Током НАТО бомбардовања Србије 1999. године савез је организовао свакодневне демонстрације испред америчког конзулата у Перту. Одржаване су приредбе, представе и концерти на којима су се Срби представљали у правом светлу, да нису онакви како су их

осликавали аустралијски и светски медији. На фестивалу културе *Culcha* је приказано дело Радмиле Карабуве *Српска свадба* и оставило је велики утисак на све, те се о њему још дуго говорило.

Вера Зимоњић Сток је била идејни творац и иницијатор *Дана уједињења Срба* 1995. године када су се у овај хуманитарни догађај укључила и друга бројна српска удружења и Српска православна црква.

Највеће састајалиште Срба у Западној Аустралији је *Српски центар Западна Аустралија* у Мадингтону. Центар је настао на земљи коју је 1985. године купио некадашњи клуб *Завичај*, а новац за изградњу су дуго и мукотрпно сакупљали Милан Кнежевић, Драган Панић и Милорад Родић. На формулару за новчану помоћ, један део је био одвојен за добровољно пријављивање за извођење радова. Сама изградња овог центра је почела 1992. године, а у њу су биле укључене и давале добровољне прилоге, што у новцу, што у материјалу, и многе аустралијске фирме које нису имале додирних тачака са Србијом. У оквиру центра данас постоји школа српског језика и културе, Српски радио-центар, фудбалски клуб *Мадингтон Иглс*⁷⁶ који игра на теренима *Никола Тесла* као део центра, бокс клуб, стонотениска и шаховска секција. У центру се редовно организују концерти, представе, фолклорне и хуманитарне вечери.

Још један српски културно-спортски клуб новијег датума се налази у Рокингхему, јужно од Перта. У њему се сакупљају Срби из свих делова бивше Југославије, а највише их је из Републике Српске, Крајине и Србије. Клуб је званично започео са радом 12. маја 2013. године, а изграђен је на земљи са радионицом купљеном неколико година раније. Иницијатор, финансијер и главни радник био је Чедо Стојановић из Невесиња. У оквиру клуба постоје фолклорна, и спортска секција која има тимове за боћање, стони тенис и баскет.

Српско удружење *Крајина* је „најмлађе“ од свих и чине га углавном избеглице из Хрватске (Републике Српске Крајине) и Високе Крајине које су дошле у периоду 1991 – 2002. године, како кажу његови чланови „у клубу нема Србијанаца“. Оно се налази у јужном делу Перта, у друштвеном центру Јанцибап. Фолклором се активно

⁷⁶ Енгл. *Maddington Eagles*.

бави четрдесетак деце под надзором кореографкиње Мире Чубриловић Подрашчанин. Поред фолклора, у овом удружењу негује се и традиција, културне и религијске вредности крајишког поднебља. Организују се заједнички ручкови, играње карата, хуманитарни концерти, фестивали фолклора и неформална дружења. Они су поносни јер стипендирају школарине деци погинулих војника и оних који су ухапшени и у затворима по Хрватској или Босни. Крсна слава овог клуба је *Свети Никола*. Чланови овог удружења наступају на многим мултикултурним догађајима у Перту и по многима су најбоља српска фолклорна група.

3.2.4. Нове српске цркве

У комплексу српског центра у Рокингхему налазе се просторије младе црквено-школске општине *Свети Василије Острошки*; у њој је прво богослужио свештеник Бобан Војиновић, а наследио га је свештеник Александар Трнинић. У оквиру ове цркве функционише Коло српских сестара које је имало иницијални састанак 16. 7. 2013. године. Такође, одржавају се часови српског језика и веронауке једном недељно, најчешће петком увече. За уџбеник из веронауке користи се уџбеник др Игнатија Мидића, епископа пожаревачко-браничевског, а за српски језик литература са интернета. До доласка јереја Бобана Војиновића, часове српског језика држали су отац Саша Стојановић из цркве *Св. Сава* и госпођа Мирјана Вукомановић.

Такође, у јужном делу Перта, у Вотерфорду, налази се мала црквена парохија са истим именом – *Свети Василије Острошки*. У њој службује свештеник Станко Србљанин, а богослужење се врши у капели аборицинског Клонтарф колеца. То је мала заједница верника која је била незадовољна третманом проте Петра Радоша по његовом пензионисању, па су 2009. године оформили ову црквену заједницу. Баш та малобројност ове заједнице чини да верници буду приснији једни са другима, те увек спремни да помогну једни другима.

Скоро сви црквени одбори српских цркава у Перту се састоје од 15–20 особа; на њиховим састанцима се разговара о њиховим обавезама, сређивању и реновирању црквених просторија и дворишта, приредбама, прославама и слично. Ниво посвеће-

ности верника је висок. Постоје различите категорије људи који одлазе у цркву; они који редовно одлазе у цркву и они који одлазе једном до два пута годишње – углавном за веће црквене празнике, или за крсну славу. Најпосвећенији су они који су и чланови црквених одбора, они који организују недељну школу или фолклорне активности. Заступљене су све старосне групе, од најмлађих који похађају школу и фолклорне активности, преко старијих који су највише укључени у друштвени и забавни живот који се организује уз помоћ цркве, до оних најстаријих који су посвећени дружењу, молитви и учествовању у хору и/или црквеном одбору.

3.2.5. Медији на српском језику

У Перту функционишу три радио-станице које повремено емитују програм на српском језику, *Српско-аустралијски информативни центар*, телевизија *Авала* (радила је у периоду од 1999. и 2000. године, али се угасила), док су од штампаних медија присутни *Српски глас* (који је једини лист на ћирилици у читавој Аустралији) и *Вести* (издање за Аустралију), као и часопис *Светосавски весник* којег издаје Српска православна црква у Аустралији и Новом Зеланду. Ваља напоменути да се ниједна од ових новина не штампа у Западној Аустралији, али да имају дописнике који покривају догађања у српској заједници.

У Перту су се повремено штампале публикације које су мање групе или појединци финансирани о свом трошку. Таква је *Само слога*, часопис који се појавио октобра 1991. године као „једини часопис за младе Србе у Западној Аустралији“ (*Само слога* 1991). Овај часопис се састојао од 16 страна, на којима се писало о ситуацији у Србији, Републици Српској Крајини, о међународним реакцијама на ситуацију у Србији, писало се о акцијама Срба у Аустралији који су демонстрирали против пристрасних медија, излазила је поезија младих Срба, описивали су се српски обичаји, давали рецепти за колаче, писало се о филму, позоришту, спорту и тако даље. Овај часопис се штампао на ћирилици и енглеском језику. Неки од уредника су били Томас Мијатовић, Данило Драговић, Александра Мијатовић и Мира Родић. Поред њих на часопису су сарађивали и Дејан Симић, Јасна Гапонов, Тара Зековић.

Оно што је занимљиво је да су те исте особе остале блиске СШЦ у Перту, те воде своју децу у недељне школе, уче их фолклор и још увек се држе заједно. *The other side of the story*⁷⁷ је више био памфлет који се делио на улици јер се састојао од само једног листа. Овај памфлет је штампала *Српска национална федерација Западне Аустралије*, и почео да излази 5. маја 1999. године, и излазио је на 10 дана све до 26. јула исте године. Како сами кажу: „ова публикација нуди алтернативни поглед на тренутно медијско покривање балканске кризе и промовише мирно решење“⁷⁸.

Генерални менаџер *Српско-аустралијског информативног центра*, Никола Николић, уједно је и председник мултиетничке радио станице *БЕБА*. У почетку је на овој радио-станици време трајања радио-емисије на српском језику *Алекса Шантић* било по пола сата недељно, док сада овај радио програм емитује пет сати недељног програма за наше исељенике. Овај радио је доста популаран јер поред устаљених вести из Аустралије извештава и о догађајима везаним за Србију. Овај радио преноси важне информације са федералног нивоа, из владе Западне Аустралије, као и локалних власти. Поред тога даје обавештења о раду заједнице, спортским догађајима, о дешавањима везаним за културу и језик, као и о организацији и детаљима бројних хуманитарних акција. Од 2015. године на фреквенцијама овог радија се емитује и емисија *Глас Срба*, која је у термину једном недељно, четвртком од 20.30 до 21.30. Сама радио-станција емитује програме на 82 језика и покрива подручје Порта и околине. Власник радија је *Мултикултурно радио и ТВ удружење Западне Аустралије (MRTA)*⁷⁹, а тренутни председавајући је управо господин Никола Николић. Поред рада на радио-станици, господин Николић је руководиолац *Српско-аустралијског информативног центра* који помаже новодосељеним Србима да се лакше уклопе у нову средину.

Поред програма *Алекса Шантић* и *Гласа Срба*, у Перту се могу чути још две српске радио емисије и то: *Србија*, која се емитује сваке недеље од 17.30 до 19.30 на

⁷⁷ „Друга страна истине“.

⁷⁸ Мисли се на дешавања у СР Југославији 1999. године.

⁷⁹ Енгл. *Multicultural Radio & TV Association of WA Inc.*

фреквенцији 107.9 ФМ из Фриментла и углавном је посвећена култури и музици. Овај радио програм воде Илија Илић и Миљан Ковачевић. Сличну тематику има и српски радио програм *Мадингтон*, који се емитује недељом од 9.00 до 11.00.

SBS-ов радио-програм на српском језику се емитује четири пута недељно и углавном је усмерен на вести из света и Аустралије. Њихов сарадник у Перту је Миленко Ковачевић. Неко време је функционисао *Хит* радио програм на српском језику на којем је углавном била заступљена српска забавна и рок музика, али је престао да се реализује због слабог интересовања младих за ангажовање на њему.

SBS телевизијски програм на српском језику се емитује сваког дана тако што се реемитују вести са српског РТС-а. Свакога дана емисија почиње у 9.40 и завршава се у 10.20.

Телевизија *Авала* се појавила на каналу 31, 27. октобра 1999. и имала је по једну емисију недељно. Емитовала је 14 епизода и завршила је са радом 22. фебруара 2000. године. На њој су се приказивале вести из српске заједнице у Перту, српска рок музика, интервјуи са познатим личностима из Србије. Главни продуценти ових телевизијских прилога су били Борис Радмиловић и Тања Висошевић, камерман је био Веселко Савић, док су припремале прилоге и водиле програм различите особе попут Миленка Ковачевића, брачног пара Грбовић – Весне и Банета, као и породице Карабува – Радмила, Бранко, њихова ћерка Вида и други.

Такође, повремено се у Перту окупљају српске полуаматерске позоришне трупе које изводе представе у различитим приликама, у скоро свим српским центрима, али и гостују и на разним мултиетничким манифестацијама и програмима који се баве васпитањем младих и повезивањем култура у Западној Аустралији, попут фестивала *Culcha*, затим *Међународног фестивала хране и културе*, и сличних. Најистакнутији прегаоци културно-драмског живота су Жико Турчић из драмске групе *Атеље-Atelier*, Борис Радмиловић, Радмила Карабува, Бранислав Грбовић, Илија Илић и други. У култури Срба Западне Аустралије, 6. август 2011. године,

остаће запамћен по позоришној представи Нушићеве комедије *Госпођа министарка* у изведби позоришне трупе *Атеље-Ателиер* из Перта. „Ова позоришна „вињета“, режијом, сценографијом и надахнутом глумом свих актера представе, није оставила равнодушним публику у позоришној сали друштвеног центра у Хамерслију“ (Стари Београд 2011). Представа је изведена у склопу програма под називом *Београдско вече*. Увод у програм је почео наступом фолклорне групе *Коло*.

Повремено из Србије долазе позоришне трупе које су увек добродошле и које пуне сале српских удружења и друштава.

У Перту се често одржавају различита дружења, књижевне и различите тематске вечери на којима се уз пригодан програм организују хуманитарне акције. Редовно се одржавају добротворни концерти, на којима онда локалне фолк групе и индивидуални музичари забављају госте и прикупљају помоћ за угрожене. На тим концертима се истичу Катица Сајчић, Мира Драгић, Душан Такач и други. Слично се дешава и за време сусрета књижевног клуба *Саборник*, у коме су мање или више афирмисани српски песници и песникиње у Перту. Међу њима се истичу Душан Гајић, Милена Хубана, Стево Николић, Ранко Ђурић, Миљан Ковачевић, Рајо Зечевић и многи други. Поред редовних сусрета које имају међусобно, клуб *Саборник* је организовао и књижевно вече српских писаца из Аустралије, а овај књижевни клуб сваке године на конкурс додељује књижевну награду *Милорад Цумбо*, чији је циљ подстицање неговања српског језика и ћирилице.

3.2.6. Српска етничка школа

Недељне школе српског језика за децу су најчешће организоване при српским православним црквама како у Западној, тако и у читавој Аустралији. У Перту, поред црквених-школских општина, настава о српском језику и култури се одржава и при *Српском центру за Западну Аустралију* у Мадингтону, у Српском друштву *Крајина* у Јанцибапу, и у српском центру у Дајанели.

Као и у другим деловима Аустралије стално је постојала тежња да се пронађе начин да се српској деци пружи прилика да се у оквиру неке институције, која би била призната формално-правно и од стране аустралијских власти, омогући континуирано образовање деце на српском и енглеском језику. Један од таквих покушаја је био 1987. године, када је основана *Српска етничка школа*⁸⁰ (прилог 2). Ова српска гимназија је регистрована 17. 6. 1987. године од стране иницијатора и вршиоца дужности директора, доктора Милоша Ћурчића, који је убрзо разаслао писма у потрази за школским одбором (прилог 3). Први чланови школског одбора српске гимназије су били: Душан Павловић, Ангелина Лукић, Томо Саичић, Аца Анђелковић, Миливоје Букилић, Шефика Душић, Слободанка и Милош Ћурчић (прилог 4), који су на својој седници 3. 2. 1988. год. усвојили *Програм и Правилник српске школе у Перту*⁸¹ (прилог 5), те једногласно изабрали Миливоја Букилића за председника школског одбора. Ова школа је регистрована као образовна институција за предмете: Српски језик и књижевност, Национална географија и Национална историја. Поред образовне делатности, регистрована је и као издавачка установа која има сталну и обавезну сарадњу са *Министарством образовања Западне Аустралије*⁸², *Министарством за имиграцију и етничка питања*⁸³, *Центром за мултикултурно образовање Западне Аустралије*⁸⁴, *Суботњом школом језика*⁸⁵, западноаустралијским средњошколским установама и *Министарством за услуге заједници*⁸⁶. Даље, планирана је сарадња, искључиво на образовном плану, са етничким друштвима, удружењима, клубовима, заједницама и спортским друштвима у Перту, образовним институцијама у Србији, Српском православном црквом, медијским кућама и другим етничким школама. Такође, иако је школа регистрована као етничка школа српског становништва Западне Аустралије, она не ограничава право уписа у њу и другим националностима и народностима.

⁸⁰ ЕНГЛ. Serbian Ethnic School.

⁸¹ Програм и Правилник је написан у јуну 1987. године.

⁸² ЕНГЛ. Education Department of Western Australia.

⁸³ ЕНГЛ. Department of Immigration and Ethnic Affairs.

⁸⁴ ЕНГЛ. Multicultural Education of Western Australia.

⁸⁵ ЕНГЛ. Saturday School of Languages.

⁸⁶ ЕНГЛ. Community Services Department.

У Програму и Правилнику школе планирани су следећи предмети: Српски језик, Географија и Историја. Српски језик би био подељен на четири нивоа: почетни, средњи, виши и за одрасле. Почетни ниво би обухватао децу од предшколског узраста па до 6. разреда, и у њему је предвиђено упознавање са ћириличним и латиничним писмом, увод у читање, писање, изговор речи и реченица, те увод у морфологију и синтаксу. Средњи ниво је планиран за ученике од 7. до 10. разреда, и обухвата граматику и правопис српског језика, превод са српског на енглески и обратно, увод у теорију књижевности и књижевност. Виши ниво би били ученици 11. и 12. разреда средњих школа, а градиво које би се са њима обрађивало је идентично наставном плану и програму средњошколског образовања еквивалентних разреда у Републици Србији. Српски језик за одрасле би обухватио наставу за одрасле особе која нису српског порекла, а желе да овладају српским језиком. Програм за њих би био по угледу курсева за странце Коларчевог народног универзитета у Београду и по уџбеницима Славне Бабић.

Географија би обухватала физичку и економску географију СФР Југославије, са детаљнијим учењем географских одлика Србије, док би се изучавала Историја Јужних Словена, са посебним и детаљним упознавањем историје Срба. У оквиру школе планиране су и слободне активности које би ангажовале ученике на часове драме, рецитације, хора и фолклора.

Школска сведочанства од првог до 10. разреда издавало би Министарство просвете Западне Аустралије, док би у складу са прописима средњошколског образовања Западне Аустралије *Српска етничка школа* издавала сведочанства о успешно завршеном једанаестом и дванаестом разреду.

Школа је убрзо послала писмо свим српским/југословенским породицама у Перту са захтевом да се деца редовно шаљу у школу како би очували свој језик (прилог 6), и утицали на аустралијске власти да се јужнословенски језици (српски, хрватски и македонски) уведу као предмет у свим редовним гимназијама (прилог 7). У комуникацији са *Суботњом школом језика* при гимназији Маунт Лоули⁸⁷

⁸⁷ Mount Lawley Senior High School.

предложено је да професори за српски језик буду Милош и Слободанка Ћурчић (прилог 8), и предложен је *Програм рада* (прилог 9).

Школа српског језика није заживела тада, а ни 1998. године када је др Ћурчић поново покушао да ангажује црквене власти да се мало више заузму око стварања организованијег облика школе од оног који се тада, а и сада практикује у српској заједници у Перту – то је вечерња школа која једном до два пута недељно пружа само основне појмове о духовности, српству, српској писмености⁸⁸, историји и географији. Те 1998. године, услед повећаног прилива Срба у Западну Аустралију, др Ћурчић је направио преднацрт *Плана и Програма Српске школе* који је предочен црквено-школској установи *Свети Сава* (прилог 10). У том преднацрту он предлаже осмогодишње школовање српске деце у духу и нормама православног просветитељства. Његов *План* је обухватао шест предмета које би сваки полазник учио. То су били: Српски језик, Веронаука, Српска религија и нација, Свето писмо, Српски национализам и Српске заповести. Његов предлог је био да се већина предмета држи на српском језику, сем Српске религије и нације, који би био на енглеском језику.

Нажалост, ни овај покушај организације неког вида српске школе у Перту није успео, па и данас већина родитеља која жели да своју децу упозна колико-толико са начелима православља шаље своју децу у грчку школу Ст. Ендрјуз⁸⁹, у насељу Дајанела. У тој школи настава се одржава од вртића и предшколског образовања, па све до завршног 12. разреда гимназије.

3.2.7. Тесла форум

Тесла форум је независна, непрофитна организација основана 2003. године и у Аустралији се води као добротворна организација. Поред основне идеје оснивача овог форума, Бранислава Грбовића, да аустралијску али и светску јавност и научну заједницу подсети на заборављеног генија, човека који је омогућио већину благодети 20. века, Николу Теслу (<http://teslaforum.com/>, 2016), форум је основан како би се

⁸⁸ За наставу писмености, и у школама овога типа од посебне важности може бити садржај рада Б. Дилпарић и С. Савић (2018).

⁸⁹ Енгл. *St. Andrew's Grammar*.

славио живот и рад Николе Тесле не само као сјајног научника, визионара и генија, већ и човека чији људски и етички принципи и вредности могу да служе као светли пример читавом човечанству. Такође, циљ је био да се промовишу истраживања и наука кроз његова достигнућа и иновације младим и талентованим студентима у Аустралији, а самим тим и да промовише науку, значај образовања, као и људске вредности и принципе унутар заједнице, а посебно међу младим у Западној Аустралији.

Додатно, овај интернет портал је учинио, и чини огромне напоре да српски народ прикаже у најбољем светлу. *Тесла форум* је постао познат у Западној Аустралији и иностранству, а награђен је специјалном плакетом Владе Србије и био је поменут у парламенту Западне Аустралије.

До сада је *Тесла форум* доделио бројне *Тесла медаље* за постигнуте високе успехе студената из области физике, инжењерства, и осталих сродних наука на бројним универзитетима Западне Аустралије. Неки од кључних циљева *Тесла Форума* су:

- промоција науке, образовања, људских вредности и друштвени просперитет кроз научна достигнућа Николе Тесле у оквиру опште, стручне, и академске заједнице;
- проглашење 10. јула за *Дан Николе Тесле* широм света;
- подржавање годишње *Тесла награде* за младе истраживаче; успостављање медаље Николе Тесле као годишње награде најбољим студентима и младим истраживачима са *UWA*, *Curtin* и *Murdoch* универзитета – више од 40 студената са *Curtin*, *Murdoch* и *UWA* су добитници *Тесла медаље* и новчане награде за постигнуте изузетне резултате у области физике, електронике и рачунарства;
- именовање паркова и главних улица у Перту по Николи Тесли; промоција Теслиног доприноса савременом друштву именовањем паркова, улица и других јавних места у Аустралији по Николи Тесли – *Tesla Street*, Рокинхем⁹⁰, затим *Tesla Drive*, Вангара⁹¹, као и ново индустријско подручје унутар града које је добило име по Николи Тесли;

⁹⁰ Енгл. Rockingham.

⁹¹ Енгл. Wangara.

- организација предавања и изложби у вези са Теслиним наслеђем; на пример, *Tesla Wonderful World Of Electricity* – изложба у Фримантлу. Изложбе су осмишљене тако да обухвате интересовања широког спектра публике. Ови догађаји су привукли пажњу различитих друштвених и јавних група, укључујући представнике државних и локалних власти, цркве, научне установе, школе, дипломатски кор, професионалне и инжењерске организације, као и ширу јавност заинтересовану за науку и рад Николе Тесле. Изложбе пружају прилику да се млади Западне Аустралије образују и инспиришу кроз Теслин живот и достигнућа, да се подстакне њихово интересовање за науку и истраживање и да постану свесни значаја иновација за просперитет модерног света.

Сваке године 10. јула *Тесла Форум* организује годишњу вечеру да прослави рођендан Николе Тесле. Ове вечере су постале традиционалне манифестације у Перту којима присуствују чланови, пријатељи и присталице Форума, као и представници државних и локалних власти, цркве, научних институција, школа, дипломатског кора, професионалних и инжењерских организација, као и јавност заинтересована за науку, живот и наслеђе Николе Тесле, и постоји сарадња са сличним удружењима широм света.

3.3. Срби у Западној Аустралији – социодемографски подаци

3.3.1. Подаци добијени пописом становништва

По попису из 2011. године (ABS 2013), у Западној Аустралији живи 5218 особа које су се изјасниле као Срби, али се незванично говори о броју од око 12 до 14 хиљада особа српског порекла, од којих се већина из непознатих разлога изјашњава као Аустралијанци. Поред тога велики број Срба се изјашњава као Југословени, што је у ранијим годинама стварало велике проблеме приликом пописа становништва, а да бих се користио само јасним подацима, ја сам се одлучио да користим податке

дате искључиво од особа које су се изјасниле као Срби, или су пак из Србије. Од особа које су се изјасниле пореклом Срби, 2679 је мушког, а 2539 женског пола.

Табела 7. Удео Срба у старосним групама у Западној Аустралији и проценат њиховог учешћа у старосним групама

Старост по старосним групама	Срби	Западна Аустралија	Процент у односу на старосну групу
0–4 година	243 – 4,65%	151,262 – 6,75%	0,16%
5–9 година	259 – 4,96%	142,774 – 6,34%	0,18%
10–14 година	273 – 5,23%	146,035 – 6,52%	0,18%
15–19 година	316 – 6,05%	148,208 – 6,62%	0,21%
20–24 година	381 – 7,3%	159,010 – 7,1%	0,24%
25–29 година	398 – 7,63%	167,944 – 7,5%	0,23%
30–34 година	345 – 6,61%	156,152 – 6,97%	0,22%
35–39 година	417 – 7,99%	161,526 – 7,21%	0,26%
40–44 година	359 – 6,88%	166,731 – 7,44%	0,21%
45–49 година	430 – 8,24%	159,859 – 7,14%	0,27%
50–54 година	426 – 8,16%	150,369 – 6,71%	0,28%
55–59 година	387 – 7,41%	133,894 – 5,60%	0,29%
60–64 година	281 – 5,38%	120,531 – 5,38%	0,23%
65–69 година	163 – 3,12%	86,324 – 3,85%	0,19%
70–74 година	156 – 2,99%	66,219 – 2,95%	0,23%
75–79 година	111 – 2,12%	49,832 – 2,22%	0,22%
80–84 година	57 – 1,09%	38,284 – 1,7%	0,15%
85+ година	52 – 0,99%	34,217 – 1,52%	0,15%
Укупно	5218 – 100%	2.239,171 – 100%	0,23%

Уколико се погледа структура српског становништва у Западној Аустралији по годинама старости, долази се до информације да су најбројније одрасле особе између 45 и 54 година, а они, заједно са групом 55 до 59 година, имају највећи проценат учешћа у читавом западноаустралијском друштву (0,27%, 28%, и 0,29%). И поред тога, просечна старост Српкиња у Западној Аустралији је 30 година, док је код мушкараца просечна старост 28 година. Стални таласи миграције исељеника из Србије, од којих су два избегличка (после Другог светског рата и после распада Југославије), онемогућавају да се да јаснија шема просечних година приликом одсељавања у Аустралију, јер је тим приликама јако пуно особа у распону година од самог рођења па до пензионерског доба дошло на тле Аустралије.

Табела 8. Полна структура Срба у Западној Аустралији

Полна структура	Број особа
мушкараца	2679
жена	2539

Највећи број Срба у Западну Аустралију доселио из Србије, али су последице рата утицале на то да се велики број српских избеглица досели из бивших југословенских република.

Табела 9. Земља порекла Срба у Западној Аустралији

Земља порекла	Број особа
БиХ	571
Хрватска	888
БЈР Македонија	6
Србија	1430
Црна Гора	45
Словенија	19
Румунија	45
Југоисточна Европа недефинисано	601

Место рођења родитеља Срба који живе у Западној Аустралији у највећем броју није Аустралија; само малом броју Срба–Аустралијанаца су отац или мајка рођени у Аустралији, док су оба родитеља рођени Аустралијанци код само 123 особе.

Табела 10. Место рођења Срба који живе у Западној Аустралији

Место рођења	оца	мајке
рођени у Аустралији	217	303
рођени у другој земљи	4923	4845
нису одговорили	79	71

Табела 11. Место рођења родитеља Срба који живе у Западној Аустралији

Место рођења родитеља	Број особа
обоје рођени у Аустралији	123
обоје рођени у другој земљи	4734
само отац рођен у другој земљи	174
само мајка рођена у другој земљи	91
нису одговорили	71

3.3.2. Географска распрострањеност

Највећи број Срба живи у области Перта, док их има и у градовима на југоистоку Западне Аустралије, попут Есперанса и Албанија. Некада је велики број Срба настањивао рударске области и градиће ове државе, Порт Хедланд, Мекетару и Карату, али се сада највећи број њих задржао у Саут Хедланду, мада је тај број занемарљив јер их је према попису из 2011. године негде око 319 или око 6% .

У области града Перта, највећи број Срба, њих 995, живи у предграђу Стрлинг, које је десетак километара северно од центра Перта, затим у Кокбурну, 24 километара од централног дела Перта, где живи 718 Срба и у предграђу Ванеру на североистоку Перта, где је пријављено 538 Срба.

Табела 12. Место становања Срба у Западној Аустралији

Западна Аустралија	Број особа
Армадејл	44
Басендин	76
Бејсвотер	443
Белмонт	64
Канинг	64
Кокбурн	718
Фриментл	112
Гознелс	143
Џундалап	228
Јанчеп – Ту Рокс	57
Ванеру – Североисток	538
Свон	399
Стрлинг	995
Саут Перт – Викторија Парк	86
Серпентајн – Царадејл	3
Рокинхем	376
Перт	247
Мандарин – Свон Вју	7
Мелвил	150
Квинана	97
Каламанда	52
Укупно	4899

3.3.3. Етнолингвистичка виталност

Уколико се упореди број говорника српског језика са бројем говорника других народа бивше СФРЈ, може се закључити да се број особа које говоре српски језик скоро изједначио са бројем говорника хрватског и македонског језика који су пре двадесетак година били много заступљенији у западноаустралијском друштву.

Срби/Српкиње Западне Аустралије у највећем броју говоре српским језиком, али вероватно због земље порекла и /или начина школовања одређени број њих говори друге језике као своје матерње. Из тог разлога њих 57 се изјаснило да говори хрватски, 16 македонски и 10 њих су Срби/Српкиње који наводе да говоре бошњачки језик.

Табела 13. Матерњи језик Срба у Западној Аустралији

Језици којим говоре Срби	Број особа
бошњачки	10
хрватски	57
македонски	16
српски	4152
словеначки	5
српско-хрватски	149

Велики број Срба/Српкиња је на питање о знању енглеског језика и свом месту становања 2001. и 2006. године одговорио на следећи начин:

Табела 14. Место боравишта и знање енглеског језика

Где сте се налазили	Знање енглеског језика	Број особа
у иностранству 2001.	одлично	65
	добро	40
	не добро	23
	не, уопште	4
	одлично	182
негде другде у Аустралији	добро	87
	не добро	32
	не, уопште	5
	одлично	195
	добро	136

исто као и 2006.	не добро	63
	не, уопште	3
	одлично	65
	добро	40

3.3.4. Брачни статус

Веру у породичне вредности и венчање има 2516 Срба и Српкиња, док је 396 особа разведено или живи раздвојено од свог партнера.

Табела 15. Брачно стање Срба у Западној Аустралији

Брачно стање	Број
никада венчани	1281
удовци/удовице	190
разведени	271
раздвојени	125
венчани	2516
не односи се на њих	837

3.3.5. Верска опредељеност

Највећи број западноаустралијских Срба/Српкиња поштује Српску православну цркву – њих 4397, док је међу њима још само мали број католика – њих 136, што се може приписати припадницима римокатоличке цркве који су се из Србије иселили у Западно Аустралију. Припадника осталих верских група има јако мало, док се нико није изјаснио припадником муслиманске вероисповести, што је помало збуњујуће, али може да укаже на два могућа сценарија. Један је да се особе муслиманске вероисповести из Србије мање селе у Аустралију, бар не у Западно Аустралију, те да више теже одредиштима у Европи, попут Немачке, Француске, Турске, док други могући сценарио указује да те особе не осећају неку или никакву везу са Србијом, те се по доласку изјашњавају (вероватно) као Бошњанци.

Табела 16. Вероисповест Срба у Западној Аустралији

Вероисповест	Број верника	Процент
Хришћани без ближе дефиниције	23	0,49%
Англиканска	28	0,59%
Баптисти	4	0,08%
Католици	136	2,90%
Јеховини сведоци	11	0,23%
Лутеранска црква	10	0,21%
Оријентално православна	4	0,08%
Српска православна	4397	93,99%
Презбетеријанска	4	0,08%
Адвентистичка	12	0,24%
Пентекостална	12	0,24%
Друге протестантске	4	0,08%
Друге хришћанске	33	0,71%

3.3.6. Образовна структура

Срби су у Аустралију долазили у више наврата у којима су долазили појединци из различитих средина, са различитим степеном образовања, из различитих побуда и под различитим околностима. Сходно томе, у првом таласу су дошле већином особе које су морале да побегну од глади и немаштине у Србији, а притом нису завршили неке школе, Други талас, после Другог светског рата, донео је велики број официра и интелектуалаца који се нису слагали са комунистичком политиком послератне владе Јосипа Броза Тита. Међу њима је било много предратних богаташа и њихових наследника који су имали прилику да стекну добро образовање. У трећем таласу, шездесетих и седамдесетих, па и осамдесетих година, овде су поново долазили углавном они који нису били задовољни својим материјалним стањем у отаџбини, па су кренули „трбухом за крухом“, мада је и међу њима било доста појединаца који су били и добростојећи и образовани, али ипак нису могли да се помире са системом власти у тадашњој Југославији. Последњи талас, који су углавном чиниле избеглице из Босне и Херцеговине и Хрватске, донео је са собом велики број особа које због рата и других недаћа нису имале прилике да се ишколују како су они, или њихови родитељи желели. После 2000. године, међу онима који су се решили на исељавање у Аустралију поново је велики број оних који су завршили више и високе школе.

Табела 17. Степен образовања српских исељеника у Западној Аустралији

Завршена школа	Број особа
завршена средња школа	2968
завршена трогодишња средња школа	301
до друге године средње школе	339
до прве године средње школе	60
основна школа	378
није ишло у школу	66
није хтело да каже	171
не односи се на њих	772

И поред тога велики број досељених искористи прилику која им се пружа у овој земљи, тако да настављају образовање, било преко државних и приватних факултета, тако и преко вечерњих школа и народних универзитета, који су много флексибилнији по питању времена предавања.

Табела 18. Број Срба у Западној Аустралији који похађају неку образовну установу

Тренутне образовне установе које похађају особе српског порекла	Број особа
предшколско	76
основна школа – државна	278
основна школа – друга не државна	22
основна школа – католичка	7
средња школа – државна	204
средња школа – католичка	25
средња школа – друга не државна	54
техничко и друго образ. (укључујући народне универзитете) редован студент, 15–24 год.	40
техничко и друго образ. (укључујући народне унив.) редован студент, 25 год. и старији	21
техничко и друго образ. (укључујући народне унив.) ванредни студент, 15–24 год.	22
техничко и друго образ. (укључујући народне унив.) редован студент, 25 година и старији	36
техничко и друго образовање (укључујући народне универзитете) недефинисан статус	3
универзитет или неке друга високошколска установа: редован студент, 15–24 година	188
универзитет или неке друга високошколска установа: редован студент: 25 година и старији	32
универзитет или неке друга високошколска установа: ванредни студент, 15–24 година	24
унив. или неке друга високошколска установа: ванредни студент: 25 год. и старији	50
друго: редовни студент	13
друго: ванредни студент	24
друго: статус редовног или ванредног студента недефинисан	0
врста образовне установе није дефинисана	186
врста образовне установе није примењива	3752

Ипак, још увек велики број наших исељеника ради најмање плаћене физичке послове. Према попису из 2011. године, више од 10% српских исељеника се бави чистачким, затим пословима у грађевини и преради материјала. Нажалост, велики

број особа који се одсели у Аустралију одустаје од полагања диференцијалних испита, што због језика, што због цене дошколовања или губитка новца који би могли да зараде уместо одлазака на факултет или учења неопходног за полагање додатних испита.

Табела 19. Број Срба који се бави физичким пословима

Физички радници	Број особа
физички радници без ближе дефиниције	7
чистачи	289
радници на градилиштима	69
радници у преради	44
радници на фармама и баштовани	7
асистенти у припреми хране	38
други радници	64
Укупно	518

Табела 20. Број особа које су наставиле образовање после средње школе

Образовање после средње школе	Број особа
мастер и више образовање	87
факултетска диплома са високим успехом	35
завршен факултет	571
диплома за дошколовање за сертификат 1.5 до 2 године	552
завршено дошколавање за сертификат до 1 године	851
нејасно описано образовање	166
није дат ниво образовања	232
Укупно	2562

С друге стране, нешто мањи број особа из Србије се бави стручним пословима, од којих је највећи број дизајнера, инжењера, и појединци који се баве грађевином и превозом.

Табела 21. Професионална оријентација Срба у Западној Аустралији

Професионална оријентација	Број особа
професионалци недефинисано	5
уметност и медији	4
маркетинг, људски ресурси	95
дизајнери, инжењери, наука и превоз	111
професионалци у образовању	36
здравствени радници	78
информатички професионалци	39
правници, социјални радници	32
Укупно	400

Веома мали број особа српског порекла ради у образовању, што је чудно с обзиром да су плате релативно добре, а дипломе наших факултета су условно прихваћене.

Табела 22. Број Срба који ради у образовном систему Западне Аустралије

Радници у образовању	Број особа
наставници у школи	22
универзитетски професори	11
друга образовна занимања	5
Укупно	38

4. Методологија и извори података

4.1. Предмет и циљ истраживања

Предмет овог истраживања је испитивање етнолингвистичке виталности српске дијаспоре у области града Перта у Западној Аустралији, као и утицај њихове језичке идеологије на процес замене језика. Истраживањем желимо представити ставове чланова српске етничке заједнице на очување српског језика и културног наслеђа.

Уопште узев, на процес замене језика утичу многи фактори, од индивидуалних, попут година, пола, друштвено економског стања, старосног доба у време пресељења, времена проведеног у новој земљи, знања језика (у нашем случају енглеског језика); затим групних фактора, попут величине заједнице, културне удаљености, религије, искуства пре мигрирања и стања у отаџбини (Clune 2003; Cherciov 2011).

Такође, у овом истраживању бавићемо се и повезаношћу фактора очувања језика, и то кроз сагледавање објективних фактора који обухватају статус (социјални, економски, језички), демографију (број говорника, дистрибуција говорника, мешани бракови, стопа прираштаја, миграције) и институционалну подршку (медији масовне комуникације, образовање, култура, религија, привреда), и субјективних фактора које пак чине оне вредности које припадници мањинских заједница придају свом

мањинском или већинском (одн. доминантном) језичком идиому у одређеној социокултурној средини – реч је о њиховим ставовима према језику, поимању личног језичког понашања и слично. Сви они утичу, било позитивно или негативно, и на очување српског језика, културе и идентитета у Аустралији. Поред ове две врсте фактора, истраживање етнолингвистичке виталности треба да обухвати, на пример, и степен употребе језика припадника мањинске заједнице, тј. њихову компетенцију у употреби и матерњег и већинског језика, као и њихове стратегије у свакодневној комуникацији и слично (Petrović 2008).

Истраживања језичких ставова припадника дијаспоричних заједница извршено је у многим земљама. Таква истраживања су од великог значаја у етнички, религијски, културно и језички нехомогеним срединама (Бошњаковић, Књијар 2011). Ранко Бугарски сматра да би се на подручју бивше Југославије коришћењем истраживачких техника за испитивање језичких ставова могла добити релевантна сазнања, како за науку тако и за целокупно друштво (Bugarški 1996). Како је демографска и лингвистичка ситуација у Аустралији слична оној у некадашњој СФРЈ, мишљења смо да би овакво истраживање било подједнако интересантно и српским и аустралијским научним и (гео)политичким структурама. Само истраживање треба да допринесе разумевању шире групације изолованих (исељеничких) српских етнолингвистичких заједница. У овом истраживању се ради о српској заједници у Перту, главном граду Западне Аустралије. Овај град је изабран за истраживање јер је за разлику од градова са истока Аустралије географски много изолованији, те су и чланови тамошње српске заједнице упућени на релативно малу етничку групу. Аустралија као једна од земаља са највећим бројем култура, у суштини, лингвистички је монолингвална, са енглеским као језиком доминантне већине (Callan, Gallois 1987; Clyne 1982). Већина аустралијског становништва, укључујући и мигрантске групе, живи у главним градовима, где те групе брзо почињу да користе енглески језик – обично, у једној генерацији, што доводи до ситуације да се ниједна етнолингвистичка група, осим већине која говори енглески језик, не може описати као група са високим степеном виталности.

У многонационалним државама, оних попут Аустралије, у савременом друштвено-историјском и политичком контексту актуелно је питање права мигрантских/мањинских народа као и обавеза државе да им омогући очување језичког, културног и етничког кода (Kymlicka 1995; Hodgkinson 1997; Byrnes, Charlesworth, McKinnon 2009; Bradshaw 2013). У овом раду су описане и језичке политике Аустралије како би се предочиле околности у којима се налазе не само српски, већ језици бројних миграната у Аустралији, као и могућности које им пружа мултинационална и мултилингвална политика ове земље.

Несумњиво велика важност проблематизовања постављених питања, у првом реду актуелне угрожености српског језика у Аустралији, у највећој мери је и подстакла избор овде задате теме. Стога истраживање лингвистичке виталности код изворних говорника српског језика на подручју Западне Аустралије и чини окосницу садржаја ове докторске дисертације. Имајући у виду шири значај истраживања, у његовом главном делу се, пре свега, теоријско-методолошком апаратуром критичке социолингвистике кренуло ка ширем сагледавању вишеслојне и вишесмерне повезаности језика и друштва. Укључујући у то и величину и дисперзивност корпуса обухваћеног теренским радом, у овој дисертацији је по први пут понуђен комплекснији пресек језичких проблема у ширем кругу српске етнолингвистичке заједнице у Западној Аустралији. Досадашњи радови који се баве лингвистичким питањима српске националне мањине у Аустралији или само дотичу нека од овде покренутих питања или их обрађују на уже ограниченим лингвистичким областима и на мањем броју испитаника.

Ово социолингвистичко истраживање треба да проучи потенцијалне размере, узроке могућег смањења лингвистичке виталности српске националне заједнице у Западној Аустралији у будућности, потом да анализира објективне и субјективне факторе који утичу на очување српског језичког, културног и етничког идентитета, односно исцрпније да размотри ставове Срба прве генерације исељеника према властитој језичкој компетенцији на српском језику, употреби матерњег и већинског језика, свом језичком и културном наслеђу и етничком идентитету. Наиме, *„jezik se u kritičkoj (makro)sociolingvistici tretira kao jedan od ključnih korelata (ali i suštinskih*

elemenata) kulturnih modela i ideologija koje su njihov sastavni deo, a koji služe za oblikovanje stavova, verovanja, percepcija, kao i emocija i reakcija ostalih članova naše govorne zajednice“ (Filipović 2009: 19).

Тај субјективни доживљај културне различитости, која понекад има за последицу осећај друштвене искључености, најчешће је присутан код чланова оваквих заједница и због тога што се оне, због етнолингвистичке различитости, од стране већине перципирају као другачије. Стога у овом случају мањину можемо дефинисати у односу према већини: као групу чији припадници деле бар једну од карактеристика које одређују колективни идентитет (језик, етничко порекло, религија) по којој се разликују од већине. Самоперцепцију и идентитет оваквих група неопходно је посматрати као динамичку категорију: уколико дође до одређених друштвених и политичких промена, могу се у великој мери променити и идентитет групе и њени „захтеви“ према већинској заједници. (Petrović 2008: 18).

Управо један од циљева овог истраживања јесте и тај да се креаторима језичке политике у Аустралији укаже на то да српски језик треба да добије бољи статус у оним јединицама њене локалне самоуправе у којима живи значајан број припадника српске националне мањине, а да се припадницима српске заједнице укаже на могућности које су им пружене законским регулативама, да се укажу предности очувања знања матерњег језика и његовог преношења на нове генерације српских уселеника које су рођене у Аустралији, те да се коначно реализује раније започето увођење предмета Српски језик са елементима националне културе и веронауке у основне школе у оним регијама у којима постоји довољан број заинтересованих ученика, и то за билингвалну, али у највећем броју случајева и за монолингвалну српску децу којој је енглески данас једини говорни језик. Ови кораци и на то релевантан одговор самих родитеља допринели би бољем очувању српског језика у Аустралији, а све то уз апел, што и јесте најзначајнији корак у свему реченом, да се у српским породицама чува и негује српски језик и да се он управо у њој редовно и у довољној мери преноси на младе српске нараштаје у Аустралији. Реализацијом ових активности српски језик би се ставио у исту раван са осталим језицима националних

мањина које имају приближно исти број говорника, а њихови језици се изучавају у школама и на универзитетима.

4.2. Задаци истраживања

Задатак овог истраживања је одређивање како сами информатори позиционирају себе и друге у односу на сопствени етнички идентитет. Оно треба да истражи личну самопроцену о основним вредностима етничке припадности – језику, религији и култури – у контексту савремене ситуације заједнице. Такође, ово истраживање је покушај да се пронађу одговори на питања шта повезују српске Аустралијанце једне са другима, са домовином, и какви су њихови општи ставови о културним и језичким вредностима српске заједнице у Перту.

4.3. Хипотезе

У складу са постављеним циљевима и задацима, овим истраживањем настојали смо да проверимо следеће хипотезе.

Општа хипотеза

Претпостављамо да код припадника прве генерације српске мигрантске заједнице у Перту не постоји идеални прототип особе која чува српски језик и културу, већ да на то утичу бројни индивидуални, али и спољашњи фактори који нису под њиховом контролом.

Посебне хипотезе

Потхипотеза 1. Претпостављамо да не постоји суштинска разлика у ставовима у односу на пол испитаника.

Потхипотеза 2. Претпостављамо да код старијих постоји афирмативнији став према очувању језика у односу на млађе испитанике из прве мигрантске генерације.

Потхипотеза 3. Претпостављамо да су испитаници пореклом из Србије подједнако посвећени очувању српског језика и културне традиције као и особе српског порекла рођене ван Србије.

Потхипотеза 4. Претпостављамо да су особе које су прихватиле само аустралијско држављанство склоније замени језика и културе од оних особа које су задржале српско држављанство, или су уз српско придодале аустралијско.

Потхипотеза 5. Претпостављамо да се теорија амбивалентности фактора образовања односи на чланове/чланице српске имигрантске заједнице у Перту.

Потхипотеза 6. Претпостављамо да ниво очувања језика код прве генерације миграната остаје на релативно сталном нивоу без обзира на време њиховог доласка у Аустралију.

Потхипотеза 7. Претпостављамо да су особе које су биле присиљене да имигрирају боље у очувању српског језика и културе од осталих миграната, који су се пут Аустралије одлучиле из економских или породичних разлога.

Потхипотеза 8. Претпостављамо да су особе које редовно иду у цркве и црквене домове Српске православне цркве склоније очувању српског језика и културе од особа које понекада или никада не одлазе у цркву.

4.4. Упитник

Иако често игнорисане од стране социјалних психолога, ситуационе и структурне варијабле могу имати значајан утицај на социопсихолошку климу међуетничких односа. У покушају да се објасни улога социолошких варијабли на социјалну психологију међуетничких односа и међукултурне комуникације, Џајлс, Бурхис и Тејлор (Giles, Bourhis, Taylor 1977) су предложили оквир за процену етнолингвистичке „виталности“ говорних заједница. Према њима, виталност етнолингвистичке групе је дефинисана као „оно што вероватно чини групу да се понаша као препознатљив и активни колективни ентитет у међугрупним ситуацијама.“

Истакли да се „виталност“ етнолингвистичких група може проценити разматрањем три класе фактора: то су статус, демографија и институционални фактори подршке.

До сада је у литератури разматрање о факторима виталности усредсређено углавном на „објективну“ процену виталности. Поступак је био такав да се користи консултовање демографских, економских, социолошких и историјских докумената како би се дошло до „објективних“ процена виталности групе. Али, да ли припадници етнолингвистичке групе перципирају „субјективно“ своју ситуацију на исти начин како се на то гледа „објективним“ начином? Како чланови групе интегришу „субјективну“ процену виталности у групу са „објективним“ информацијама виталности је очигледно сложен процес (Billing 1976). Такви сложени процеси имају веома важну улогу у процесима варијације и промене језика.

Сходно томе, ако желимо да разумемо такве процесе, морамо се фокусирати на субјективне процесе који су у њиховој основи. Опште је познато да су „субјективни ставови према језику [...] важни у проучавању лингвистичких промена и [они] често могу помоћи да се објасни зашто се језик мења и када и како се то ради“, како то тврди Традгил (Trudgill 1995: 10). Или, по Чејмберсу (Chambers 1995: 250), „основни узрок социоллингвистичких разлика, у великој мери подсвесних, јесте људски инстинкт да успостави и одржи социјални идентитет“, али и осећа потребу да потврди свој језички идентитет ма ком социо-демографском слоју припадао да (Tabouret-Keller 1997).

Упитник коришћен приликом овог истраживања је модификовани, прилагођени упитник о осипању језика – *Language Attrition Questionnaire*, који је сачинила Моника Шмит (Schmid 2005) са универзитета Есекс, у оквиру истраживачког приручника *The Language Attrition Test Battery*. Оригинални упитник је прерађен за српску заједницу у Аустралији, и у њему се налазе сви аспекти етнолингвистичког истраживања и детаљи који описују личне, „субјективне“, ставове испитаника.

Упитник је преведен на српски језик и садржи укупно 81 питање; садржи одређени број бинарних да/не варијабли (као што је пол); скуп редних варијабли (као што је ниво образовања); садржи и бројевне скале оцена фактора као што су: употреба матерњег језика (L1) у свакодневном животу, културна припадност, избор језика и знање језика; као и низ интервалних варијабли као што су година и дужина боравка у земљи емиграције.

Лични део упитника укључивао је питања о:

- старости (питање 1);
- полу (питање 2);
- месту рођења (питање 3);
- држављанству (питање 4);
- српском стандардном и дијалекатском варијетету и историји учења језика (питања 5, 10, 11, 13, 14);
- историји мењања места живљења и дужини емиграције (питања 7, 8, 9);
- образовању и запошљавању / професији (питања 6, 12, 15, 16);
- брачном статусу, разлогу миграције партнера/партнерке у Аустралију, години миграције партнера/партнерке у Аустралију и месту упознавања (питања 33, 35, 36, 37);
- занимању партнера/партнерке (питање 40);
- деци и њиховим именима (питање 41);
- унуцима / унукама и њиховим именима (питање 44);
- новим пријатељима у Аустралији и како су се упознали (питања 55, 57);
- миграцији у Аустралију као одлуци (питање 76), и о
- родној осетљивости упитника (питање 78, 79).

Део упитника који се бави питањем избора језика тежи да одговори на Фишманово питање: „Ко са ким говори којим језиком, када и до којег нивоа“ (Fishman 1965: 67). Домени употребе су обухватили породицу, етничке контакте, посао. Знање српског или енглеског језика се истражило кроз самопроцену информатора. Није коришћен тест за испитивање знања Л1 или Л2 јер самом истраживању није био циљ да се анализира граматичко знање датих језика. Даље,

сама могућност да се полаже било какав тест језика би одбио бројне информаторе, те би ускратило и могућност да се са њима поразговара и да попуне упитник.

У оквиру овог дела упитника, први део се односи на њихове језичке ставове и њихов однос према језику. То су следећа питања:

- језик црквене службе (питање 21);
- самопроцена знања и коришћења српског и енглеског језика (питања 22, 23, 24, 25, 26);
- избор језика (питање 31);
- коришћење језика са партнером и партнера са информатором (питање 38);
- употреба језика са децом (питања 42, 43, 47);
- употреба језика са унуцима/унукама (питања 45, 46);
- употреба језика са пријатељима у Србији/Аустралији (питања 53, 58);
- коришћење Л1/Л2 (другог) језика у различитим ситуацијама (питање 59);
- ниво знања Л1 језика, употреба Л1 по доласку у Аустралију (питање 67);
- преферирано писмо информатора (питања 80, 81);

Део упитника посвећен ставовима имао је за циљ да истражи ставове информатора о очувању српског језика и укључује питања о билингвизму. Одговори на ова питања су нивои слагања или неслагања са одређеном тврдњом на нивоима петостепене скале:

- лагодност при коришћењу језика и разлози (питање 31, 32);
- учесталост коришћења Л1 (питања 23, 59);
- матерњи језик партнера (питање 34);
- матерњи језик пријатеља (питање 56);
- билингвизам (питање 71);
- количина контакта са пријатељима/породицом у земљи порекла (питање 51);
- узнемиреност када се чује Л1 нагласак у Л2 (питања 69, 70, 73);
- погађање статуса особе по знању језика (питање 72);
- језик са породицом у земљи порекла (питање 46).

Трећи део се односи на културу и очувању идентитета:

- учесталост и разлози посета земљи Л1 (питања 17, 18);

- мишљења о важности одржавања Л1 (питање 27);
- важност да деца стекну и одржавају Л1 (питања 47, 48, 49, 50);
- културне преференције (питање 30);
- значај Л1 као средство контакта и контакт са пријатељима/породицом у земљи порекла (питања 52, 54);
- чланство у Л1 клубовима (питања 60, 61);
- употреба Л1 медија (питања 63, 64, 65, 66а);
- осећања о носталгији (питање 62);
- разлог немања контакта са Л1 кроз медије (питање 66б);
- намера да се врати у Србију и разлози (питања 74, 75).

Да би се проучавало коришћење два језика у друштвеним мрежама информатора, учесници су били замољени, у склопу социолингвистичког упитника, да попуне три табеле.

У првој табели, информатори су навели особе који су им важне у различитим областима њиховог живота (породица, пријатељи/пријатељице, колеге/колегинице школски другови/другарице и слично), да назначе да ли ови контакти живе у Аустралији или Србији и који језик користе са њима; у другој и трећој табели, информатори су навели у којим околностима (рад, куповина, црква, итд.) и колико често користе било енглески или српски.

Анализа одговора је обрађена софтвером за статистичку обраду података SPSS 20. Међутим, због обимности упитника и самог истраживања, у овом раду ће бити приказани основни статистички подаци из упитника, док ће се детаљно обрадити корелација битних фактора код питања која су непосредно повезана са хипотезама.

Велики број информатора је био изненађен, а неки су били узнемирени обимом упитника, што се обично превазилазило истицањем податка да упитник није био тест, да није било исправних или погрешних одговора, а од информатора је тражено да одговоре на најискренији могући начин. Већина њих није имала проблем са овим. Шест информатора, четири жене и два мушкарца, одбила су да попуњавају упитник јер није на ћирилици, али су се сложили да одговоре на питања из упитника

и да одговоре упише истраживач уместо њих. Велики број упитника није враћен истраживачу, највише њих из насеља Рокингем. Од подељених две стотине упитника, враћена је само трећина. И док су неки то правдали временом које је неопходно да се „изгуби“ у његовом попуњавању, затим због „лошег вида“, други су заборављали да га доставе у одређено време, неки број је одбио да га испуни јер је био на латиници, што је за њих било неприхватљиво (с друге стране, велики број особа је био задовољан што је упитник написан тим писмом, јер би им у супротном више времена требало за попуњавање упитника). Најекстремнији став који је изражен том приликом је био да је истраживач у ствари – „шпијун“, што је довело до враћања празних упитника. Тек после честих посета свим заједницама и ближег упознавања са великим бројем особа дошло је до прихватања истраживача.

Са друге стране, велики број особа је био одушевљен тематиком истраживања и ентузијазмом истраживача, те је поред упитника, давао екстензивне интервјуе који нажалост због обима рада нису укључени у ову дисертацију, али остају за неке следеће радове. Било је појединаца који су желели да финансијски помогну истраживање јер су сматрали да је од великог значаја за српску заједницу у Аустралији.

4.5. Етнолингвистичке карактеристике испитаника

Сви информатори су припадници прве групе српских иселеника, било да су дошли директно из Србије, или су до Аустралије дошли преко неке треће земље. Профил и карактеристике информатора који су овде узети као релевантни су:

Пол, године старости и земља рођења – ово су стандардне варијабле при оваквим истраживањима. Према Клајновим факторима, жене одржавају свој матерњи језик боље од мушкараца: „замена језика је већа код мушкараца него код жена у првој генерацији“ (Слупе, Кипр 2003: 34). Такође, занимало нас је какав је став мушкараца и жена који су рођени ван Републике Србије. Разматраће се дужина боравка у информатора у Аустралији, затим образовни ниво, разлог миграције, посвећеност одласцима СПЦ, као и држављанство које испитаници поседују.

4.5.1. Пол информатора

Родне улоге су идентификоване као фактор који треба размотрити у истраживању одржавања језика (нпр. Clyne 1991; Holmes 1993; Pauwels 2005). Род се такође појавио у друштвено-историјским студијама у контексту промене језика и двојезичности (нпр. Gal 1978; Burton et al. 1994). Мање се истраживало о друштвено-историјској улози пола у имигрантским заједницама, а мали број језичких програма или политика директно се ослања на родни идентитет као критични фактор у одржавању језика. Посебно се мало зна о родним праксама и етнолингвистичким идентитетима потомака миграната у односу на одржавање и пренос језика заједнице (Winter, Pauwels 2005).

Уопштено, ставови о очувању језика код жена су различити, Џонстон и Паувелс (Johnston 1972; Pauwels 1987) имају став да су жене успешније у очувању језика, док су истраживања која је Гал (Gal 1979) извршила у мађарској етнолингвистичкој заједници у Аустрији указивала на супротно, тј. да жене воде промену језика.

По Холмсовој (Holmes 1993) је очигледно да у многим имигрантским заједницама традиционална улога жене није да се искључиво бави децом и старим особама, већ и да едукује децу у питањима везаним за етничке традиције и вредности. Према њеним истраживањима одржавање етничке културе, укључујући верску праксу у неким заједницама, сматра се одговорношћу жене, и њена је одговорност да деци пренесе ове вредности и одговарајуће знање о културној традицији.

У истраживању је од 71 информатора њих 39, или 54,9% било мушког, и 32 или 45,1% женског пола.

Табела 23. Пол информатора

Пол	Број	Процент
мушки	39	54,9%
женски	32	45,1%
Укупно	71	100,0%

Највећи број информатора, њих 53 или 74,6%, у званичној је брачној заједници, док је још додатно 7%, односно њих петоро у партнерској вези. У истраживању су учествовали и један удовац и једна удовица. Пет особа се још није удало/оженило, док је њих шесторо (8,5%) било разведено.

Табела 24. Брачно стање информатора

Брачно стање	Број особа	Процент
ожењен/удата	53	74,6%
растављен(а)/разведен(а)	6	8,5%
удовац/удовица	2	2,8%
живи са партнер(к)ом	5	7,0%
самац/самица	5	7,0%
Укупно	71	100,0 %

Од укупног броја испитаника, њих 32 има двоје деце, њих 15 по једно, 11 информатора има троје деце, док је само двоје изјавило да има четворо деце. Имена деце су углавном била српска, бар њих 41 (57,7%), петоро деце (7%) је добило чисто енглеска/аустралијска имена, док је 13 (18,3%) деце имало прилагођена имена.

Десеторо испитаника је рекло да има унуке. Њих четворо је изјавило да има по два унука, троје њих је имало по четири унука, двоје по једног унука/унуку, док је једна особа имала петоро унучади у том тренутку. Имена унука су била равномерно распоређена у групе од по три у свакој категорији (српско, енглеско/аустралијско и прилагођено име).

4.5.2. Старосне групе информатора

За ово истраживање је важно напоменути да су сви информатори били старији од дванаест година када су стигли у Аустралију. Неки од њих су рођени у Аустралији (две особе) или Канади (једна особа), али су се потом њихови родитељи враћали у Србију, па касније поново мигрирали ка Аустралији.

Са аспекта одржавања језика, прва генерација може се окарактерисати на следећи начин: они су имали прилику да развију вршњачки регистар дечијег језика, писмени су на свом првом језику, обично имају јаче везе са домовином и обично

слабије знају језик земље домаћина (Kipr, Clyne, Pauwels 1995: 117). Вршњачки регистар значи да они говорили српски у регистру доступном деци. У овом узорку чак је и информатор који је стигао као тринаестогодишњак класификован као прва генерација. Он одговара наведеном опису на сваки други начин осим што је његов садашњи говор на нивоу изворног говорника аустралијског енглеског језика. Проблем су особе које су се изјасниле да им је знање српског језика било „никакво“ пре миграције у Аустралију, али како се ради, како је раније напоменуто, о особама које су касније завршиле и по пар разреда средње школе у Србији, прихватљиве су као прва генерација.

Табела 25. Време рођења информатора

Година рођења	Број особа	Процент
1931–1940	2	2,8%
1941–1950	7	9,9%
1951–1960	7	9,9%
1961–1970	10	14,1%
1971–1980	35	49,3%
1981–1990	9	12,7%
1991–2000	1	1,4%
Укупно	71	100,0%

Ради лакшег прегледа, сви информатори су подељени по декадама када су рођени. Старосна граница за истраживање није постављена тако да су упитник попунили информатори који су рођени у размаку од 1934. године када је рођен најстарији, и 1992. када је рођена најмлађа особа која је попунила упитник. Гледајући по старосним групама највише је припадника старосне групе рођене од 1971. до 1980. године – њих 35, што чини 49,3% испитаника, затим оних који су рођени деценију раније, тј. од 1961. до 1970. године – њих 10, што чини 14,1% укупног броја информатора.

4.5.3. Место и држава рођења

Највећи број испитаника је рођен је у Србији – њих 28, али је велики број испитаника пореклом из Хрватске и Босне. Међу њима је било и испитаника који су рођени у Аустралији, и у Канади, али су живели одређени број година у Србији те

сматрају себе првом генерацијом миграната. Њих 46, или 64,8% је рођено на селу, а осталих 25 испитаника је рођено у граду.

Оно што је занимљиво је да њих 62, или 87,3% сматра да је у Србији говорило стандардним српским језиком, док само њих деветоро сматра да је говорило неким дијалектом.

Табела 26. Држава рођења информатора

Држава рођења	Број особа	Процент
Србија	28	39,4%
Хрватска	20	28,2%
БиХ	10	14,1%
Југославија	4	5,6%
Аустралија	5	7,0%
Канада	1	1,4%
Црна Гора	3	4,2%
Укупно	71	100,0%

4.5.4. Држављанство

Као и многи други народи из Европе, српски имигранти у Аустралији су имали „мит о повратку“ када су се први пут одселили. Велики број њих је дошао у Аустралију надајући се да ће се, кад заради новац, вратити у отаџбину да испуни своје снове. У почетку, већина је штедела новац и слала назад у Србију, а неки су се чак и вратили у Србију. Међутим, такав тренд је престао последњих година. Српски мигранти су прихватили Аустралију као своју земљу, а Србију као симболични „дом“ где радо иду на одмор. Узимање аустралијског држављанства је добар показатељ интеграције у доминантно аустралијско становништво.

Од информатора њих 20, односно 28,2%, има само аустралијско држављанство⁹², њих 16 има само српско држављанство⁹³, док је највећи број њих – 35 (49,3%) искористио могућност да има оба држављанства. Ово је изнад просека испитивања код других мигрантских група, јер се је 77,5% испитаника одлучило да

⁹² У једном периоду, аустралијски закон је захтевао да сви новопридошли мигранти могу да имају само једно држављанство, тако да су се многи одрекли српског како би остали у Аустралији.

⁹³ Ово је могуће понављати захваљујући чињеници да није нужно узети аустралијско држављанство, већ се може боравити и на сталној боравишној визи.

узме (и) аустралијско држављанство, док је тај проценат код осталих мигрантских група негде на 72% (ABS 2011).

Табела 27. Држављанство информатора

Држављанство	Број особа	Процент
аустралијско	20	28,2%
аустралијско и српско	35	49,3%
српско	16	22,5%
Укупно	71	100,0%

4.5.5. Образовање

Степен образовања је аспект који је до сада углавном занемарен при истраживањима, вероватно делом због тога што га је врло тешко дефинисати на дискретан начин у вишејезичном и мултикултурном контексту. Даљи методолошки проблем везан за овај фактор је како утврдити да ли ниво образовања заправо утиче на губљење језика, одвајање од културног наслеђа, или на језичке перформансе уопште.

Највећи број наших информатора је завршио средњу школу, њих 42, или 59,2%. Доста појединаца са вишим и високим образовањем се одазвало да попуни овај упитник тако да их је са вишом 9, или 12,7%, и са факултетом њих 17, или скоро 24%.

Табела 28. Стечено образовање информатора

Степен образовања	Број особа	Процент
није одговорило	1	1,4%
основна школа	2	2,8%
средња школа	42	59,2%
више образовање	9	12,7%
високо образовање	17	23,9%
Укупно	71	100,0%

Језик који је највише изучаван у школи је српски језик и њега је учило 65 (91,5%) испитаника. Поред српског, троје испитаника је учило и неки други страни језик, док је двоје испитаника као основни језик имало хрватски језик као основни језик образовања.

Пре миграције у Аустралију је мали број њих имао енглески као страни језик у оквиру обавезног образовања, али је и мали број њих ишао на курсеве језика. Према резултатима истраживања, њих 42 је само пошло на курс енглеског језика и задржало се тамо краће од месец дана. Њих 24 је учило енглески језик дуже од једне године као страни језик у школи. По доласку у Аустралију, мали број њих је наставио неко образовање, њих седморо је још једну годину наставило школовање, док је по двоје наставило још 8 и 10 година школовања.

Табела 29. Број информатора који су наставили образовање

Број месеци	Број особа	Процент	Процент оних који су наставили школовање
3	4	5,6%	14,8%
4	3	4,2%	11,1%
5	1	1,4%	3,7%
8	1	1,4%	3,7%
10	1	1,4%	3,7%
12	7	9,9%	25,9%
16	1	1,4%	3,7%
36	1	1,4%	3,7%
48	2	2,8%	7,4%
60	1	1,4%	3,7%
84	1	1,4%	3,7%
96	2	2,8%	7,4%
120	2	2,8%	7,4%
свега	27	38,0%	100,0%
није наставило	44	62,0%	
Укупно	71	100,0%	

Поред енглеског језика, испитаници су учили језике попут француског (5 испитаника – 7,1%), руског (14 – 19,7%), немачког (10 – 14,1%), као и још неке друге језике попут јапанског, грчког и турског али у знатно мањем броју.

У време прикупљања података 11 информатора је било у пензији. Као домаћице су се изјасниле две жене које су то биле и у Србији, док су две жене изјавиле да су незапослене. Остале двадесет и три жене су радиле послове који се у поређењу са њиховим пословима у Србији могу поделити у три групе:

- оне које су остале у истој професији, нпр. трговина, економија, образовање, чистачки послови;

- оне које су остале у сличним пословима, нпр. медицинске раднице, рачуноводство;
- оне које су драстично промениле каријере: асистенткиња на факултету која се бави возњом таксија, докторка која сада ради као продавачица, професорица хемије се такође запослила у трговини.

Велики број мушкараца Срба је способан да ради најразноврсније послове у грађевини. Како се посао на грађевини добро исплати, велики број њих је кроз праксу постао умешан у раду. То је било нарочито добро за оне који нису добро говорили енглески а желели су да раде независно од других. Међутим, у овом истраживању се само пар њих изјаснило као грађевинци. Било је ту пар вариоца, четири столара, три возача камиона, два грађевинска техничара. Већина мушкараца је имала радничке послове у Србији, па су наставили да раде сличне послове и у Аустралији. Тројица њих су радили у финансијама (као и у Србији), два професора су наставила да предају и у аустралијским школама, инжењер рударства је директор једне од главних аустралијских рударских корпорација, али било је и примера да се професор бави обрадом машинских елемената, да инжењер нафтног рударства ради као таксиста јер му је језик непремостива препрека.

Уопштено, информатори који су учествовали у попуњавању овог упитника су задовољни како су пронашли посао и платама које зарађују. Тек се мигранти новије генерације труде да им се признају квалификације, али од налажења посла им је учење језика много већи изазов.

4.5.6. Време миграције у Аустралију

Као што је у раду раније наведено, постојало је више таласа исељавања Срба у Аустралију. Како је највећи број Срба стигао крајем двадесетог века, углавном као избеглице, највећи број информатора је управо из тог времена.

Време миграције информатора у Аустралију се растеже на период од шест деценија, узевши у обзир да су најстарији информатори који су попунили упитник

дошли шездесетих година кроз шему „Assisted passage“ као официри ЈВО⁹⁴. Међу информаторима има по пет особа које су дошле седамдесетих и осамдесетих година, али је, као што је већ напоменуто, највећа миграција Срба забележена деведесетих година прошлог века – њих 32 или 45%. То су особе које су се склониле од рата, или су пак због рата остале без своје имовине у Хрватској или Босни и Херцеговини, и добиле могућност да се овде населе као избеглице. Управо је у периоду од само пет година, од 1996. до 2000. дошло њих 23. Оно што је забрињавајуће је да се тенденција насељавања Срба у Перт и Аустралију интензивирала и после главног избегличког таласа; тако је у периоду од 2001. до 2010. стигло њих 11, или 15,5%, а у три године након 2011. је пристигло још њих 10 или 14% од укупног броја информатора.

Српски мигранти су у Перт долазили и преко других земаља, попут Канаде, Француске, Хрватске и Босне и Херцеговине. Неким је била проблем клима, неким језик, или тренутна политичка ситуација земље у којој се налазе (мисли се углавном на Хрватску и Босну и Херцеговину).

Неретко, Срби су се враћали за Србију, и назад. Једна породица је тако три пута распродавала све у Перту и селила се за Србију, једном седамдесетих, једном осамдесетих и једном почетком 2004. После петнаестак година живота у Србији, поново су се одселили почетком 2017. године и сада живе у Перту. Другима је српски систем образовања био исувише тежак за децу, па су се стога одлучили да се ипак врате у Аустралију.

Табела 30. Време миграције информатора у Аустралију

Време миграције	Број особа	Процент
без одговора	4	5,6%
1960-тих	5	7,0%
1970-тих	5	7,0%
1980-тих	4	5,6%
1990-тих	32	45,1%
2000-тих	21	29,6%
Укупно	71	100,0%

⁹⁴ Југословенска војска у отаџбини.

4.5.7. Разлог миграције

Разлози мигрирања Срба у Аустралију су, на жалост, чешће били негативни – *push factors*, пре него позитивни разлози – *pull factors*. Као што је раније било напоменуто, разлози за доношење одлуке да се неко из Србије пресели за Аустралију су се мењали у зависности од таласа миграције. У почетку су то били економски мотиви, затим су после Другог светског рата разлози били углавном политичке природе, а током седамдесетих и осамдесетих година разлози су поново били економски. Деведесетих година 20. века мотив је био склањање од ратних страхова и касније избеглиштво, док је почетком 21. века главни мотив поново лоша економска ситуација у Србији.

Највећи број наших информатора су дошли у Аустралију као избеглице, њих 16, или 22,5%, затим се њих 14 преселило зато што су их родитељи довели, њих дванаесторо (16,9%) је дошло због „бољег живота“, и десеторо (14,1%) због партнера који је био аустралијски држављанин.

Табела 31. Разлози мигрирања информатора

Разлог миграције	Број информатора	Процент
због посла	6	8,5%
због партнеровог/киног посла	6	8,5%
због партнера/партнерке	10	14,1%
због родитеља	14	19,7%
због рата	7	9,9%
као избеглица	16	22,5%
због бољег живота	12	16,9%
Укупно	71	100,0%

4.5.8. Повезаност са црквом

У погледу религијских ставова највећи број информатора не иде редовно у цркву. Деветоро њих (12,7%) је рекло да никада не иде у цркву, двадесеторо њих (28,2%) иде редовно на службе СПЦ, а више од половине, односно 57,7% или 41 испитаник је рекао да повремено одлази у неку од четири црквене заједнице, углавном за веће црквене празнике. Од оних који су се изјаснили да одлазе у цркву,

њих 59 је знало да се служба у цркви врши искључиво на српском језику, док је двоје рекло да се у служби користе и српски и енглески језик.

4.6. Закључак

За истраживање је су, поред стандардних варијабли попут пола, старости, и степена образовања, узети су у обзир и подаци који се односе на држављанство испитаника, њихов степен образовања, дужина боравка у Аустралији, разлози миграције и повезаност са Српском православном црквом.

Ови подаци могу да дају потпунију слику тренутног стања српске имиграције у Перту.

4.7. Значај истраживања

Уопште узев, резултати добијени у испитивању језичке виталности кроз компетенцију и употребу језика, језичке идеологије, могу бити од изузетног значаја у планирању неговања и унапређивања квалитетних међунационалних односа у срединама у којима живи више различитих мањинских националних, језичких, културних и религијских заједница (Berry 2011; Станковић 2015, 2016). Отуда су стечена сазнања у оваквим истраживањима корисна и за науку и за друштвену заједницу у целини. На пример, у ставовима испитаника према употреби првог или матерњег језика одражава се њихова свест о припадању српској етнокултурној заједници, а у ставовима према употреби другог или нематерњег језика степен њихове отворености према аустралијском друштву и аустралијској култури. Добијени резултати, као и резултати других истраживања у склопу српских мигрантских група у Аустралији треба да допринесу бољем разумевању ставова и потреба њихових припадника.

Одређене области у овој студији о етнолингвистичким ставовима се поклапају са истраживањима језичких идеологија као и са неким областима социјално-психолошких истраживања о ставовима према језику која су се

спроводила још од 1960-их. Иако може да изгледа преобимно, овакав покушај има за циљ да идентификује бројне утицаје на употребу и очување језика и културе и да представи у којој мери утичу на исте. Даље, ставови, као и идеологије, врло често су латентни, то јест, они се не наводе директно, већ морају бити закључени из различитих видова истраживања понашања.

5. Резултати истраживања

5.1. Језичка употреба и виталност језика: анализа података

Замена језика се јавља као резултат померања са употребе једног језика на други (Crystal, Crystal 2000). Наупрот томе, очување језика се односи се на употребу језика у заједници у неким доменима живота (Pauwels 2004). Клајн и Кип (Clyne, Kipp 1995a, 1995b, 1996, 2002, 2006; Clyne 1982, 1991, 2003, 2005, 2009, 2011) испитивали су степен промене језика међу мигрантима у Аустралији. Њихово истраживање показало је да проценат особа које говоре језик другачији од енглеског (LOTE) наставља да се повећава од једног пописа до другог. У попису из 1986. године, 13,6% је изјавило да говори LOTE код куће. То се повећало на 14,8% у 1991. години, 16,0% у 2001. години и на 16,2% у 2006.

Према попису из 2011. године, проценат српске популације која говори енглески код куће је 11%, и то спада у нижу средњу вредност замене језика у односу на друге нације, на пример, најсклонији говору енглеског језика код куће су мигранти са Папуа Нове Гвинеје, од којих чак 76,4% не говори свој матерњи језик у кућним условима. Насупрот њима, најнижи проценат прихватања говора енглеског језика у домаћинству имају мушкарци и жене из Авганистана, од којих се само 2% служи енглеским језиком код куће (ABS 2011).

Од осталих језика из бивше СФРЈ, 17,5% Хрвата, и 6,9 % Македонаца говоре енглески језик у свом домаћинству.

5.1.1. Процена знања српског језика пре миграције у Аустралију и у тренутку истраживања

У погледу процене знања српског језика пре миграције у Аустралију одговори су били засновани на самопроцени испитаника. Одговори су били:

- *Никакво*, како је одговорило двоје испитаника или 2,8%,
- *Веома лоше*, како није одговорио ни један испитаник,
- *Лоше*, како је одговорио један испитаник – 1,4%,
- *Довољно* није одговорио ни један испитаник,
- *Добро*, како се изјаснило њих 12, тј. 16,9%, и
- *Веома добро*, како се изјаснио највећи број испитаника – 54 или 76,1% и
- Двоје испитаника није дало одговор на то питање – 2,8%

Што се знања српског језика тиче, испитаници оба пола су се изјаснили као веома добри говорници српског језика пре миграције у Аустралију – њих 54 или 76,1%, на ово питање није одговорило њих двоје, док двоје, које је дошло да живи у Аустралију из Канаде, тј. Србије, није одговорило на ово питање.

Табела 32. Знање српског језика пре миграције у Аустралију према полу

Пол	Како бисте оценили своје знање српског језика пре миграције у Аустралију?					Укупно
	без одговора	никакво	лоше	добро	веома добро	
мушки	1	1	1	7	29	39
	2,6%	2,6%	2,6%	17,9%	74,4%	100,0%
женски	1	1	0	5	25	32
	3,1%	3,1%	0,0%	15,6%	78,1%	100,0%
Укупно	2	2	1	12	54	71
	2,8%	2,8%	1,4%	16,9%	76,1%	100,0%

Што се тиче њихове самопроцене знања српског језика у тренутку вршења истраживања, резултати су слични са резултатом самопроцене знања пре миграције, тако да се неће обратити посебна пажња овом сегменту. Занимљиво је ипак напоменути да није било ниједног одговора да је знање српског језика „никакво“, а само је један од информатора признао да је његово знање са „веома доброг“ пало на „добро“.

Табела 33. Садашње знање српског језика према полу

Пол	Како бисте оценили своје садашње знање српског језика?				Укупно
	лоше	довољно	добро	веома добро	
мушки	1	1	9	28	39
	2,6%	2,6%	23,1%	71,8%	100,0%
женски	0	1	6	25	32
	0,0%	3,1%	18,8%	78,1%	100,0%
Укупно	1	2	15	53	71
	1,4%	2,8%	21,1%	74,6%	100,0%

Може се рећи да су највише вере у своје знање језика имали рођени шездесетих година прошлог века, јер је 90% њих изјавило да је врло добро знало српски језик пре миграције у Аустралију. Истовремено се и 27 (77,1%) њих рођених седамдесетих година изјаснило да је веома добро знало српски језик.

Табела 34. Знање српског језика пре миграције у Аустралију према години рођења

Година рођења	Како бисте оценили своје знање српског језика пре миграције у Аустралију?					Укупно
	без одговора	никакво	лоше	добро	веома добро	
1930–1940	0	0	0	1	1	2
	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
1941–1950	0	0	0	3	4	7
	0,0%	0,0%	0,0%	42,9%	57,1%	100,0%
1951–1960	1	0	0	0	6	7
	14,3%	0,0%	0,0%	0,0%	85,7%	100,0%
1961–1970	0	0	0	1	9	10
	0,0%	0,0%	0,0%	10,0%	90,0%	100,0%
1971–1980	0	2	1	5	27	35
	0,0%	5,7%	2,9%	14,3%	77,1%	100,0%
1981–1990	1	0	0	2	6	9
	11,1%	0,0%	0,0%	22,2%	66,7%	100,0%
1991–2000	0	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Укупно	2	2	1	12	54	71
	2,8%	2,8%	1,4%	16,9%	76,1%	100,0%

Већина информатора има још увек добар став у погледу сопственог знања српског језика у овом тренутку. Само се једна особа мање изјаснила да слабије зна српски језик од првобитног врло доброг, мада је у погледу према генерацијама једна особа рођена шездесетих изјавила да је напредовала у српском језику до веома доброг знања. У односу на првобитно знање, три особе из генерације седамдесетих су се изјасниле да слабије знају српски језик у односу на време пре миграције.

Табела 35. Садашње знање српског језика према години рођења

Година рођења	Како бисте оценили своје садашње знање српског језика?				Укупно
	лоше	довољно	добро	веома добро	
1931–1940	0	0	1	1	2
	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
1941–1950	0	0	3	4	7
	0,0%	0,0%	42,9%	57,1%	100,0%
1951–1960	0	0	1	6	7
	0,0%	0,0%	14,3%	85,7%	100,0%
1961 -1970	0	0	0	10	10
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1971–1980	1	1	9	24	35
	2,9%	2,9%	25,7%	68,6%	100,0%
1981–1990	0	1	1	7	9
	0,0%	11,1%	11,1%	77,8%	100,0%
1991–2000	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Укупно	1	2	15	53	71
	1,4%	2,8%	21,1%	74,6%	100,0%

Оно што је занимљиво у овој табели је да је процентуално највећи број „Југословена“ изјавио да је веома добро знао српски језик пре миграције у Аустралију. За њима је 80% из Хрватске и исти проценат из БиХ. Највећи број – 22 информатора, или 78,6%, дошлих из Србије, имали су веома добро знање српског језика, док је њих петоро из Србије одговорило да је њихово знање матерњег језика добро.

Табела 36. Знање српског језика пре миграције у Аустралију према земљи рођења

Држава рођења	Како бисте оценили своје знање српског језика пре миграције у Аустралију?					Укупно
	без одговора	никакво	лоше	добро	веома добро	
Србија	1	0	0	5	22	28
	3,6%	0,0%	0,0%	17,9%	78,6%	100,0%
Хрватска	0	0	1	3	16	20
	0,0%	0,0%	5,0%	15,0%	80,0%	100,0%
БиХ	0	0	0	2	8	10
	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	80,0%	100,0%
Југославија	0	0	0	0	4	4
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Аустралија	1	1	0	1	2	5
	20,0%	20,0%	0,0%	20,0%	40,0%	100,0%
Канада	0	1	0	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	0	0	1	2	3
	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
Укупно	2	2	1	12	54	71
	2,8%	2,8%	1,4%	16,9%	76,1%	100,0%

Највише самопоуздања у погледу знања српског језика имају особе које су дошле из Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе у Аустралију које су изјавиле да су или задржале ниво свог знања српског језика или да су чак напредовале (једна особа која је дошла из Црне Горе).

Табела 37. Садашње знање српског језика према држави рођења

Држава рођења	Како бисте оценили своје садашње знање српског језика?				Укупно
	лоше	довољно	добро	веома добро	
Србија	0	0	7	21	28
	0,0%	0,0%	25,0%	75,0%	100,0%
Хрватска	0	1	3	16	20
	0,0%	5,0%	15,0%	80,0%	100,0%
БиХ	0	0	2	8	10
	0,0%	0,0%	20,0%	80,0%	100,0%
Југославија	0	0	1	3	4
	0,0%	0,0%	25,0%	75,0%	100,0%
Аустралија	1	1	1	2	5
	20,0%	20,0%	20,0%	40,0%	100,0%
Канада	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	0	0	3	3
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Укупно	1	2	15	53	71
	1,4%	2,8%	21,1%	74,6%	100,0%

Код оних који су задржали (или још увек имају само српско) држављанство или су пак узели аустралијско, двоје „Аустралијанаца“ није имало никакво знање српског језика, док је једна особа са само аустралијским држављанством имала лоше знање српског језика. Већина испитаника у све три групе је рекла да је њихово знање језика било или добро или веома добро.

Табела 38. Знање српског језика пре миграције у Аустралију према држављанству

Држављанство	Како бисте оценили своје знање српског језика пре миграције у Аустралију?					Укупно
	без одговора	никакво	лоше	добро	веома добро	
аустралијско	0	2	1	3	14	20
	0,0%	10,0%	5,0%	15,0%	70,0%	100,0%
српско и аустралијско	2	0	0	6	27	35
	5,7%	0,0%	0,0%	17,1%	77,1%	100,0%
српско	0	0	0	3	13	16
	0,0%	0,0%	0,0%	18,8%	81,3%	100,0%
Укупно	2	2	1	12	54	71
	2,8%	2,8%	1,4%	16,9%	76,1%	100,0%

Може се приметити да су особе које имају само аустралијско држављанство напредовале, тако да су изјавиле да је њихово знање са „никаког“ нивоа дошло на ниво „лошег“ или „довољног“.

Табела 39. Садашње знање српског језика према држављанству

Држављанство	Како бисте оценили своје садашње знање српског језика?				Укупно
	лоше	довољно	добро	веома добро	
аустралијско	1	1	5	13	20
	5,0%	5,0%	25,0%	65,0%	100,0%
српско и аустралијско	0	1	8	26	35
	0,0%	2,9%	22,9%	74,3%	100,0%
српско	0	0	2	14	16
	0,0%	0,0%	12,5%	87,5%	100,0%
Укупно	1	2	15	53	71
	1,4%	2,8%	21,1%	74,6%	100,0%

У погледу степена образовања, две особе, једна из Србије и једна из Аустралије, од којих је једна са средњом школом, а друга са факултетом нису одговориле какво је било њихово знање српског језика пре миграције у Аустралију. Особе са факултетом су биле резервисане у погледу процене знања српског језика, тако да је само 64,7% њих изјавило да је веома добро знало српски језик; за разлику од њих испитаници са вишом школом су се листом изјаснили да је њихово знање српског језика било веома добро, а процентуално после њих су особе са средњом школом, њих 76,2%. Две особе са факултетом су изјавиле да нису имале никакво знање српског језика.

Табела 40. Знање српског језика пре миграције у Аустралију према степену образовања

Степен образовања	Како бисте оценили своје знање српског језика пре миграције у Аустралију?					Укупно
	без одговора	никакво	лоше	добро	веома добро	
без одговора	0	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
основна школа	0	0	0	1	1	2
	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
средња школа	1	0	1	8	32	42
	2,4%	0,0%	2,4%	19,0%	76,2%	100,0%
виша школа	0	0	0	0	9	9
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%

факултет	1	2	0	3	11	17
	5,9%	11,8%	0,0%	17,6%	64,7%	100,0%
Укупно	2	2	1	12	54	71
	2,8%	2,8%	1,4%	16,9%	76,1%	100,0%

Једна од особа које су поправиле ниво свог знања српског језика од „никаког“ је завршила средњу школу, док је друга завршила факултет. Од особа чије је знање српског на нижем нивоу од почетног су две особе које су завршиле средњу школу, док су две особе са факултетом поправиле своје знање српског на „веома добро“.

Табела 41. Садашње знање српског језика према степену образовања

Степен образовања	Како бисте оценили своје садашње знање српског језика?				Укупно
	лоше	довољно	добро	веома добро	
без одговора	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
основна школа	0	0	1	1	2
	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
средња школа	0	1	11	30	42
	0,0%	2,4%	26,2%	71,4%	100,0%
виша школа	0	0	1	8	9
	0,0%	0,0%	11,1%	88,9%	100,0%
факултет	1	1	2	13	17
	5,9%	5,9%	11,8%	76,5%	100,0%
Укупно	1	2	15	53	71
	1,4%	2,8%	21,1%	74,6%	100,0%

Што се корелације времена миграције и знања српског језика тиче, не може да се пронађе неко правило које може да буде значајно за ово истраживање. Такође, примећује се да су скоро све особе које су дошле од почетка деведесетих до 2010. године махом одговориле да је њихово знање енглеског било или „добро“ или „врло добро“, каквих је одговора и највише у овом периоду.

Табела 42. Знање српског језика пре миграције у Аустралију према години миграције

Година миграције	Како бисте оценили своје знање српског језика пре миграције у Аустралију?					Укупно
	без одговора	никакво	лоше	добро	веома добро	
без одговора	1	1	0	1	1	4
	25,0%	25,0%	0,0%	25,0%	25,0%	100,0%
1960-тих	0	0	0	1	2	3
	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%

1970-тих	0	1	0	1	5	7
	0,0%	14,2%	0,0%	14,2%	71,6%	100,0%
1980-тих	1	0	0	0	2	3
	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	66,7%	100,0%
1990-тих	0	0	1	3	24	28
	0,0%	0,0%	3,6%	10,7%	85,7%	100,0%
после 2000	0	0	0	6	20	26
	0,0%	0,0%	0,0%	23,0%	77,0%	100,0%
Укупно	2	2	1	12	54	71
	2,8%	2,8%	1,4%	16,9%	76,1%	100,0%

На основу одговора добијених упитником, можемо закључити да су информатори у најмању руку задржали свој ниво знања српског језика, као што је приказано на табели испод.

Табела 43. Садашње знање српског језика према години миграције

Година миграције	Како бисте оценили своје садашње знање српског језика?				Укупно
	лоше	довољно	добро	веома добро	
без одговора	1	1	1	1	4
	25,0%	25,0%	25,0%	25,0%	100,0%
1960-тих	0	0	1	2	3
	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
1970-тих	0	0	3	4	7
	0,0%	0,0%	42,8%	57,1%	100,0%
1980-тих	0	0	0	3	3
	0,0%	0,0%	0,0%	88,9%	100,0%
1990-тих	0	1	4	23	28
	0,0%	3,5%	14,3%	82,1%	100,0%
после 2000	0	0	6	20	26
	0,0%	0,0%	23,0%	77,0%	100,0%
Укупно	1	2	15	53	71
	1,4%	2,8%	21,1%	74,6%	100,0%

У погледу знања српског језика пре миграције у Аустралију, они који су као разлог навели да су дошли због родитеља су једини који нису имали никакво знање матерњег језика.

Табела 44. Знање српског језика пре миграције у Аустралију према разлогу миграције

Разлог миграције	Како бисте оценили своје знање српског језика пре миграције у Аустралију?					Укупно
	без одговора	никакво	лоше	добро	веома добро	
због посла	0	0	0	2	4	6
	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
због посла партнера/ке	0	0	0	1	5	6
	0,0%	0,0%	0,0%	16,7%	83,3%	100,0%

због партнера/ партнерке	0	0	1	1	8	10
	0,0%	0,0%	10,0%	10,0%	80,0%	100,0%
због родитеља	2	2	0	3	7	14
	14,3%	14,3%	0,0%	21,4%	50,0%	100,0%
због рата	0	0	0	1	6	7
	0,0%	0,0%	0,0%	14,3%	85,7%	100,0%
као избеглице	0	0	0	2	14	16
	0,0%	0,0%	0,0%	23,0%	77,0%	100,0%
због бољег живота	0	0	0	2	10	12
	0,0%	0,0%	0,0%	16,7%	83,3%	100,0%
Укупно	2	2	1	12	54	71
	2,8%	2,8%	1,4%	16,9%	76,1%	100,0%

У погледу очувања српског језика код испитаника, једине две промене су се приметиле код особа које су отишле у Аустралију због посла, тако да се проценат оних који су говорили српски веома добро смањило са 66,7% на 33,3%, а проценат оних који га говоре добро повећао од 33,3% на 66,7%, али такав резултат је последица малог броја испитаника у посматраној групи. Промена је примећена и код особа које су се преселиле због родитеља, јер се једној особи знање српског језика поправило са никаквог на лоше.

Табела 45. Садашње знање српског језика према разлогу миграције

Разлог миграције	Како бисте оценили своје садашње знање српског језика?				Укупно
	лоше	довољно	добро	веома добро	
због посла	0	0	4	2	6
	0,0%	0,0%	66,7%	33,3%	100,0%
због посла партнера/ке	0	0	1	5	6
	0,0%	0,0%	16,7%	83,3%	100,0%
због партнера/ партнерке	0	1	2	7	10
	0,0%	10,0%	20,0%	70,0%	100,0%
због родитеља	1	1	5	7	14
	7,1%	7,1%	35,7%	50,0%	100,0%
због рата	0	0	1	6	7
	0,0%	0,0%	14,3%	85,7%	100,0%
као избеглице	0	0	2	14	16
	0,0%	0,0%	23,0%	77,0%	100,0%
због бољег живота	0	0	2	10	12
	0,0%	0,0%	16,7%	83,3%	100,0%
Укупно	1	2	15	53	71
	1,4%	2,8%	21,1%	74,6%	100,0%

Једна особа која никада не одлази у цркву и једна која редовно присуствује црквеним обредима нису дале одговоре у погледу знања српског језика пре

миграције у Аустралију. Две особе које су одговориле да нису имале никакво знање језика редовно похађају цркву. Уопштено гледајући, највећи проценат (85,4%) особа које су се изјасниле да су веома добро знале српски језик је повремено у цркви. Шесторо испитаника (66,7%) од оних који уопште не одлазе у цркву је говорило српски језик врло добро, док је и код оних који редовно похађају цркву највећи број – 77,1% оних који су веома добро говорили српски пре миграције у Аустралију.

Табела 46. Знање српског језика пре миграције у Аустралију према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Како бисте оценили своје знање српског језика пре миграције у Аустралију?					Укупно
	без одговора	никакво	лоше	добро	веома добро	
никада	1	0	0	2	6	9
	11,1%	0,0%	0,0%	22,2%	66,7%	100,0%
понекад	0	0	0	6	35	41
	0,0%	0,0%	0,0%	14,6%	85,4%	100,0%
редовно	1	2	1	3	13	20
	5,0%	10,0%	5,0%	15,0%	65,0%	100,0%
Укупно	2	2	1	11	54	70
	2,9%	2,9%	1,4%	15,7%	77,1%	100,0%

Што се тиче особа које (не) одлазе у цркву, бројеви су слични са процентима знања пре миграције у Аустралију, једино се број оних који су изјавили да је њихово знање „веома добро“, а који редовно одлазе у цркву, смањио за две особе или 11,0%.

Табела 47. Садашње знање српског језика према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Како бисте оценили своје садашње знање српског језика?				Укупно
	лоше	довољно	добро	веома добро	
никада	0	0	2	7	9
	0,0%	0,0%	22,2%	77,8%	100,0%
понекад	0	0	6	35	41
	0,0%	0,0%	14,6%	85,4%	100,0%
редовно	1	2	6	11	20
	5,0%	10,0%	30,0%	55,0%	100,0%
Укупно	1	2	14	53	70
	1,4%	2,9%	20,0%	75,7%	100,0%

Информатори оба пола су у великом проценту (око 74,0%) имали „веома добро“ знање српског језика пре миграције у Аустралију, и тај проценат је остао исти код највећег броја испитаника, јер се само једна особа мушког пола изјаснила да му је знање српског нешто слабије у тренутку вршења истраживања. Како су се две особе рођене седамдесетих година изјасниле, њихово знање српског језика пре

миграције је било „никакво“, али су временом научили српски, тако да нико није поновио такав одговор. Проенти знања српског језика су се код свих генерација поправили, осим код генерације рођене седамдесетих година прошлог века. Најслабију језичку компетенцију на српском језику су имале две особе које нису биле рођене у Србији или некој од држава бивше СФРЈ. Те особе су рођене у Канади и Аустралији и њихово се знање српског језика временом побољшало. Са лошим знањем српског језика, пре миграције у Аустралију, биле су две особе које имају само аустралијско држављанство, док је једна од тих особа поправила своје знање српског, друга је изјавила да је сада исто – „лоше“.

Пад знања српског језика је забележен код две особе са завршеним факултетом, и по једне особе са вишом и средњом школом. Знање српског језика се поправило код обе особе које су завршиле факултет. Особа која је дошла седамдесетих година је дошла са „никаквим“ знањем српског језика и касније се изјаснила да има знање које је „довољно“ добро. Пад знања српског језика се јавио код једне особе која је дошла седамдесетих, и једне особе која је дошла деведесетих година прошлог века. Особе које нису имале „никакво“ знање српског језика су у Аустралију дошле због родитеља. Процент знања српског језика је слабији код две особе које су мигрирале у Аустралију због посла, и једне која је у Аустралији због свог партнера/партнерке.

Занимљиво је да је знање српског језика особе која никада не иде у цркву побољшано, као и знање две особе које редовно иду у цркву, а нису имале „никакво“ знање српског језика пре миграције. Ипак, знање матерњег језика је лошије код две особе које редовно одлазе у цркву.

5.1.2. Процена знања енглеског језика пре миграције у Аустралију и у тренутку истраживања

Концепт друштвено-културног прилагођавања миграната показује у којој су мери исељеници добро интегрисани у свакодневни живот и рад у земљи домаћина, те колико се добро „уклапају“ или како прихватају интерактивне аспекте културе домаћина што се мери количином потешкоћа доживљених у свакодневним ситуацијама (Ward, Kennedy 1996). Један од важних аспеката, ако не и пресудни у брзини прихватања странаца у заједницу је и колико ти странци добро познају језик заједнице.

Профил знања енглеског језика је такође урађен на основу личне процене знања. Што се тиче односа знања мушкараца и жена, резултати самопроцене се донекле поклапају. Ипак, највећи број мушкараца се изјаснио да није имао никакво знање енглеског језика – њих 13 или 33,3%; то је био и готово најчешћи одговор код женске популације јер је на њега одговорило 7 особа женског пола, или 21,9%. У личним разговорима сам добио одговор да су неки мигранти учили и „знали“ енглески језик у школи, али да се овде говори неки други енглески језик. Генерализирајући њихове одговоре на лоше и добро знање језика може се рећи да је број одговора избалансиран, тако да је 34 испитаника (око 48%) изјавило да је знало енглески језик „никако“, „веома лоше“ и „лоше“, док је исти број њих изјавио да су знали тај језик „довољно“, „добро“ или „веома добро“. Ипак, највећи број информатора је одговорио да је њихово знање енглеског језика било „никакво“ – њих 20 или 28,2% је дало управо тај одговор.

Табела 48. Знање енглеског језика пре миграције у Аустралију према полу

Пол	Како бисте оценили своје знање енглеског језика пре миграције у Аустралију?							Укупно
	без одговора	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
мушки	1	13	3	6	7	6	3	39
	2,6%	33,3%	7,7%	15,4%	17,9%	15,4%	7,7%	100,0%
женски	2	7	2	3	9	6	3	32
	6,3%	21,9%	6,3%	9,4%	28,1%	18,8%	9,4%	100,0%
Укупно	3	20	5	9	16	12	6	71
	4,2%	28,2%	7,0%	12,7%	22,5%	16,9%	8,5%	100,0%

Свакако, боравак у земљи у којој је енглески говорни језик је благотворно деловао на знање истог код највећег броја испитаника, тако да је само једна женска особа, пореклом из Србије, са двојним држављанством, која је завршила средњу школу, дошла у Аустралију 2000. године и повремено иде у цркву, изјавила да јој је знање енглеског још увек „никакво“, док је скоро половина информатора (34, односно 47,9%) изјавила да „веома добро“ говори овај језик.

Табела 49. Садашње знање енглеског језика према полу

Пол	Како бисте оценили своје садашње знање енглеског језика?						Укупно
	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
мушки	0	1	3	10	8	17	39
	0,0%	2,6%	7,7%	25,6%	20,5%	43,6%	100,0%
женски	1	0	1	3	10	17	32
	3,1%	0,0%	3,1%	9,4%	31,3%	53,1%	100,0%
Укупно	1	1	4	13	18	34	71
	1,4%	1,4%	5,6%	18,3%	25,4%	47,9%	100,0%

Генерациски, слабије знање енглеског језика имају испитаници који су рођени тридесетих година прошлог века, док неко боље знање језика показују тек групе миграната које су рођене шездесетих, и нарочито седамдесетих година прошлог века.

Табела 50. Знање енглеског језика пре миграције у Аустралију према години рођења

Година рођења	Како бисте оценили своје знање енглеског језика пре миграције у Аустралију?							Укупно
	без одговора	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
1930 – 1940	0	2	0	0	0	0	0	2
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1941 – 1950	0	6	0	0	0	1	0	7
	0,0%	85,7%	0,0%	0,0%	0,0%	14,3%	0,0%	100,0%
1951 – 1960	1	3	2	0	1	0	0	7
	14,3%	42,9%	28,6%	0,0%	14,3%	0,0%	0,0%	100,0%
1961 – 1970	0	2	1	1	4	1	1	10
	0,0%	20,0%	10,0%	10,0%	40,0%	10,0%	10,0%	100,0%
1971 – 1980	1	7	2	4	9	8	4	35
	2,9%	20,0%	5,7%	11,4%	25,7%	22,9%	11,4%	100,0%
1981 – 1990	1	0	0	3	2	2	1	9
	11,1%	0,0%	0,0%	33,3%	22,2%	22,2%	11,1%	100,0%
1991 – 2000	0	0	0	1	0	0	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	3	20	5	9	16	12	6	71
	4,2%	28,2%	7,0%	12,7%	22,5%	16,9%	8,5%	100,0%

У погледу напредовања у учењу језика највише је напредовала група која је рођена осамдесетих година прошлог века, са 77,8%, а за њима генерација рођена седамдесетих година, од којих се скоро половина – 51,1%, изјаснила да је дошла до нивоа где за себе може да каже да је њихово знање енглеског језика „веома добро“.

Табела 51. Садашње знање енглеског језика према години рођења

Година рођења	Како бисте оценили своје садашње знање енглеског језика?						Укупно
	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
1930–1940	0	0	2	0	0	0	2
	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1941–1950	0	1	0	2	2	2	7
	0,0%	14,3%	0,0%	28,6%	28,6%	28,6%	100,0%
1951–1960	1	0	0	1	3	2	7
	14,3%	0,0%	0,0%	14,3%	42,9%	28,6%	100,0%
1961–1970	0	0	0	4	2	4	10
	0,0%	0,0%	0,0%	40,0%	20,0%	40,0%	100,0%
1971–1980	0	0	2	6	9	18	35
	0,0%	0,0%	5,7%	17,1%	25,7%	51,4%	100,0%
1981–1990	0	0	0	0	2	7	9
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	22,2%	77,8%	100,0%
1991–2000	0	0	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Укупно	1	1	4	13	18	34	71
	1,4%	1,4%	5,6%	18,3%	25,4%	47,9%	100,0%

Посматрајући државу из које су дошли у Аустралију, најбоље знање су показали они који су живели у земљама енглеског говорног подручја, па се преселили или вратили за Аустралију. Што се тиче оних досељеника који су дошли из земаља бивше Југославије (или из Југославије) одговори су били приближно исти тако да се не може доћи до неког закључка како су неки знатно боље или лошије знали енглески језик само зато што су дошли из одређене републике бивше Југославије.

Табела 52. Знање енглеског језика пре миграције у Аустралију према држави рођења

Држава рођења	Како бисте оценили своје знање енглеског језика пре миграције у Аустралију?							Укупно
	без одговора	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
Србија	1	8	1	3	8	5	2	28
	3,6%	28,6%	3,6%	10,7%	28,6%	17,9%	7,1%	100,0%
Хрватска	0	5	1	5	4	4	1	20
	0,0%	25,0%	5,0%	25,0%	20,0%	20,0%	5,0%	100,0%
БиХ	0	3	2	1	3	1	0	10
	0,0%	30,0%	20,0%	10,0%	30,0%	10,0%	0,0%	100,0%
Југославија	0	1	1	0	1	1	0	4
	0,0%	25,0%	25,0%	0,0%	25,0%	25,0%	0,0%	100,0%
Аустралија	2	1	0	0	0	0	2	5
	40,0%	20,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	40,0%	100,0%
Канада	0	0	0	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Црна Гора	0	2	0	0	0	1	0	3
	0,0%	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	100,0%
Укупно	3	20	5	9	16	12	6	71
	4,2%	28,2%	7,0%	12,7%	22,5%	16,9%	8,5%	100,0%

Код свих испитаника се види напредак у погледу савладавања енглеског језика, с тим да је свих осам особа из Србије са веома лошег степена знања језика прешло на више нивое. Највећи напредак су направили „Југословени“ који имају 75,0% оних који говоре веома добро енглески, затим су ту особе из БиХ, са 60%, Хрватске 40,0%, колико имају и особе из Србије (39,3%).

Табела 53. Садашње знање енглеског језика према држави рођења

Држава рођења	Како бисте оценили своје садашње знање енглеског језика?						Укупно
	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
Србија	1	0	2	4	10	11	28
	3,6%	0,0%	7,1%	14,3%	35,7%	39,3%	100,0%
Хрватска	0	1	0	7	4	8	20
	0,0%	5,0%	0,0%	35,0%	20,0%	40,0%	100,0%
БиХ	0	0	2	0	2	6	10
	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	20,0%	60,0%	100,0%
Југославија	0	0	0	1	0	3	4
	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	75,0%	100,0%
Аустралија	0	0	0	1	0	4	5
	0,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	80,0%	100,0%
Канада	0	0	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Црна Гора	0	0	0	0	2	1	3
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	66,7%	33,3%	100,0%
Укупно	1	1	4	13	18	34	71
	1,4%	1,4%	5,6%	18,3%	25,4%	47,9%	100,0%

Код оних који су задржали српско, а имају и аустралијско држављанство и оних који имају само аустралијско држављанство, изненађујуће велики број информатора је имао „никакво“ или „веома лоше“ знање енглеског језика – њих 23, док је само једна особа са само српским држављанством изјавила да је њено знање језика било „никакво“. Најбоље знање енглеског језика је код оних особа које су или узеле оба држављанства или задржали само српско; тако је њих 15 од 18 одговорило да знају енглески језик „добро“ или „веома добро“.

Табела 54. Знање енглеског језика пре миграције у Аустралију према држављанству

Држављанство	Како бисте оценили своје знање енглеског језика пре миграције у Аустралију?							Укупно
	без одговора	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
аустралијско	0	8	3	3	3	1	2	20
	0,0%	40,0%	15,0%	15,0%	15,0%	5,0%	10,0%	100,0%
српско и аустралијско	3	11	2	4	8	4	3	35
	8,6%	31,4%	5,7%	11,4%	22,9%	11,4%	8,6%	100,0%
српско	0	1	0	2	5	7	1	16
	0,0%	6,3%	0,0%	12,5%	31,3%	43,8%	6,3%	100,0%
Укупно	3	20	5	9	16	12	6	71
	4,2%	28,2%	7,0%	12,7%	22,5%	16,9%	8,5%	100,0%

У процени напретка у знању енглеског језика приметан је напредак код свих информатора који имају само аустралијско или оба држављанства, док је код особа које су задржале само српско тај напредак мало мањи. Тако, код само Аустралијанаца, проценат оних који знају енглески језик „веома добро“ се попео са 10% на 55%, код Србо-Аустралијанаца је са 8,6% скочио на 57,1%, док је код особа са само српским држављанством са 6,3% скочио на 18,6%. Код ове групе се појавила нелогичност где је њих седморо или 43,8% изјавило да је знало „добро“ енглески пре него што је дошло у Аустралију, док је сада тај број смањен на 0%, док се повећао број оних који тврде да је њихово знање енглеског „довољно“ са 5 (31,3%) на 9 (56,3%).

Табела 55. Садашње знање енглеског језика према држављанству

Држављанство	Како бисте оценили своје садашње знање енглеског језика?							Укупно
	без одговора	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
аустралијско	0	1	0	6	2	0	11	20
	0,0%	5,0%	0,0%	30,0%	10,0%	0,0%	55,0%	100,0%
српско и аустралијско	1	0	4	3	7	1	20	35
	2,9%	0,0%	11,4%	8,6%	20,0%	2,9%	57,1%	100,0%
српско	0	0	0	4	9	0	3	16
	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	56,3%	0,0%	18,8%	100,0%
Укупно	1	1	4	13	18	1	34	71
	1,4%	1,4%	5,6%	18,3%	25,4%	1,4%	47,9%	100,0%

Са аспекта образовања, најслабије знање енглеског језика су имале особе са завршеном средњом школом од којих су њих 17 или 40,5% са средњом школом одговорили да нису имали „никакво“ знање енглеског језика, док је још њих 8 или 19% изјавило да је имало „веома лоше“ или „лоше“ знање истог. Од оних са завршеним факултетом 64,7% или 11 од 17 је имало „довољно“, „добро“ или „веома добро“ знање истог.

Табела 56. Знање енглеског језика пре миграције у Аустралију према степену образовања

Степен образовања	Како бисте оценили своје знање енглеског језика пре миграције у Аустралију?							Укупно
	без одговора	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
без одговора	0	0	0	0	1	0	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100 %	0,0%	0,0%	100,0%
основна школа	0	1	0	1	0	0	0	2
	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
средња школа	1	17	3	5	10	5	1	42
	2,4%	40,5%	7,1%	11,9%	23,8%	11,9%	2,4%	100,0%
виша школа	0	1	0	2	3	2	1	9
	0,0%	11,1%	0,0%	22,2%	33,3%	22,2%	11,1%	100,0%
факултет	2	1	2	1	2	5	4	17
	11,8%	5,9%	11,8%	5,9%	11,8%	29,4%	23,5%	100,0%
Укупно	3	20	5	9	16	12	6	71
	4,2%	28,2%	7,0%	12,7%	22,5%	16,9%	8,5%	100,0%

На прихватање енглеског језика су најбоље реаговали они са завршеном вишом школом и факултетом јер су сви они сада изјавили да је њихово знање енглеског „добро“ или „веома добро“, како га говори њих 26 (100%), мада сам у другим интервјуима разговарао са појединцима који су завршили факултете и провели више од 10 година у Перту, али се њихово знање енглеског језика није значајно побољшало; они су почели да се баве другим пословима који не захтевају добро знање језика, већ више вештине сналажења и мануелног рада и управљања машинама, нпр. возачи таксија, чистачи, возачи тешких машина, и слично.

Табела 57. Садашње знање енглеског језика према степену образовања

Степен образовања	Како бисте оценили своје садашње знање енглеског језика?						Укупно
	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
без одговора	0	0	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
основна школа	0	0	0	1	1	0	2
	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
средња школа	1	1	4	12	10	14	42
	2,4%	2,4%	9,5%	28,6%	23,8%	33,3%	100,0%
виша школа	0	0	0	0	3	6	9
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
факултет	0	0	0	0	4	13	17
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	23,5%	76,5%	100,0%
Укупно	1	1	4	13	18	34	71
	1,4%	1,4%	5,6%	18,3%	25,4%	47,9%	100,0%

У погледу времена миграције у Аустралију већи број оних који су дошли деведесетих година прошлог века или почетком овог века су имали позитивно предзнање енглеског језика пре доласка у ову земљу јер се 29 од 52 информатора, или 55,7% њих изјаснило да је знало енглески језик „довољно“, „добро“ или „веома добро“. Претходних година проценат оних који нису добро знали енглески језик је био много виши од половине испитаника.

Табела 58. Знање енглеског језика пре миграције у Аустралију према времену миграције

Време миграције	Како бисте оценили своје знање енглеског језика пре миграције у Аустралију?							Укупно
	без одговора	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
без одговора	2	0	0	0	0	0	2	4
	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%
1960-тих	0	2	0	0	0	1	0	3
	0,0%	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	100,0%
1970-тих	0	5	1	0	0	1	0	7
	0,0%	71,4%	14,3%	0,0%	0,0%	14,3%	0,0%	100,0%
1980-тих	1	1	1	0	0	0	0	3
	33,3%	33,3%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1990-тих	0	5	3	6	8	3	3	28
	0,0%	17,8%	10,7%	21,4%	28,6%	10,7%	10,7%	100,0%
после 2000	0	7	0	3	8	8	0	26
	0,0%	26,9%	0,0%	11,5%	30,8%	30,8%	0,0%	100,0%
Укупно	3	20	5	9	16	12	6	71
	4,2%	28,2%	7,0%	12,7%	22,5%	16,9%	8,5%	100,0%

Боравак у земљи где се потенцира знање енглеског језика је свакако деловао повољно на прихватање истог. Ипак, може се закључити да су генерације које су отишле крајем прошлог и почетком овог века јако добро прихватиле енглески језик, те да имају доста самопоуздања у своје знање језика.

Табела 59. Садашње знање енглеског језика према времену миграције

Време миграције	Како бисте оценили своје садашње знање енглеског језика?						Укупно
	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
без одговора	0	0	0	0	0	4	4
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1960-тих	0	0	2	0	0	1	3
	0,0%	0,0%	66,7%	0,0%	0,0%	33,3%	100,0%
1970-тих	0	0	0	1	3	3	7
	0,0%	0,0%	0,0%	14,3%	42,8%	42,8%	100,0%

1980-тих	0	0	0	0	1	2	3
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
1990-тих	0	0	0	6	3	19	28
	0,0%	0,0%	0,0%	21,4%	10,7%	67,8%	100,0%
после 2000	1	1	2	6	11	5	26
	3,8%	3,8%	7,6%	23,1%	42,3%	19,2%	100,0%
Укупно	1	1	4	13	18	34	71
	1,4%	1,4%	5,6%	18,3%	25,4%	47,9%	100,0%

Најбољи енглески језик пре миграције у Аустралију су по сопственој процени говориле особе које су дошле због родитеља, њих 4 – 28,6%, док су се тако изјасниле само још две особе, једна која је дошла због партнера/партнерке и једна која је дошла због бољег живота. Уколико бисмо одговоре грубо поделили у две групе, једну где су одговори који означавају слабије знање језика (никакво, веома лоше и лоше), с једне, и одговоре који означавају боље знање језика (довољно, добро и веома добро), с друге стране, резултати би указали да је број особа које су лоше знале енглески, а у Аустралију су дошле као избеглице, знатно већи од оних који добро знале енглески језик, а дошле и због истог разлога – 11 (68,9%) наспрам 5 (31,1%). Даље гледајући, код осталих група су резултати углавном подељени равномерно, осим код групе која је дошла због рата, где је већи број особа дошао са релативно добрим знањем енглеског језика (6 – 85,7%), а само се једна особа изјаснила да је њено знање енглеског језика било никакво (14,3%).

Табела 60. Знање енглеског језика пре миграције у Аустралију према разлогу миграције

Разлог миграције	Како бисте оценили своје знање енглеског језика пре миграције у Аустралију?							Укупно
	без одговора	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
због посла	0	2	0	1	2	1	0	6
	0,0%	33,3%	0,0%	16,7%	33,3%	16,7%	0,0%	100,0%
због посла партнера/ке	0	3	0	0	1	2	0	6
	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	16,7%	33,3%	0,0%	100,0%
због партнера/партнерке	0	3	0	2	2	2	1	10
	0,0%	30,0%	0,0%	20,0%	20,0%	20,0%	10,0%	100,0%
због родитеља	3	4	1	1	1	0	4	14
	21,4%	28,6%	7,1%	7,1%	7,1%	0,0%	28,6%	100,0%
због рата	0	1	0	0	3	3	0	7
	0,0%	14,3%	0,0%	0,0%	42,9%	42,9%	0,0%	100,0%

као избеглице	0 0,0%	5 31,3%	3 18,8%	3 18,8%	3 18,8%	2 12,5%	0 0,0%	16 100,0%
због бољег живота	0 0,0%	2 16,7%	1 8,3%	2 16,7%	4 33,3%	2 16,7%	1 8,3%	12 100,0%
Укупно	3 4,2%	20 28,2%	5 7,0%	9 12,7%	16 22,5%	12 16,9%	6 8,5%	71 100,0%

Садашње знање енглеског језика код наших испитаника се променило најбоље код свих група, осим код једне особе која је дошла због партнера/партнерке. Највише особа које су се изјасиле да су дошле због родитеља – 11 (78,6%) је оценило да веома добро говори енглески, док је мањи број, али већи проценат оних који су напредовали у језику, а дошли су како би избегли ратна дешавања (6 особа – 85,7%), и управо је код те групе, испред групе избеглица (8 – 50,0%), и оних који су дошли због бољег живота (5 – 41,7%) направљен највећи напредак у знању језика.

Табела 61. Садашње знање енглеског језика према разлогу миграције

Разлог миграције	Како бисте оценили своје садашње знање енглеског језика?						Укупно
	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
због посла	0 0,0%	0 0,0%	1 16,7%	2 33,3%	3 50,0%	0 0,0%	6 100,0%
због посла партнера/ке	0 0,0%	0 0,0%	1 16,7%	1 16,7%	4 66,7%	0 0,0%	6 100,0%
због партнера/партнерке	1 10,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 20,0%	3 30,0%	4 40,0%	10 100,0%
због родитеља	0 0,0%	0 0,0%	1 7,1%	0 0,0%	2 14,3%	11 78,6%	14 100,0%
због рата	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 14,3%	0 0,0%	6 85,7%	7 100,0%
као избеглице	0 0,0%	1 6,3%	1 6,3%	4 25,0%	2 12,5%	8 50,0%	16 100,0%
због бољег живота	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	3 25,0%	4 33,3%	5 41,7%	12 100,0%
Укупно	1 1,4%	1 1,4%	4 5,6%	13 18,3%	18 25,4%	34 47,9%	71 100,0%

Од испитаника који „понекада“ иду у цркву, већина њих није имала никакво или је имала веома лоше знање енглеског језика што је изјавило њих 15 – 36,6%; истовремено је њих 16 – 39% изјавило да је „довољно“ или „добро“ знало енглески језик.

Табела 62. Знање енглеског језика пре миграције у Аустралију према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Како бисте оценили своје знање енглеског језика пре миграције у Аустралију?							Укупно
	без одговора	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
никада	1	0	1	1	3	3	0	9
	11,1%	0,0%	11,1%	11,1%	33,3%	33,3%	0,0%	100,0%
понекад	1	15	3	4	8	8	2	41
	2,4%	36,6%	7,3%	9,8%	19,5%	19,5%	4,9%	100,0%
редовно	1	5	1	4	5	1	4	21
	4,7%	23,8%	5,0%	19,0%	23,8%	4,7%	19,0%	100,0%
Укупно	3	20	5	9	16	12	6	71
	4,3%	28,6%	7,1%	12,9%	21,4%	17,1%	8,6%	100,0%

Што се тиче знања енглеског језика код питања везаних за одласке у цркву, групација која се изјаснила да „повремено“ иде у цркву је направила и највећи помак у знању језика тако је од 15 њих који су оценили своје знање као „никакво“ пре миграције у Аустралију, у тој групи одстала само једна особа, док је са 18 њих који су позитивно оценили своје знање раније, група добила 36 (83%) особа које говоре енглески „довољно“, „добро“ или веома добро“. Велики напредак је приметан и код оних који „редовно“ похађају цркву који су проценили да 21 (95%) њих има позитивно знање енглеског језика.

Табела 63. Садашње знање енглеског језика према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Како бисте оценили своје садашње знање енглеског језика?						Укупно
	никакво	веома лоше	лоше	довољно	добро	веома добро	
никада	0	0	0	3	3	3	9
	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%
понекад	1	1	3	7	12	17	41
	2,4%	2,4%	7,3%	17,1%	29,3%	41,5%	100,0%
редовно	0	0	1	3	3	14	21
	0,0%	0,0%	5,0%	14,2%	14,2%	66,7%	100,0%
Укупно	1	1	4	13	18	34	71
	1,4%	1,4%	5,6%	18,3%	25,4%	47,9%	100,0%

Живот у земљи енглеског говорног подручја чини тај језик изузетно важним за живот и рад наших испитаника. Како би се уклопили у ново окружење, наши испитаници су доста напредовали у знању енглеског језика. Тако да се, од тринаест мушкараца који су изјавили да им је знање енглеског било „никакво“ пре миграције у Аустралију, ниједан није тако изјаснио у времену вршења истраживања. Само је

једна од седам жена које су се иницијално изјасниле да су имале „никакво“ знање енглеског језика поново исто изјаснила. Од по три особе оба пола које су изјавиле да им је знање енглеског „веома добро“, тај број се у време истраживања повећао на седамнаест. Гледано генерацијски, само је једна особа рођена четрдесетих година прошлог века задржала „никакво“ знање енглеског језика, док је код осталих генерација приметан велики напредак. Резултати показују да су особе које припадају млађим генерацијама боље училе језике. Тако су генерација рођене шездесетих, седамдесетих и осамдесетих година двадесетог века, са око просечних 11,0% „веома доброг“ знања енглеског језика, своје проценте повећале на 40,0%, 57,4% и 77,8%, од најстаријих до најмлађих генерација.

Од осам особа из Србије које су изјавиле да је њихово знање енглеског „никакво“, на том нивоу је остала само једна. Са „веома добрим“ знањем језика су биле по две особе из Аустралије и Србије и по једна из Канаде и Хрватске. Знање енглеског језика је сада код великог броја особа из бивших република СФРЈ на много бољем нивоу, док и даље предњаче особе које су рођене у Аустралији и Канади.

Особа која „никако“ није знала енглески језик сада се одлучила за само аустралијско држављанство. Занимљиво је да су особе које имају или само аустралијско, или двојно држављанство доста више напредовале од оних особа које су задржале само српско држављанство. Највећи број особа са завршеном средњом школом је изјавио да им је иницијално знање енглеског језика било „никакво“, док је тај став према свом знању тог језика задржала само једна особа са истим степеном образовања. Најбоље почетно знање енглеског језика су имале особе са завршеним факултетом, а они имају и најбољи проценат у погледу садашњег знања тог језика. За њима су особе са завршеном вишом школом, па они који имају средњошколско образовање. Ниједна особа са завршеном основном школом се није изјаснила да „веома добро“ зна енглески језик.

Највећи проценат „никаквог“ знања енглеског језика пре миграције су имале генерације које су дошле шездесетих и седамдесетих година прошлог века, мада су најбројнији били припадници миграцијских таласа деведесетих и после двехиљадите

године. С друге стране, „веома добро“ знање језика су имале три особе које су деведесетих стигле у Аустралију. Својим тренутним знањем језика најзадовољнија је генерација мигрирала у Аустралију деведесетих година, а за њима је генерација пристигла осамдесетих година прошлог века. Највише сумње у своје тренутно знање енглеског језика имају припадници генерације која се доселила после двехиљадите године.

Они који су дошли због посла свог партнера/партнерке, као и избеглице су у највећем броју оцениле своје знање енглеског пре миграције у Аустралију као никакво, док су га најбоље знале особе које су мигрирале због родитеља. Особе које су се овде преселиле како би избегле ратна дешавања у бившој СФРЈ су највише напредовале у знању језика, па су након њих они који се преселили због родитеља, и као избеглице. Занимљиво је да су особе које редовно похађају цркву највише напредовале у знању енглеског језика.

5.1.3. Виталност и употреба српског и енглеског језика

Виталност језика се „мери“ обимом у ком се конкретни језик употребљава као средство комуникације у различитим друштвеним контекстима у различите сврхе. Најзначајнији индикатор виталности језика је његова свакодневна употреба у кући. Језик са високом виталношћу је онај који се обимно користи и унутар и ван куће, код свих генерација, и за већину, ако не и све теме. Виталност сваког језика унутар репертоара заједнице (или појединца) такође се процењује тражењем посебних циљева, друштвених контекста, могућности и учесталости употребе одређеног језика. Упитник коришћен у овом истраживању обухвата велики број питања која се тичу свакодневне употребе језика у различитим окружењима и ситуацијама како бисмо добили јасну схему начина коришћења српског језика у овој дијаспори,

Како би се реално сагледало стање језика, неопходно је истражити и функције и домене у којима се користи српски језик у Перту, као што су породица, рођаци, непосредно окружење, посао, продавнице, клубови и цркве.

5.1.3.1. Породично окружење испитаника и језик у породици

Језик који се користи у кући је од великог значаја за очување и даље преношење језичких и културних традиција на нове генерације. Језик и окружење које се пружа потомству умногоме одређује језик којим ће и они да говоре у будућности. Највећи број наших испитаника и живи са особама које су исте националне припадности, дакле у ендегамним браковима, само је једна особа била ожењена женом из Словачке.

Табела 64. Језик уз који је одрастао/ла партнер/ка информатора

Који је био језик одрастања партнера/ке?	Број особа	Процент
без одговора	4	5,6%
српски	54	76,1%
енглески	10	14,1%
српски и енглески	2	2,8%
словачки	1	1,4%
Укупно	71	100,0%

Партнери испитаника су као и сами испитаници имали различите мотиве миграције за Аустралију. Највећи број партнера испитаника се преселио у Перт због последица рата; њих 16 или 22,5% је мигрирало у Перт као избеглице. Други разлози миграције су били спајање породице, посао и долазак у Аустралију због партнера/партнерке, по 11 (15,5%). Иако Аустралија спада у оне светске дестинације које привлаче велики број будућих студената, само је једна особа отишла да студира и остала у Перту.

Табела 65. Разлог миграције партнера/ке информатора

Због чега сте мигрирали?	Број особа	Процент
рођени у АУ	6	8,5%
посао	11	15,5%
партнеров/партнеркин посао	3	4,2%
због партнера(ке)	11	15,5%
спајање породице	11	15,5%
рат/избеглице	16	22,5%
студије	1	1,4%
бољи живот	9	12,7%
без одговора	3	4,2%
Укупно	71	100,0%

Партнери/партнерке наших испитаника су у Аустралију дошли/дошле крајем прошлог и почетком овог века; њих 63,4% или 45 је дошло од почетка ратних дешавања у бившој Југославији.

Табела 66. Време миграција партнера/ке информатора у Аустралију

Време миграције партнера у АУ	Број особа	Процент
1960-тих	4	5,6%
1970-тих	5	7,0%
1980-тих	5	7,0%
1990-тих	26	36,6%
после 2000	19	26,8%
без одговора	12	16,9%
Укупно	71	100,0%

Информатори су се углавном упознавали са својим партнерима у отаџбини, 26 њих (36,6%) се упознало у Србији, 13 (18,3%) у Хрватској и 4 (5,6%) у БиХ. Ипак, доста велики број њих се упознао управо у Аустралији – њих 23, или 32,4%. Партнери/ке наших информатора се углавном баве приватним пословима или раде у приватним фирмама, њих 33 (46,5%); мањи део ради у државном сектору – 11 (15,5%), док је 18 (25,4%) њих на студијама или су у пензији.

Табела 67. Занимање партнера/ке информатора

Занимање партнера	Број особа	Процент
државни посао	11	15,5%
приватни посао	33	46,5%
студент/пензионер/ка	18	25,4%
без одговора	9	12,7%
Укупно	71	100,0%

Језик који користе или су користили наши испитаници са својим партнерима је за њих 47 (66,2%) само српски; и српски и енглески, али углавном српски говори/говорило њих осам (11,3%), док само или углавном енглески са својим партнерима говори/говорило пет особа (7%).

Табела 68. Језик комуникације информатора са партнером/ком

Језик испитаника са партнером	Број особа	Процент
без одговора	5	7,0%
само енглески	3	4,2%
и српски и енглески, али углавном енглески	2	2,8%
и српски и енглески, без предности	5	7,0%
и српски и енглески, али углавном српски	8	11,3%
само српски	47	66,2%
неки други језик	1	1,5%
Укупно	71	100,0%

Одговори су слични и за питање: „Којим језиком се служи Ваш/а (бивши/а) партнер/ка у разговору са Вама?“. Број особа који су са нашим испитаницима говорили/говориле углавном или само енглески језик је 6 (8,4%), као и број особа које су говориле неки други језик, њих 2 (2,8%).

Табела 69. Језик комуникације партнера/ке са информатором

Језик партнера са испитаником	Број особа	Процент
без одговора	5	7,0%
само енглески	3	4,2%
и српски и енглески, али углавном енглески	3	4,2%
и српски и енглески, без предности	5	7,0%
и српски и енглески, али углавном српски	8	11,3%
само српски	45	63,4%
неки други језик	2	2,8%
Укупно	71	100,0%

Велики проценат испитаника има деце – њих 84,5 (60 испитаника), од којих њих 15 (21,1%) има једно дете, 32 (45,1%) њих има два детета, затим 11 (15,5%) њих има по троје и двоје (2,8%) испитаника има по четворо деце. Имена деце смо поделили у три групе:

- она која су „чисто“ српска – попут Ива, Матеја, Софија, Стефан, Милица, Немања, Сава, Данило, Јована и слично, и њих је дало 41 испитаника (57,7%),
- затим је ту група имена која су „прилагођена“ српском и енглеском поднебљу, попут Мона, Миа, Сара, Сергеј, Алекса и слично, код тринаесторо деце (21,7%),
- и група од 5 (7,0%) информатора који су својој деци дали имена која се врло ретко налазе у Србији, и више одговарају енглеској транскрипцији и говорном подручју, а то су имена попут: Tony, Kim, Danyela, Sandi, и слично.

Што се тиче језика којим информатори говоре са својом децом, ситуација је донекле слична оној са њиховим партнерима. Највећи број испитаника са својом децом говори српски, или углавном српски језик – њих 50 (71,4%); подједнако оба језика говоре њих 5 (7,0%), колико је и оних који благу предност дају енглеском језику.

Табела 70. Језик испитаника са својом децом

Језик испитаника са својом децом	Број особа	Процент
без одговора	11	15,5%
и српски и енглески, али углавном енглески	5	7,0%
и српски и енглески, без предности	5	7,0%
и српски и енглески, али углавном српски	11	15,5%
само српски	39	54,9%
Укупно	71	100,0%

Слика језика којим деца разговарају са њима је, као што се и претпостављало, донекле другачија. Углавном српски и само српски језик користе деца 41 испитаника (57,7%), оба језика подједнако користе деца 4 испитаника (5,6%), док предност енглеском језику, или искључиво енглески језик користе деца 14 информатора (19,7%).

Табела 71. Језик деце са информатором

Језик деце са испитаником	Број особа	Процент
без одговора	11	15,5%
само енглески	1	1,4%
и српски и енглески, али углавном енглески	13	18,3%
и српски и енглески, без предности	4	5,6%
и српски и енглески, али углавном српски	16	22,5%
само српски	25	35,2%
неки други језик	1	1,4%
Укупно	71	100,0%

Што се тиче унука, само десет (14,0%) испитаника је навело да има унуке, од којих двоје по једног унука/унуку, четворо по двоје, троје по четворо и једна особа има пет унука.

Највише испитаника од оних са унуцима, њих шест, говори искључиво српски са њима, док по двоје дају предност или српском или енглеском језику док користе оба језика у комуникацији са унуцима.

Табела 72. Језик информатора са унуцима/унукама

Језик испитаника са унуцима/унукама	Број особа	Процент
без одговора	61	85,9%
и српски и енглески, али углавном енглески	2	2,8%
и српски и енглески, али углавном српски	2	2,8%
само српски	6	8,5%
Укупно	71	100,0%

Унуци/унуке три испитаника дају предност енглеском језику у комуникацији са њима, док унуци петоро њих дају предност српском. Унуци двоје испитаника користе подједнако оба језика, без предности.

Табела 73. Језик унука са информаторима

Језик унука са испитаником	Број особа	Процент
без одговора	61	85,9%
само енглески	1	1,4%
и српски и енглески, али углавном енглески	2	2,8%
и српски и енглески, без предности	2	2,8%
и српски и енглески, али углавном српски	3	4,2%
само српски	2	2,8%
Укупно	71	100,0%

5.1.3.2. Контакт са рођацима и пријатељима у Србији

Контакт са рођацима је у неку руку и контакт са отаџбином, те је од изузетне важности да се те везе одржавају. Према истраживању, највећи број испитаника, њих 28 (39,4%) у сталним је контактима са родбином у Србији. Често се са родбином чује њих 20 (28,2%), док само једна особа веома ретко комуницира са родбином из Србије.

Табела 74. Контакт информатора са рођацима у Србији

Контакт са рођацима у Србији	Број особа	Процент
веома ретко	1	1,4%
ретко	8	11,3%
понекада	14	19,7%
често	20	28,2%
стално	28	39,4%
Укупно	71	100,0%

На изненађење, најчешћи начин комуникације је телефон – 78,9%, док се модерни облици разговора нису усталили, имејл се користи тек 4,2%, а Вибер и Фејсбук 16,9%.

Као језик комуникације са рођацима у Србији се подразумева српски, који користи 68 испитаника, док само три испитаника користе српски и енглески, али дају предност српском језику.

Са становишта наших хипотеза већи проценат жена – 50,0% одржава сталне контакте са родбином и пријатељима у Србији, за разлику од 30,8% мушкараца.

Табела 75. Контакт информатора са рођацима и пријатељима у Србији према полу

Пол	Дали сте у честом контакту са рођацима и пријатељима у Србији?					Укупно
	веома ретко	ретко	понекад	често	стално	
мушки	1	5	8	13	12	39
	2,6%	12,8%	20,5%	33,3%	30,8%	100,0%
женски	0	3	6	7	16	32
	0,0%	9,4%	18,8%	21,9%	50,0%	100,0%
Укупно	1	8	14	20	28	71
	1,4%	11,3%	19,7%	28,2%	39,4%	100,0%

Контакт са рођацима у Србији је најзаступљенији код особа које су рођене шездесетих и седамдесетих година прошлог века, док су они рођени тридесетих и четрдесетих година прошлог века у нешто ређим контактима са родбином у „старом крају“.

Табела 76. Контакт информатора са рођацима и пријатељима у Србији према години рођења

Година рођења	Да ли сте у честом контакту са рођацима и пријатељима у Србији?					Укупно
	веома ретко	ретко	понекад	често	стално	
1930–1940	0	0	1	1	0	2
	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
1941–1950	0	2	3	2	0	7
	0,0%	28,6%	42,9%	28,6%	0,0%	100,0%

1951–1960	0	0	1	1	5	7
	0,0%	0,0%	14,3%	14,3%	71,4%	100,0%
1961–1970	0	2	1	1	6	10
	0,0%	20,0%	10,0%	10,0%	60,0%	100,0%
1971–1980	0	3	6	11	15	35
	0,0%	8,6%	17,1%	31,4%	42,9%	100,0%
1981–1990	1	0	2	4	2	9
	11,1%	0,0%	22,2%	44,4%	22,2%	100,0%
1991–2000	0	1	0	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	1	8	14	20	28	71
	1,4%	11,3%	19,7%	28,2%	39,4%	100,0%

Процентуално, најчешће су у контакту са својим рођацима испитаници који су пореклом из Црне Горе – 66,7%, затим оно што је изненађујуће – 60,0% оних који су рођени у Аустралији, па затим 50,00% оних који се осећају Југословенима.

Табела 77. Контакт информатора са рођацима и пријатељима у Србији према држави рођења

Држава рођења	Дали сте у честом контакту са рођацима и пријатељима у Србији?					Укупно
	веома ретко	ретко	понекад	често	стално	
Србија	0	3	8	8	9	28
	0,0%	10,7%	28,6%	28,6%	32,1%	100,0%
Хрватска	0	2	2	7	9	20
	0,0%	10,0%	10,0%	35,0%	45,0%	100,0%
БиХ	1	1	3	2	3	10
	10,0%	10,0%	30,0%	20,0%	30,0%	100,0%
Југославија	0	0	0	2	2	4
	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
Аустралија	0	1	1	0	3	5
	0,0%	20,0%	20,0%	0,0%	60,0%	100,0%
Канада	0	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	1	0	0	2	3
	0,0%	33,3%	0,0%	0,0%	66,7%	100,0%
Укупно	1	8	14	20	28	71
	1,4%	11,3%	19,7%	28,2%	39,4%	100,0%

Највише испитаника са само српским држављанством – 50,0% – стално је у контакту са својим рођацима у Србији, док је таквих 45,7% испитаника који имају и српско и аустралијско држављанство. Значајни је податак да оних који су у ретким контактима има највише у групи испитаника који имају само аустралијско држављанство, њих 6 или 60,0%.

Табела 78. Контакт информатора са рођацима и пријатељима у Србији према држављанству

Држављанство	Дали сте у честом контакту са рођацима и пријатељима у Србији?					Укупно
	веома ретко	ретко	понекад	често	стално	
аустралијско	0	6	3	7	4	20
	0,0%	30,0%	15,0%	35,0%	20,0%	100,0%
српско и аустралијско	1	2	8	8	16	35
	2,9%	5,7%	22,9%	22,9%	45,7%	100,0%
српско	0	0	3	5	8	16
	0,0%	0,0%	18,8%	31,3%	50,0%	100,0%
Укупно	1	8	14	20	28	71
	1,4%	11,3%	19,7%	28,2%	39,4%	100,0%

Образовање позитивно утиче на контакте са отаџбином, тако да 44,4% испитаника са вишом, и 41,2% са факултетом стално одржава контакте, мада је проценат оних који ретко одржавају контакте такође висок код испитаника са завршеним студијама – 23,5 %.

Табела 79. Контакт информатора са рођацима и пријатељима у Србији према степену образовања

Степен образовања	Дали сте у честом контакту са рођацима и пријатељима у Србији?					Укупно
	веома ретко	ретко	понекад	често	стално	
без одговора	0	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
основна школа	0	0	1	1	0	2
	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
средња школа	1	3	9	13	16	42
	2,4%	7,1%	21,4%	31,0%	38,1%	100,0%
виша школа	0	1	2	2	4	9
	0,0%	11,1%	22,2%	22,2%	44,4%	100,0%
факултет	0	4	2	4	7	17
	0,0%	23,5%	11,8%	23,5%	41,2%	100,0%
Укупно	1	8	14	20	28	71
	1,4%	11,3%	19,7%	28,2%	39,4%	100,0%

Време миграције је релевантан показатељ одржавања контакта и неговања језичке комуникације са рођацима и пријатељима из Србије. Највећи проценат – 53,8% (14) миграната из Србије дошлих у Аустралију после 2000. године стално одржава контакте са рођацима и пријатељима из Србије; након њих долази група оних миграната који су дошли деведесетих година прошлог века, њих 10 (35,7%), и проценат се смањује са декадама, тако да чак 28,5% оних који су отишли

седамдесетих и 66,7% оних који су отишли шездесетих тек понекад одржава контакте.

Табела 80. Контакт информатора са рођацима и пријатељима у Србији према времену миграције

Време миграције	Дали сте у честом контакту са рођацима и пријатељима у Србији?					Укупно
	веома ретко	ретко	понекад	често	стално	
без одговора	0	1	1	0	2	4
	0,0%	25,0%	25,0%	0,0%	50,0%	100,0%
1960-тих	0	0	2	1	0	3
	0,0%	0,0%	66,7%	33,3%	0,0%	100,0%
1970-тих	0	2	2	2	1	7
	0,0%	28,5%	28,5%	28,5%	14,2%	100,0%
1980-тих	0	1	1	0	1	3
	0,0%	33,3%	33,3%	0,0%	33,3%	100,0%
1990-тих	1	3	6	8	10	28
	3,5%	10,7%	21,4%	28,5%	35,7%	100,0%
после 2000	0	1	2	9	14	26
	0,0%	3,8%	7,6%	34,6%	53,8%	100,0%
Укупно	1	8	14	20	28	71
	1,4%	11,3%	19,7%	28,2%	39,4%	100,0%

Најчешћи однос са својим рођацима у отаџбини одржавају особе које су се преселиле због посла својих партнера – 4 особе (66,7%), док их је највећи број – шест (60,0%) оних који су дошли због својих партнера, и шесторо (42,9%) који су дошли због родитеља. Најређе је у контакту са рођацима у отаџбини једна особа која је дошла у Аустралију због рата, док се ретко са рођацима и пријатељима чују три особе (21,4%) које су дошле због својих родитеља.

Табела 81. Контакт информатора са рођацима и пријатељима у Србији према разлогу миграције

Разлог миграције	Дали сте у честом контакту са рођацима и пријатељима у Србији?					Укупно
	веома ретко	ретко	понекад	често	стално	
због посла	0	0	1	3	2	6
	0,0%	0,0%	16,7%	50,0%	33,3%	100,0%
због посла партнера/ке	0	0	2	0	4	6
	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	66,7%	100,0%
због партнера/партнерке	0	1	2	1	6	10
	0,0%	10,0%	20,0%	10,0%	60,0%	100,0%
због родитеља	0	3	3	2	6	14
	0,0%	21,4%	21,4%	14,3%	42,9%	100,0%
због рата	1	0	3	1	2	7
	14,3%	0,0%	42,9%	14,3%	28,6%	100,0%
као избеглице	0	2	1	7	6	16
	0,0%	12,5%	6,3%	43,8%	37,5%	100,0%

због бољег живота	0	2	2	6	2	12
	0,0%	16,7%	16,7%	50,0%	16,7%	100,0%
Укупно	1	8	14	20	28	71
	1,4%	11,3%	19,7%	28,2%	39,4%	100,0%

Највиши проценат оних који повремено и оних који стално иду у цркву одржава редовне контакте са својим рођацима и пријатељима у Србији.

Табела 82. Контакт информатора са рођацима и пријатељима у Србији према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Дали сте у честом контакту са рођацима и пријатељима у Србији?					Укупно
	веома ретко	ретко	понекада	често	стално	
никада	1	1	2	3	3	10
	10,0%	10,0%	20,0%	30,0%	30,0%	100,0%
понекад	0	5	7	12	17	41
	0,0%	12,2%	17,1%	29,3%	41,5%	100,0%
редовно	0	2	5	5	8	20
	0,0%	10,0%	25,0%	25,0%	40,0%	100,0%
Укупно	1	8	14	20	28	71
	1,4%	11,3%	19,7%	28,2%	39,4%	100,0%

Контакт са рођацима у отаџбини чешће одржавају особе женског пола него мушкарци. По генерацијском пресеку, највише комуницирају са рођацима који су у „старом крају“ особе рођене педесетих, и шездесетих година прошлог века, а ти се проценти смањују ка млађим генерацијама. Особе рођене у Аустралији спадају у групу оних која најчешће одржава контакте са родбином у завичају, а након ње долазе Црногорци и „Југословени“. Испред особа из Србије су Срби/Српкиње рођени у Хрватској, који су дали скоро исти резултат као са Србима/Српкињама из БиХ. Особе који су задржале српско држављанство чешће комуницирају са рођацима од остале две групе. Испред осталих у комуникацији са рођацима у отаџбини су и особе са вишом школом и факултетом, док особе са завршеном основном школом ређе од особа са средњом школом имају контакт са родбином која није мигрирала у Аустралију.

Са рођацима у отаџбини најчешће комуницирају особе које су међу последњима отишле за Аустралију, после 2000. године, док проценат оних који комуницирају са родбином у Србији опада како се иде ка претходним генерацијама. Они који су се преселили у Аустралију због послова својих партнера/партнерки или због њих самих најчешће контактирају родбину која је остала у домовини. Ређе то

раде особе које су отишле због бољег живота, рата или посла. Особе које редовно или понекад одлазе у цркву чешће контактирају рођаке у Србији од оних који су не иду у цркву.

5.1.3.3. Употреба језика у свакодневним ситуацијама

Испитаници су били упитани да упореде степен коришћења српског и енглеског језика у свакодневним ситуацијама. То су окружења попут родбине, пријатеља, обраћања кућним љубимцима, употреба језика на послу, у цркви, у продавницама и клубовима и организацијама.

5.1.3.3.1. Коришћење језика у комуникацији са рођацима у Аустралији

Прво питање је било коришћење језика са рођацима у Аустралији. Очекивало се да на то питање највише информатора одговори са „све време“ када је у питању комуникација искључиво на српском језику, и тако је било код њих 57 (80,3%). Што се тиче енглеског језика, њега са породицом и рођацима све време користи само три испитаника (4,2%), док га понекад користи њих 25 (35,2%).

Табела 83. Коришћење језика информатора са рођацима у Аустралији

Учесталост	Српски језик		Енглески језик	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент
без одговора	1	1,4%	1	1,4%
све време	57	80,3%	0	0,0%
често	7	9,9%	2	2,8%
понекад	5	7,0%	9	12,7%
ретко	1	1,4%	6	8,5%
веома ретко	0	0,0%	53	74,6%
Укупно	71	100,0%	71	100,0%

Што се тиче процената говорника по половима, резултати су поприлично уравнотежени, како у погледу српског, тако и код коришћења енглеског језика.

Табела 84. Коришћење језика информатора са рођацима у Аустралији према полу

Учесталост	Српски језик				Енглески језик			
	Мушки пол		Женски пол		Мушки пол		Женски пол	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент
све време	32	82,1%	25	80,6%	0	0,0%	0	0,0%
често	3	7,7%	4	12,9%	1	2,6%	1	3,2%
понекад	4	10,3%	1	3,2%	5	12,8%	4	12,9%
ретко	0	0,0%	1	3,2%	3	7,7%	3	9,7%
веома ретко	0	0,0%	0	0,0%	30	76,9%	23	74,2%
Укупно	39	100,0%	31	100,0%	39	100,0%	31	100,0%

Генерациски гледано, већина информатора са својим рођацима комуницира на српском језику. Највећи проценат – 100%, добијен је код најстарије генерације рођене тридесетих година двадесетог века који са рођацима говоре искључиво српски (мада треба имати у виду да су у питању само два информатора); нешто нижи проценат је код генерација рођених четрдесетих и педесетих година – 85,7%; затим 80,0% код генерације рођене шездесетих година. Процентни значајније опадају код генерације рођене осамдесетих година прошлог века, од којих тек 66,7% говори српски са рођацима, док једнини представник генерације деведесетих „често“ говори српски са својим рођацима. У погледу комуникације на енглеском језику, нико са својим рођацима не разговара искључиво на том језику, али две особе (5,9%) рођене осамдесетих година говоре „често“ енглески са својим рођацима.

Табела 85. Коришћење језика информатора са рођацима у Аустралији према години рођења

Година рођења	Српски језик					Енглески језик				
	све време	често	понекад	ретко	Укупно	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
1931	2	0	0	0	2	0	0	0	2	2
– 1940	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1941	6	0	1	0	7	0	1	1	5	7
– 1950	85,7%	0,0%	14,3%	0,0%	100,0%	0,0%	14,3%	14,3%	71,4%	100,0%
1951	6	0	1	0	7	0	1	0	6	7
– 1960	85,7%	0,0%	14,3%	0,0%	100,0%	0,0%	14,3%	0,0%	85,7%	100,0%
1961	8	1	1	0	10	0	2	0	8	10
– 1970	80,0%	10,0%	10,0%	0,0%	100,0%	0,0%	20,0%	0,0%	80,0%	100,0%

1971	29	4	0	1	34	2	2	1	29	34
– 1980	85,3%	11,8%	0,0%	2,9%	100,0%	5,9%	5,9%	2,9%	85,3%	100,0%
1981	6	1	2	0	9	0	2	4	3	9
– 1990	66,7%	11,1%	22,2%	0,0%	100,0%	0,0%	22,2%	44,4%	33,3%	100,0%
1991	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1
– 2000	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	57	7	5	1	70	2	9	6	53	70
	81,4%	10,0%	7,1%	1,4%	100,0%	2,9%	12,9%	8,6%	75,7%	100,0%

У погледу државе у којој су рођени, само две особе из Аустралије говоре понекад српски код куће док већина особа из Србије и Хрватске све време говори тим језиком. Исте особе из Аустралије користе често и понекад енглески језик када се обраћају члановима своје породице. Међу добијеним резултатима истиче се број испитаника из Хрватске од којих се 90% изјаснило да веома ретко користи енглески језик код куће.

Табела 86. Коришћење језика информатора са рођацима у Аустралији према држави рођења

Држава рођења	Српски језик					Енглески језик				
	све време	често	понекад	ретко	Укупно	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
Србија	23	2	1	1	27	1	2	2	22	27
	85,2%	7,4%	3,7%	3,7%	100,0%	3,7%	7,4%	7,4%	81,5%	100,0%
Хрватска	19	1	0	0	20	0	0	2	18	20
	95,0%	5,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	10,0%	90,0%	100,0%
БиХ	7	2	1	0	10	0	3	2	5	10
	70,0%	20,0%	10,0%	0,0%	100,0%	0,0%	30,0%	20,0%	50,0%	100,0%
Југославија	4	0	0	0	4	0	1	0	3	4
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	25,0%	0,0%	75,0%	100,0%
Аустралија	2	1	2	0	5	1	1	0	3	5
	40,0%	20,0%	40,0%	0,0%	100,0%	20,0%	20,0%	0,0%	60,0%	100,0%
Канада	0	1	0	0	1	0	1	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	2	0	1	0	3	0	1	0	2	3
	66,7%	0,0%	33,3%	0,0%	100,0%	0,0%	33,3%	0,0%	66,7%	100,0%
Укупно	57	7	5	1	70	2	9	6	53	70
	81,4%	10,0%	7,1%	1,4%	100,0%	2,9%	12,9%	8,6%	75,7%	100,0%

Из следеће табеле видимо да се највећи проценат (93,8%) оних који имају само српско држављанство користи искључиво српским језиком, док је таквих најмање у популацији оних који имају само аустралијско држављанство (70,0%). У погледу коришћења енглеског језика, највише је оних који га често и понекада користе из групе оних који имају само аустралијско држављанство – збирно 25,0% и 14,7%.

Табела 87. Коришћење језика информатора са рођацима у Аустралији према држављанству

Држављанство	Српски језик					Енглески језик				
	све време	често	понекад	ретко	Укупно	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
аустралијско	14	4	2	0	20	1	4	2	13	20
	70,0%	20,0%	10,0%	0,0%	100,0%	5,0%	20,0%	10,0%	65,0%	100,0%
српско и аустралијско	28	2	3	1	34	1	4	2	27	34
	82,4%	5,9%	8,8%	2,9%	100,0%	2,9%	11,8%	5,9%	79,4%	100,0%
српско	15	1	0	0	16	0	1	2	13	16
	93,8%	6,3%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	6,3%	12,5%	81,3%	100,0%
Укупно	57	7	5	1	70	2	9	6	53	70
	81,4%	10,0%	7,1%	1,4%	100,0%	2,9%	12,9%	8,6%	75,7%	100,0%

Повезаност степена образовања и коришћења језика са рођацима указује да особе са високим образовањем више тежи замени језика, тако да 17,7% особа из те групе испитаника говори српски понекада и ретко, док често и понекада користи енглески језик скоро 30% њих.

Табела 88. Коришћење језика информатора са рођацима у Аустралији према степену образовања

Степен образовања	Српски језик					Енглески језик				
	све време	често	понекад	ретко	Укупно	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
без одговора	1	0	0	0	1	0	0	0	1	1
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
основна школа	2	0	0	0	2	0	0	1	1	2
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
средња школа	37	2	3	0	42	0	4	1	37	42
	88,1%	4,8%	7,1%	0,0%	100,0%	0,0%	9,5%	2,4%	88,1%	100,0%
виша школа	6	2	0	0	8	0	2	1	5	8
	75,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	25,0%	12,5%	62,5%	100,0%

факултет	11	3	2	1	17	2	3	3	9	17
	64,7%	17,6%	11,8%	5,9%	100,0%	11,8%	17,6%	17,6%	52,9%	100,0%
Укупно	57	7	5	1	70	2	9	6	53	70
	81,4%	10,0%	7,1%	1,4%	100,0%	2,9%	12,9%	8,6%	75,7%	100,0%

Што се тиче времена миграња у Аустралију, сви они испитаници који су дошли после 2000. године све време користе српски језик у комуникацији са рођацима, што је случај и са сва три испитаника која су дошла шездесетих година у ову земљу. Енглески језик говори највише испитаника који су дошли деведесетих година прошлог века – њих 22% га говори или често или понекада.

Табела 89. Коришћење језика информатора са рођацима у Аустралији према времену миграције

Време миграције	Српски језик					Енглески језик				
	све време	често	понекад	ретко	Укупно	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
без одговора	1	1	2	0	4	1	1	0	2	4
	25,0%	25,0%	50,0%	0,0%	100,0%	25,0%	25,0%	0,0%	50,0%	100,0%
1960-тих	3	0	0	0	3	0	0	1	2	3
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
1970-тих	4	1	2	0	7	0	3	0	4	7
	57,1%	14,3%	28,6%	0,0%	100,0%	0,0%	42,9%	0,0%	57,1%	100,0%
1980-тих	2	1	0	0	3	0	0	1	2	3
	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
1990-тих	21	4	1	1	27	1	5	2	19	27
	77,7%	14,8%	3,7%	3,7%	100,0%	3,7%	18,5%	7,4%	70,3%	100,0%
после 2000	26	0	0	0	26	0	0	2	24	26
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	7,7%	92,3%	100,0%
Укупно	57	7	5	1	70	2	9	6	53	70
	81,4%	10,0%	7,1%	1,4%	100,0%	2,9%	12,9%	8,6%	75,7%	100,0%

У породичном окружењу, сви они који су дошли због свога посла или посла партнера/партнерке све време говоре српским језиком, што је слично као код оних који су дошли због партнера/партнерке и као избеглице, који су се изјаснили да често говоре српски језик са рођацима. Понекад или ретко српским језиком са рођацима

говоре неки од информатора који су у Аустралију дошли због родитеља, рата или због бољег живота. Енглеским језиком се најчешће у породичном окружењу користе они који су мигрирали у Аустралију због родитеља (14,3%), затим они који су тамо отишли због рата (42,9%), и бољег живота (16,7%).

Табела 90. Коришћење језика информатора са рођацима у Аустралији према разлогу миграције

Разлог миграције	Српски језик					Енглески језик				
	све време	често	понекад	ретко	Укупно	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
због посла	6	0	0	0	6	0	0	0	6	6
	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
због посла партнера/ партнерке	6	0	0	0	6	0	0	0	6	6
	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
због партнера/ партнерке	8	1	0	0	9	0	1	1	7	9
	88,9 %	11,1 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	11,1 %	11,1 %	77,8 %	100,0 %
због родитеља	7	4	2	1	14	2	2	2	8	14
	50,0 %	28,6 %	14,3 %	7,1%	100,0 %	14,3%	14,3 %	14,3 %	57,1 %	100,0 %
због рата	5	1	1	0	7	0	3	2	2	7
	71,4 %	14,3 %	14,3 %	0,0%	100,0 %	0,0%	42,9 %	28,6 %	28,6 %	100,0 %
као избеглице	15	1	0	0	16	0	1	0	15	16
	93,8 %	6,3%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	6,3%	0,0%	93,8 %	100,0 %
због бољег живота	10	0	2	0	12	0	2	1	9	12
	83,3 %	0,0%	16,7 %	0,0%	100,0 %	0,0%	16,7 %	8,3%	75,0 %	100,0 %
Укупно	57	7	5	1	70	2	9	6	53	70
	81,4 %	10,0 %	7,1%	1,4%	100,0 %	2,9%	12,9 %	8,6%	75,7 %	100,0 %

Занимљив је резултат који указује на то да особе које никада не иду у цркву најчешће користе српски језик (88,9%) у породици, док је таквих најмање међу онима који иду у цркву (65,0%). Ти се подаци слажу са њиховим изјавама у погледу коришћења енглеског језика са породицом – 31,6% оних који редовно иду у цркву често и понекад користи енглески језик са рођацима док је таквих доста мање код особа које никада или понекад иду у цркву.

Табела 91. Коришћење језика информатора са рођацима у Аустралији према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Српски језик					Енглески језик				
	све време	често	понекад	ретко	Укупно	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
никада	8	0	1	0	9	0	1	1	7	9
	88,9 %	0,0%	11,1 %	0,0%	100,0 %	0,0%	11,1 %	11,1 %	77,8 %	100,0 %
понекад	36	3	1	1	41	1	2	4	34	41
	87,8 %	7,3%	2,4%	2,4%	100,0 %	2,4%	4,9%	9,8%	82,9 %	100,0 %
редовно	13	4	3	0	20	1	6	1	12	20
	65,0 %	20,0 %	15,0 %	0,0%	100,0 %	5,0%	30,0 %	5,0%	60,0 %	100,0 %
Укупно	57	7	5	1	70	2	9	6	53	70
	81,4 %	10,0 %	7,1%	1,4%	100,0 %	2,8%	12,9 %	8,6%	75,7 %	100,0 %

Са рођацима у Аустралији информатори најчешће комуницирају на српском језику „све време“ – 80,3%, док се енглеским језиком нико не користи на том нивоу. Према варијабли пола испитаника информатори оба пола су дали сличне резултате, с тим што су учесници истраживања мушког пола у нешто вишем проценту у погледу употребе српског језика дали одговор „све време“. Генерација рођена тридесетих најчешће користи српски као језик комуникације, док су генерације рођене четрдесетих, педесетих, шездесетих, и седамдесетих година двадесетог века уједначене на нешто више од 80%. Генерација осамдесетих мало заостаје у процентима јер је на неких 66,7%, док особа рођена деведесетих година користи српски језик са пријатељима „често“. Две особе рођене седамдесетих преферирају енглески језик за комуникацију са рођацима у Аустралији.

Српским језиком најчешће са рођацима комуницирају особе рођене у бившој СФРЈ и Хрватској. Према држављанству, најчешће се српским језиком служе особе које имају само српско држављанство. Особе са завршеном основном школом најчешће користе српски језик за комуникацију са рођацима у Аустралији. Овде се примећује да са вишим степеном образовања опада степен коришћења српског језика са рођацима. Примећује се и да особе које су дошле међу првима и као и оне пристигле у последњем таласу миграција у Аустралију говоре искључиво српским језиком, а такође и особе које су дошле због свог посла или посла партне-

ра/партнерке, док особе које су у Перту због родитеља преферирају енглески језик. Особе које никада не иду у цркву се чешће служе српским језиком са рођацима од оних који понекада оду у цркву и оних који редовно присуствују црквеној служби.

5.1.3.3.2. Коришћење језика у комуникацији са пријатељима

Друго питање употребе језика се односило на језик који се користи у комуникацији са пријатељима. Како су пријатељи и познаници наших испитаника различитих нација и из различитих говорних подручја, за очекивати је било да проценат говора српског са пријатељима буде нижи од оног са родбином и обрнуто што се енглеског језика тиче.

Табела 92. Коришћење језика информатора у комуникацији са пријатељима

Учесталост	Српски језик		Енглески језик	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент
без одговора	1	1,4%	1	1,4%
све време	41	57,7%	3	4,2%
често	18	25,4%	7	9,9%
понекад	6	8,5%	25	35,2%
ретко	2	2,8%	9	12,7%
веома ретко	3	4,2%	26	36,6%
Укупно	71	100,0%	71	100,0%

Што се тиче разлике у половима, проценат коришћења српског језика је уједначен, док је једина приметнија разлика при употреби енглеског језика код особа мушког пола који у малом проценту користе тај језик чешће од испитаница.

Табела 93. Коришћење језика информатора у комуникацији са пријатељима према полу

Учесталост	Српски језик				Енглески језик			
	Мушки пол		Женски пол		Мушки пол		Женски пол	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент
све време	23	59,0%	18	58,1%	1	2,6	2	6,5%
често	10	25,65	8	25,8%	5	12,8	2	6,5%
понекад	5	12,8%	1	3,2%	13	33,3	12	38,7%
ретко	0	0,0%	2	6,5%	6	15,4	3	9,7%
веома ретко	1	2,6%	2	6,5%	14	35,9	12	38,7%
Укупно	39	100,0%	31	100,0%	39	100,0	31	100,0%

Информатори мало ређе користе српски језик за комуникацију са пријатељима у односу на комуникацију са рођацима; сем најстарије генерације и генерације рођене педесетих година, код свих осталих је приметан велики пад. Тако је код генерације рођене четрдесетих тај проценат са 85,7% пао на 57,1%, а код генерације осамдесетих са 66,7%, тај проценат је опао на 22,2%. Особа рођена деведесетих година двадесетог века ретко разговара на српском језику са својим пријатељима. Енглеским језиком се све време у комуникацији са пријатељима користи по једна особа рођена шездесетих, седамдесетих, и осамдесетих година прошлог века, док је и број особа које „често“ говоре енглески језик са својим пријатељима значајно повећан за те генерације.

Табела 94. Коришћење језика информатора у комуникацији са пријатељима према полу

Година рођења	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
1931	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	2
– 1940	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
1941	4	2	1	0	0	7	0	0	2	1	4	7
– 1950	57,1 %	28,6 %	14,3 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0 %	0,0%	28,6 %	14,3 %	57,1 %	100,0 %
1951	6	1	0	0	0	7	0	0	2	1	4	7
– 1960	85,7 %	14,3 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0 %	0,0%	28,6 %	14,3 %	57,1 %	100,0 %
1961	6	2	1	0	1	10	1	2	0	3	4	10
– 1970	60,0 %	20,0 %	10,0 %	0,0%	10,0 %	100,0 %	10,0 %	20,0 %	0,0%	30,0 %	40,0 %	100,0 %
1971	21	10	1	1	1	34	1	4	16	2	11	34
– 1980	61,8 %	29,4 %	2,9%	2,9%	2,9%	100,0 %	2,9 %	11,8 %	47,1 %	5,9%	32,4 %	100,0 %
1981	2	3	3	0	1	9	1	0	5	2	1	9
– 1990	22,2 %	33,3 %	33,3 %	0,0%	11,1 %	100,0 %	11,1 %	0,0%	55,6 %	22,2 %	11,1 %	100,0 %
1991	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	1
– 2000	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %
Укупно	41	18	6	2	3	70	3	7	25	9	26	70
	58,6 %	25,7 %	8,6%	2,9%	4,3%	100,0 %	4,3 %	10,0 %	35,7 %	12,9 %	37,1 %	100,0 %

У погледу државе порекла, особе из Хрватске и БиХ имају највише проценте коришћења српског језика са пријатељима, док особе из Србије највише користе енглески језик у комуникацији са пријатељима.

Табела 95. Коришћење језика информатора у комуникацији са пријатељима према држави рођења

Држава рођења	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
Србија	15	6	3	0	3	27	3	2	9	3	10	27
	55,6 %	22,2 %	11,1 %	0,0 %	11,1 %	100,0 %	11,1 %	7,4 %	33,3 %	11,1 %	37,0 %	100,0 %
Хрватска	15	5	0	0	0	20	0	3	7	3	7	20
	75,0 %	25,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0 %	15,0 %	35,0 %	15,0 %	35,0 %	100,0 %
БиХ	6	2	1	1	0	10	0	1	3	2	4	10
	60,0 %	20,0 %	10,0 %	10,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0 %	10,0 %	30,0 %	20,0 %	40,0 %	100,0 %
Југо-славија	2	2	0	0	0	4	0	0	3	0	1	4
	50,0 %	50,0 %	0,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0 %	0,0 %	75,0 %	0,0 %	25,0 %	100,0 %
Ау-стралија	2	2	1	0	0	5	0	1	1	1	2	5
	40,0 %	40,0 %	20,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0 %	20,0 %	20,0 %	20,0 %	40,0 %	100,0 %
Канада	0	0	0	1	0	1	0	0	1	0	0	1
	0,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %
Црна Гора	1	1	1	0	0	3	0	0	1	0	2	3
	33,3 %	33,3 %	33,3 %	0,0 %	0,0 %	100,0 %	0,0 %	0,0 %	33,3 %	0,0 %	66,7 %	100,0 %
Укупно	41	18	6	2	3	70	3	7	25	9	26	70
	58,6 %	25,7 %	8,6 %	2,9 %	4,3 %	100,0 %	4,3 %	10,0 %	35,7 %	12,9 %	37,1 %	100,0 %

Српски језик са пријатељима највише користе особе које имају оба, или само српско држављанство, док особе које имају само аустралијско држављанство имају мало већи проценат честог коришћења енглеског језика.

Табела 96. Коришћење језика информатора у комуникацији са пријатељима према држављанству

Држављанство	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
ау-стра-лијско	9	7	1	2	1	20	1	3	6	5	5	20
	45,0 %	35,0 %	5,0 %	10,0 %	5,0 %	100,0 %	5,0 %	15,0 %	30,0 %	25,0 %	25,0 %	100,0 %
српско и ау-стра-лијско	22	5	5	0	2	34	2	3	11	4	14	34
	64,7 %	14,7 %	14,7 %	0,0 %	5,9 %	100,0 %	5,9 %	8,8 %	32,4 %	11,8 %	41,2 %	100,0 %

српско	10	6	0	0	0	16	0	1	8	0	7	16
	62,5 %	37,5 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	6,3 %	50,0 %	0,0 %	43,8 %	100,0 %
Укупно	41	18	6	2	3	70	3	7	25	9	26	70
	58,6 %	25,7 %	8,6%	2,9%	4,3%	100,0 %	4,3%	10,0 %	35,7 %	12,9 %	37,1 %	100,0 %

Највећи проценат испитаника са средњом и вишом школом најчешће користи српски језик у комуникацији са пријатељима, док су проценти честог и сталног коришћења енглеског језика особе са факултетом знатно виши од осталих испитаника.

Табела 97. Коришћење језика информатора у комуникацији са пријатељима према степену образовања

Степен образовања	српски језик						Енглески језик					
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
без одговора	1	0	0	0	0	1	0	0	1	0	0	1
	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %
основна школа	0	2	0	0	0	2	0	0	1	1	0	2
	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	50,0 %	50,0 %	0,0%	100,0 %
средња школа	29	9	4	0	0	42	0	2	13	7	20	42
	69,0 %	21,4 %	9,5%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	4,8%	31,0 %	16,7 %	47,6 %	100,0 %
виша школа	5	2	0	1	0	8	0	3	4	1	0	8
	62,5 %	25,0 %	0,0%	12,5 %	0,0%	100,0 %	0,0%	37,5 %	50,0 %	12,5 %	0,0%	100,0 %
факултет	6	5	2	1	3	17	3	2	6	0	6	17
	35,3 %	29,4 %	11,8 %	5,9%	17,6 %	100,0 %	17,6 %	11,8 %	35,3 %	0,0%	35,3 %	100,0 %
Укупно	41	18	6	2	3	70	3	7	25	9	26	70
	58,6 %	25,7 %	8,6%	2,9%	4,3%	100,0 %	4,3%	10,0 %	35,7 %	12,9 %	37,1 %	100,0 %

Процентуално, највише на српском са пријатељима разговарају особе које су дошле шездесетих, деведесетих и после 2000. године, док се енглеским језиком чешће од осталих служе особе које су дошле седамдесетих и осамдесетих година прошлог века.

Табела 98. Коришћење језика информатора у комуникацији са пријатељима
према времену миграције

Време миграције	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
без одговора	1	2	1	0	0	4	0	1	1	1	1	4
	25,0 %	50,0 %	25,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	25,0 %	25,0%	25,0%	25,0 %	100,0 %
1960-тих	2	1	0	0	0	3	0	0	1	0	2	3
	66,7 %	33,3 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	33,3%	0,0 %	66,7 %	100,0 %
1970-тих	3	1	1	1	1	7	1	0	3	1	2	7
	42,8 %	14,2 %	14,2%	14,2 %	14,2 %	100,0 %	14,2 %	0,0 %	42,8%	14,2%	18,4 %	100,0 %
1980-тих	1	1	0	0	1	3	1	1	0	0	1	3
	33,3 %	33,3 %	0,0%	0,0%	33,3 %	100,0 %	33,3 %	33,3 %	0,0%	0,0 %	33,3 %	100,0 %
1990-тих	17	4	4	1	1	27	1	3	9	5	9	27
	62,9 %	14,8 %	14,8%	3,7%	3,7%	100,0 %	3,7%	11,1 %	33,3%	18,5%	33,3 %	100,0 %
после 2000	17	9	0	0	0	26	0	2	10	3	11	26
	65,3 %	34,6 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	7,6 %	38,4%	11,5%	42,3 %	100,0 %
Укупно	41	18	6	2	3	70	3	7	25	9	26	70
	58,6 %	25,7 %	8,6%	2,9%	4,3%	100,0 %	4,3%	10,0 %	35,7%	12,9%	37,1 %	100,0 %

Што се тиче односа разлога миграције и комуникације са пријатељима, процентуално најчешће са пријатељима на српском језику говоре они који су у Аустралију отишли због посла и због посла партнера/ке – по 83,3% (по пет особа), док је најбројнија група оних који су отишли као избеглице – 12 особа (75,0%). Српски језик са пријатељима најређе користе две особе које су отишле тамо због родитеља и једна која је отишла због бољег живота. Са друге стране, енглеским језиком са пријатељима све време комуницира највише оних који су тамо отишли због родитеља (2 особе – 14,3%) и једна особа која је отишла због бољег живота (8,3%), док су међу онима који су се изјаснили да често користе енглески језик за комуникацију са својим пријатељима три особе које су се тамо преселиле због родитеља (21,4%), две особе које су отишле као избеглице и по једна која је тамо због партнера/партнерке и бољег живота.

Табела 99. Коришћење језика информатора у комуникацији са пријатељима према разлогу миграције

Разлог миграције	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
због посла	5	1	0	0	0	6	0	0	3	0	3	6
	83,3 %	16,7 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	50,0 %	0,0%	50,0 %	100,0 %
због посла партнера/ке	5	1	0	0	0	6	0	0	0	0	6	6
	83,3 %	16,7 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
због партнера/ке	6	2	1	0	0	9	0	1	5	1	2	9
	66,7 %	22,2 %	11,1 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	11,1 %	55,6 %	11,1 %	22,2 %	100,0 %
због родитеља	5	5	1	1	2	14	2	3	4	2	3	14
	35,7 %	35,7 %	7,1%	7,1%	14,3 %	100,0 %	14,3 %	21,4 %	28,6 %	14,3 %	21,4 %	100,0 %
због рата	3	2	2	0	0	7	0	0	4	0	3	7
	42,9 %	28,6 %	28,6 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	57,1 %	0,0%	42,9 %	100,0 %
као избеглице	12	3	0	1	0	16	0	2	2	5	7	16
	75,0 %	18,8 %	0,0%	6,3%	0,0%	100,0 %	0,0%	12,5 %	12,5 %	31,3 %	43,8 %	100,0 %
због бољег живота	5	4	2	0	1	12	1	1	7	1	2	12
	41,7 %	33,3 %	16,7 %	0,0%	8,3%	100,0 %	8,3%	8,3 %	58,3 %	8,3%	16,7 %	100,0 %
Укупно	41	18	6	2	3	70	3	7	25	9	26	70
	58,6 %	25,7 %	8,6%	2,9%	4,3%	100,0 %	4,3%	10,0 %	35,7 %	12,9 %	37,1 %	100,0 %

Особе које понекада иду у цркву најчешће користе српски језик у разговору са својим пријатељима, док две особе које никада не иду у цркву веома ретко користе српски језик у комуникацији са пријатељима. Енглеским језиком у комуникацији са пријатељима се користи 22,2% оних који никада не иду у цркву, док га најмање користе они који редовно одлазе у цркву – њих 4 (21,1%).

Табела 100. Коришћење језика информатора у комуникацији са пријатељима према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
никада	5	2	0	0	2	9	2	0	3	0	4	9
	55,6 %	22,2 %	0,0%	0,0%	22,2 %	100,0 %	22,2%	0,0 %	33,3 %	0,0%	44,4 %	100,0 %
понекад	27	9	3	1	1	41	1	4	14	5	17	41
	65,9 %	22,0 %	7,3%	2,4%	2,4%	100,0 %	2,4%	9,8 %	34,1 %	12,2 %	41,5 %	100,0 %

редо- вно	9	7	3	1	0	20	0	3	8	4	5	20
	45,0 %	35,0 %	15,0 %	5,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	15,0 %	40,0 %	20,0 %	25,0 %	100,0 %
Укупно	41	18	6	2	3	70	3	7	25	9	26	70
	58,6 %	25,7 %	8,6%	2,9%	4,3%	100,0 %	4,3%	10,0 %	35,7 %	12,9 %	37,1 %	100,0 %

У комуникацији са пријатељима, припадници оба пола подједнако „све време“ користе српски језик, у око 59%, док се енглеским језиком „све време“ служи само један припадник мушког пола, и две припаднице женског. Припадници генерација тридесетих и педесетих најчешће говоре српски са пријатељима, док су најнижи проценти код групе рођених осамдесетих година. Са друге стране, проценти који показују „веома ретко“ коришћење енглеског језика, опадају од старијих ка млађим генерацијама.

Особе рођене у Хрватској и БиХ чешће користе српски за комуникацију са пријатељима од особа из Србије. Особе са двојним и само српским држављанством чешће користе српски језик за комуникацију са пријатељима, док је проценат оних које имају само аустралијско држављанство најнижи код групе која „веома ретко“ користи енглески језик. Особе са средњом и вишом школом чешће користе српски језик са пријатељима од особа са факултетом, док три особе са факултетом са својим пријатељима говоре енглески „све време“.

Информатори мигрирали у Аустралију осамдесетих година прошлог века најређе говоре српски језик са пријатељима, док је проценат највиши код особа мигриралих после двехиљадите године и деведесетих година прошлог века. Најчешће се српским језиком са пријатељима служе особе које дошле због посла, било свог или посла партнера/партнерке. Информатори који понекада иду у цркву чешће говоре српски са пријатељима и од особа које никада не иду у цркву и значајно чешће од особа које редовно иду.

5.1.3.3.3. Коришћење језика у комуникацији са кућним љубимцима

Људи су најчешће свесни језика који користе јер га употребљавају за комуникацију са другим људима чије потребе или знају или претпостављају да ће њихово обраћање бити на неки начин схваћено од стране њихових саговорника или слушалаца. Оно што се подсвесно користи је језик са онима за које знамо да не говоре људским језиком, те не очекујемо лингвистички смислени одговор. Такав начин комуницирања, где не придајемо посебну пажњу свом језику, најчешће се дешава у обраћању животињама.

Испитаници су на изјаву: „Ја говорим српски са кућним љубимцима.“ одговорили да се најчешће својим љубимцима обраћају на српском. Такав одговор је дало скоро 50% оних који су одговорили на ово питање или имају кућног љубимца. Занимљиво је да не постоји јасна дефиниција језика којим се обраћају својим љубимцима, јер се велики број испитаника изјаснио да им говори оба језика, док се 28,5% оних са кућним љубимцима чешће користи енглеским од српског језика.

Табела 101. Коришћење језика информатора у обраћању кућним љубимцима

Учесталост	Српски језик		Енглески језик	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент
без љубимца	36	51,4	36	51,4
све време	17	24,3	4	5,7
често	5	7,1	6	8,6
понекад	8	11,4	5	7,1
ретко	2	2,9	3	4,3
веома ретко	3	4,3	17	24,3
Укупно	71	100,0	71	100,0

Из табеле где су испитаници подељени по полу можемо закључити да се највећи број особа својим љубимцима обраћа на српском језику без обзира на пол, а да се тек мањи број њих одлучује за енглески језик.

Табела 102. Коришћење језика информатора у обраћању кућним љубимцима према полу

Учесталост	Српски језик				Енглески језик			
	Мушки пол		Женски пол		Мушки пол		Женски пол	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент
без љубимца	19	48,7%	17	53,1%	19	48,7%	17	53,1%
све време	10	25,6%	7	21,9%	2	5,1%	2	6,2%
често	4	10,3%	1	3,1%	3	7,7%	3	9,4%
понекад	4	10,3%	3	9,4%	3	7,7%	2	6,2%
ретко	1	2,6%	2	6,2%	2	5,1%	1	3,1%
веома ретко	1	2,6%	2	6,2%	10	25,6%	7	21,9%
Укупно	39	100,0	32	100,0	39	100,0	32	100,0

У погледу земље у којој су рођени, у погледу процента у односу на оне који имају кућне љубимце, особе из Југославије и Црне Горе се искључиво обраћају љубимцима на српском језику⁹⁵, док је од оних који најчешће користе енглески за комуникацију са животињама највише оних из Србије – 25,0%.

Табела 103. Коришћење језика информатора у обраћању кућним љубимцима према земљи рођења

Држава рођења	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
Србија	5	2	2	1	2	12	3	2	1	1	5	12
	41,7 %	16,7 %	16,7%	8,3 %	16,7%	100,0 %	25,0 %	16,7 %	8,3%	8,3 %	41,7 %	100,0 %
Хрватска	5	1	2	0	0	8	0	1	1	1	5	8
	62,5 %	12,5 %	25,0%	0,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	12,5 %	12,5 %	12,5 %	62,5 %	100,0 %
БиХ	3	1	2	1	0	7	0	3	0	1	3	7
	42,8 %	14,3 %	28,6%	14,3 %	0,0%	100,0 %	0,0%	42,8 %	0,0%	14,3 %	42,8 %	100,0 %
Југославија	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1
	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	0,0%	0,0 %	100,0 %	100,0 %
Аустралија	1	2	1	0	0	4	0	0	3	0	1	4
	25,0 %	50,0 %	25,0%	0,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	75,0 %	0,0 %	25,0 %	100,0 %
Канада	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	0,0%	0,0 %	0,0 %	0,0%	100,0 %

⁹⁵ Процент је 100,0 % али се то може приписати веома малом броју особа које имају кућне љубимце, а долазе из неке од бивших република некадашње Југославије.

Црна Гора	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	2
	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	0,0%	0,0 %	100,0 %	100,0 %
Укупно	17	6	7	2	3	35	4	6	5	3	17	35
	48,5 %	17,1 %	20,0%	5,7 %	8,6%	100%	11,4 %	17,1 %	14,3 %	8,6 %	48,5 %	100,0 %

Српски исељеници у Аустралији се својим кућним љубимцима обраћају на српском језику у већем проценту код старијих генерација исељеника, док је код млађих тај проценат нешто нижи. Троје припадника генерација рођених седамдесетих и осамдесетих се својим љубимцима обраћа веома ретко на српском. Са друге стране, то су вероватно они информатори који су се изјаснили да се све време својим кућним љубимцима обраћају на енглеском језику уз још једног припадника генерације рођене шездесетих година двадесетог века.

Табела 104. Коришћење језика информатора у обраћању кућним љубимцима према години рођења

Година рођења	Српски језик						Енглески језик					
	све време	че- сто	по- некад	ре- тко	веома ретко	Укуп- но	све време	че- сто	по- некад	ре- тко	веома ретко	Укуп- но
1931	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
– 1940	0,0%	0,0%	0,0%	0,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0 %	0,0%	0,0 %	0,0%	0,0%
1941	5	0	1	0	0	6	0	1	0	0	5	6
– 1950	83,3%	0,0%	16,7%	0,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	16,7 %	0,0%	0,0 %	83,3 %	100,0 %
1951	3	2	0	0	0	5	0	0	1	1	3	5
– 1960	60,0%	40,0 %	0,0%	0,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	20,0 %	20,0 %	60,0 %	100,0 %
1961	1	1	0	1	1	4	1	1	0	1	1	4
– 1970	25,0%	25,0 %	0,0%	25,0 %	25,0%	100,0 %	25,0 %	25,0 %	0,0%	25,0 %	25,0 %	100,0 %
1971	6	2	4	0	2	14	2	3	2	1	6	14
– 1980	42,9%	14,3 %	28,6%	0,0 %	14,3%	100,0 %	14,3 %	21,4 %	14,3 %	7,1 %	42,9 %	100,0 %
1981	2	1	2	0	0	5	1	0	2	0	2	5
– 1990	40,0%	20,0 %	40,0%	0,0 %	0,0%	100,0 %	20,0 %	0,0 %	40,0 %	0,0 %	40,0 %	100,0 %
1991	0	0	0	1	0	1	0	1	0	0	0	1
– 2000	0,0%	0,0%	0,0%	100, 0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100, 0%	0,0%	0,0 %	0,0%	100,0 %
Укуп- но	17	6	7	2	3	35	4	6	5	3	17	70
	48,5%	17,1 %	20,0%	5,7 %	8,6%	100,0 %	11,4 %	17,1 %	14,3 %	8,6 %	48,5 %	100,0 %

У погледу држављанства које наши испитаници поседују, највише се оних са двојним држављанством изјаснило да се најчешће обраћа кућним љубимцима на српском језику – 64,7% (11), док је проценат оних који се све време обраћају кућним љубимцима на енглеском највиши код информатора који имају само аустралијско држављанство.

Табела 105. Коришћење језика информатора у обраћању кућним љубимцима према држављанству

Држављанство	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
аустралијско	5	2	3	1	2	13	2	3	2	0	6	13
	38,5%	15,4%	23,0%	7,7%	15,4%	100,0%	15,4%	23,0%	15,4%	0,0%	46,1%	100,0%
српско и аустралијско	11	4	3	1	1	20	2	2	3	3	10	20
	64,7%	14,7%	14,7%	0,0%	5,9%	100,0%	10,0%	10,0%	15,0%	15,0%	50,0%	100,0%
српско	1	0	1	0	0	2	0	1	0	0	1	2
	62,5%	37,5%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%
Укупно	17	6	7	2	3	35	4	6	5	3	17	35
	48,5%	17,1%	20,0%	5,7%	8,6%	100,0%	11,4%	17,1%	14,3%	8,6%	48,5%	100,0%

Према степену образовања, највише оних са завршеном основном школом се обраћа искључиво српским језиком кућним љубимцима, док је највише оних са завршеним факултетом који се све време обраћају енглеским језиком својим кућним љубимцима – 40,0%.

Табела 106. Коришћење језика информатора у обраћању кућним љубимцима према степену образовања

Степен образовања	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
основна школа	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	2
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
средња школа	12	4	5	0	0	21	0	3	2	3	13	21
	57,1%	19,0%	23,8%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	14,3%	9,5%	14,3%	61,9%	100,0%
виша школа	1	0	0	1	0	2	0	1	0	0	1	2
	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	100,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%

факултет	2	2	2	1	3	10	4	2	3	0	1	10
	20,0 %	20,0 %	20,0 %	10,0 %	30,0 %	100,0 %	40,0 %	20,0 %	30,0 %	0,0 %	10,0 %	100,0 %
Укупно	17	6	7	2	3	35	4	6	5	3	17	35
	48,5 %	17,1 %	20,0 %	5,7%	8,6%	100,0 %	11,4 %	17,1 %	14,3 %	8,6 %	48,5 %	100,0 %

Према времену миграције они који највише говоре српски језик својим кућним љубимцима су они који су дошли деведесетих и после 2000. док је процентуално највише оних који преферирају да се својим кућним љубимцима обраде на енглеском језику дошло у Аустралију седамдесетих година прошлог века (33,3%).

Табела 107. Коришћење језика информатора у обраћању кућним љубимцима према времену миграције

Време миграције	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
1960-тих	0	0	1	0	0	1	0	1	0	0	0	1
	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1970-тих	4	0	0	0	2	6	2	0	0	0	4	6
	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	100,0%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	66,7%	100,0%
1980-тих	1	0	2	0	0	3	0	1	1	0	1	3
	33,3%	0,0%	66,7%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	33,3%	33,3%	0,0%	33,3%	100,0%
1990-тих	6	5	2	2	1	16	2	4	3	2	5	16
	37,5%	31,3%	12,5%	12,5%	6,3%	100,0%	12,5%	25,0%	18,8%	12,5%	31,3%	100,0%
после 2000	6	1	2	0	0	9	0	0	1	1	7	9
	66,7%	11,1%	22,2%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	11,1%	11,1%	77,8%	100,0%
Укупно	17	6	7	2	3	35	4	6	5	3	17	35
	48,5%	17,1%	20,0%	5,7%	8,6%	100,0%	11,4%	17,1%	14,3%	8,6%	48,5%	100,0%

Када се обраћају својим кућним љубимцима, аустралијски Срби који су тамо због посла партнера/партнерке то искључиво врше на српском језику, 70,0% оних који су отишли као избеглице, и 50,0% оних који су тамо потражили бољи живот. Енглеским језиком се искључиво користе две особе које су отишле у Аустралију због родитеља, једна због рата и једна због бољег живота.

Табела 108. Коришћење језика информатора у обраћању кућним љубимцима
према степену образовања

Разлог миграције	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
због посла	1	0	1	0	0	2	0	1	0	0	1	2
	50,0 %	0,0 %	50,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	16,7 %	100,0 %
због посла партнера/ке	1	0	0	0	0	1	0	0	0	0	1	1
	100,0 %	0,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0 %
због партнера/ке	2	0	1	1	0	4	0	0	0	0	4	4
	50,0 %	0,0 %	25,0 %	25,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0 %
због родитеља	2	2	3	0	2	9	2	1	4	0	2	9
	22,2 %	22,2 %	33,4 %	0,0%	22,2 %	100,0 %	22,2 %	11,1 %	44,5 %	0,0%	22,2 %	100,0 %
због рата	1	1	1	0	0	3	1	1	0	0	1	3
	33,3 %	33,3 %	33,3 %	0,0%	0,0%	100,0 %	33,3 %	33,3 %	0,0%	0,0%	33,3 %	100,0 %
као избеглице	7	1	1	1	0	10	0	2	0	2	6	10
	70,0 %	10,0 %	10,0 %	10,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	20,0 %	0,0%	20,0 %	60,0 %	100,0 %
због бољег живота	3	1	1	0	1	6	1	1	1	1	2	6
	50,0 %	16,7 %	16,7 %	0,0%	16,7 %	100,0 %	16,7 %	16,7 %	16,7 %	16,7 %	33,4 %	100,0 %
Укупно	17	6	7	2	3	35	4	6	5	3	17	35
	48,5 %	17,1 %	20,0 %	5,7%	8,6%	100,0 %	11,4 %	17,1 %	14,3 %	8,6%	48,5 %	100,0 %

Од оних који одлазе у цркву, а имају кућне љубимце, највећи проценат је оних који све време говоре српским језиком својим кућним љубимцима међу информаторима који понекад иду у цркву – 14 или 63,4%. Свега четири особе говоре искључиво енглески језик својим кућним љубимцима од којих је једна особа која никада не иде у цркву.

Табела 109. Коришћење језика информатора у обраћању кућним љубимцима према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
никада	0	0	3	0	1	4	1	1	1	0	0	3
	0,0 %	0,0 %	75,0 %	0,0 %	25,0 %	100,0 %	33,3 %	33,3 %	33,3 %	0,0%	0,0%	100,0 %

поне- кад	14	2	4	1	1	22	2	4	1	3	13	23
	63,4 %	9,0 %	18,0 %	4,5 %	4,5%	100,0 %	8,6%	17,3 %	4,3%	13,0 %	56,5 %	100,0 %
редов- но	3	4	0	1	1	9	1	1	3	0	4	9
	37,5 %	25,0 %	0,0 %	12,5 %	12,5 %	100,0 %	12,5 %	12,5 %	37,5 %	0,0%	37,5 %	100,0 %
Укуп- но	17	6	7	2	3	35	4	6	5	3	17	35
	48,5 %	17,1 %	20,0 %	5,7 %	8,6%	100,0 %	11,4 %	17,1 %	14,3 %	8,6%	48,5 %	100,0 %

О домену комуникације са кућним љубимцима одговоре на питања из упитника је дало 36 особа. Резултати које смо добили према полу указују да су проценти употребе приближни код оба пола, с тим што „често“ и „понекад“ на српском језику ипак нешто чешће разговарају мушкарци.

Према држави рођења, српским језиком се својим кућним љубимцима у највећем проценту обраћају Срби из Црне Горе, па за њима они из Хрватске, БиХ, па тек онда особе из Србије. Истовремено се на енглеском кућним љубимцима на енглеском језику све време обраћа особа из Канаде, затим особа из Србије, док се „често“ користи 42,8% особа из БиХ.

Генерациски посматрано, српским језиком у комуникацији са кућним љубимцима се најчешће користе седамдесетогодишњаци, затим шездесетогодишњаци, па четрдесетогодишњаци, док су педесетогодишњаци на најнижем нивоу од свих. Информатори са двојним и српским држављанством чешће користе српски језик у овом домену комуникације од особа које имају само аустралијско држављанство.

Према завршеном образовању, особе са нижим образовањем чешће користе српски језик са својим кућним љубимцима, и тај проценат опада према вишем степену образовања информатора. Истовремено, 40,0% информатора са завршеним факултетом користи енглески језик у овом домену „све време“. Према времену миграције, највећи проценат оних који на српском језику разговарају су испитаници који су мигрирали у Аустралију после 2000. године.

Највећи број избеглих лица користи српски језик „све време“ у комуникацији са својим кућним љубимцем, док се енглеским језиком својим љубимцима „све време“ обраћа једна трећина особа које су се у Аустралију преселиле због рата. Од оних који никада не иду у цркву трећина све време користи енглески језик за „разговор“ са кућним љубимцима.

5.1.3.3.4. Коришћење језика у комуникацији на послу

Иако се стално потенцира да је знање другог језика од велике користи за добробит компанија, у Аустралији се због великог броја миграната често дешава да се због комуникације запослених на језику неке од етничких заједница дође до неспоразума. Како би се то спречило, у свим аустралијским државама је донесен неки облик Акта о антидискриминацији, који је у Западној Аустралији донесен 1984. и назван *Закон о подједнаким могућностима*.⁹⁶ У оквиру антидискриминације присиљавање запослених или клијената да увек говоре енглеским језиком може бити директна или индиректна дискриминација. Директна дискриминација би се десила када би се један или више запослених третирали различито од свих осталих запослених и од њих се тражило да говоре одређени језик који није карактеристичан за њихову етничку припадност. Закон такође садржи одредбе којима се спречава индиректна дискриминација, којој би били изложени они који не говоре језике етничких заједница, то јест, којима је енглески језик једини језик којим се служе.

Велики број особа из Србије ради у компанијама чији су власници пореклом из Србије, или из неке од других земаља бивше Југославије, те се често служе својим матерњим језиком у свакодневној интерној пословној комуникацији. Истраживање је потврдило да одређени број испитаника говори српски све време на послу, њих троје – 4,2%, али се и њих седморо (9,9%) изјаснило да веома ретко говори енглески језик на радном месту. Што се тиче енглеског језика, 45 особа или 63,4% га говори све

⁹⁶ Енгл. *Equal Opportunity Act*.

време или често, а уједно се 38 њих изјаснило да ретко или веома ретко говори српски језик на послу.

Табела 110. Коришћење језика информатора у комуникацији на послу

Учесталост	Српски језик		Енглески језик	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент
не ради/без одговора	12	16,9	12	16,9
све време	3	4,2	25	35,2
често	7	9,9	20	28,2
понекад	11	15,5	6	8,5
ретко	16	22,5	1	1,4
веома ретко	22	31,0	7	9,9
Укупно	71	100,0	71	100,0

Највише је мушкараца који све време или често говоре српски језик на послу – њих осморица или 20,5%, док се само српским језиком не користи ни једна жена; такође је већи проценат жена које веома ретко говоре српски на послу – њих 12 (38,7%). Процент мушкараца и жена који се користе искључиво енглеским језиком на послу је готово подједнак, око 36%, док је већи број особа од оних које говоре само српски језик одговорио да се веома ретко користи енглеским језиком на послу, пет мушкараца и две жене (19,3%).

Табела 111. Коришћење језика информатора у комуникацији на послу према полу

Учесталост	Српски језик				Енглески језик			
	мушки пол		женски пол		мушки пол		женски пол	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент
не ради	3	7,7%	9	28,1%	3	5,1%	9	28,1%
све време	3	7,7%	0	0,0%	14	38,5%	11	34,4%
често	5	12,8%	2	6,3%	12	30,8%	8	25,0%
понекад	7	17,9%	4	12,5%	4	10,3%	2	6,3%
ретко	11	28,2%	5	15,6%	1	2,6%	0	0,0%
веома ретко	10	25,6%	12	37,5%	5	12,8%	2	6,3%
Укупно	39	100,0	32	100,0	39	100,0	32	100,0

На послу, два информатора рођена четрдесетих, и једна особа рођена седамдесетих година, говоре српски језик све време, док га често говоре још и по једна особа рођена педесетих, шездесетих и осамдесетих, као и четири особе рођене седамдесетих двадесетог века. Енглеским језиком се све време користи особа рођена деведесетих година, шест особа (66,7%) рођених шездесетих, три особе (57,1%) рођене педесетих, и три особе (42,8%) рођене осамдесетих година прошлог века.

Табела 112. Коришћење језика информатора у комуникацији на послу према години рођења

Година рођења	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
1931 – 1940	0 0,0%	0 0,0%	1 50,0%	1 50,0%	0 0,0%	2 100,0%	0 0,0%	1 50,0%	1 50,0%	0 0,0%	0 0,0%	2 100,0%
1941 – 1950	2 33,3%	0 0,0%	1 16,7%	2 33,3%	1 16,7%	6 100,0%	2 33,3%	2 33,3%	1 16,7%	0 0,0%	1 16,7%	6 100,0%
1951 – 1960	0 0,0%	1 16,7%	1 16,7%	1 16,7%	3 50,0%	6 100,0%	3 57,1%	1 16,7%	1 16,7%	0 0,0%	1 16,7%	6 100,0%
1961 – 1970	0 0,0%	1 11,1%	2 22,2%	2 22,2%	4 44,5%	9 100,0%	6 66,7%	2 22,2%	0 0,0%	0 0,0%	1 11,1%	9 100,0%
1971 – 1980	1 3,6%	4 14,3%	6 21,4%	8 28,6%	9 32,1%	28 100,0%	10 35,7%	13 46,4%	2 7,2%	1 3,6%	2 7,2%	28 100,0%
1981 – 1990	0 0,0%	1 14,3%	0 0,0%	2 28,6%	4 57,1%	7 100,0%	3 42,8%	1 14,3%	1 14,3%	0 0,0%	2 28,6%	7 100,0%
1991 – 2000	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%	1 100,0%	1 100,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	0 0,0%	1 100,0%
Укупно	3 5,1%	7 11,9%	11 18,6%	16 27,1%	22 37,2%	59 100,0%	25 42,4%	20 33,9%	6 10,2%	1 1,7%	7 11,9%	70 100,0%

Од особа које српски говоре на послу двојица су рођена у Хрватској и један је рођен у Србији. Веома ретко се српским језиком служи 42,3% особа пореклом из Србије, док је такав одговор дала и једна особа рођена у Канади. Енглеским језиком говори 60,0% особа рођених у Аустралији, и 50,0%, односно једанаест особа пореклом из Србије. Веома ретко се енглеским језиком користи 14,3% особа из Србије и 22,2%, односно две особе, из Босне и Херцеговине.

Табела 113. Коришћење језика информатора у комуникацији на послу према држави рођења

Држава рођења	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
Србија	1	2	4	5	9	21	10	6	1	1	3	21
	4,8%	9,6%	19,0%	23,8%	42,9%	100,0%	47,6%	28,6%	4,8%	4,8%	14,3%	100,0%
Хрватска	2	2	2	6	5	17	7	6	2	0	2	17
	11,8%	11,8%	11,8%	35,3%	29,4%	100,0%	41,1%	35,3%	11,8%	0,0%	11,8%	100,0%
БиХ	0	1	4	2	2	9	2	4	1	0	2	9
	0,0%	11,1%	44,4%	22,2%	22,2%	100,0%	22,2%	44,4%	11,1%	0,0%	22,2%	100,0%
Југославија	0	1	0	1	2	4	1	2	1	0	0	4
	0,0%	25,0%	0,0%	25,0%	50,0%	100,0%	25,0%	50,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Аустралија	0	1	0	2	2	5	3	1	1	0	0	5
	0,0%	20,0%	0,0%	40,0%	40,0%	100,0%	60,0%	20,0%	20,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Канада	0	0	0	0	1	1	1	0	0	0	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	0	1	0	1	2	1	1	0	0	0	2
	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	100,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	3	7	11	16	22	59	25	20	6	1	7	59
	5,1%	11,9%	18,6%	27,1%	37,2%	100,0%	42,4%	33,9%	10,2%	1,7%	11,9%	100,0%

У погледу држављанства, они који имају само аустралијско или оба држављанства говоре српским језиком на послу, док се енглеским језиком у просеку највише служе те две групе са по 50,0% и 41,2%, док је група која има само српско држављанство мало испод њих са 40% од броја испитаних.

Табела 114. Коришћење језика информатора у комуникацији на послу према држављанству

Држављанство	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
аустралијско	1	2	3	5	6	17	7	7	1	0	2	17
	5,8 %	11,7 %	17,6 %	29,4 %	35,3 %	100,0 %	41,2 %	41,2 %	5,8 %	0,0 %	11,7 %	100,0 %
српско и аустралијско	2	2	6	8	14	32	15	8	4	0	5	32
	6,2 %	6,2 %	18,7 %	25,0 %	43,7 %	100,0 %	46,8 %	25,0 %	12,5 %	0,0 %	15,6 %	100,0 %
српско	0	3	2	3	2	10	3	5	1	1	0	10
	0,0 %	30,0 %	20,0 %	30,0 %	20,0 %	100,0 %	36,4 %	45,0 %	9,0 %	9,0 %	0,0 %	100,0 %
Укупно	3	7	11	16	22	59	25	20	6	1	7	59
	5,1 %	11,9 %	18,6 %	27,1 %	37,2 %	100,0 %	42,4 %	33,9 %	10,2 %	1,7 %	11,9 %	100,0 %

По образовању, највише се српским језиком на послу користе особе са завршеном средњом школом – њих 2, или 5,7%, док се веома ретко српским језиком на послу користи њих 64,2%. Код енглеског језика је ситуација таква да се њим све време највише користе особе које су завршиле вишу школу, њих 87,5%, док се тим језиком веома ретко користе особе са факултетом – 17,6%.

Табела 115. Коришћење језика информатора у комуникацији на послу према степену образовања

Степен образовања	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
основна школа	0	1	0	1	0	2	0	1	1	0	0	2
	0,0%	50,0 %	0,0 %	50,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	50,0 %	50,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %
средња школа	2	4	9	11	9	35	12	14	4	1	4	35
	5,7%	11,4 %	25,7 %	31,4 %	25,7 %	100,0 %	34,3 %	40,0 %	11,4 %	2,9%	11,4 %	100,0 %
виша школа	0	0	1	3	4	8	7	1	0	0	0	8
	0,0%	0,0%	12,5 %	37,5 %	50,0 %	100,0 %	87,5 %	12,5 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %

факултет	1	2	1	1	9	14	6	4	1	0	3	14
	7,1%	14,2%	7,1%	7,1%	64,2%	100,0%	35,3%	23,5%	5,9%	0,0%	17,6%	100,0%
Укупно	3	7	11	16	22	59	25	20	6	1	7	59
	5,1%	11,8%	18,6%	27,1%	37,3%	100,0%	42,4%	33,9%	10,2%	1,7%	11,9%	100,0%

Највише се на послу српским језиком користи генерација која је стигла деведесетих и њих петоро (19,2%) се користи искључиво или великим делом српским језиком, док се генерација која је дошла осамдесетих година двадесетог века углавном ослања на коришћење енглеског језика у комуникацији.

Табела 116. Коришћење језика информатора у комуникацији на послу према времену миграције

Време миграције	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
без одговора	0	1	0	1	2	4	2	1	1	0	0	4
	0,0%	25,0%	0,0%	25,0%	50,0%	100,0%	50,0%	25,0%	25,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1960-тих	0	0	1	2	0	3	1	1	1	0	0	3
	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	0,0%	100,0%	33,3%	33,3%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
1970-тих	1	0	1	2	3	7	4	2	0	0	1	7
	14,3%	0,0%	14,3%	28,6%	42,8%	100,0%	57,2%	28,6%	0,0%	0,0%	14,3%	100,0%
1980-тих	0	0	0	0	3	3	2	0	0	0	1	3
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	100,0%
1990-тих	2	3	5	4	12	26	11	9	2	0	4	26
	7,7%	11,5%	19,2%	15,3%	46,1%	100,0%	42,3%	34,6%	7,6%	0,0%	15,2%	100,0%
после 2000	0	3	4	7	2	16	7	7	2	1	1	18
	0,0%	18,7%	25,0%	43,7%	12,2%	100,0%	38,9%	38,9%	7,1%	3,6%	3,6%	100,0%
Укупно	3	7	11	16	22	59	27	20	6	1	7	61
	5,1%	11,8%	18,6%	27,1%	37,3%	100,0%	42,4%	33,9%	10,2%	1,7%	11,9%	100,0%

На послу, са колегама, искључиво српским језиком говоре две особе које су имигрирале као избеглице и једна особа која је пут Аустралије отишла због партнера/партнерке, док се српским језиком на послу веома ретко служе особе које су тамо отишле због родитеља – њих осам (61,5%) и оне које су отишле због бољег живота (6 особа – 54,5%), као и четири особе које су отишле како би избегле рат (57,1%).

Енглеским језиком се на послу све време служе припадници свих група, с тим што се највише користе они који су отишли тамо због бољег живота – 7 особа (63,6%), затим они због родитеља – 8 особа (61,5%), и четири особе које су отишле као избеглице. Веома ретко енглески језик на послу користе две особе (28,6%) које су отишле као избеглице и две особе које су тамо јер су желеле да избегну рат (14,3%).

Табела 117. Коришћење језика информатора у комуникацији на послу према разлогу миграције

Разлог миграције	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
због посла	0	1	1	2	1	5	1	2	1	1	0	5
	0,0%	20,0%	20,0%	40,0%	20,0%	100,0%	20,0%	40,0%	20,0%	20,0%	0,0%	100,0%
због посла партнера/ке	1	1	1	1	0	4	1	2	0	0	1	4
	25,0%	25,0%	25,0%	25,0%	0,0%	100,0%	25,0%	50,0%	0,0%	0,0%	25,0%	100,0%
због партнера/ке	0	1	1	2	1	5	1	3	0	0	1	5
	0,0%	20,0%	20,0%	40,0%	20,0%	100,0%	20,0%	60,0%	0,0%	0,0%	20,0%	100,0%
због родитеља	0	1	1	3	8	13	8	3	1	0	1	13
	0,0%	7,7%	7,7%	23,1%	61,5%	100,0%	61,5%	23,1%	7,7%	0,0%	7,7%	100,0%
због рата	0	0	1	2	4	7	3	2	0	0	2	7
	0,0%	0,0%	14,3%	28,6%	57,1%	100,0%	42,9%	28,6%	0,0%	0,0%	28,6%	100,0%
као избеглице	2	2	4	4	2	14	4	5	3	0	2	14
	14,3%	14,3%	28,6%	28,6%	14,3%	100,0%	28,6%	35,7%	21,4%	0,0%	14,3%	100,0%
због бољег живота	0	1	2	2	6	11	7	3	1	0	0	11
	0,0%	9,1%	18,2%	18,2%	54,5%	100,0%	63,6%	27,3%	9,1%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	3	7	11	16	22	59	25	20	6	1	7	59
	5,1%	11,9%	18,6%	27,1%	37,2%	100,0%	42,4%	33,9%	10,2%	1,7%	11,9%	100,0%

Највећи број верника – 7 (43,8%) се веома ретко користи српским језиком на послу, а енглеским језиком на послу највише говоре они који понекада иду у цркву – њих 6, или 85,6%.

Табела 118. Коришћење језика информатора у комуникацији на послу према одласцима у цркву

Одла- сци у цркву	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	по- некад	ретко	веома ретко	Укуп- но	све време	често	по- некад	ретко	веома ретко	Укуп- но
ни- када	0	2	1	1	2	6	3	3	0	1	0	7
	0,0%	33,3 %	16,6 %	16,6 %	33,3 %	100,0 %	42,8 %	42,8 %	0,0%	14,2 %	0,0%	100,0 %
по- некад	2	2	10	10	12	36	17	12	4	0	4	37
	5,5%	5,5%	27,8 %	27,8 %	33,3 %	100,0 %	45,9 %	32,4 %	10,8 %	0,0%	10,8 %	100,0 %
редо- вно	1	3	0	5	7	16	7	5	2	0	2	16
	6,2%	18,7 %	0,0%	31,6 %	43,8 %	100,0 %	34,8 %	31,2 %	12,5 %	0,0%	12,5 %	100,0 %
Укуп- но	3	7	11	16	22	58	27	20	6	1	7	60
	5,2%	12,0 %	18,9 %	27,6 %	37,9 %	100,0 %	45,0 %	33,3 %	10,0 %	1,7%	16,7 %	100,0 %

На послу се српским језиком све време користи троје информатора, док је енглески, што је сасвим разумљиво, главни језик комуникације на послу код 25 испитаних особа. Све три особе које говоре српски су мушког пола, док се енглеским језиком на послу користи подједнаки проценат испитаника оба пола.

Према декади рођења, српским језиком се све време на послу користе особе у шестој деценији свог живота и једна особа рођена седамдесетих година прошлог века. Са друге стране, енглеским језиком на послу се највише користи генерација рођена шездесетих, затим педесетих и осамдесетих година двадесетог века. Два мушкарца која две време говоре српским језиком на послу су из Хрватске, док је један рођен у Србији. Занимљиво је и да се знатно већи број особа из Србије ретко користи српским језиком на послу у односу на особе из Хрватске, или из БиХ. Од бројнијих група Срба из бивше СФРЈ, најчешће се енглеским језиком на послу користе особе из Србије, затим у нешто мањем проценту Срби из Хрватске, док је број особа из БиХ које се све време користе енглеским језиком изузетно мали – тек две особе.

Особе са двојним држављанством се најчешће користе српским језиком на послу, једна особа има аустралијско држављанство, док се ниједна особа са српским држављанством не користи српским језиком на послу. Искључиво енглеским језиком се на послу користи највише особа са двојним, па затим са аустралијским, и тек онда са српским држављанством.

Од оних који користе искључиво српски језик на послу, двојица имају завршену средњу школу, док је једна особа са факултетским образовањем. Степен коришћења српског језика на послу опада са нижим степеном образовања – тако га најређе користе особе са завршеним факултетом, за њима следе особе са завршеном вишом школом, особе са средњом школом, и на крају нема ниједне особе са завршеном основном школом која га веома ретко користи на послу. Енглеским језиком на послу се користи највећи проценат особа са вишом школом, затим они са факултетским, и на крају особе са завршеном средњом школом.

Двојица мушкараца који користе искључиво српски језик на послу су у Аустралију дошли деведесетих година прошлог века, док је један дошао седамдесетих. Деведесетих година је дошао и највећи број особа које на послу говоре искључиво енглески језик. Двојица испитаника који говоре српским језиком на послу су избеглице, док је један отишао због посла своје партнерке. Од оних који се највише служе енглеским на послу, највише је оних који су тамо отишли због бољег посла, као и због одлуке родитеља.

5.1.3.3.5. Коришћење језика у комуникацији при цркви

Српска православна црква је институција која се од својих корена на тлу Аустралије залаже за очување српских националних вредности. Преносећи верске традиције на генерације које су мало или нимало упознате са црквеним обредима, попут крштења, венчања, породичних слава и црквених прослава, па и сахрана, црква још увек има јаку едукативну улогу у нашој дијаспори у Аустралији.

При цркви се најчешће налазе и школе српског језика и веронауке које стреме да децу која се рађају у Аустралији или ту дођу јако млада привуку и приволе да

прихвате народне обичаје и науче српски језик. Иако постоји континуирани рад са децом, велики број деце се не служи српским као свакодневним језиком, те су и богослужења некима од њих незанимљива и досадна. Такође, не постоји план и програм који би био основа рада са том децом, већ се ослања на идеје и импровизацију свештеника, вероучитеља или неке треће особе којој ће се поверити образовање деце.

По речима протонамесника Немање Мрђеновића, црква у Аустралији као и у читавој дијаспори суочава са тим проблемом који утиче на начине на које се одржава богослужење.

„Тренутно се на службама у храмовима највише корист и комбинација савременог србског и црквенословенског; служи се на србском, а поје и одговара на прозбе на црквенословенском. Тачније, та комбинација се користи у дневном богослужбеном кругу (вечерње – јутрење – литургија), а при обредима попут венчања, крштења, сахране, и сл. све више и више доминира енглески или макар пола-пола.

Што се тиче употребе богословског језика, морамо признати да ми ту углавном ћутимо. Веронаука нам је на толико ниском нивоу да не бисмо много погрешили ако би рекли да практично ни немамо веронауку. На прсте једне руке можемо набројати свештенике који се труде око веронауке и младих нараштаја“ (Мрђеновић 2014).

Према истраживањима Ружице Бајић (2007) и Ксеније Кончаревић (2007), у ставовима испитаника се снажно истиче потреба за присуством савременог српског језика у богослужбеној употреби. Неразумевање црквенословенског је само индикатор постојања интересовања за проблематику богослужбеног језика међу члановима Цркве и високо изражене свести о њеном значају, како примећују Бајић и Кончаревић (Вајић, Кончаревић 2007). Црква треба да се активно посвети

превазилажењу оваквих проблема и у матици, док је у црквама у дијаспори ситуација додатно закомпликована чињеницом да постоји велико раслојавање верника који се деле на прву, другу и трећу генерацију имиграната, као и да постоје мисионари и обраћеници који су прихватили православну веру, али самим тим чином, они се нису одрекли свог порекла и језика и постали Срби.⁹⁷

Са једне стране велики број припадника „старе“ дијаспоре не говори енглески језик, и вероватно би старији мигранти прелазак богослужења на тај језик посматрали са ставом издаје српства и српске традиције. Тој групи обично припада прва генерација имиграната која се слабије служи језиком нове средине, те по сваку цену инсистира на одржању само српског језика у богослужењу. Међу њима има и свештеника који су се по завршетку богословије упутили у Аустралију без знања енглеског језика, те им је проблем да пренесе духовне поруке на језику који још увек не знају, или га нису усавршили до тог нивоа да могу да врше богослужења на енглеском језику. Један од разлога за противљење ка увођењу других језика на богослужењу је и тежња ка одржању српског идентитета, без обзира што млађе генерације не могу да схвате поруке које православна вера преноси. Како примећује Протојереј Србољуб Милетић (1987) „проблем језика у дијаспори се не ограничава само на лингвистички проблем: тј. да ли употребљавати црквенословенски, српски, енглески, немачки или француски језик, већ обухвата и много шири круг симбола са којима треба поново да упознамо наше вернике.“ Ту се подразумева и много слојевитија писменост, која је много комплекснија јер обухвата познавање архитектуре, сликарства, музике и обреда.

Са друге стране, наш народ у Аустралији се, поред српског, служи и енглеским језиком, тако да, по Мрђеновићу (2014), постоји потреба и да се језик шире заједнице укључи у богослужење. На тај начин би се у сам рад цркве, поред

⁹⁷ Стални посетиоци цркве Светог Саве у Хајгејту су и припадници Коптске цркве, пореклом из Етиопије. Они редовно посећују црквене обреде и увек су присутни у доба великих црквених празника и светковина. У ову цркву долазе и припадници свих осталих православних цркава, према личном нахођењу.

Срба, активније укључивали и мисионари и обраћеници у православље који се не би осећали „изолованим и одбаченим“ уколико би се одвајали у одређене парохије, а истовремено би се сачували млади нараштаји српске деце која слабо говоре или уопште не говоре српски језик. У ову групу спадају припадници друге и треће генерације српских исељеника, који су, у највећем делу, асимилирани у средину и мање су фокусирани на традицију и порекло. Велики број тих верника инсистира на енглеском језику приликом венчања, крштења или сахрана јер се српским не служе довољно добро да би службу јасно разумели или га уопште не разумеју, нарочито ако су ожењени Аустралијанцима, Аустралијанкама или припадницима других народа (Милетић 1987)⁹⁸.

Највећи број испитаника користи српски језик док је у цркви – њих 45 или 63,4%, док се енглески практично и не користи у овом домену.

Табела 119. Коришћење језика информатора у комуникацији при цркви

Учесталост	Српски језик		Енглески језик	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент
не иде у цркву /без одговора	10	14,1%	11	15,5%
све време	45	63,4%	0	0,0%
често	11	15,5%	2	2,8%
понекад	3	4,2%	2	2,8%
ретко	1	1,4%	8	11,3%
веома ретко	1	1,4%	48	67,6%
Укупно	71	100,0%	71	100,0%

⁹⁸ О потреби прилагођавања језика потребама народа разговарао сам са свештеником грчке православне цркве у Перту, господином Космасом Дамианидесом (Cosmas Demianides), који ми је пренео да најчешће врши проповеди у на енглеском језику, не само у његовој парохији и цркви „Св. Константин и Хелена“ у Нортбрицу, већ да је то устаљена пракса у већини грчких православних цркава. Уколико се погледају сајтови грчких цркава у Аустралији, приметиће се да ни један сајт не пружа информације или могућност да се нека информација прочита на грчком језику, а подкаст <http://www.podomatic.com/-/profile/50200> који има његова парохија, намењен људима који су спречени да присуствују црквеним службама, такође је на енглеском језику. Разлог за ово је вероватно у томе што се грчка имиграција није интензивирала попут српске у новије време. Овдашње свештенство грчке православне цркве се у потпуности окренуло потомцима некада бројних грчких исељеника, док се новонасељени Грци прилагођавају црквеним обредима на енглеском језику.

Проценти употребе језика код припадника женског и мушког пола су приближно исти; једина приметна разлика је број оних који веома ретко користе енглески у цркви, а њих је 71,8% код мушкараца и 64,5% код жена.

Табела 120. Коришћење језика информатора у комуникацији при цркви према полу

Учесталост	Српски језик				Енглески језик			
	мушки пол		женски пол		мушки пол		женски пол	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент
не иде у цркву/без одговора	4	10,3%	5	16,1%	5	12,8%	5	16,1%
све време	25	64,1%	20	64,5%	0	0,0%	0	0,0%
често	7	17,9%	4	12,9%	2	5,1%	0	0,0%
понекад	1	2,6%	2	6,5%	1	2,6%	1	3,2%
ретко	1	2,6%	0	0,0%	3	7,7%	5	16,1%
веома ретко	1	2,6%	0	0,0%	28	71,8%	20	64,5%
Укупно	39	100%	31	100,0%	39	100,0%	31	100,0%

У цркви генерације рођене тридесетих и четрдесетих година двадесетог века говоре искључиво српски језик, генерација рођена шездесетих у нешто мањем проценту – 88,9%, па затим генерације рођене педесетих (71,4%) и осамдесетих (62,5%) година. Енглеским језиком „често“ комуницира по једна особа рођена шездесетих и осамдесетих година.

Табела 121. Коришћење језика информатора у комуникацији при цркви према години рођења

Година рођења	Српски језик						Енглески језик				
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
1931	2	0	0	0	0	2	0	0	0	2	2
– 1940	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
1941	6	0	0	0	0	6	0	0	0	6	6
– 1950	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
1951	5	2	0	0	0	7	0	0	1	6	7
– 1960	71,4 %	28,6 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	14,3 %	85,7 %	100,0 %
1961	8	1	0	0	0	9	1	1	0	7	9
– 1970	88,9 %	11,1 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	11,1 %	11,1 %	0,0%	77,8 %	100,0 %
1971	19	5	2	1	1	28	0	0	5	22	27
– 1980	67,9 %	17,9 %	7,2%	3,6%	3,6%	100,0 %	0,0%	0,0%	18,5 %	81,5 %	100,0 %

1981 – 1990	5	2	1	0	0	8	1	1	1	5	8
	62,5 %	25,0 %	12,5 %	0,0%	0,0%	100,0 %	12,5 %	12,5 %	12,5 %	62,5 %	100,0 %
1991 – 2000	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1
	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	100,0 %
Укупно	45	11	3	1	1	61	2	2	8	48	60
	73,8 %	18,0 %	4,9%	1,6%	1,6%	100,0 %	3,3%	3,3%	13,3 %	80,0 %	100,0 %

Што се тиче државе порекла испитаника највећи проценат српских миграната који се изјашњавају као Југословени говори српски у цркви – 100,0%, затим они пореклом из Хрватске 85,0% (17), као и они из Србије 73,6% (14), док се често енглеским служе једна особа из Србије и једна из БиХ.

Табела 122. Коришћење језика информатора у комуникацији при цркви према земљи рођења

Држава рођења	Српски језик						Енглески језик				
	све време	че- сто	по- некад	ретко	веома ретко	Укуп- но	често	по- некад	ре- тко	веома ретко	Укуп- но
Србија	14	2	2	1	0	19	1	0	3	16	20
	73,6%	10,5 %	10,5 %	5,3%	0,0%	100,0 %	5,0%	0,0%	15,0 %	80,0 %	100,0 %
Хрватска	17	2	0	0	1	20	0	1	1	17	19
	85,0%	10,0 %	0,0%	0,0%	5,0%	100,0 %	0,0%	5,3%	5,3 %	89,4 %	100,0 %
БиХ	5	4	0	0	0	9	1	0	2	6	9
	55,5%	44,5 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	11,1 %	0,0%	22,2 %	66,7 %	100,0 %
Југо- славија	4	0	0	0	0	4	0	0	0	3	3
	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0 %	100,0 %	100,0 %
Аустра- лија	2	2	1	0	0	5	0	1	1	3	5
	40,0%	40,0 %	20,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	20,0%	20,0 %	60,0 %	100,0 %
Канада	0	1	0	0	0	1	0	0	1	0	1
	0,0%	100, 0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	100, 0%	0,0%	100,0 %
Црна Гора	3	0	0	0	0	3	0	0	0	3	3
	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0 %	100,0 %	100,0 %
Укупно	45	11	3	1	1	61	2	2	8	48	60
	73,8%	18,0 %	4,9%	1,6%	1,6%	100,0 %	3,3%	3,3%	13,3 %	80,0 %	100,0 %

Највећи проценат оних који говоре све време српски у цркви има и српско и аустралијско држављанство 75%; за њима следе особе које имају само аустралијско држављанство 73,7%, па они који имају само српско 70%. Оно што је занимљиво је да је највећи проценат особа које имају само аустралијско држављанство а веома ретко се служе енглеским језиком у цркви – 84,2%.

Табела 123. Коришћење језика информатора у комуникацији при цркви према држављанству

Држављанство	Српски језик						Енглески језик				
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
аустралијско	14	5	0	0	0	19	0	0	3	16	19
	73,7 %	26,3 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	15,8 %	84,2 %	100,0 %
српско и аустралијско	24	4	3	1	0	32	2	1	4	25	32
	75,0 %	12,5 %	9,3%	3,1%	0,0%	100,0 %	6,2%	3,1%	12,5 %	78,1 %	100,0 %
српско	7	2	0	0	1	10	0	1	1	7	9
	70,0 %	20,0 %	0,0%	0,0%	10,0 %	100,0 %	0,0%	11,1 %	11,1 %	77,8 %	100,0 %
Укупно	45	11	3	1	1	61	2	2	8	48	60
	73,7 %	18,0 %	4,9%	1,6%	1,6%	100,0 %	3,3%	3,3%	13,3 %	80,0 %	100,0 %

У погледу образовања испитаника и њиховог коришћења језика у цркви можемо да закључимо да особе са завршеном основном школом говоре искључиво српски језик, док је ту најнижи проценат особа са завршеним факултетом – њих седморо (58,3%) говори искључиво српски, а са друге стране енглеским језиком се служе најчешће испитаници који су завршили средњу школу.

Табела 124. Коришћење језика информатора у комуникацији при цркви према држављанству

Степен образовања	Српски језик						Енглески језик				
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
основна школа	2	0	0	0	0	2	0	0	0	2	2
	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
средња школа	29	6	1	1	1	38	2	0	3	33	38
	76,3 %	15,8 %	2,6%	2,6%	2,6%	100,0 %	5,2%	0,0%	7,8%	86,8 %	100,0 %
виша школа	6	2	0	0	0	8	0	1	2	5	8
	75,0 %	25,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	12,5 %	25,0 %	62,5 %	100,0 %

факултет	7	3	2	0	0	12	0	1	3	7	10
	58,3 %	25,0 %	16,7 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	10,0 %	30,0 %	70,0 %	100,0 %
Укупно	44	11	3	1	1	60	2	2	8	48	58
	73,3 %	18,3 %	5,0%	1,6%	1,6%	100,0 %	2,9%	2,9%	11,4 %	68,6 %	100,0 %

По времену миграције особе које су мигрирале деведесетих година прошлог века имају најразличитије одговоре, од којих је 70,4% одговорило да користи српски језик у цркви све време, затим 18,5% често и 7,4% понекад.

Табела 125. Коришћење језика информатора у комуникацији при цркви према времену миграције

Време миграције	Српски језик						Енглески језик				
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
без одговора	1	2	1	0	0	4	0	1	1	2	4
	25,0 %	50,0 %	25,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	25,0 %	25,0 %	50,0 %	100,0 %
1960-тих	2	0	0	0	0	2	0	0	0	2	2
	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
1970-тих	5	1	0	0	0	6	0	0	1	5	6
	83,3 %	16,7 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	16,7 %	83,3 %	100,0 %
1980-тих	1	1	0	0	0	2	0	0	1	1	2
	50,0 %	50,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	50,0 %	50,0 %	100,0 %
1990-тих	19	5	2	1	0	27	2	1	4	19	26
	70,4 %	18,5 %	7,4%	3,7%	0,0%	100,0 %	7,7%	3,8%	15,5 %	73,0 %	100,0 %
после 2000	17	2	0	0	1	20	0	0	1	19	20
	85,0 %	10,0 %	0,0%	0,0%	5,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	5,0%	95,0 %	100,0 %
Укупно	45	11	3	1	1	61	2	2	8	48	60
	5,1%	11,8 %	18,6 %	27,1 %	37,3 %	100,0 %	3,3%	3,3%	13,3 %	80,0 %	100,0 %

У цркви се већина информатора труди да говори српским језиком – сви који су отишли у ту земљу због посла својих партнера/партнерки, затим 14 особа (87,5%) које су отишле као избеглице, три особе (75,0%) због посла и седам особа (70,0%) због бољег живота. Српским језиком се не служи у цркви само једна особа која је мигрирала због посла. Енглеским језиком се користе често две особе, једна која је отишла послом и једна која је отишла због рата. Занимљиво је да се особе које су са

родитељима преселиле у Аустралију труде да говоре српским језиком макар у цркви, тако да се њих 11 од 13 (83,9%) веома ретко или ретко користи енглеским језиком.

Табела 126. Коришћење језика информатора у комуникацији при цркви према разлогу миграције

Разлог миграције	Српски језик						Енглески језик				
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
због посла	3	0	0	0	1	4	1	0	0	3	4
	75,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	25,0 %	100,0 %	25,0 %	0,0%	0,0%	75,0 %	100,0 %
због посла партне-ра/ке	4	0	0	0	0	4	0	0	0	4	4
	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
због партне-ра/ке	6	1	0	1	0	8	0	0	0	8	8
	75,0 %	12,5 %	0,0%	12,5 %	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
због родитеља	7	4	2	0	0	13	0	2	4	7	13
	53,8 %	30,1 %	15,1 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	15,1 %	30,1 %	53,8 %	100,0 %
због рата	4	2	0	0	0	6	1	0	1	4	6
	66,7 %	33,3 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	16,7 %	0,0%	16,7 %	66,7 %	100,0 %
као избе-глице	14	2	0	0	0	16	0	0	1	15	16
	87,5 %	12,5 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	6,3%	93,8 %	100,0 %
због бољег живота	7	2	1	0	0	10	0	0	2	7	9
	70,0 %	20,0 %	10,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	22,2 %	88,8 %	100,0 %
Укупно	45	11	3	1	1	61	2	2	8	48	60
	73,8 %	18,0 %	4,9%	1,6%	1,6%	100,0 %	3,3%	3,3%	13,3 %	80,0 %	100,0 %

У погледу одлазака у цркву, већи проценат информатора који повремено одлазе у цркву говори све време српски језик од оних који редовно одлазе у ту институцију, док особе које редовно иду у цркву чешће говоре енглески језик приликом одлазака у исту.

Табела 127. Коришћење језика информатора у комуникацији при цркви према одласцима у цркву

Одла- сци у цркву	Српски језик					Енглески језик					
	све време	често	по- некад	ретко	веома ретко	Укуп- но	често	по- некад	ретко	веома ретко	Укуп- но
по- некад	32	5	2	1	0	40	0	0	5	35	40
	80,0%	12,5%	5,0%	2,5%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	12,2%	85,4%	100,0 %
ре- довно	13	5	1	0	0	19	1	2	3	13	19
	68,4%	26,3%	5,3%	0,0%	0,0%	100,0 %	5,3%	10,5%	15,8%	68,4%	100,0 %
Укуп- но	45	10	3	1	0	59	1	2	8	48	59
	76,2%	16,9% 0	8,5%	1,7%	0,0%	100,0 %	1,7%	3,4%	13,5%	81,4%	100,0 %

У просторијама цркве српски језик све време користи 45 информатора, док се ниједна особа не користи енглеским језиком све време. Процентуално, број мушкараца и жена који говори искључиво српски при цркви је потпуно исти. Према години рођења, српски процентуално највише користе старије генерације иселеника, оних који су рођени тридесетих и четрдесетих година прошлог века, а тај проценат опада са млађим генерацијама.

Занимљиво је да се искључиво српским језиком у СПЦ процентуално највише служе особе који су се изјасниле да долазе из Југославије и Црне Горе, док је највећи број њих из Хрватске и Србије. Од оних који су се изјаснили да често говоре енглески у цркви, једна особа је из Србије и једна из БиХ. Процент употребе српског језика у цркви према држављанству су прилично исти код све три групе, на око 73%, док две особе које се често користе енглеским при цркви имају двојно држављанство.

Процент употребе српског језика у цркви опада према вишем степену образовања; тако од 100,0% особа са завршеном основном школом, тај проценат пада до 58,3% код особа са завршеним факултетом. У погледу времена доласка у Аустралију, српским језиком при цркви се најчешће користе особе које су се

преселиле после 2000. године, али сличне проценте имају и особе мигрирале седамдесетих година прошлог века. Обе особе које се често користе енглеским при цркви су се у Аустралију доселиле деведесетих година двадесетог века.

Највећи број информатора који су имигрирали у Аустралију као избеглице се служи српским језиком при цркви, док су за њима они који су се преселили због бољег живота и родитеља. На крају, од особа које иду у цркву и све време користи српским језиком, већи је број оних који су повремено у цркви од оних који редовно одлазе тамо.

5.1.3.3.6. Коришћење језика у комуникацији у продавницама

Начин излагања језику заједнице је умногоме условљен жељом да се особа изложи више или мање доминантном језику већине. Посао који ради не мора бити у окружењу где мора да комуницира са другим људима, а велики број сателитских канала и компјутерских програма пружа могућност да се човек у свом дому осећа као да је у Србији. Време када се реши изађе из свог микросвета у околину доводи до ситуације да мора да се користи језиком домаћина. Иако је понекада довољно само узети, или показати прстом и узети и платити производе попут хране, обуће и одеће, или повести дете које већ добро говори енглески, мигранти често долазе у ситуацију да морају да проговоре језик домаћина када се нађу у таквом окружењу.

Већина испитаника се не користи српским језиком у продавницама (и овде резултати могу да буду збуњујући јер постоји пар продавница у којима је могуће куповати робу – углавном прехрамбену, чији су власници Срби, а и већина робе је од српских произвођача), док је енглески језик доста заступљенији у великим трговинама. Тако, тек две особе говоре често српским језиком у продавницама, док је чак шест особа изјавило да се веома ретко користи енглеским језиком у трговинама. Све време или често се енглеским језиком у тим приликама користи 61 особа или 87,1%.

Табела 128. Коришћење језика информатора у комуникацији у продавницама

Учесталост	Српски језик		Енглески језик	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент
без одговора	2	2,8	1	1,4
све време	/	/	38	54,3
често	2	2,8	23	32,9
понекад	5	7,0	3	4,3
ретко	12	16,9	/	/
веома ретко	50	70,4	6	8,6
Укупно	71	100,0	71	100,0

Српским језиком се у продавницама служи често или понекад 6 мушкараца (15,4%), а само једна особа женског пола – понекад. Што се енглеског језика тиче, процентуално су изједначене и особе мушког и женског пола – око 54% њих све време говори енглески језик у куповини. Нешто је виши проценат мушкараца који се ретко користи енглеским језиком 10,3%, наспрам 6,5% колико тај проценат износи код жена.

Табела 129. Коришћење језика информатора у комуникацији у продавницама према полу

Учесталост	Српски језик				Енглески језик			
	мушки пол		женски пол		мушки пол		женски пол	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент
без одговора	0	0,0%	1	1,4%	0	0,0%	0	0,0%
све време	0	0,0%	0	0,0%	21	53,8%	17	54,8%
често	2	5,1%	0	0,0%	11	28,2%	12	38,7%
понекад	4	10,3%	1	1,4%	3	7,7%	0	0,0%
ретко	6	15,4%	6	19,4%	0	0,0%	0	0,0%
веома ретко	27	69,2%	23	74,2%	4	10,3%	2	6,5%
Укупно	39	100,0%	31	100,0%	39	100,0%	31	100,0%

Да говоре често српски језик у продавници изјаснила се по једна особа рођена педесетих и шездесетих година, док енглески језик, поред једине особе рођене деведесетих у истраживању, у продавницама често говори и 21 особа (61,8%) рођена седамдесетих и по пет особа рођених осамдесетих (55,6%) и шездесетих (50,0%) година прошлог века.

Табела 130. Коришћење језика информатора у комуникацији у продавницама према години рођења

Година рођења	Српски језик					Енглески језик				
	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	веома ретко	Укупно
1931	0	0	2	0	2	0	2	0	0	2
– 1940	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1941	0	2	1	4	7	3	2	1	1	7
– 1950	0,0%	28,6%	14,3%	57,1%	100,0%	42,9%	28,6%	14,3%	14,3%	100,0%
1951	1	0	0	5	6	3	2	1	1	7
– 1960	16,7%	0,0%	0,0%	83,3%	100,0%	42,9%	28,6%	14,3%	14,3%	100,0%
1961	1	0	2	7	10	5	4	0	1	10
– 1970	10,0%	0,0%	20,0%	70,0%	100,0%	50,0%	40,0%	0,0%	10,0%	100,0%
1971	0	2	6	26	34	21	12	0	1	34
– 1980	0,0%	5,9%	17,6%	76,5%	100,0%	61,8%	35,3%	0,0%	2,9%	100,0%
1981	0	1	1	7	9	5	1	1	2	9
– 1990	0,0%	11,1%	11,1%	77,8%	100,0%	55,6%	11,1%	11,1%	22,2%	100,0%
1991	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1
– 2000	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	2	5	12	50	69	38	23	3	6	70
	2,9%	7,1%	17,1%	71,4%	100,0%	54,3%	32,9%	4,3%	8,6%	100,0%

Из резултата видимо да четири особе из Хрватске говоре српски језик понекад (20,9%), док се ретко српским језиком служи њих седморо (26,9%) из Србије. Са друге стране, најчешће се енглеским језиком користи особа из Канаде, а затим Срби из Црне Горе, Хрватске, Србије, док је најмањи просек код особа које се изјашњавају као Југословени – и особа (25,0%).

Табела 131. Коришћење језика информатора у комуникацији у продавницама према држави рођења

Држава рођења	Српски језик					Енглески језик				
	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	веома ретко	Укупно
Србија	0	0	7	19	26	15	10	0	2	27
	0,0%	0,0%	26,9%	73,1%	100,0%	55,6%	37,0%	0,0%	7,4%	100,0%
Хрватска	0	4	3	13	20	12	5	2	1	20
	0,0%	20,0%	15,0%	65,0%	100,0%	60,0%	25,0%	10,0%	5,0%	100,0%

БиХ	1	1	0	8	10	5	3	0	2	10
	10,0 %	10,0%	0,0%	80,0%	100,0%	50,0%	30,0 %	0,0%	20,0%	100,0 %
Југо-славија	1	0	0	3	4	1	2	1	0	4
	25,0 %	0,0%	0,0%	75,0%	100,0%	25,0%	50,0 %	25,0%	0,0%	100,0 %
Ау-стра-лија	0	0	2	3	5	2	2	0	1	5
	0,0%	0,0%	40,0%	60,0%	100,0%	40,0%	40,0 %	0,0%	20,0%	100,0 %
Канада	0	0	0	1	1	1	0	0	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %
Црна Гора	0	0	0	3	3	2	1	0	0	3
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0%	66,7%	33,3 %	0,0%	0,0%	100,0 %
Укупно	2	5	12	50	69	38	23	3	6	70
	2,2%	7,2%	17,3%	72,4%	100,0%	54,3%	32,9 %	4,3%	8,6%	100,0 %

Српски језик у продавници чешће користе особе које су узеле само аустралијско држављанство, јер га ретко и понекад користи 15,0% тих испитаника, док га веома ретко користе особе које имају оба држављанства, њих 26 – 78,8%. Енглеским језиком се процентуално највише користе особе које имају само аустралијанско држављанство, са 60,0%, а одмах после њих следе они који имају само српско држављанство – 56,3%.

Табела 132. Коришћење језика информатора у комуникацији у продавницама према држављанству

Држављанство	Српски језик					Енглески језик				
	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	веома ретко	Укупно
аустралијско	1	2	4	13	20	12	4	1	3	20
	5,0%	10,0%	20,0%	65,0%	100,0 %	60,0%	20,0%	5,0%	15,0%	100,0 %
српско и аустралијско	1	1	5	26	33	17	13	1	3	34
	3,0%	3,0%	15,5%	78,8%	100,0 %	50,0%	38,2%	2,9%	8,8%	100,0 %
српско	0	2	3	11	16	9	6	1	0	16
	0,0%	12,5%	18,8%	68,8%	100,0 %	56,3%	37,5%	6,3%	0,0%	100,0 %
Укупно	2	5	12	50	69	38	23	3	6	70
	2,8%	7,2%	17,3%	72,4%	100,0 %	54,3%	32,9%	4,3%	8,6%	100,0 %

Особе које често говоре српски у продавницама су са средњом школом и најмањи проценат њих се ретко користи српским језиком у тим ситуацијама – 70,7%,

али опет негде у просеку са особама које су завршиле неки факултет – 70,6%. Енглеским језиком у продавницама се најчешће користе особе са завршеном вишом школом 75,0%, затим оне са факултетом – 52,9%, као и они са средњом школом – 52,4%.

Табела 133. Коришћење језика информатора у комуникацији у продавницама према степену образовања

Степен образовања	Српски језик					Енглески језик				
	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	веома ретко	Укупно
основна школа	0	1	1	0	2	0	1	1	0	2
	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
средња школа	2	4	6	29	41	22	14	2	4	42
	4,8%	9,6%	14,6%	70,7%	100,0%	52,4%	33,3%	4,8%	9,5%	100,0%
виша школа	0	0	0	8	8	6	1	0	1	8
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	75,0%	12,5%	0,0%	12,5%	100,0%
факултет	0	0	5	12	17	9	7	0	1	17
	0,0%	0,0%	29,4%	70,6%	100,0%	52,9%	41,2%	0,0%	5,9%	100,0%
Укупно	2	5	12	49	68	38	23	3	6	70
	2,9%	7,3%	17,6%	72,1%	100,0%	54,3%	32,9%	4,3%	8,6%	100,0%

У погледу времена миграције у Аустралију, највише оних који су дошли деведесетих користи српски језик у продавницама док је највећи број оних који користе српски језик у продавницама дошао после 2000. године; четворо њих га говори понекад, а петоро ретко говори српским језиком у тим ситуацијама. Иста мигрантска генерација, тј. мигрирали деведесете и после двехиљадите, најмање користе енглески језик у тим ситуацијама.

Табела 134. Коришћење језика информатора у комуникацији у продавницама према времену доласка

Време миграције	Српски језик					Енглески језик				
	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	веома ретко	Укупно
1960-тих	0	0	2	1	3	1	2	0	0	3
	0,0%	0,0%	66,7%	33,3%	100,0%	33,3%	66,7%	0,0%	0,0%	100,0%
1970-тих	0	0	1	6	7	5	2	0	0	7
	0,0%	0,0%	14,2%	85,8%	100,0%	71,6%	28,4%	0,0%	0,0%	100,0%

1980-тих	0	0	0	3	3	3	0	0	0	3
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1990-тих	2	1	2	22	27	14	8	2	3	27
	7,4%	3,7%	7,4%	81,5%	100,0%	51,8%	29,6%	7,4%	11,1%	100,0%
после 2000	0	4	5	16	25	14	9	1	2	26
	0,0%	16,0%	20,0%	64,0%	100,0%	53,8%	34,6%	3,8%	7,6%	100,0%
Укупно	2	5	10	48	65	37	21	3	5	66
	3,1%	7,7%	15,4%	73,8%	100,0%	56,1%	31,8%	4,5%	7,5%	100,0%

У трговини, српски језик се користи код већине група веома ретко; само су две особе (12,5%) које су у Аустралију стигле као избеглице изјавиле да често користе српски језик и код особа које га понекада користе у тим ситуацијама највише оних које припадају групи избеглих лица – три особе (18,8%). Највећи проценат (66,7%) оних који искључиво говоре енглески у продавницама припадају двома групама – осам особа које су дошле због бољег живота и четири особе које су дошле због посла. Нешто мањи проценат, 64,3% чини девет особа које су у Аустралију стигле због родитеља.

Табела 135. Коришћење језика информатора у комуникацији у продавницама према разлогу миграције

Разлог миграције	Српски језик					Енглески језик				
	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	веома ретко	Укупно
због посла	0	1	2	3	6	4	2	0	0	6
	0,0%	16,7%	33,3%	50,0%	100,0%	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
због посла партнера/ке	0	0	3	3	6	3	3	0	0	6
	0,0%	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
због партнера/ке	0	0	1	7	8	4	4	0	1	9
	0,0%	0,0%	12,5%	87,5%	100,0%	44,4%	44,4%	0,0%	11,1%	100,0%
због родитеља	0	0	2	12	14	9	3	0	2	14
	0,0%	0,0%	14,3%	85,7%	100,0%	64,3%	21,4%	0,0%	14,3%	100,0%
због рата	0	0	1	6	7	4	2	0	1	7
	0,0%	0,0%	14,3%	85,7%	100,0%	57,1%	28,6%	0,0%	14,3%	100,0%
као избеглице	2	3	1	10	16	6	6	2	2	16
	12,5%	18,8%	6,3%	62,5%	100,0%	37,5%	37,5%	12,5%	12,5%	100,0%

због бољег живота	0	1	2	9	12	8	3	1	0	12
	0,0%	8,3%	16,7%	75,0%	100,0%	66,7%	25,0%	8,3%	0,0%	100,0%
Укупно	2	5	12	50	69	38	23	3	6	70
	2,2%	7,2%	17,3%	72,4%	100,0%	54,3%	32,9%	4,3%	8,6%	100,0%

Од информатора који одлазе у цркву, највећи број оних који често одлазе у цркву се служи српским језиком у продавницама – њих двоје (10,5%), док се српским у продавницама најређе користе они који никада не одлазе у цркву.

Табела 136. Коришћење језика информатора у комуникацији у продавницама према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Српски језик					Енглески језик				
	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	веома ретко	Укупно
никада	0	0	3	6	9	6	3	0	0	9
	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
понекад	0	5	6	29	40	22	14	2	3	41
	0,0%	12,5%	15,0%	72,5%	100,0%	53,7%	34,1%	4,9%	7,3%	100,0%
редовно	2	0	3	14	19	10	6	1	2	19
	10,5%	0,0%	15,8%	73,7%	100,0%	52,6%	31,6%	5,3%	10,5%	100,0%
Укупно	2	5	12	49	68	38	23	3	5	69
	2,9%	7,3%	17,6%	72,0%	100,0%	55,1%	33,3%	4,3%	7,2%	100,0%

У продавницама се српским језиком нико не користи све време, док се неке особе често или понекад користе српским језиком у таквим ситуацијама. Енглеским језиком се у овим ситуацијама користи много већи број наших информатора. Од оних који су се изјаснили да се често користе српским језиком, обојица су мушког пола, док је код оних који користе енглески језик у тим ситуацијама проценат мушкараца и жена скоро изједначен на око 54%.

Често српски језик у продавницама говори по једна особа рођена педесетих и шездесетих година прошлог века, док се енглеским језиком у тим ситуацијама највише користе особе мигрирале седамдесетих и осамдесетих година двадесетог века.

Српским језиком се у продавницама користи једна особа која је рођена у Југославији и једна из БиХ, док се енглеским језиком у овим ситуацијама користи

највећи број особа из Србије и Хрватске. Једна од особа која се користи често српским језиком у продавницама има аустралијско, док друга особа има двојно држављанство. Процентуално, највише се особа које имају аустралијско држављанство користе енглеским језиком у продавницама све време, нешто је мањи проценат оних који имају српско држављанство, док је најмањи проценат оних који имају двојно држављанство.

Обојица њих који се користе често српским језиком у продавницама су завршила средњу школу, док је код оних који се све време користе енглеским језиком у тој ситуацији највећи проценат оних који имају вишу школу, док су проценти код особа са завршеном средњом школом и факултетом исти – 52%.

Према времену миграције, од оних који се често користе српским у продавницама, обојица су дошла деведесетих година прошлог века, док су на другој страни – код коришћења енглеског језика у овој ситуацији, нешто виши проценти код оних који су мигрирали седамдесетих и осамдесетих, од оних који су мигрирали деведесетих година прошлог века и после 2000. године.

Од оних који често користе српски језик у продавницама, обојица су мигрирала као избеглице у Аустралију, док се енглеским језиком у овој ситуацији највише користе оне особе које су у ту земљу отишле због посла и због бољег живота, док је најнижи проценат оних који тамо отишле као избеглице.

У погледу одлазака у цркву, обе особе које се служе често српским у продавницама су редовно у цркви, док све време енглески у продавницама најчешће користе особе које никада не иду у цркву.

5.1.3.3.7. Коришћење језика у комуникацији у клубовима и организацијама

Мигрантске организације омогућавају да се деци пренесу начини и обичаји старог друштва, што је жеља многих родитеља миграната. Обично се при овим друштвима налазе фолклорне и драмске секције, спортски клубови, па и вечерње школе. У овим клубовима су се, у почетку, одржавали први

црквени обреди тако да је значај клубова јако наглашен. Етничке заједнице (клубови, комшилук, проширене породице) представљају острво познатог света у океану неразумљивог, енглеског говорног друштва (Colic-Peisker 2002), тако да се очекује да се говори искључиво језик своје нације.

Ипак, резултати показују нешто различиту слику: српски језик у клубовима и организацијама користи тек 37 особа – 52,1%, док га ретко или веома ретко користи седам особа – 9,8%. Девет особа користи енглески језик као главно средство комуникације током боравка у српским црквама и организацијама, док се тек нешто испод половине испитаника – 47,9%, веома ретко користи енглеским језиком у тим ситуацијама. Такође важно је напоменути да се осам особа 11,3%, изјаснило да не иде у српске клубове, а неки од разлога који су наведени у разговорима су били: „Не могу да их слушам како се свађају.“ (Д.Б. 41), затим: „Не слушам ту врсту музике“⁹⁹. (Д.Б. 31), „Немам времена.“ (М.П. 38) и слични.

Табела 137. Коришћење језика информатора у комуникацији у клубовима и организацијама

Учесталост	Српски језик		Енглески језик	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент
без одговора	8	11,3%	8	11,3%
све време	37	52,1%	4	5,6%
често	15	21,1%	5	7,0%
понекад	4	5,6%	8	11,3%
ретко	3	4,2%	12	16,9%
веома ретко	4	5,6%	34	47,9%
Укупно	71	100,0%	71	100,0%

У погледу коришћења језика у српским клубовима и организацијама може се закључити да су жене те које мало више потенцирају српски језик у том окружењу – 64,0%, наспрам 55,2% код мушкараца. То потврђује и количина енглеског језика који се користи у тим организацијама, 61,5% особа

⁹⁹ Народна музика.

женског пола веома ретко говори енглески у њима, док је тај проценат код мушкараца испод половине (48,6%).

Табела 138. Коришћење језика информатора у комуникацији у клубовима и организацијама према полу

Учесталост	Српски језик				Енглески језик			
	мушки пол		женски пол		мушки пол		женски пол	
	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент	Број особа	Процент
све време	21	55,2%	16	64,0%	2	5,4%	2	7,6%
често	11	28,9%	4	16,0%	4	10,8%	1	3,8%
понекад	1	2,6%	3	12,0%	5	13,5%	3	11,4%
ретко	1	2,6%	2	8,0%	8	21,6%	4	15,2%
веома ретко	4	10,5%	0	0,0%	18	48,6%	16	61,5%
Укупно	38	100,0%	25	100,0%	37	100,0%	26	100,0%

Информатори користе српски језик у клубовима и организацијама по таквом обрасцу да можемо рећи да се од старијих ка млађим генерацијама проценат коришћења матерњег језика се смањује, тако да од прве генерације рођене тридесетих година коришћење српског језика у клубовима и организацијама је 100,0%, информатори рођени четрдесетих и педесетих су имали по 85,7%, шездесетих 60,0%, седамдесетих 55,2%, осамдесетих 14,3%, док се особа рођена деведесетих година тек понекад користи српским језиком у овим ситуацијама.

Табела 139. Коришћење језика информатора у комуникацији у клубовима и организацијама према полу

Година рођења	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
1931	2	0	0	0	0	2	0	0	0	0	2	2
– 1940	100,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	0,0%	0,0%	100,0 %	100,0 %
1941	6	1	0	0	0	7	0	0	1	1	5	7
– 1950	85,7 %	14,3 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	14,3 %	14,3 %	71,4 %	100,0 %
1951	6	1	0	0	0	7	0	0	0	2	5	7
– 1960	85,7 %	14,3 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	0,0%	28,6 %	71,4 %	100,0 %

1961	6	2	0	1	1	10	1	1	2	0	6	10
–	60,0	20,0	0,0%	10,0	10,0	100,0	10,0	10,0	20,0	0,0%	60,0	100,0
1970	%	%		%	%	%	%	%	%		%	%
1971	16	7	2	1	3	29	2	3	3	6	15	29
–	55,2	24,1	6,9%	3,4%	10,3	100,0	6,9%	10,3	10,3	20,7	51,7	100,0
1980	%	%			%	%		%	%	%	%	%
1981	1	4	1	1	0	7	1	1	1	3	1	7
–	14,3	57,1	14,3	14,3	0,0%	100,0	14,3	14,3	14,3	42,9	14,3	100,0
1990	%	%	%	%		%	%	%	%	%	%	%
1991	0	0	1	0	0	1	0	0	1	0	0	1
–	0,0%	0,0%	100,0	0,0%	0,0%	100,0	0,0%	0,0	100,0	0,0%	0,0%	100,0
2000	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%	%
Укупно	37	15	4	3	4	63	4	5	8	12	34	63
	58,7	23,8	6,3%	4,7%	6,3%	100,0	6,3%	7,9	12,7	19,0	54,0	100,0
	%	%				%		%	%	%	%	%

Из изјашњавања информатора видимо да су особе пореклом из Србије тек на трећем месту по проценту употребе српског језика у српским организацијама са 52,2%, а да су испред њих особе пореклом из Хрватске – 73,7% и Босне и Херцеговине – 55,5%, на првом, односно другом месту. Такође, видимо да је највише особа пореклом из Србије, њих 4 (17,4%), које све време говоре енглески језик у овом контексту.

Табела 140. Коришћење језика информатора у комуникацији у клубовима и организацијама према држави рођења

Држава рођења	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
Србија	12	5	2	1	3	23	4	2	2	2	13	23
	52,2	21,8	8,7%	4,4%	13,0	100,0	17,4	8,7%	8,7%	8,7%	56,5	100,0
	%	%			%	%	%				%	%
Хрватска	14	4	0	0	1	19	0	1	3	2	13	19
	73,7	21,0	0,0%	0,0%	5,2%	100,0	0,0%	5,2%	15,6	10,4	68,8	100,0
	%	%			%	%		%	%	%	%	%
БиХ	5	2	2	0	0	9	0	1	2	2	4	9
	55,5	22,2	22,2	0,0%	0,0%	100,0	0,0%	11,1	22,2	22,2	44,4	100,0
	%	%	%			%		%	%	%	%	%
Југославија	3	0	0	0	0	3	0	0	0	2	1	3
	100,0	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0	0,0%	0,0%	0,0%	66,7	33,3	100,0
	%					%				%	%	%
Аустралија	2	2	0	1	0	5	0	1	0	2	2	5
	40,0	40,0	0,0%	20,0	0,0%	100,0	0,0%	20,0	0,0%	40,0	40,0	100,0
	%	%		%		%		%		%	%	%
Канада	0	1	0	0	0	1	0	0	0	1	0	1
	0,0%	100,0	0,0%	0,0%	0,0%	100,0	0,0%	0,0%	0,0%	100,0	0,0%	100,0
	%	%				%				%	%	%

Црна Гора	1	1	0	1	0	3	0	0	1	1	1	3
	33,3 %	33,3 %	0,0%	33,3 %	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	33,3 %	33,3 %	33,3 %	100,0 %
Укупно	37	15	4	3	4	63	4	5	8	12	34	63
	58,7 %	23,8 %	6,3%	4,7%	6,3%	100,0 %	6,3%	7,9%	12,7 %	19,0 %	54, 0%	100,0 %

У погледу држављанства које имају, видимо да особе које имају само аустралијско држављанство најчешће говоре српским језиком у клубовима – 63,3%, иза њих су затим особе са двојним држављанством – 59,4% и тек на крају долазе особе са српским држављанством – 50,0%. Са друге стране, видимо да је највише особа са двојним држављанством које говоре искључиво енглески језик у српским организацијама – 3 или 9,3%.

Табела 141. Коришћење језика информатора у комуникацији у клубовима и организацијама према држављанству

Држав- љан- ство	Српски језик						Енглески језик					
	све време	че- сто	по- некад	ре- тко	веома ретко	Укуп- но	све време	че- сто	по- некад	ре- тко	веома ретко	Укуп- но
аустра- лијско	12	5	1	0	1	19	1	0	1	6	11	19
	63,3 %	26,3 %	5,2%	0,0%	5,2%	100,0 %	5,2%	0,0 %	5,2%	31,6 %	57,9%	100,0 %
српско и аустра- лијско	19	6	3	2	2	32	3	3	1	6	19	32
	59,4 %	31,6 %	9,3%	6,2%	6,2%	100,0 %	9,3%	9,3 %	3,1%	18,7 %	59,4%	100,0 %
српско	6	4	0	1	1	12	0	2	6	0	4	12
	50,0 %	33,3 %	0,0%	8,3%	8,3%	100,0 %	0,0%	16,7 %	50,0 %	0,0 %	33,4%	100,0 %
Укупно	37	15	4	3	4	63	4	5	8	12	34	63
	58,7 %	23,8 %	6,3%	4,7%	6,3%	100,0 %	6,3%	7,9 %	12,7 %	19,0 %	54,0%	100,0 %

Из следеће табеле видимо да је далеко највише оних који говоре српски језик у српским клубовима 29 – 70,7% са средњом школом, док се код факултетски образованих особа тај број прелива кроз све категорије, а и да је њихов проценат највиши у погледу особа које све време говоре енглеским језиком – троје или 25,1%. Из ове табеле се види да особе са факултетским образовањем најмање одлазе у српске клубове и организације.

Табела 142. Коришћење језика информатора у комуникацији у клубовима и организацијама према степену образовања

Степен образовања	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
основна школа	1	1	0	0	0	2	0	0	1	0	1	2
	50,0 %	50,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	50,0 %	0,0%	50,0 %	100,0 %
средња школа	29	7	1	1	3	41	1	4	3	6	27	41
	70,7 %	17,3 %	2,4%	2,4%	7,2%	100,0 %	2,4%	9,7 %	7,3%	14,6 %	65,9 %	100,0 %
виша школа	4	2	1	0	0	7	0	0	2	2	3	7
	57,1 %	28,6 %	14,3 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0 %	28,6 %	28,6 %	42,8 %	100,0 %
факултет	2	5	2	2	1	12	3	1	2	4	2	12
	16,7 %	41,7 %	16,7 %	16,7 %	8,4%	100,0 %	25,1 %	8,4 %	16,7 %	33,4 %	16,7 %	100,0 %
Укупно	36	15	4	3	4	62	4	5	8	12	33	62
	58,1 %	24,1 %	6,4%	4,8%	6,4%	100,0 %	6,4%	8,0 %	12,9 %	19,4 %	53,2 %	100,0 %

Српским језиком се у клубовима и организацијама које окупљају Србе користе сва три испитаника која су се настанила у Перту шездесетих година прошлог века, за њима су по проценту, али испред њих по бројности, особе које су се доселиле у Аустралију после 2000. године – 15 особа (71,4%). Са друге стране, та генерација се изјаснила да најмање говори енглески језик у тим организацијама – њих 14, или 66,7%.

Табела 143. Коришћење језика информатора у комуникацији у клубовима и организацијама према времену миграције

Време миграције	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	по-некад	ретко	веома ретко	Укупно
без одговора	1	2	0	1	0	4	0	1	0	2	1	4
	25,0 %	50,0 %	0,0%	25,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	25,0 %	0,0%	50,0 %	25,0 %	100,0 %
1960-тих	3	0	0	0	0	3	0	0	1	0	2	3
	100,0 %	0,0 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	33,3 %	0,0%	66,7 %	100,0 %
1970-тих	4	2	0	0	1	7	1	0	0	2	4	7
	57,1 %	28,6 %	0,0%	0,0%	14,3 %	100,0 %	14,3 %	0,0%	0,0%	28,6 %	57,1 %	100,0 %
1980-тих	1	2	0	0	0	3	1	0	0	1	1	3
	33,3 %	66,7 %	0,0%	0,0%	0,0%	100,0 %	33,3 %	0,0%	0,0%	33,3 %	33,3 %	100,0 %

1990-тих	13	6	4	0	2	25	1	3	3	6	12	25
	53,8 %	23,1 %	15,4 %	0,0%	7,7%	100,0 %	3,8%	11,5 %	11,5 %	23,1 %	46,2 %	100,0 %
после 2000	15	3	0	2	1	21	1	1	4	1	14	21
	71,4 %	14,3 %	0,0%	9,4%	4,7%	100,0 %	4,7%	4,7%	19,0 %	4,7%	66,7 %	100,0 %
Укупно	37	15	4	3	4	63	4	5	8	12	34	63
	58,7 %	23,8 %	6,3%	4,7%	6,3%	100,0 %	6,3%	7,9%	12,7 %	19,0 %	53,9 %	100,0 %

У клубовима и организацијама српским језиком најчешће говоре особе које су избегле, њих 13 – 81,3%, затим 60,0%, односно 3 особе које су у Аустралију дошле због посла. Енглески језик у овом контексту све време употребљавају три особе (33,3%) које су у Аустралији због бољег живота и једна особа која се преселила ту због родитеља (7,1%).

Табела 144. Коришћење језика информатора у комуникацији у клубовима и организацијама према разлогу миграције

Разлог миграције	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
због посла	3	1	0	0	1	5	0	1	2	0	2	5
	60,0 %	20,0 %	0,0%	0,0%	20,0 %	100,0 %	0,0%	20,0 %	40,0 %	0,0%	40,0 %	100,0 %
због посла партнера/ке	3	0	0	1	0	4	0	0	1	0	3	4
	75,0 %	0,0%	0,0%	25,0 %	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	25,0 %	0,0%	75,0 %	100,0 %
због партнера/ке	5	2	0	0	1	8	0	2	0	0	6	8
	62,5 %	25,0 %	0,0%	0,0%	12,5 %	100,0 %	0,0%	25,0 %	0,0%	0,0%	75,0 %	100,0 %
због родитеља	5	7	1	1	0	14	1	1	2	5	5	14
	35,7 %	50,0 %	7,1%	7,1%	0,0%	100,0 %	7,1%	7,1%	14,3 %	35,7 %	35,7 %	100,0 %
због рата	4	2	1	0	0	7	0	1	1	3	2	7
	57,1 %	28,6 %	14,3 %	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	14,3 %	14,3 %	42,9 %	28,6 %	100,0 %
као избеглице	13	2	1	0	0	16	0	0	1	3	12	16
	81,3 %	12,5 %	6,3%	0,0%	0,0%	100,0 %	0,0%	0,0%	6,3%	18,8 %	75,0 %	100,0 %
због бољег живота	4	1	1	1	2	9	3	0	1	1	4	9
	44,4 %	11,1 %	11,1 %	11,1 %	22,2 %	100,0 %	33,3 %	0,0%	11,1 %	1,11 %	44,4 %	100,0 %
Укупно	37	15	4	3	4	63	4	5	8	12	34	63
	58,7 %	23,8 %	6,3%	4,7%	6,3%	100,0 %	6,3%	7,9%	12,7 %	19,0 %	54,0 %	100,0 %

Српским језиком се у српским клубовима и организацијама највише служе они који повремено иду у цркву – 63,2% (24 особа), одмах за њима су они који редовно иду на црквене обреде – 11 особа (61,1%). Енглеском језиком се чешће користе они који никада не иду у цркву – 33,3%.

Табела 145. Коришћење језика информатора у комуникацији у клубовима и организацијама према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Српски језик						Енглески језик					
	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно	све време	често	понекад	ретко	веома ретко	Укупно
никада	2	2	0	0	2	6	2	1	2	0	1	6
	33,3 %	33,3 %	0,0%	0,0%	33,3 %	100,0 %	33,3%	16,6 %	33,3%	0,0%	16,6 %	100,0 %
понекад	24	7	3	2	2	38	2	1	5	6	24	38
	63,2 %	18,4 %	7,9%	5,6%	5,6%	100,0 %	5,6%	2,8%	13,5%	16,3 %	63,2 %	100,0 %
редовно	11	6	0	1	0	18	0	3	1	5	9	18
	61,1 %	33,3 %	0,0%	5,6%	0,0%	100,0 %	0,0%	15,8 %	5,6%	27,8 %	50,0 %	100,0 %
Укупно	37	15	3	3	4	62	4	5	8	11	34	62
	59,7 %	24,2 %	4,8%	4,8%	6,5%	100,0 %	6,5%	8,1%	12,9%	17,7 %	54,8 %	100,0 %

Осморо испитаника није дало одговор на питање којим језиком се користи у српским клубовима и организацијама, тако да претпостављамо да од 71 информатора те клубове посећује 63 испитаника, односно 88,7% њих.

Према полу, у овим институцијама српским језиком се мало више користе испитанице од испитаника, од којих су четворица изјавила да се веома ретко користе српским језиком.

Истраживање овог домена језичке употребе је показало најизразитију разлику у коришћењу српског језика у свакодневним ситуацијама. Наиме, пад процената коришћења српског језика је од почетних 100% код припадника најстарије генерације, рођене тридесетих година прошлог века, опадао са генерацијама и спустио се на 14,3% код генерације рођене осамдесетих година прошлог века, док енглеским језиком све време говоре два испитаника и две испитанице рођени/е у периоду од 1961. до 1990. године.

И овде је највећи број особа које се користе све време српским језиком пореклом из Југославије и Хрватске, док су особе из Србије на четвртом месту, иза особа из Босне и Херцеговине. Опет, у погледу коришћења енглеског језика у клубовима највише се истичу особе пореклом из Србије, одакле је сво четворо испитаника који се тим језиком служе стално у том окружењу.

Занимљив је и податак да процентуално највише информатора који користе српски језик све време у овом контексту има само аустралијско држављанство, док су на другом месту они са двојним, па тек онда особе само са српским држављанством. Све време се енглеским језиком у овим удружењима користе највише особе са двојним држављанством, њих троје.

Процент коришћења српског језика у овим ситуацијама опада са подизањем степена образовања, јер се њиме све време користи 70,7% особа са завршеном средњом школом, 57,1% особа са вишом школом и тек 16,7% оних са завршеним факултетом. Еквивалентно томе, највише особа које се све време користе енглеским језиком у овом домену је завршило неки факултет, њих троје.

Српским језиком у овим ситуацијама се највише користе особе које су мигрирале у скорије време, јер је највећи број испитаника који су овако одговорили дошао деведесетих година прошлог века и почетком 21. века. То су углавном особе које су мигрирале у Аустралију у статусу избеглица или су се преселиле због посла партнера/партнерке. Од оних који све време говоре енглески језик у овом домену истичу се особе које су пут Аустралије отишле због бољег живота, њих троје.

Особе које се све време користе српским језиком у српским клубовима и организацијама редовно или понекад одлазе у цркву, док су на другој страни, од оних који се користе искључиво енглеским језиком, по две особе које повремено или никада не иду у цркву.

5.1.4. Учење и очување језика код деце

Употреба језика у кући, са члановима породице, може се дефинисати као политика породичног језика. Политика породичног језика је важна област

истраживања јер поставља оквир за интеракцију детета и родитеља/старатеља, као и за развој дечјег језика (Hoover 1999), а такође пружа и прозор у начин употребе родитељског језика, што одражава шире друштвене ставове и језичку праксу према оба језика.

Политика породичног језика се састоји од одлука и радњи у три области, које су често предузете истовремено. На пример, родитељи или други старатељи могу донети одлуке о томе да ли и када треба да користе српски или енглески с децом (планирање статуса), који репертоар српског треба да се користи за које врсте активности (планирање корпуса) и како и када формално или неформално подучавати језик (планирање усвајања језика).

Испитаници су одговарали на следећа питања у вези са сопственим ставовима према очувању српског језика код своје деце у Аустралији:

- Да ли сматрате да је важно да Ваша деца говоре и разумеју српски језик?
- Да ли охрабрујете своју децу да говоре српски?
- Да ли су Ваша деца икада похађала часове о српском наслеђу/језику?
- Да ли исправљате или сте исправљали своју децу када говоре српски?
- Ако Ваша деца не говоре или не разумеју српски, да ли Вам је због тога жао?

На прво питање: „Да ли сматрате да је важно да Ваша деца говоре и разумеју српски језик?“, испитаницима су били понуђени следећи одговори:

- Неважно, како није одговорио ни један испитаник;
- Релативно неважно, како је одговорио један испитаник (1,4%);
- Не много важно, како је одговорио један испитаник (1,4%);
- Важно, 13 испитаника (18,3%);
- Веома важно, 53 испитаника (74,6%); и
- Три испитанице нису дале одговор на ово питање (4,2%)

Како се види у табели која приказује број одговора према полу испитаника, мушкарцима је важније да деца говоре и разумеју српски језик (82,1%), наспрам 65,6% особа женског пола.

Табела 146. Важност да деца науче српски језик према полу

Пол	Да ли сматрате да је важно да Ваша деца говоре и разумеју српски језик?					Укупно
	без одговора	релативно неважно	не много важно	важно	веома важно	
мушки	0	0	1	6	32	39
	0,0%	0,0%	2,6%	15,4%	82,1%	100,0%
женски	3	1	0	7	21	32
	9,4%	3,1%	0,0%	21,9%	65,6%	100,0%
Укупно	3	1	1	13	53	71
	4,2%	1,4%	1,4%	18,3%	74,6%	100,0%

Према годинама рођења, највећи проценти придавању важности да деца науче српски језик су забележени код генерација рођених педесетих (85,7%), шездесетих (80,0%) и седамдесетих (80,0%).

Табела 147. Важност да деца науче српски језик према години рођења

Година рођења	Да ли сматрате да је важно да Ваша деца говоре и разумеју српски језик?					Укупно
	без одговора	релативно неважно	не много важно	важно	веома важно	
1930–1940	0	0	0	0	2	2
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1941–1950	1	0	0	2	4	7
	14,3%	0,0%	0,0%	28,6%	57,1%	100,0%
1951–1960	0	0	0	1	6	7
	0,0%	0,0%	0,0%	14,3%	85,7%	100,0%
1961–1970	0	0	1	1	8	10
	0,0%	0,0%	10,0%	10,0%	80,0%	100,0%
1971–1980	1	0	0	6	28	35
	2,9%	0,0%	0,0%	17,1%	80,0%	100,0%
1981–1990	1	0	0	3	5	9
	11,1%	0,0%	0,0%	33,3%	55,6%	100,0%
1991–2000	0	1	0	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	3	1	1	13	53	71
	4,2%	1,4%	1,4%	18,3%	74,6%	100,0%

Према држави рођења, сви који су се изјаснили као рођени у Југославији и Аустралији су изјавили да је важно да им деца говоре српски језик, после њих следе

особе који су дошле из Хрватске (85,0%), затим БиХ (70,0%) и тек онда из Србије (64,3%). Одговоре на ово питање нису дале две особе из Србије и једна из Хрватске.

Табела 148. Важност да деца науче српски језик према држави рођења

Држава рођења	Да ли сматрате да је важно да Ваша деца говоре и разумеју српски језик?					Укупно
	без одговора	релативно неважно	не много важно	важно	веома важно	
Србија	2	0	1	7	18	28
	7,1%	0,0%	3,6%	25,0%	64,3%	100,0%
Хрватска	1	0	0	2	17	20
	5,0%	0,0%	0,0%	10,0%	85,0%	100,0%
БиХ	0	1	0	2	7	10
	0,0%	10,0%	0,0%	20,0%	70,0%	100,0%
Југославија	0	0	0	0	4	4
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Аустралија	0	0	0	0	5	5
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Канада	0	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	0	0	1	2	3
	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
Укупно	3	1	1	13	53	71
	4,2%	1,4%	1,4%	18,3%	74,6%	100,0%

Према држављанству, највећи проценат особа које мисле да је веома важно да им деца говоре и разумеју српски језик су особе који имају српско држављанство (87,5%), затим двојно (71,4%) и на крају оне особе које имају само аустралијско држављанство (70,0%).

Табела 149. Важност да деца науче српски језик према држављанству

Држављанство	Да ли сматрате да је важно да Ваша деца говоре и разумеју српски језик?					Укупно
	без одговора	релативно неважно	не много важно	важно	веома важно	
аустралијско	2	1	1	2	14	20
	10,0%	5,0%	5,0%	10,0%	70,0%	100,0%
српско и аустралијско	1	0	0	9	25	35
	2,9%	0,0%	0,0%	25,7%	71,4%	100,0%
српско	0	0	0	2	14	16
	0,0%	0,0%	0,0%	12,5%	87,5%	100,0%
Укупно	3	1	1	13	53	71
	4,2%	1,4%	1,4%	18,3%	74,6%	100,0%

Према степену образовања, највећи проценат информатора са средњом школом мисли да је веома важно да њихова деца наставе да говоре српски језик (83,3% – 35 особа), док након њих долазе особе са завршеним факултетом (64,7% – 11 особа).

Табела 150. Важност да деца науче српски језик према степену образовања

Степен образовања	Да ли сматрате да је важно да Ваша деца говоре и разумеју српски језик?					Укупно
	без одговора	релативно неважно	не много важно	важно	веома важно	
без одговора	0	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
основна школа	1	0	0	0	1	2
	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%
средња школа	0	0	0	7	35	42
	0,0%	0,0%	0,0%	16,7%	83,3%	100,0%
виша школа	0	1	0	3	5	9
	0,0%	11,1%	0,0%	33,3%	55,6%	100,0%
факултет	2	0	1	3	11	17
	11,8%	0,0%	5,9%	17,6%	64,7%	100,0%
Укупно	3	1	1	13	53	71
	4,2%	1,4%	1,4%	18,3%	74,6%	100,0%

Према времену миграције у Аустралију, сво троје који су дошли шездесетих година мисли да је важно да њихова деца знају српски језик, а после њих највећи проценат је код миграната дошлих у Аустралију после 2000. године (84,6% – 22 особе) и после њих мигранти који су се преселили деведесетих (75,0% – 21 особа).

Табела 151. Важност да деца науче српски језик према времену миграције

Време миграције	Да ли сматрате да је важно да Ваша деца говоре и разумеју српски језик?					Укупно
	без одговора	релативно неважно	не много важно	важно	веома важно	
без одговора	0	0	0	0	4	4
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1960-тих	0	0	0	0	3	3
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1970-тих	1	0	1	3	2	7
	14,3%	0,0%	14,3%	42,9%	28,6%	100,0%
1980-тих	2	0	0	0	1	3
	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	100,0%
1990-тих	0	1	0	6	21	28
	0,0%	3,6%	0,0%	21,4%	75,0%	100,0%

после 2000	0	0	0	4	22	26
	0,0%	0,0%	0,0%	15,4%	84,6%	100,0%
Укупно	3	1	1	13	53	71
	4,2%	1,4%	1,4%	18,3%	74,6%	100,0%

Једна особа која је у Аустралију дошла као избеглица има став да је релативно неважно дали ће њено дете/деца да говоре српски језик, мало блажи став има и једна особа која се у Аустралију преселила због бољег живота, која сматра да није много важно да јој/му деца говоре српски језик. Став да је веома важно да им потомци знају српски језик имају особе које су у Аустралију дошле због посла, било свог или партнера, који су ту стигли као избеглице или да би избегли рат, а њихов проценат је око 83%. Нешто ниже проценте са тим одговором су дале особе које су дошле у Аустралију због родитеља – 64,3% и особе које су дошле због бољег живота – 50,0%.

Табела 152. Важност да деца науче српски језик према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли сматрате да је важно да Ваша деца говоре и разумеју српски језик?					Укупно
	без одговора	релативно неважно	не много важно	важно	веома важно	
због посла	0	0	0	1	5	6
	0,0%	0,0%	0,0%	16,7%	83,3%	100,0%
због посла партнера/ке	0	0	0	1	5	6
	0,0%	0,0%	0,0%	16,7%	83,3%	100,0%
због партнера/ке	1	0	0	1	8	10
	10,0%	0,0%	0,0%	10,0%	80,0%	100,0%
због родитеља	2	0	0	3	9	14
	14,3%	0,0%	0,0%	21,4%	64,3%	100,0%
због рата	0	0	0	1	6	7
	0,0%	0,0%	0,0%	14,3%	85,7%	100,0%
као избеглице	0	1	0	1	14	16
	0,0%	6,3%	0,0%	6,3%	87,5%	100,0%
због бољег живота	0	0	1	5	6	12
	0,0%	0,0%	8,3%	41,7%	50,0%	100,0%
Укупно	3	1	1	13	53	71
	4,2%	1,4%	1,4%	18,3%	74,6%	100,0%

Да је веома важно да им деца разумеју и говоре српски сматра процентуално највише оних верника који редовно иду у цркву – 85,0% (17 особа), затим следе особе које повремено одлазе у цркву – 73,2% (30 особа) и 60,0% (6 особа) од оних које никада не иду у цркву.

Табела 153. Важност да деца науче српски језик према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли сматрате да је важно да Ваша деца говоре и разумеју српски језик?					Укупно
	без одговора	релативно неважно	не много важно	важно	веома важно	
никада	1	0	1	2	6	10
	10,0%	0,0%	10,0%	10,0%	60,0%	100,0%
понекад	1	1	0	9	30	41
	2,4%	2,4%	0,0%	22,0%	73,2%	100,0%
редовно	1	0	0	2	17	20
	5,0%	0,0%	0,0%	10,0%	85,0%	100,0%
Укупно	3	1	1	13	53	71
	4,2%	1,4%	1,4%	18,3%	74,6%	100,0%

На друго питање је 47 испитаника (66,2%) одговорило да често охрабрује своју децу да говоре српски језик, док је десеторо њих (14,1%) одговорило да повремено то чини.

Табела 154. Подстрек да деца говоре српски језик

	Да ли охрабрујете своју децу да говоре српски?			Укупно
	без одговора	да, повремено	да, често	
Број испитаника	14	10	47	71
Процент	19,7	14,1	66,2	100,0

На ово питање су приближно исто одговорили испитаници оба пола, тако је 75,7% мушкараца и 73,1% жена одговорило да често охрабрује децу да говоре српски, док је 16,2% мушкараца и 15,4% жена одговорило да то чини повремено.

У погледу старосне групе, највише је, процентуално, оних из генерација рођених између 1930. и 1940. године који су охрабрили, или охрабривали своју децу да говоре српски језик. Такође, високи су просеци и код оних који су рођени шездесетих и седамдесетих година, 7 (70,0%), односно 26 (74,3%).

Табела 155. Подстрек да деца говоре српски језик према полу

Година рођења	Да ли охрабрујете своју децу да говоре српски?			Укупно
	без одговора	да, повремено	да, често	
1931 – 1940	0	0	2	2
	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1941 – 1950	2	1	4	7
	28,6%	14,3%	57,1%	100,0%
1951 – 1960	1	2	4	7
	14,3%	28,6%	57,1%	100,0%
1961 – 1970	0	3	7	10
	0,0%	30,0%	70,0%	100,0%

1971 – 1980	6	3	26	35
	17,2%	8,6%	74,3%	100,0%
1981 – 1990	4	1	4	9
	44,4%	11,1%	44,4%	100,0%
1991 – 2000	1	0	0	1
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	14	10	47	71
	19,7%	14,1%	66,2%	100,0%

У погледу државе из које су дошли у Аустралију, највиши је и број особа које су пореклом из Хрватске који стално охрабрују децу да говоре српским језиком 16 – 80,0%, док исти број, али мањи проценат чине особе пореклом из Србије – 16 испитаника или 57,1%. Процентуално највише је информатора из Црне Горе који охрабрују коришћење српског језика код своје деце, сво троје, што чини 100,0% Црногораца.

Табела 156. Подстрек да деца говоре српски језик према држави рођења

Држава рођења	Да ли охрабрујете своју децу да говоре српски?			Укупно
	без одговора	да, повремено	да, често	
Србија	6	6	16	28
	21,4%	21,4%	57,1%	100,0%
Хрватска	3	1	16	20
	15,0%	5,0%	80,0%	100,0%
БиХ	2	1	7	10
	20,0%	10,0%	70,0%	100,0%
Југославија	1	0	3	4
	25,0%	0,0%	75,0%	100,0%
Аустралија	2	1	2	5
	40,0%	20,0%	40,0%	100,0%
Канада	0	1	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	0	3	3
	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Укупно	14	10	47	71
	19,7%	14,1%	66,2%	100,0%

И одговори у погледу држављанства које испитаници имају указује да је прилично уједначен проценат оних који охрабрују своју децу да говоре српски, јер је одговор „Да, често“ дало око 65% испитаника без обзира на држављанство.

Табела 157. Подстрек да деца говоре српски језик према држављанству

Држављанство	Да ли охрабрујете своју децу да говоре српски?			Укупно
	без одговора	да, повремено	да, често	
аустралијско	5	2	13	20
	25,0%	10,0%	65,0%	100,0%
српско и аустралијско	6	6	23	35
	17,1%	17,1%	65,7%	100,0%
српско	3	2	11	16
	19,0%	12,5%	68,5%	100,0%
Укупно	14	10	47	71
	19,7%	14,1%	66,2%	100,0%

У погледу образовања, највећи број и проценат испитаника који се труди да им деца не забораве српски је завршио средњу школу, њих 34 – 81,0%. Особе које су завршиле неку вишу школу или факултет имају приближно исти проценат – око 45%.

Табела 158. Подстрек да деца говоре српски језик према степену образовања

Степен образовања	Да ли охрабрујете своју децу да говоре српски?			Укупно
	без одговора	да, повремено	да, често	
без одговора	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
основна школа	2	0	0	2
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
средња школа	3	5	34	42
	7,1%	11,9%	81,0%	100,0%
виша школа	3	2	4	9
	33,4%	22,2%	44,4%	100,0%
факултет	6	3	8	17
	35,3%	17,6%	47,0%	100,0%
Укупно	14	10	47	71
	19,7%	14,1%	66,2%	100,0%

Велики број особа дошлих у периоду деведесетих и после 2000. године придаје велики значај очувању српског језика код своје деце. Тако је одговорило по двадесет њих који су долазили у тим временским периодима, што чини око 70% од укупног броја српских миграната тих година.

Табела 159. Подстрек да деца говоре српски језик према времену миграције

Време миграције	Да ли охрабрујете своју децу да говоре српски?			Укупно
	без одговора	да, повремено	да, често	
без одговора	2	1	1	4
	50,0%	25,0%	25,0%	100,0%
1960-тих	0	0	3	3
	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1970-тих	1	4	2	7
	14,3%	57,2%	28,5%	100,0%
1980-тих	2	0	1	3
	66,7%	0,0%	33,3%	100,0%
1990-тих	4	4	20	28
	14,3%	14,3%	71,4%	100,0%
после 2000	5	1	20	26
	19,3%	3,8%	76,9%	100,0%
Укупно	14	10	47	71
	19,7%	14,1%	66,2%	100,0%

Особе које повремено одлазе у цркву имају највећи проценат утицаја на своју децу како би она знала српски језик: њих 31 – 73,8% охрабрује децу да уче српски, док је проценат оних који често иду у цркву и проценат оних који никада не иду у цркву готово потпуно исти 55,0%, односно 55,5%.

Табела 160. Подстрек да деца говоре српски језик према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли охрабрујете своју децу да говоре српски?			Укупно
	без одговора	да, повремено	да, често	
никада	2	2	5	9
	22,2%	22,2%	55,5%	100,0%
понекад	7	4	31	42
	16,7%	9,5%	73,8%	100,0%
редовно	5	4	11	20
	25,0%	20,0%	55,0%	100,0%
Укупно	14	10	47	71
	19,7%	14,1%	66,2%	100,0%

Према разлогу миграције, особе које су се у Аустралију преселиле због посла начешће охрабрују своју децу да говоре српски језик, свих шесторо – 100,0%, за њима су особе које су мигрирале у ту земљу као избеглице – 87,5%, док су проценти код група попут оних који су мигрирали због бољег живота, због партнера/партнерке, или због посла партнера/партнерке, као и због рата у бившиј домовини на сличном проценту од око 68%. Најмањи проценат је код особа које живе у Аустралији због жеље родитеља – 28,0%.

Табела 161. Подстрек да деца говоре српски језик према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли охрабрујете своју децу да говоре српски?			Укупно
	без одговора	да, повремено	да, често	
због посла	0	0	6	6
	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
због посла партнера/ке	1	1	4	6
	16,7%	16,7%	66,7%	100,0%
због партнера/ке	2	2	6	10
	20,0%	20,0%	60,0%	100,0%
због родитеља	7	3	4	14
	50,0%	21,4%	28,6%	100,0%
због рата	1	1	5	7
	14,3%	14,3%	71,4%	100,0%
као избеглице	2	0	14	16
	12,5%	0,0%	87,5%	100,0%
због бољег живота	1	3	8	12
	8,3%	25,0%	66,7%	100,0%
Укупно	14	10	47	71
	19,7%	14,1%	66,2%	100,0%

У погледу очувања српског језика, веома је важно колико су родитељи спремни да се посвете подучавању језика, најчешће због бројних обавеза. Као што је описано у претходном делу рада, у Перту постоји више клубова и цркава које деци омогућавају да науче и очувају српски језик.

На питање: „Да ли су Ваша деца похађала часове о српском наслеђу/језику?“ одговорило је 59 особа, од којих је 24 (33,8% од укупног броја испитаника) одговорило позитивно, а преосталих 35 (49,3%) негативно.

У укрштању према полу испитаника нема већих разлика у добијеним одговорима. Позитивно је одговорило 35,9% мушкараца и 31,6% жена, док је негативно одговорило 51,3% мушкараца, а 46,9% особа женског пола.

Табела 162. Похађање часова о српском наслеђу/језику према полу

Пол	Да ли су Ваша деца похађала часове о српском наслеђу/језику?			Укупно
	без одговора	да	не	
мушки	5	14	20	39
	12,8%	35,9%	51,3%	100,0%
женски	7	10	15	32
	21,9%	31,6%	46,9%	100,0%
Укупно	12	24	35	71
	4,2%	38,1%	55,6%	100,0%

По старосним групама такође нема већих одступања, сем код генерације рођене између 1981. и 1990. године, где је одговорило пет од девет испитаника и сви су одговорили негативно.

Табела 163. Похађање часова о српском наслеђу/језику према години рођења

Година рођења	Да ли су Ваша деца похађала часове о српском наслеђу/језику?			Укупно
	без одговора	да	не	
1931 – 1940	0	1	1	2
	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
1941 – 1950	2	1	4	7
	28,6%	14,3%	57,1%	100,0%
1951 – 1960	0	2	5	7
	0,0%	28,6%	71,4%	100,0%
1961 – 1970	0	4	6	10
	0,0%	40,0%	60,0%	100,0%
1971 – 1980	5	16	14	35
	14,3%	45,8%	40,0%	100,0%
1981 – 1990	4	0	5	9
	44,4%	0,0%	55,6%	100,0%
1991 – 2000	1	0	0	1
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	12	24	35	71
	16,9%	38,1%	55,6%	100,0%

Према држави из које су дошли у Аустралију, једини позитивни пример према односу ка преношењу српског језика својој деци су Срби из Хрватске, где је већи број њих слао своју децу на часове веронауке/српског језика – 57,9%. У свим осталим групама, већи је проценат оних који нису слали своју децу од оних који јесу.

Табела 164. Похађање часова о српском наслеђу/језику према држави рођења

Држава рођења	Да ли су Ваша деца похађала часове о српском наслеђу/језику?			Укупно
	без одговора	да	не	
Србија	5	7	16	28
	17,8%	25,0%	57,1%	100,0%
Хрватска	3	11	6	20
	15,0%	57,9%	31,6%	100,0%
БиХ	2	2	6	10
	20,0%	20,0%	60,0%	100,0%
Југославија	0	1	3	4
	0,0%	25,0%	75,0%	100,0%
Аустралија	2	1	2	5
	40,0%	20,0%	40,0%	100,0%
Канада	0	1	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%

Црна Гора	0	1	2	3
	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
Укупно	12	24	35	71
	16,9%	33,8%	49,3%	100,0%

Одговори који су се односили на држављанство и часове о српском језику су веома изненађујући. Особе које имају само аустралијско држављанство су чешће слале своју децу на часове српског језика – њих осморо (40,0%). Исти проценат имају особе које су са двојним држављанством, али је већи број оних који нису слали децу на часове (45,7%). Процент особа које имају само српско држављанство, а нису слали своју децу је 75,0%, док је само 12,5% слало своје потомке да уче о српском језику и наслеђу.

Табела 165. Похађање часова о српском наслеђу/језику према држављанству

Држављанство	Да ли су Ваша деца похађала часове о српском наслеђу/језику?			Укупно
	без одговора	да	не	
аустралијско	5	8	7	20
	25,0%	40,0%	35,0%	100,0%
српско и аустралијско	5	14	16	35
	14,2%	40,0%	45,7%	100,0%
српско	2	2	12	16
	12,5%	12,5%	75,0%	100,0%
Укупно	12	24	35	71
	16,9%	38,1%	55,6%	100,0%

Према степену образовања, највећи проценат испитаника са факултетом, њих 58,8% (10), није давао дете у неку од институција које јачају српски језик и српско наслеђе. Тај проценат је висок и код особа са средњом школом (52,3%), док малу превагу ка позитивној страни чине особе са завршеном вишом школом 44,4%, мада је то само једна особа више од оних који су одрично одговорили на ово питање.

Табела 166. Похађање часова о српском наслеђу/језику према степену образовања

Степен образовања	Да ли су Ваша деца похађала часове о српском наслеђу/језику?			Укупно
	без одговора	да	не	
без одговора	0	1	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
основна школа	2	0	0	2
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
средња школа	3	17	22	42
	7,2%	40,5%	52,3%	100,0%

виша школа	2	4	3	9
	22,2%	44,4%	33,3%	100,0%
факултет	5	2	10	17
	29,4%	11,8%	58,8%	100,0%
Укупно	12	24	35	71
	16,9%	38,1%	55,6%	100,0%

Особе дошле у периоду седамдесетих и деведесетих имају потпуно исте проценте и у потврдним и у одричним одговорима, по 42,9%. Особе које су мигрирале после 2000. године у већем проценту нису нашле за сходно да своју децу шаљу на подучавање српског језика и наслеђа – 61,5%.

Табела 167. Похађање часова о српском наслеђу/језику према времену миграције

Време миграције	Да ли су Ваша деца похађала часове о српском наслеђу/језику?			Укупно
	без одговора	да	не	
без одговора	2	0	2	4
	50,0%	0,0%	50,0%	100,0%
1960-тих	0	1	2	3
	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
1970-тих	1	3	3	7
	14,2%	42,9%	42,9%	100,0%
1980-тих	2	1	0	3
	66,7%	33,3%	0,0%	100,0%
1990-тих	4	12	12	28
	14,2%	42,9%	42,9%	100,0%
после 2000	3	7	16	26
	11,5%	27,0%	61,5%	100,0%
Укупно	12	24	35	71
	16,9%	38,1%	55,6%	100,0%

Своју децу на часове о српском наслеђу/језику су највише слале особе које су у Аустралију дошле као избеглице, њих 8 – 50,0%, за њима следе особе које су дошле у Аустралију због партнера/партнерке, њих четири (40,0%). Од оних који своју децу нису слали на такве часове, највише је оних који су у Аустралији због бољег живота, девет особа (75,0%) и оних који су се ту склонили од рата – пет особа (71,4%).

Табела 168. Похађање деце информатора часова о српском наслеђу/језику према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли су Ваша деца похађала часове о српском наслеђу/језику?			Укупно
	без одговора	да	не	
због посла	0	2	4	6
	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
због посла партнера/ке	0	2	4	6
	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%

због партнера/ партнерке	2	4	4	10
	20,0%	40,0%	40,0%	100,0%
због родитеља	7	4	3	14
	50,0%	28,6%	21,4%	100,0%
због рата	0	2	5	7
	0,0%	28,6%	71,4%	100,0%
као избеглице	2	8	6	16
	12,5%	50,0%	37,5%	100,0%
због бољег живота	1	2	9	12
	8,3%	16,7%	75,0%	100,0%
Укупно	12	24	35	71
	16,9%	33,8%	49,3%	100,0%

Највећи проценат особа које не иду у цркву и не шаље своју децу да уче српски језик у неку од тих институција – 88,9% (8), док је мало већи проценат особа које су се изјасниле да повремено (42,9%) или стално одлазе у цркву (45,0%), које су слале своје наследнике на часове српског језика/наслеђа.

Табела 169. Похађање деце информатора часова о српском наслеђу/језику према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли су Ваша деца похађала часове о српском наслеђу/језику?			Укупно
	без одговора	да	не	
никада	1	0	8	9
	11,1%	0,0%	88,9%	100,0%
понекад	8	16	18	42
	19,0%	38,1%	42,9%	100,0%
редовно	3	8	9	20
	15,0%	40,0%	45,0%	100,0%
Укупно	12	24	35	71
	16,9%	38,1%	55,6%	100,0%

У погледу корекције говора, односно изговора српског језика код деце, највећи број испитаника је одговорио да децу редовно исправља – њих 20 (28,2%), понекад своју децу исправља 18 испитаника (25,4%), веома често њих 9 (12,7%), никада њих 8 (11,3%), док је само један информатор (1,4%) одговорио да веома ретко исправља своју децу, док 15 (21,2%) испитаника није дало одговор на ово питање.

У погледу по полу испитаника може се закључити да се око одржавања језика више труде испитаници мушког пола јер се скоро половина њих (17 – 43,6%) труди да редовно и веома често исправља говор српског језика своје деце. Тај проценат је

код испитаница женског пола нешто нижи – 37,4% (12 од 32). Остали просеци су приближни код оба пола.

Табела 170. Исправљање језика деце информатора према полу

Пол	Да ли некада исправљате или сте исправљали говор своје деце када говоре српски језик?						Укупно
	без одговора	никада	веома ретко	понекад	редовно	веома често	
мушки	7	4	1	10	13	4	39
	17,9%	10,2%	2,5%	25,7%	33,4%	10,2%	100,0%
женски	8	4	0	8	7	5	32
	25,0%	12,5%	0,0%	25,0%	21,8%	15,6%	100,0%
Укупно	15	8	1	18	20	9	71
	21,2%	11,3%	1,4%	25,4%	28,2%	12,7%	100,0%

Према декади рођења највише пажње у исправљању говора језика своје деце обраћа генерација рођена седамдесетих година прошлог века, од којих више од половине (18 од 35, или 51,4%) редовно или веома често исправља српски језик којим говоре њихова деца.

Табела 171. Исправљање језика деце информатора према години рођења

Година рођења	Да ли некада исправљате или сте исправљали говор своје деце када говоре српски језик?						Укупно
	без одговора	никада	веома ретко	понекад	редовно	веома често	
1931 – 1940	1	0	0	0	0	1	2
	50,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%
1941 – 1950	2	2	0	1	2	0	7
	28,6%	28,6%	0,0%	14,2%	28,6%	0,0%	100,0%
1951 – 1960	0	3	0	2	2	0	7
	0,0%	42,9%	0,0%	28,6%	28,6%	0,0%	100,0%
1961 – 1970	0	0	1	6	2	1	10
	0,0%	0,0%	10,0%	60,0%	20,0%	10,0%	100,0%
1971 – 1980	5	3	0	9	12	6	35
	14,3%	8,5%	0,0%	25,7%	34,3%	17,1%	100,0%
1981 – 1990	6	0	0	0	2	1	9
	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%	22,2%	11,1%	100,0%
1991 – 2000	1	0	0	0	0	0	1
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	15	8	1	18	20	9	71
	21,2%	11,3%	1,4%	25,4%	28,2%	12,7%	100,0%

Према држави из које су дошли у Аустралију, процентуално се највише труде да исправе говор српског језика своје деце особе које су стигли из Босне и

Херцеговине – њих шесторо (60%). Насупрот томе, чак пет особа пореклом из Србије никада не исправља своју децу (17,8%).

Табела 172. Исправљање језика деце информатора према држави рођења

Држава рођења	Да ли некада исправљате или сте исправљали говор своје деце када говорите српски језик?						Укупно
	без одговора	никада	веома ретко	понекад	редовно	веома често	
Србија	7	5	1	6	4	5	28
	25,0%	17,8%	3,8%	21,4%	14,3%	17,8%	100,0%
Хрватска	4	1	0	7	6	2	20
	20,0%	5,0%	0,0%	35,0%	30,0%	10,0%	100,0%
БиХ	2	0	0	2	5	1	10
	20,0%	0,0%	0,0%	20,0%	50,0%	10,0%	100,0%
Југославија	0	2	0	1	0	1	4
	0,0%	50,0%	0,0%	25,0%	0,0%	25,0%	100,0%
Аустралија	2	0	0	2	1	0	5
	40,0%	0,0%	0,0%	40,0%	20,0%	0,0%	100,0%
Канада	0	0	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	0	0	0	3	0	3
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Укупно	15	8	1	18	20	9	71
	21,2%	11,3%	1,4%	25,4%	28,2%	12,7%	100,0%

У погледу држављанства испитаника, показало се да су особе које (још увек) имају само српско држављанство најпосвећеније у редовној и веома честој корекцији говора српског језика њихове деце 43,7% (7 особа), затим оне особе које имају оба држављанства 42,9% (15), док су на трећем месту особе које су се одлучиле за само аустралијско држављанство 35,0% (7).

Табела 173. Исправљање језика деце информатора према држављанству

Држављанство	Да ли некада исправљате или сте исправљали говор своје деце када говорите српски језик?						Укупно
	без одговора	никада	веома ретко	понекад	редовно	веома често	
аустралијско	5	1	1	6	6	1	20
	25,0%	5,0%	5,0%	30,0%	30,0%	5,0%	100,0%
српско и аустралијско	7	4	0	9	8	7	35
	20,0%	11,4%	0,0%	25,7%	22,9%	20,0%	100,0%
српско	3	3	0	3	6	1	16
	18,8%	18,8%	0,0%	18,8%	37,5%	6,2%	100,0%
Укупно	15	8	1	18	20	9	71
	21,2%	11,3%	1,4%	25,4%	28,2%	12,7%	100,0%

Редовно и веома често српски језик своје деце исправља 45,2% – 19 особа са завршеном средњом школом, док је тај проценат код особа са факултетом 41,2% – 7 особа.

Табела 174. Исправљање језика деце информатора према степену образовања

Степен образовања	Да ли некада исправљате или сте исправљали говор своје деце када говорите српски језик?						Укупно
	без одговора	никада	веома ретко	понекад	редовно	веома често	
без одговора	0	0	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
основна школа	2	0	0	0	0	0	2
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
средња школа	4	6	0	13	14	5	42
	9,5%	14,3%	0,0%	30,9%	33,3%	11,9%	100,0%
виша школа	3	1	0	3	0	2	9
	33,3%	11,1%	0,0%	33,3%	0,0%	22,2%	100,0%
факултет	6	1	1	2	5	2	17
	35,2%	5,9%	5,9%	11,8%	29,4%	11,8%	100,0%
Укупно	15	8	1	18	20	9	71
	21,2%	11,3%	1,4%	25,4%	28,2%	12,7%	100,0%

Судећи према одговорима испитаника, особе мигрирале у Аустралију деведесетих (39,3%) и почетком 21. века (46,2%) су посвећеније редовном и веома честом исправљању говора њихове деце.

Табела 175. Исправљање језика деце информатора према времену миграције

Време миграције	Да ли некада исправљате или сте исправљали говор своје деце када говорите српски језик?						Укупно
	без одговора	никада	веома ретко	понекад	редовно	веома често	
без одговора	2	0	0	1	1	0	4
	50,0%	0,0%	0,0%	25,0%	25,0%	0,0%	100,0%
1960-тих	1	0	0	0	1	1	3
	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	33,3%	100,0%
1970-тих	1	1	1	2	2	0	7
	14,3%	14,3%	14,3%	28,6%	28,6%	0,0%	100,0%
1980-тих	2	0	0	0	1	0	3
	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	100,0%
1990-тих	4	3	0	10	7	4	28
	14,3%	10,7%	0,0%	35,7%	25,0%	14,3%	100,0%
после 2000	5	4	0	5	8	4	26
	19,2%	15,4%	0,0%	19,2%	30,8%	15,4%	100,0%
Укупно	15	8	1	18	20	9	71
	21,2%	11,3%	1,4%	25,4%	28,2%	12,7%	100,0%

Своју децу у говору српског језика најчешће исправљају особе које су имигрирале у Аустралију због бољег живота – три особе (25,0%); редовно своју децу при говору српског језика исправљају особе које су се одселиле у Аустралију због посла – четири особе (66,7%) и четири особе које су у Аустралији јер су желеле да избегну рат (57,1%).

Табела 176. Исправљање језика деце информатора према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли некада исправљате или сте исправљали говор своје деце када говорите српски језик?						Укупно
	без одговора	никада	веома ретко	понекад	редовно	веома често	
због посла	0	1	0	0	4	1	6
	0,0%	16,7%	0,0%	0,0%	66,7%	16,7%	100,0%
због посла партнера/ке	1	1	0	2	1	1	6
	16,7%	16,7%	0,0%	33,3%	16,7%	16,7%	100,0%
због партнера/партнерке	2	2	0	3	2	1	10
	20,0%	20,0%	0,0%	30,0%	20,0%	10,0%	100,0%
због родитеља	7	1	0	2	4	0	14
	50,0%	7,1%	0,0%	14,2%	28,4%	0,0%	100,0%
због рата	1	1	0	1	4	0	7
	14,3%	14,3%	0,0%	14,3%	57,1%	0,0%	100,0%
као избеглице	2	2	0	6	3	3	16
	12,5%	12,5%	0,0%	37,5%	18,5%	18,5%	100,0%
због бољег живота	2	0	1	4	2	3	12
	16,7%	0,0%	8,3%	33,3%	16,7%	25,0%	100,0%
Укупно	7	8	1	18	20	9	71
	11,1%	12,7%	1,6%	28,6%	31,7%	14,3%	100,0%

Према односу у одласцима у цркву, може се закључити да особе које редовно одлазе у цркву чешће исправљају говор своје деце – 50,0% (10) од оних који понекада оду у цркву – 33,3% (14), док се, процентуално, особе које никада не иду у цркву – 55,5% (5) највише труде да им деца говоре правилни српски језик.

Табела 177. Исправљање језика деце информатора према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли некада исправљате или сте исправљали говор своје деце када говорите српски језик?						Укупно
	без одговора	никада	веома ретко	понекад	редовно	веома често	
никада	0	2	1	1	4	1	9
	0,0%	22,2%	11,1%	11,1%	44,4%	11,1%	100,0%
понекад	11	4	0	13	9	5	42
	26,1%	9,5%	0,0%	30,9%	21,4%	11,9%	100,0%

редовно	4	2	0	4	7	3	20
	20,0%	10,0%	0,0%	20,0%	35,0%	15,0%	100,0%
Укупно	15	8	1	18	20	9	71
	21,2%	11,3%	1,4%	25,4%	28,2%	12,7%	100,0%

Четврто питање везано за очување српског језика код деце српских миграната је да искажу своја осећања везана за говор и разумевање српског језика код своје деце. Одговори на ово питање су били „немам мишљење“, затим „нимало“, „мало“, „не много“ и „много“.

Највећи број информатора је изјавио да би им губитак знања српског језика код деце јако тешко пао – 30 (42,3%), мало би жалило за тим седамнаест испитаника (23,9%), о томе чак шесторо (8,5%) нема став, за тим не би много жалило четворо (5,6%) информатора, док један (1,4%) информатор не би жалио уопште. На ово питање није одговорило 13 (18,3%) испитаника.

Табела 178. Осећања информатора због (не)знања српског језика њихове деце

Ако Ваша деца не говоре или не разумеју српски, да ли Вам је због тога жао?						Укупно
без одговора	немам став	нимало	мало	не много	много	
13	6	1	17	4	30	71
18,3%	8,5%	1,4%	23,9%	5,6%	42,3%	100,0%

Процентуално, родитељи мушког пола су мало више осетљиви на губитак језика код деце, тако да их је њих 18 – 46,2%, одговорило да би им много било жао уколико дође до тога, наспрам 12 особа женског пола (37,5%). Један мушкарац је изјавио да му нимало не би било жао уколико дође до тога да деца забораве језик својих предака.

Табела 179. Осећања информатора због (не)знања српског језика њихове деце према полу

Пол	Ако Ваша деца не говоре или не разумеју српски, да ли Вам је због тога жао?						Укупно
	без одговора	немам став	нимало	мало	не много	много	
мушки	6	3	1	9	2	18	39
	15,4%	7,7%	2,6%	23,1%	5,1%	46,2%	100,0%
женски	7	3	0	8	2	12	32
	21,9%	9,4%	0,0%	25,0%	6,3%	37,5%	100,0%
Укупно	13	6	1	17	4	30	71
	18,3%	8,5%	1,4%	23,9%	5,6%	42,3%	100,0%

Процентуално би због незнања српског језика своје деце највише жалила генерација рођена тридесетих година прошлог века – 100,0%, док је проценат код осталих генерација уједначен на око 43%, сем код генерације осамдесетих где је проценат нешто нижи – 22,2%. Особа која је изјавила да јој нимало не би било жао је припадник генерације рођене шездесетих.

Табела 180. Осећања информатора због (не)знања српског језика њихове деце према години рођења

Година рођења	Ако Ваша деца не говоре или не разумеју српски, да ли Вам је због тога жао?						Укупно
	без одговора	немам став	нимало	мало	не много	много	
1931 – 1940	0	0	0	0	0	2	2
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1941 – 1950	1	0	0	2	1	3	7
	14,3%	0,0%	0,0%	28,6%	14,3%	42,9%	100,0%
1951 – 1960	0	0	0	4	0	3	7
	0,0%	0,0%	0,0%	57,1%	0,0%	42,9%	100,0%
1961 – 1970	2	0	1	2	1	4	10
	20,0%	0,0%	10,0%	20,0%	10,0%	40,0%	100,0%
1971 – 1980	5	5	0	7	2	16	35
	14,3%	14,3%	0,0%	20,0%	5,7%	45,7%	100,0%
1981 – 1990	4	1	0	2	0	2	9
	44,4%	11,1%	0,0%	22,2%	0,0%	22,2%	100,0%
1991 – 2000	1	0	0	0	0	0	1
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	13	6	1	17	4	30	71
	18,3%	8,5%	1,4%	23,9%	5,6%	42,3%	100,0%

Према држави испитаника, мушки испитаник, рођен шездесетих у Србији не би имао ништа против да његова деца забораве српски језик. Највиши проценат испитаника из Црне Горе – 66,7% (2 испитаника) би жалио за губитком српског језика код своје деце, затим следи 12 испитаника из Хрватске (60,0%), Аустралије 2 – 40,0%, па тек онда из Србије, како је одговорило десеторо њих – 35,7%.

Табела 181. Осећања информатора због (не)знања српског језика њихове деце према држави рођења

Држава рођења	Ако Ваша деца не говоре или не разумеју српски, да ли Вам је због тога жао?						Укупно
	без одговора	немам став	нимало	мало	не много	много	
Србија	6	5	1	5	1	10	28
	21,4%	17,8%	3,6%	17,8%	3,6%	35,7%	100,0%
Хрватска	3	1	0	3	1	12	20
	15,0%	5,0%	0,0%	15,0%	5,0%	60,0%	100,0%

БиХ	2	0	0	5	0	3	10
	20,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	30,0%	100,0%
Југославија	0	0	0	3	0	1	4
	0,0%	0,0%	0,0%	75,0%	0,0%	25,0%	100,0%
Аустралија	2	0	0	1	0	2	5
	40,0%	0,0%	0,0%	20,0%	0,0%	40,0%	100,0%
Канада	0	0	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	0	0	0	1	2	3
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
Укупно	13	6	1	17	4	30	71
	18,3%	8,5%	1,4%	23,9%	5,6%	42,3%	100,0%

Међу испитаницима који (још увек) нису узели аустралијско држављанство је највећи проценат оних којима би било јако жао због губитка српског језика код њиховог потомства – 56,3% (9 особа). Процент оних којима би било јако жао због тога у преостале две категорије је приближно исти, 40,0% (8 особа) код оних који имају само аустралијско држављанство и 37,1% (13 особа) оних који имају оба.

Табела 182. Осећања информатора због (не)знања српског језика њихове деце према држављанству

Држављанство	Ако Ваша деца не говоре или не разумеју српски, да ли Вам је због тога жао?						Укупно
	без одговора	немам став	нимало	мало	не много	много	
аустралијско	5	1	1	3	2	8	20
	25,0%	5,0%	5,0%	15,0%	10,0%	40,0%	100,0%
српско и аустралијско	6	5	0	11	0	13	35
	17,1%	14,3%	0,0%	31,4%	0,0%	37,1%	100,0%
српско	2	0	0	3	2	9	16
	12,5%	0,0%	0,0%	18,8%	12,5%	56,3%	100,0%
Укупно	13	6	1	17	4	30	71
	18,3%	8,5%	1,4%	23,9%	5,6%	42,3%	100,0%

Према степену образовања, највећи проценат особа (52,3%) са завршеном средњом школом би жалио што њихова деца не знају српски језик, за њима су особе које су завршиле вишу школу (33,3%), па тек онда особе са завршеним факултетом – 29,4%.

Табела 183. Осећања информатора због (не)знања српског језика њихове деце
према степену образовања

Степен образовања	Ако Ваша деца не говоре или не разумеју српски, да ли Вам је због тога жао?						Укупно
	без одговора	немам став	нимало	мало	не много	много	
без одговора	0	1	0	0	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
основна школа	2	0	0	0	0	0	2
	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
средња школа	4	3	0	11	2	22	42
	9,5%	7,1%	0,0%	26,2%	4,8%	52,3%	100,0%
виша школа	2	0	0	3	1	3	9
	22,2%	0,0%	0,0%	33,3%	11,1%	33,3%	100,0%
факултет	5	2	1	3	1	5	17
	29,4%	11,8%	5,9%	17,6%	5,9%	29,4%	100,0%
Укупно	13	6	1	17	4	30	71
	18,3%	8,5%	1,4%	23,9%	5,6%	42,3%	100,0%

Према времену миграције у Аустралију, може се закључити да се највише противе забраву српског језика код своје деце они који су стигли најскорије. Њих 16, или 61,5% је одговорило да би им било жао уколико њихова деца забораве српски језик. Поред њих висок је просек код особа које су дошле шездесетих година, али је мали број информатора био у овој групи, њих троје, од којих своје који су овако одговорили чине 66,7%. За њима је подједнак број особа које су стигле деведесетих и осамдесетих, по око 32%, с тим што је број особа мигриралих у последњој декади прошлог века далеко већи – 9 особа, наспрам једне особе пристигле осамдесетих година.

Табела 184. Осећања информатора због (не)знања српског језика њихове деце
према времену миграције

Време миграције	Ако Ваша деца не говоре или не разумеју српски, да ли Вам је због тога жао?						Укупно
	без одговора	немам став	нимало	мало	не много	много	
без одговора	2	0	0	1	0	1	4
	50,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	25,0%	100,0%
1960-тих	0	0	0	1	0	2	3
	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	66,7%	100,0%
1970-тих	1	0	1	2	2	1	7
	14,3%	0,0%	14,3%	28,6%	28,6%	14,3%	100,0%

1980-тих	2	0	0	0	0	1	3
	66,7%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	100,0%
1990-тих	4	4	0	10	1	9	28
	14,3%	14,3%	0,0%	35,7%	3,6%	32,1%	100,0%
после 2000	4	2	0	3	1	16	26
	15,4%	7,7%	0,0%	11,5%	3,8%	61,5%	100,0%
Укупно	13	6	1	17	4	30	71
	18,3%	8,5%	1,4%	23,9%	5,6%	42,3%	100,0%

Сви информатори који су у Аустралију мигрирали због посла би жалили уколико им деца не говоре српски језик; тај проценат је висок и код особа које су у Аустралији због посла партнера/партнерке (83,3% – пет особа) и код избеглица (десет особа – 62,5%). Нимало за тим не би жалила једна особа која је у Аустралију отишла због бољег живота, а за тим не би много жалиле ни две особе које су родитељи довели ту (14,2%) и још две које су ту због бољег живота (16,7%).

Табела 185. Осећања информатора због (не)знања српског језика њихове деце према разлогу миграције

Разлог миграције	Ако Ваша деца не говоре или не разумеју српски, да ли Вам је због тога жао?						Укупно
	без одговора	немам став	нимало	мало	не много	много	
због посла	0	0	0	0	0	6	6
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
због посла партнера/ке	0	0	0	1	0	5	6
	0,0%	0,0%	0,0%	16,7%	0,0%	83,3%	100,0%
због партнера/партнерке	3	0	0	5	0	2	10
	30,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	20,0%	100,0%
због родитеља	7	2	0	1	2	2	14
	50,0%	14,2%	0,0%	7,1%	14,2%	14,2%	100,0%
због рата	0	1	0	5	0	1	7
	0,0%	14,3%	0,0%	71,4%	0,0%	14,3%	100,0%
као избеглице	2	0	0	4	0	10	16
	12,5%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	62,5%	100,0%
због бољег живота	1	3	1	1	2	4	12
	8,3%	25,0%	8,3%	8,3%	16,7%	33,3%	100,0%
Укупно	4	6	1	17	4	30	71
	6,3%	9,5%	1,6%	27,0%	6,3%	42,3%	100,0%

Према одласцима у цркву, највише оних којима би било жао да им деца забораве српски језик је код оних који никада не иду у цркву – 55,6% (5 особа), затим оних који понекада оду у цркву – 45,2% (19 особа), док је најнижи проценат код оних који редовно одлазе у цркву – 30,0% (6 особа).

Табела 186. Осећања информатора због (не)знања српског језика њихове деце
према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Ако Ваша деца не говоре или не разумеју српски, да ли Вам је због тога жао?						Укупно
	без одговора	немам став	нимало	мало	не много	много	
никада	0	0	1	2	1	5	9
	0,0%	0,0%	11,1%	22,2%	11,1%	55,6%	100,0%
понекад	8	6	0	8	1	19	42
	28,6%	14,3%	0,0%	19,0%	2,4%	45,2%	100,0%
редовно	5	0	0	7	2	6	20
	25,0%	0,0%	0,0%	35,0%	10,0%	30,0%	100,0%
Укупно	13	6	1	17	4	30	71
	18,3%	8,5%	1,4%	23,9%	5,6%	42,3%	100,0%

Да им је веома важно да њихова деца науче енглески језик изјавило је 53 информатора (74,6%). Такав став су у већем броју имали мушкарци од жена, мада су подједнако охрабривали децу да уче свој матерњи језик и слали их на часове српског језика и културе. Мало већу посвећеност су ипак показали мушкарци, јер су редовније и чешће исправљали говор српског језика своје деце, а и много већем проценту мушкараца би било жао уколико њихова деца не би знала српски језик.

У погледу генерација, прилично су изједначени ставови код генерација рођених између 1951. до 1980. године, код који је проценат оних који мисле да је веома важно да им деца науче српски језик на око 80%. Своју децу су највише охрабривали да похађају часове српског језика припадници генерације рођене седамдесетих година прошлог века, који су се највише трудили и у исправљању говора своје деце. Ниједан родитељ из генерације осамдесетих није послао своје дете на ову врсту наставе, а уједно би припадницима ове генерације родитеља најмање тешко пало незнање српског језика њихове деце, док је код других генерација тај проценат уједначен на око 42%.

Занимљиво је да је особама које су рођене у Аустралији и Југославији у већем проценту важније да њихова деца знају српски језик од особа које су у Аустралију мигрирале из Србије, или Босне и Херцеговине, мада је подстрек ка томе највећи код особа пореклом из Црне Горе и Хрватске, а поново најмањи код особа из Србије. Такви се ставови рефлектују и код осећања да њихова деца не знају српски

језик, јер је највећи проценат особа из Хрватске и Аустралије изјавило да би им било жао уколико њихова деца не би говорила овим језиком.

Особе са српским држављанством су у највећем проценту имале став да је важно да њихова деца науче српски језик, док су код оних са двојним и само са аустралијским држављанством проценти били на истом нивоу, али су све три групе подједнако подстицале своју децу да науче матерњи језик. Занимљиво је да је већи проценат особа са аустралијским и двојним држављанством који је слао децу у недељне школе српског језика од особа које имају српско држављанство, а особе са двојним држављанством су и највише исправљале српски језик своје деце. Ипак, све три групе имају прилично уједначен став о томе колико би им било жао уколико њихова деца не би научила српски језик.

Највећу важност учењу српског језика код деце дале су особе које су завршиле средњу школу, а нешто мањи проценат важности су српском језику дале особе са завршеним факултетом. Особе са завршеном средњом школом су давале највећи подстрек својој деци да науче српски језик, али је највећи проценат особа са завршеном вишом школом слао децу на учење српског језика. Највећи проценат особа са вишом школом се трудио да исправља говор српског језика код своје деце, али ипак, најтеже би пало особама са средњом школом уколико њихова деца не би знала да говоре српски језик.

Према времену миграције, највише важности учењу српског језика код деце придају припадници оних првих и последњих миграционих група, док су проценти код генерација мигрираних седамдесетих и осамдесетих година прошлог века доста нижи од осталих група. Такав став ипак није осликан у подстицању да деца науче језик својих предака јер су у ангажовању да децу воде у недељне школе српског језика и културе предњачиле генерације мигрирале управо седамдесетих и деведесетих година прошлог века. Генерације миграната дошле деведесетих година прошлог века и почетком 21. века су се највише трудиле да исправе грешке које њихова деца праве током говора. Ипак, генерација која је мигрирала осамдесетих година прошлог века има приближан став са генерацијом која се преселила деведесетих година двадесетог века у погледу осећања жалости уколико њихова деца

не би научила српски језик. У том погледу, највећи проценат имају генерације које су мигрирале шездесетих година прошлог века и почетком овог столећа, док је најнижи проценат код особа које су мигрирале седамдесетих година 20. века.

Свим групама према разлогу миграције је веома важно да им деца науче српски језик – око 83%, сем особа које су пут Аустралије отишле због бољег живота, које су на 50,0%. Све групе су уједначене у подстицању деце да говоре српски језик, осим оних који су у Аустралији због посла и избеглица, које још више подстичу децу да говоре српским језиком, али и групе оних који су у Аустралији због родитеља, а који не подстичу у некој значајнијој мери своју децу говоре српски језик. Особе које су у Аустралију отишле као избеглице и они који су у Аустралију отишли због партнера/партнерке су у нешто већој мери од осталих слале своју децу на часове српског језика, док су оне које су у Аустралији због бољег живота дале нешто мање проценте од просека свих група. Уколико њихова деца не би знала српски језик, то би најтеже пало свима онима који су у Аустралију мигрирали због бољег живота, као и онима који су у тој земљи због посла партнера/партнерке, док то не би баш тако страшно прихватиле особе које су у Аустралију имигрирале због родитеља, због рата и због партнера/партнерке.

Према одласцима у цркву, највећу важност учењу српског језика код своје деце придају редовни верници, затим они који понекад одлазе у цркву, па затим група која никада не иде у СПЦ, мада они који редовно иду у цркву и они који никада то не чине, имају исти проценат у подстицању деце да говоре српски језик, а испред њих је група повремених посетилаца СПЦ. Часове о српском наслеђу/језику су у највећем проценту похађала деца оних који редовно иду у цркву, а затим оних који повремено иду у цркву, док ниједно дете оних информатора/информаторки који никада не иду у цркву није ишло на часове о српском језику. Све три групе исправљају говор српског језика код своје деце, додуше не на неком високом нивоу – на око 12%. Највећу жалост уколико им деца не би научила српски језик осећали би они који никада не иду у цркву, па затим они који су повремено у СПЦ и на крају редовни верници.

5.1.4.1. Ставови о важности српског језика у породици

На 54. питање у упитнику: „Да ли мислите да српски језик игра важну улогу у односима међу члановима Ваше најуже породице?“ понуђени одговори су били: „нимало“, „не много“, „вероватно“, „мало“ и „веома“ и на то питање су одговорили сви испитаници. Одговор „веома“ је дао 51 информатор (71,8%), са „вероватно“ је одговорило 14 испитаника (19,7%), „мало“ је одговорило њих троје (4,2%), а са „не много“, „нимало“ и „без одговора“ по један испитаник (1,4%).

Према полу испитаника резултати су такви да показују да испитаници мушког пола у мало већем проценту верују да српски језик игра значајну улогу у породици – њих 76,9% (30 од 39 испитаника), док је тај проценат код припадница женског пола нешто нижи 65,6% (21 од 32 испитанице).

Табела 187. Важност српског језика у породици према полу

Пол	Да ли мислите да српски језик игра важну улогу у односима међу члановима Ваше најуже породице?						Укупно
	без одговора	нимало	не много	вероватно	мало	много	
мушки	0	0	1	6	1	30	39
	0,0%	0,0%	2,6%	15,4%	2,6%	76,9%	100,0%
женски	1	1	0	8	2	21	32
	3,1%	3,1%	0,0%	25,0%	6,3%	65,6%	100,0%
Укупно	1	1	1	14	3	51	71
	1,4%	1,4%	1,4%	19,7%	4,2%	71,8%	100,0%

Највише значаја српском језику у комуникацији у породици придају припадници генерације рођене тридесетих година прошлог века – 100%, затим особе рођене седамдесетих 80,0% и осамдесетих 77,8% година 20. века. Најмање значаја српском језику у породици придају они рођени педесетих година прошлог века, 42,9%.

Табела 188. Важност српског језика у породици према години рођења

Година рођења	Да ли мислите да српски језик игра важну улогу у односима међу члановима Ваше најуже породице?						Укупно
	без одговора	нимало	не много	вероватно	мало	много	
1930–1940	0	0	0	0	0	2	2
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%

1941–1950	0	0	0	3	0	4	7
	0,0%	0,0%	0,0%	42,9%	0,0%	57,1%	100,0%
1951–1960	1	0	0	3	0	3	7
	14,3%	0,0%	0,0%	42,9%	0,0%	42,9%	100,0%
1961–1970	0	0	1	2	0	7	10
	0,0%	0,0%	10,0%	20,0%	0,0%	70,0%	100,0%
1971–1980	0	1	0	3	3	28	35
	0,0%	2,9%	0,0%	8,6%	8,6%	80,0%	100,0%
1981–1990	0	0	0	2	0	7	9
	0,0%	0,0%	0,0%	22,2%	0,0%	77,8%	100,0%
1991–2000	0	0	0	1	0	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	1	1	1	14	3	51	71
	1,4%	1,4%	1,4%	19,7%	4,2%	71,8%	100,0%

Према држави рођења, српском језику највећу важност придају особе рођене у Аустралији, свих петоро – 100,0%, затим особе из Хрватске – 85,0% (17 испитаника), Босне из Херцеговине – 70,0% (7), Црне Горе – 66,7% (2), па тек онда особе које су рођене у Србији – 64,3%, њих 18. Једна особа из Србије сматра да српски језик нема никакву улогу у породичним односима, док још једна из исте групе/државе не даје велику важност српском језику.

Табела 189. Важност српског језика у породици према држави рођења

Држава рођења	Да ли мислите да српски језик игра важну улогу у односима међу члановима Ваше најуже породице?						Укупно
	без одговора	ни-мало	не много	вероватно	мало	много	
Србија	0	1	1	7	1	18	28
	0,0%	3,6%	3,6%	25,0%	3,6%	64,3%	100,0%
Хрватска	0	0	0	3	0	17	20
	0,0%	0,0%	0,0%	15,0%	0,0%	85,0%	100,0%
БиХ	0	0	0	3	0	7	10
	0,0%	0,0%	0,0%	30,0%	0,0%	70,0%	100,0%
Југославија	1	0	0	0	1	2	4
	25,0%	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	50,0%	100,0%
Аустралија	0	0	0	0	0	5	5
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Канада	0	0	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	0	0	1	0	2	3
	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	66,7%	100,0%
Укупно	1	1	1	14	3	51	71
	1,4%	1,4%	1,4%	19,7%	4,2%	71,8%	100,0%

У пресеку према држављанству које имају испитаници, ставови су доста уједначени, тако да је 75,0% информатора који имају само српско држављанство, 71,4% испитаника који имају оба држављанства и 70,0% оних који имају само аустралијско држављанство одговорило да је српски језик јако значајан за њихову породицу.

Табела 190. Важност српског језика у породици према држављанству

Држављанство	Да ли мислите да српски језик игра важну улогу у односима међу члановима Ваше најуже породице?						Укупно
	без одговора	нимало	не много	вероватно	мало	много	
аустралијско	0	0	1	3	2	14	20
	0,0%	0,0%	5,0%	15,0%	10,0%	70,0%	100,0%
српско и аустралијско	1	1	0	7	1	25	35
	2,9%	2,9%	0,0%	20,0%	2,9%	71,4%	100,0%
српско	0	0	0	4	0	12	16
	0,0%	0,0%	0,0%	25,0%	0,0%	75,0%	100,0%
Укупно	1	1	1	14	3	51	71
	1,4%	1,4%	1,4%	19,7%	4,2%	71,8%	100,0%

Највећу важност српском језику у оквиру породице придају особе које су завршиле неки од факултета – 82,4%, затим особе са завршеном средњом школом 73,8%, док је тај проценат код особа са вишом школом 55,6%.

Табела 191. Важност српског језика у породици према степену образовања

Степен образовања	Да ли мислите да српски језик игра важну улогу у односима међу члановима Ваше најуже породице?						Укупно
	без одговора	нимало	не много	вероватно	мало	много	
без одговора	0	0	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
основна школа	0	0	0	1	0	1	2
	0,0%	0,0%	0,0%	50,0%	0,0%	50,0%	100,0%
средња школа	1	0	0	9	1	31	42
	2,4%	0,0%	0,0%	21,4%	2,4%	73,8%	100,0%
виша школа	0	0	0	4	0	5	9
	0,0%	0,0%	0,0%	44,4%	0,0%	55,6%	100,0%
факултет	0	1	1	0	1	14	17
	0,0%	5,9%	5,9%	0,0%	5,9%	82,4%	100,0%
Укупно	1	1	1	14	3	51	71
	1,4%	1,4%	1,4%	19,7%	4,2%	71,8%	100,0%

Према времену миграције највећи значај српском језику у породици дају генерације које су дошле после 2000. године – 84,6% (22 од 26 испитаника), затим они дошли деведесетих – 67,9% (19 од 28), док су проценти осталих нешто нижи, око 60%. Једна особа дошла деведесетих сматра да српски језик не игра никакву улогу у породичним односима, а једна особа која је мигрирала седамдесетих да српски језик нема много велику улогу у породици.

Табела 192. Важност српског језика у породици према години миграције

Време миграције	Да ли мислите да српски језик игра важну улогу у односима међу члановима Ваше најуже породице?						Укупно
	без одговора	нимало	не много	вероватно	мало	много	
без одговора	0	0	0	0	0	4	4
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1960-тих	0	0	0	1	0	2	3
	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	33,3%	66,7%	100,0%
1970-тих	0	0	1	3	1	2	7
	0,0%	0,0%	14,3%	42,9%	14,3%	28,6%	100,0%
1980-тих	0	0	0	1	0	2	3
	0,0%	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	66,7%	100,0%
1990-тих	1	1	0	5	2	19	28
	3,6%	3,6%	0,0%	17,9%	7,2%	67,9%	100,0%
после 2000	0	0	0	4	0	22	26
	0,0%	0,0%	0,0%	15,3%	0,0%	84,6%	100,0%
Укупно	1	1	1	14	3	51	71
	1,4%	1,4%	1,4%	19,7%	4,2%	71,8%	100,0%

Само једна особа која је као избеглица стигла у Аустралију сматра да српски језик игра много важну улогу у породичним односима, малу вредност му даје 85,7% (6 особа) које су ту јер су желеле да избегну рат, 83,3% (пет особа) оних који су ту због посла и 70,0% (седам особа) које су ту због партнера/партнерке. Да српски језик у породичним односима није нимало важан сматра једна особа која се одселила у Аустралију због бољег живота.

Табела 193. Важност српског језика у породици према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли мислите да српски језик игра важну улогу у односима међу члановима Ваше најуже породице?						Укупно
	без одговора	нимало	не много	вероватно	мало	много	
због посла	0	0	2	0	4	0	6
	0,0%	0,0%	33,3%	0,0%	66,7%	0,0%	100,0%

због посла партнера/ке	0	0	1	0	5	0	6
	0,0%	0,0%	16,7%	0,0%	83,3%	0,0%	100,0%
због партнера/ партнерке	0	0	3	0	7	0	10
	0,0%	0,0%	30,0%	0,0%	70,0%	0,0%	100,0%
због родитеља	0	0	2	2	10	0	14
	0,0%	0,0%	14,3%	14,3%	71,4%	0,0%	100,0%
због рата	0	0	1	0	6	0	7
	0,0%	0,0%	14,3%	0,0%	85,7%	0,0%	100,0%
као избеглице	0	0	3	1	11	1	16
	0,0%	0,0%	18,8%	6,3%	68,8%	6,3%	100,0%
због бољег живота	1	1	2	0	8	0	12
	8,3%	8,3%	16,7%	0,0%	66,7%	0,0%	100,0%
Укупно	1	1	14	3	51	1	71
	1,4%	1,4%	19,7%	4,2%	71,8%	1,4%	100,0%

Према одласцима у цркву, највећи проценат оних који повремено иду у цркву придаје значају српског језика у породици – 78,0%, затим они који никада не иду у цркву – 66,7%, па тек они који су редовни посетиоци СПЦ у Перту – 60,0%.

Табела 194. Важност српског језика у породици према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли мислите да српски језик игра важну улогу у односима међу члановима Ваше најуже породице?						Укупно
	без одговора	нимало	не много	веро- ватно	мало	много	
никада	0	0	1	2	0	6	9
	0,0%	0,0%	11,1%	22,2%	0,0%	66,7%	100,0%
понекад	0	1	0	7	1	32	42
	0,0%	2,4%	0,0%	17,1%	2,4%	78,0%	100,0%
редовно	1	0	0	5	2	12	20
	5,0%	0,0%	0,0%	25,0%	10,0%	60,0%	100,0%
Укупно	1	1	1	14	3	50	71
	1,4%	1,4%	1,4%	20,0%	4,3%	71,4%	100,0%

У погледу ставова о улози важности српског језика добијени подаци нам указују да је став мушких особа, рођених седамдесетих година на тлу Аустралије, који су завршили средњу школу, а имају двојно држављанство, те да су се у Аустралију вратили после 2000. године и понекад оду до цркве, најинтензивнији по овом питању.

5.1.5. Билингвизам

Информатори су на питање 71: „Да ли себе видите као двојезичну особу? Да ли мислите да поседујете исти ниво српског и енглеског језика?“ одговарали на следећи начин:

- „Не, имам виши ниво знања енглеског“, троје информатора – 4,2%
- „Да, подједнако“, 27 информатора – 38,0%
- „Не, имам виши ниво знања српског“, 40 информатора – 56,3%
- „Не знам“, један информатор – 1,4%

Према полу њихови одговори су били доста уједначени, али ипак је мало већи број мушкараца имао став да зна оба језика подједнако – 41,0%.

Табела 195. Самоперцепција информатора као билингвалне особе према полу

Пол	Да ли себе видите као двојезичну особу? Да ли мислите да поседујете исти ниво српског и енглеског језика?				Укупно
	виши ниво енглеског	да, подједнако	виши ниво српског	не знам	
мушки	1	16	21	1	39
	2,6%	41,0%	53,8%	2,6%	100,0%
женски	2	11	19	0	32
	6,3%	34,4%	59,4%	0,0%	100,0%
Укупно	3	27	40	1	71
	4,2%	38,0%	56,3%	1,4%	100,0%

Према старосној групи, можемо закључити да највише поверења у себе као билингвалне особе имају припадници генерација шездесетих – 40,0%, седамдесетих – 40,0% и осамдесетих година – 44,0%. Више поверења од других генерација што се знања енглеског језика тиче, имају особе рођене осамдесетих година прошлог века – 22,2%, док највише поверења у свој српски језик имају генерације из четрдесетих – 85,7% и педесетих година – 71,4%.

Табела 196. Самоперцепција информатора као билингвалне особе према години рођења

Година рођења	Да ли себе видите као двојезичну особу? Да ли мислите да поседујете исти ниво српског и енглеског језика?				Укупно
	виши ниво енглеског	да, подједнако	виши ниво српског	не знам	
1930–1940	0	1	1	0	2
	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
1941–1950	0	1	6	0	7
	0,0%	14,3%	85,7%	0,0%	100,0%
1951–1960	0	2	5	0	7
	0,0%	28,6%	71,4%	0,0%	100,0%
1961–1970	0	4	6	0	10
	0,0%	40,0%	60,0%	0,0%	100,0%
1971–1980	1	14	19	1	35
	2,9%	40,0%	54,3%	2,9%	100,0%
1981–1990	2	4	3	0	9
	22,2%	44,4%	33,3%	0,0%	100,0%
1991–2000	0	1	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	3	27	40	1	71
	4,2%	38,0%	56,3%	1,4%	100,0%

Сасвим разумљиво, две особе (40,0%) рођене у Аустралији имају више поверења у свој енглески језик, али и једна особа из Србије. Друге две особе из Аустралије и једна рођена у Канади имају став да знају оба језика подједнако, као и 13 особа пореклом из Србије (46,4%). Да имају виши ниво српског језика тврди троје (75,0%) Југословена, седам особа из Босне и Херцеговине (70,0%), две особе из Црне Горе (66,7%), 13 особа из Хрватске (65,0%), па тек онда 14 особа из Србије (50,0%).

Табела 197. Самоперцепција информатора као билингвалне особе према држави рођења

Држава рођења	Да ли себе видите као двојезичну особу? Да ли мислите да поседујете исти ниво српског и енглеског језика?				Укупно
	виши ниво енглеског	да, подједнако	виши ниво српског	не знам	
Србија	1	13	14	0	28
	3,6%	46,4%	50,0%	0,0%	100,0%
Хрватска	0	6	13	1	20
	0,0%	30,0%	65,0%	5,0%	100,0%
БиХ	0	3	7	0	10
	0,0%	30,0%	70,0%	0,0%	100,0%
Југославија	0	1	3	0	4
	0,0%	25,0%	75,0%	0,0%	100,0%
Аустралија	2	2	1	0	5
	40,0%	40,0%	20,0%	0,0%	100,0%

Канада	0	1	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	1	2	0	3
	0,0%	33,3%	66,7%	0,0%	100,0%
Укупно	3	27	40	1	71
	4,2%	38,0%	56,3%	1,4%	100,0%

Особе које су задржале српско држављанство сматрају да имају виши ниво српског језика – 81,3% (13 особа), као и особе које имају само аустралијско држављанство – 11 особа (55,0%), док је број особа које имају двојно држављанство и сматрају да подједнако добро говоре и енглески и српски исти као и број особа са двојним држављанством чије је знање српског језика боље од знања енглеског – по 16 особа (45,7%).

Табела 198. Самоперцепција информатора као билингвалне особе према држављанству

Држављанство	Да ли себе видите као двојезичну особу? Да ли мислите да поседујете исти ниво српског и енглеског језика?				Укупно
	виши ниво енглеског	да, подједнако	виши ниво српског	не знам	
аустралијско	1	8	11	0	20
	5,0%	40,0%	55,0%	0,0%	100,0%
српско и аустралијско	2	16	16	1	35
	5,7%	45,7%	45,7%	2,9%	100,0%
српско	0	3	13	0	16
	0,0%	18,8%	81,3%	0,0%	100,0%
Укупно	3	27	40	1	71
	4,2%	38,0%	56,3%	1,4%	100,0%

Према степену образовања, највише самопоуздања у знање енглеског језика имају особе са завршеним факултетом – њих троје (17,6%). Да подједнако говори оба језика мисли највише особа са завршеном вишом школом – 55,6%, док највише особа (29) са завршеном основном школом мисли да им је српски језик бољи од два језика.

Табела 199. Самоперцепција информатора као билингвалне особе према степену образовања

Степен образовања	Да ли себе видите као двојезичну особу? Да ли мислите да поседујете исти ниво српског и енглеског језика?				Укупно
	виши ниво енглеског	да, подједнако	виши ниво српског	не знам	
без одговора	0	1	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
основна школа	0	0	2	0	2
	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%

средња школа	0	13	29	0	42
	0,0%	31,0%	69,0%	0,0%	100,0%
виша школа	0	5	3	1	9
	0,0%	55,6%	33,3%	11,1%	100,0%
факултет	3	8	6	0	17
	17,6%	47,1%	35,3%	0,0%	100,0%
Укупно	3	27	40	1	71
	4,2%	38,0%	56,3%	1,4%	100,0%

О себи као билингвалима мисли 53,8% (15) особа које су дошле у Аустралију деведесетих година, док највише поверења у свој српски језик имају особе које су дошле после двехиљадите године – њих 21 (80,8%).

Табела 200. Самоперцепција информатора као билингвалне особе према времену миграције

Време миграције	Да ли себе видите као двојезичну особу? Да ли мислите да поседујете исти ниво српског и енглеског језика?				Укупно
	виши ниво енглеског	да, подједнако	виши ниво српског	не знам	
без одговора	2	2	0	0	4
	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1960-тих	0	1	2	0	3
	0,0%	33,3%	66,7%	0,0%	100,0%
1970-тих	0	4	3	0	7
	0,0%	57,1%	42,9%	0,0%	100,0%
1980-тих	1	1	1	0	3
	33,3%	33,3%	33,3%	0,0%	100,0%
1990-тих	0	15	13	0	28
	0,0%	53,8%	46,2%	0,0%	100,0%
после 2000	0	4	21	1	26
	0,0%	15,4%	80,8%	3,8%	100,0%
Укупно	3	27	40	1	71
	4,2%	38,0%	56,3%	1,4%	100,0%

Да има боље знање енглеског од српског језика сматрају три особе (21,4%) које су са родитељима отишле у Аустралију, највећи проценат мишљења о себи као билингвалима присутан је такође код особа које су због родитеља у Аустралији, осам особа – 57,1%; за њима је 41,7% (шест особа) оних који су у Аустралији због бољег живота. Највећи проценат – 100,0% (шест особа) је код оних који сматрају себе двојезичним особама, а у Аустралији су због партнера/партнерке, после њих је највећи проценат оних који су ту због посла – њих четворо (66,7%).

Табела 201. Самоперцепција информатора као билингвалне особе према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли себе видите као двојезичну особу? Да ли мислите да поседујете исти ниво српског и енглеског језика?				Укупно
	виши ниво енглеског	да, подједнако	виши ниво српског	не знам	
због посла	0	2	4	0	6
	0,0%	33,3%	66,7%	0,0%	100,0%
због посла партнера/ке	0	0	6	0	6
	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
због партнера/ партнерке	0	4	6	0	10
	0,0%	40,0%	60,0%	0,0%	100,0%
због родитеља	3	8	3	0	14
	21,4%	57,1%	21,4%	0,0%	100,0%
због рата	0	2	5	0	7
	0,0%	28,6%	71,4%	0,0%	100,0%
као избеглице	0	6	9	1	16
	0,0%	37,5%	56,3%	6,3%	100,0%
због бољег живота	0	5	7	0	12
	0,0%	41,7%	58,3%	0,0%	100,0%
Укупно	3	27	40	1	71
	4,2%	38,0%	56,3%	1,4%	100,0%

Од оних који редовно одлазе у цркву, њих двоје су изјавили да имају боље знање енглеског језика, а њих 10 (50%) подједнако добро зна оба језика. Процентуално виши ниво знања српског језика има 77,8% оних који никада не иду у цркву, па 61,0% оних који понекада оду у цркву (25), док је најмањи проценат оних који редовно одлазе тамо – 40,0% (8 особа).

Табела 202. Самоперцепција информатора као билингвалне особе према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли себе видите као двојезичну особу? Да ли мислите да поседујете исти ниво српског и енглеског језика?				Укупно
	виши ниво енглеског	да, подједнако	виши ниво српског	не знам	
никада	1	1	7	0	9
	11,1%	11,1%	77,8%	0,0%	100,0%
понекад	0	16	25	1	42
	0,0%	36,6%	61,0%	2,4%	100,0%
редовно	2	10	8	0	20
	10,0%	50,0%	40,0%	0,0%	100,0%
Укупно	3	26	40	1	71
	4,3%	37,1%	57,1%	1,4%	100,0%

5.1.5.1. Ставови о билингвизму

Испитаници су се изјаснили о свом билингвизму тако што су одговарали на питање „Да ли се осећате лагодније када говорите српски или енглески језик?“, као и „Да ли бисте образложили свој одговор, зашто се осећате лагодније када говорите српски или енглески језик или зашто Вам је свеједно?“

На прво питање су четири особе изјавиле да се осећају лагодније када говоре енглески језик (5,6%), 44 особа је изјавило да се осећају лагодније док говоре српски (62,0%) и 23 особе (32,4%) су изјавиле да им је свеједно којим се језиком служе.

Табела 203. Лагодност информатора у комуникацији према језицима према полу

Пол	Да ли се осећате лагодније када говорите српски или енглески језик?			Укупно
	енглески	српски	свеједно	
мушки	1	25	13	39
	2,6%	64,1%	33,3%	100,0%
женски	3	19	10	32
	9,4%	59,4%	31,3%	100,0%
Укупно	4	44	23	71
	5,6%	62,0%	32,4%	100,0%

У погледу комфорности коришћења језика генерација рођена седамдесетих се осећа најлагодније при коришћењу енглеског језика, док је њихово знање српског језика на високом нивоу, а најлагодније са енглеским се осећа генерација рођена осамдесетих, док је припадницима те генерације неретко свеједно којим се језиком користе.

Табела 204. Лагодност информатора у комуникацији према језицима према години рођења

Година рођења	Да ли се осећате лагодније када говорите српски или енглески језик?			Укупно
	енглески	српски	свеједно	
1930–1940	0	2	0	2
	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
1941–1950	0	5	2	7
	0,0%	71,4%	28,6%	100,0%
1951–1960	0	5	2	7
	0,0%	71,4%	28,6%	100,0%

1961–1970	0	6	4	10
	0,0%	60,0%	40,0%	100,0%
1971–1980	3	23	9	35
	8,6%	65,7%	25,7%	100,0%
1981–1990	0	3	6	9
	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
1991–2000	1	0	0	1
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	4	44	23	71
	5,6%	62,0%	32,4%	100,0%

Особа рођена у Канади се осећа лагодније при конверзацији на енглеском језику, док је код других особа у највећем броју такво осећање заступљено када говоре српским језиком, понајвише код особа из Хрватске – 75,0% (15 особа), затим Црне Горе – 66,7% (2 особе), Србије – 64,3% (15) и БиХ – 60,0% (6). Три особе (60,0%) рођене у Аустралији немају проблем са тим којим језиком од ова два се комуницира са саговорницима.

Табела 205. Лагодност информатора у комуникацији према језицима према држави рођења

Држава рођења	Да ли се осећате лагодније када говорите српски или енглески језик?			Укупно
	енглески	српски	свеједно	
Србија	1	18	9	28
	3,6%	64,3%	32,1%	100,0%
Хрватска	0	15	5	20
	0,0%	75,0%	25,0%	100,0%
БиХ	1	6	3	10
	10,0%	60,0%	30,0%	100,0%
Југославија	0	2	2	4
	0,0%	50,0%	50,0%	100,0%
Аустралија	1	1	3	5
	20,0%	20,0%	60,0%	100,0%
Канада	1	0	0	1
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	2	1	3
	0,0%	66,7%	33,3%	100,0%
Укупно	4	44	23	71
	5,6%	62,0%	32,4%	100,0%

Према држављанству, највећи број информатора који има двојно држављанство нема проблем ни са српским ни енглеским језиком у комуникацији,

док се највећи проценат особа са српским држављанством осећа лагодније када говори са саговорницима на српском језику (87,5%).

Табела 206. Лагодност информатора у комуникацији према језицима према држављанству

Држављанство	Да ли се осећате лагодније када говорите српски или енглески језик?			Укупно
	енглески	српски	свеједно	
аустралијско	3	11	6	20
	15,0%	55,0%	30,0%	100,0%
српско и аустралијско	1	19	15	35
	2,9%	54,3%	42,9%	100,0%
српско	0	14	2	16
	0,0%	87,5%	12,5%	100,0%
Укупно	4	44	23	71
	5,6%	62,0%	32,4%	100,0%

Највећем проценту особа са завршеном средњом школом је најлакше да се споразумеју на српском језику са својим саговорницима (76,2% – 32 особе); тако је и код особа са завршеном вишом школом (55,6% – 5 особа), док је код особа са завршеним факултетом, у највећем проценту, свеједно којим се језиком споразумевају са својим саговорницима (52,9% – 9 особа).

Табела 207. Лагодност информатора у комуникацији према језицима према степену образовања

Степен образовања	Да ли се осећате лагодније када говорите српски или енглески језик?			Укупно
	енглески	српски	свеједно	
без одговора	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
основна школа	0	2	0	2
	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
средња школа	0	32	10	42
	0,0%	76,2%	23,8%	100,0%
виша школа	1	5	3	9
	11,1%	55,6%	33,3%	100,0%
факултет	3	5	9	17
	17,6%	29,4%	52,9%	100,0%
Укупно	4	44	23	71
	5,6%	62,0%	32,4%	100,0%

Према времену миграције у Аустралију, може да се примети да је то један од битнијих фактора, нарочито за особе које су дошле после 2000. године, јер се још увек нису потпуно прилагодиле доминантном језику у овој земљи. Тако комуникацију на српском језику лакшом сматрају 24 особе (92,3%) из групе најскоријих миграната. Мигранти пристигли деведесетих година су прилично уједначени по преференцији језика којим комуницирају, тако да је 42,9% њих изјавило да им је свеједно којим језиком разговарају са другима. Такав тренд се наставља и са претходним генерацијама.

Табела 208. Лагодност информатора у комуникацији према језицима према времену миграције

Време миграције	Да ли се осећате лагодније када говорите српски или енглески језик?			Укупно
	енглески	српски	свеједно	
без одговора	1	0	3	4
	25,0%	0,0%	75,0%	100,0%
1960-тих	0	2	1	3
	0,0%	66,7%	33,3%	100,0%
1970-тих	1	3	3	7
	14,3%	42,9%	42,9%	100,0%
1980-тих	0	1	2	3
	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
1990-тих	2	14	12	28
	7,1%	50,0%	42,9%	100,0%
после 2000	0	24	2	26
	0,0%	92,3%	7,7%	100,0%
Укупно	4	44	23	71
	5,6%	62,0%	32,4%	100,0%

Енглеским језиком се лагодније користе три особе које су у Аустралију довели родитељи (21,4%) и једна особа (6,3%) која је дошла као избеглица. За српски језик као лакши језик комуникације изјаснило се свих шест особа (100,0%) које су у Аустралији било због свог посла, или посла свог партнера/партнерке. За осам особа (57,1%) које је дошло у Аустралију због родитеља свеједно је којим се језиком од ова два говори.

Табела 209. Лагодност информатора у комуникацији према језицима према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли се осећате лагодније када говорите српски или енглески језик?			Укупно
	енглески	српски	свеједно	
због посла	0	6	0	6
	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
због посла партнера/ке	0	6	0	6
	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
због партнера/партнерке	0	8	2	10
	0,0%	80,0%	20,0%	100,0%
због родитеља	3	3	8	14
	21,4%	21,4%	57,1%	100,0%
због рата	0	4	3	7
	0,0%	57,1%	42,9%	100,0%
као избеглице	1	10	5	16
	6,3%	62,5%	31,3%	100,0%
због бољег живота	0	7	5	12
	0,0%	58,3%	41,7%	100,0%
Укупно	4	44	23	71
	5,6%	62,0%	32,4%	100,0%

Посвећеност религији не утиче на преферирање српског или енглеског језика због лагодније употребе, тако да су према овој варијабли резултати уједначени код скоро свих категорија.

Табела 210. Лагодност информатора у комуникацији према језицима према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли се осећате лагодније када говорите српски или енглески језик?			Укупно
	енглески	српски	свеједно	
никада	0	6	3	9
	0,0%	66,7%	33,3%	100,0%
понекад	2	27	13	42
	4,7%	64,3%	31,0%	100,0%
редовно	2	11	7	20
	10,0%	55,0%	35,0%	100,0%
Укупно	4	44	23	71
	5,6%	62,0%	32,4%	100,0%

Позитиван став према енглеском језику испитаници су објашњавали лакоћом и лагодношћу при његовом коришћењу. Већу лагодност према коришћењу енглеског језика је изразило четворо испитаника, од којих су три жене и један мушкарац. Њих

44 је дало предност српском језику, од којих је већи број мушкараца. Да им није битно којим се језиком говори изјавиле су 23 особе.

Процентуално, према години рођења, пријатније се у контакту са енглеским језиком осећају три особе рођене седамдесетих година. Српски језик је процентуално пријатнији за употребу старијим особама, и тај проценат опада према млађим генерацијама, док је свеједно којим се језиком говори најмлађим генерацијама, а тај проценат опада ка старијим генерацијама.

Према држави рођења, најлагодније са коришћењем српског језика се осећају особе из Хрватске и Србије, док је свеједно који језик се користи у највећем проценту особама које су рођене у Аустралији, а енглеским језиком се лагодније корист већина особа које имају аустралијско држављанство и завршен факултет. Српски језик је пријатнији за коришћење особама са српским држављанством и особама са завршеном средњом школом, док је особама са двојним држављанством које имају факултетско образовање свеједно којим се језиком служе.

Две особе које су мигрирале деведесетих година се осећају пријатније у контакту са енглеским језиком. Лагодније се у контакту са српским језиком осећају особе које су мигрирале после 2000. године, док се генерација која је мигрирала осамдесетих година лагодно осећа са оба језика подједнако.

Од оних који се осећају лагодније са енглеским језиком, троје је мигрирало у Аустралију због родитеља, а једно као избеглица. У контакту са српским језиком се пријатније осећају особе које су се преселиле у Аустралију због свог или због посла својих партнера/партнерки, док је свеједно којим се језиком говори такође највећем проценту особа које су се преселиле у ту земљу због родитеља. Према одласцима у цркву, две особе које иду редовно и две које су повремено у цркви се пријатније осећају у контакту са енглеским језиком, док се пријатније у контакту са српским језиком, или им је свеједно који се језик говори, процентуално изјаснио приближно исти број испитаника.

На питање како би образложили свој одговор, одговори су подељени у три категорије:

Они који су одговорили да се лагодније користе енглеским језиком су навели:

1. D.T.Z-B. (42): „Zato što sam odrasla u Kanadi i Australiji!“

2. J. Đ. (35): „Engleski mi je kao maternji jezik.“

Они који су одговорили да им је свеједно којим језиком се служе су дали следећа објашњења:

1. A. R. (58): „NE PRAVI RAZLIKU.“

2. D. B. (42): „To ide sa godinama provedenim u engleskom govornom području. Posle 15 godina i jedan i drugi su isti manje-više. Zavisno ko je sagovornik.“

3. A. G. (57): „Dugo sam u Australiji i zavisim sa kim sam u društvu, opuštam se sa dobrim prijateljima, mogu podeliti radost i tugu.“

4. J. Š. (38): „Prije nije bilo svejedno, a sad je isto.“

5. A. K. (41): „Svejedno mi je jer mi je jedino bitno da me osoba sa kojom govorim dobro razume, pa jezik prilagodjavam sagovorniku. (Izuzetak su moji prijatelji Srbi i njihova deca koja bolje vladaju engleskim, sa njima nastojim da pričam srpski jer smatram da je dobro da budu izloženi jeziku svojih predaka kad god se može.)“

6. X. 3. (40): „Znanje i jednog i drugog jezika mi je podjednako, tako da mi ne pravi nikakav problem komunikacije, bilo kojim jezikom od ova dva da pričam.“

Неки од оних који су одговорили да им је лакше да говоре српски језиком су дали следеће одговоре:

1. Ž. V. (45) „Moj jezik srpski.“

2. B. V. (48): „Govori srpski da te ceo svet razume.“

3. I. Z. (40): „Opuštenije kad govorim srpski jer engleski neznam dovoljno.“

4. Z. P. (40): „Moje znanje engleskog nije na dovoljno dobrom nivou da bi se osećao opuštено.“

5. A. V. (41): „Zato što mi je lakše da se izrazim na maternjem jeziku.“

6. T.S. (33): „Srpski je moj maternji jezik i trudim se da ga svakodnevno govorim, engleski govorim kad moram.“

7. Г. Ј. (35): „И поред доброг познавања енглеског, далеко се боље изражавам на српском, већи фонд ријечи и израза, сматрам да српски далеко боље и дубље може да опише оно што желим да кажем иако немам проблема да се изразим на енглеском, српски ми је омиљено средство комуникације.“

8. B. T. (31): „Zato što je to moj maternji jezik i većina prijatelja mi je srpskog porekla.“
9. C. J. (62): „ПУНА ДУША,“
10. M. P. (38): „Srpski je moj maternji jezik a engleski je samo dodatni kojim se moram služiti u ovoj zemlji.“
11. K.C.Ć-R. (37): „Više volim da se služim srpskim jezikom jer imam osećaj da održavam svoje običaje i kulturu.“
12. S.T. (50): „Srbski jezik je jezik na kojem sam progovorio školovao se učio.“
13. M. L. (58): „Zato stoj to blize srcu i milije.“
14. S. K. (40): „Engleski neznam dovoljno dobro da bi ga pričala opušteno.“

Информатори су били упитани о својем умећу погађања друштвеног статуса особе са којом разговарају на основу језика којим се та особа користи и како се изражава, и како се осећају када разговарају на енглеском језику са Србима који имају изразит српски акценат. У погледу погађања друштвеног положаја одговори су били такви да су се изјашњавали да ли су бољи у процењивању истог уколико особа говори један од та два језика. Тако су одговорили да им је лакше да процене друге особе уколико оне говоре:

- енглеским језиком, 4 особа – 5,6%;
- подједнако (све једно којим језиком), 35 особа – 49,3%;
- српским језиком, 28 особа – 39,4%; и
- четири особе нису знале како да одговоре на ово питање – 5,6%.

Према полу, већем броју особа женског пола је било свеједно којим се језиком служи саговорник како би проценили његов/њен друштвени положај – 54,3%, наспрам 43,7% код мушкараца. Међутим, када би те особе говориле српским језиком, њихов статус би открило 28 особа, од којих 19 мушкараца (67,9%) и 9 жена (32,1%). Уколико би та особа говорила енглеским језиком, оба пола имала по 50%.

Према старосној групи, најбоље би друштвен положај одређивала група испитаника рођених седамдесетих година прошлог века. Више од половине њих (18 особа – 51,4%) ништа не би значило језик којим се користе њихови саговорници, док би, уколико се српским језиком користи њихов саговорник, генерација седамдесетих

поново у високом броју претпоставила њихов друштвени статус (11 од 28 особа) – 39,9%.

Према држави из које су дошли у Аустралију, највећи број особа из Србије би проценио друштвени положај особе ма којим се језиком она служила (16 од 35, што чини 45,7% тог одговора). Са друге стране, 13 од 28 особа које би на основу српског језика знале више о говорнику долази из Хрватске (46,4%).

Двадесет две особе (62,9%) од тридесет пет којима је свеједно којим се језиком служе њихови сарадници како би их ставиле у одређени друштвени миље има двојно држављанство. Особе са двојним држављанством такође имају највиши проценат самопоуздања при одређивању нечијег статуса – 39,9% (11 од 28 особа).

Највећи број особа са средњом школом не прави разлику између језика којима говоре њихови саговорници везано за ово питање – 14 од 35, што чини 40% од те категорије, одмах за њима су особе које су завршиле неки факултет, њих 12, или 34,3%. У погледу процењивања саговорника који говори српском језику, особе са завршеном средњом школом имају апсолутну доминацију – 24 од 28 особа – 85,7%.

У погледу времена миграције у Аустралију, најсамопоузданији код у процењивању друштвеног статуса саговорника независно од језика којим говоре су особе које су мигрирале у Аустралију деведесетих година (15 од 35, што чини 42,9%). Уколико говори српски, друштвени положај саговорника би најлакше процениле особе које су мигрирале у Аустралију после 2000. године – њих 21 од 28, што чини 75,0% информатора из те категорије.

Уколико њихов саговорник/саговорница говори енглеским језиком, његов/њен друштвени положај могу најбоље да процене особе које су у Аустралију дошле због родитеља (три особе – 21,4%); овој категорији је и свеједно који језик од ова два језика користе њихови саговорници. Уколико саговорници говоре српским језиком, њихов друштвени статус би најбоље процениле особе које су дошле због партнера/партнерке, шест особа – 60,0%, а затим особе које су избегле у Аустралију, њих осам – 50,0%.

Особе које повремено одлазе у цркву су најбоље у претпостављању друштвеног статуса саговорника. Уколико говоре било који од та два језика, њихов

друштвени статус ће проценити 20 од 35 особа – 57,1%. Та иста категорија, они који повремено одлазе у цркву, најбоље може да процени статус неке особе уколико та особа говори српски језик, 21 од 28 особа, што чини 75,0%.

Од наших информатора смо желели да сазнамо какав је њихов став према особама које су у Аустралији, а код којих се осећа јак српски акценат при изговору енглеског језика. На ово питање су само три особе одговориле да имају проблем са тим, али нису навеле разлог. Две особе су женског, а једна мушког пола. Све су рођене у различитим декадама, по једна четрдесетих, педесетих и осамдесетих година прошлог века. Две особе су рођене у Србији, док је једна рођена у Аустралији. Све три особе имају двојно држављанство. Две су завршиле средњу школу, а једна факултет. Док једна особа није одговорила када је стигла у Аустралију, друга је дошла 1971. године, а трећа 2000. године. Од ове три особе две повремено одлазе у цркву, док једна не иде никада.

5.1.6. Очување српске културе и идентитета у Аустралији

Идентитет имиграната, скоро по дефиницији, формиран је у контексту српске културе и језика. Стога, потреба за променом свог језика се не дотиче само питања свакодневног живота, већ и самоидентификације и унутрашње представе о значајним особама, укључујући чланове блиске породице, пријатеље и друге истакнуте личности који су били део живота имигранта у току одрастања (Tannenbaum, Howie 2002; Tannenbaum 2005).

Као што је раније поменуто, у Перту и околини постоји велики број српских удружења и организација, било спортских или хуманитарних, до културно-уметничких друштава која се труде да код старијих генерација очувају, а да код млађих генерација подстакну љубав према српској култури, уметности, спорту и фолклору. Питања која су се односила на очување индивидуалног и колективног културног идентитета српских миграната у Перту су била следећа:

- „Да ли се осећате блискије са српском или аустралијском културом?“

- „Да ли сте икада били члан српског клуба или организације у Аустралији?“
- „Да ли сте сада члан неког српског клуба или организације?“
- „Да ли некада слушате српске песме?“
- „Да ли некада гледате српске телевизијске програме?“
- „Да ли некада слушате српске радио-програме?“
- „Да ли некада читате српске новине, књиге или часописе?“

На питање са којом се културом се особа осећа лагодније, понуђени одговори су били:

- Са аустралијском културом, али за овај одговор се није изјаснила ни једна особа;
- Са обе, али више са аустралијском културом, како је одговорило троје информатора – 4,2%;
- Са обе културе, подједнако је одговорило десет информатора – 14,1%;
- Са обе, али више са српском културом, како се изјаснило 26 информатора – 36,6%;
- Са српском културом се лагодније осећа 32 информатора – 45,1%.

Према полу се се испитаници изјаснили тако да су резултати овде скоро подједнаки и код оба пола постоји снажнија тенденција према српској култури. Разлика је приметна код искључиво српске културе где се већи број мушкараца изјаснио да се пријатније осећа у том окружењу – њих 20 (51,3%), наспрам 12 жена (37,5%).

Табела 211. Лагодност информатора према српској и аустралијској култури према полу

Пол	Да ли се осећате лагодније са српском или аустралијском културом?				Укупно
	обе, више аустралијска	обе подједнако	обе, више српска	српска	
мушки	1	4	14	20	39
	2,6%	10,3%	35,9%	51,3%	100,0%
женски	2	6	12	12	32
	6,3%	18,8%	37,5%	37,5%	100,0%
Укупно	3	10	26	32	71
	4,2%	14,1%	36,6%	45,1%	100,0%

Према старосној групи, обоје рођених тридесетих година прошлог века имају изразиту преференцу према српској култури. Ова култура је доминантна у свим старосним групама сем код генерације рођене осамдесетих година, чији су се

припадници већински изјаснили за обе културе подједнако, али више дају предност српској.

Табела 212. Лагодност информатора према српској и аустралијској култури према години рођења

Година рођења	Да ли се осећате лагодније са српском или аустралијском културом?				Укупно
	обе, више аустралијска	обе подједнако	обе, више српска	српска	
1930–1940	0	0	0	2	2
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
1941–1950	1	1	1	4	7
	14,3%	14,3%	14,3%	57,1%	100,0%
1951–1960	0	1	2	4	7
	0,0%	14,3%	28,6%	57,1%	100,0%
1961–1970	0	3	2	5	10
	0,0%	30,0%	20,0%	50,0%	100,0%
1971–1980	2	3	15	15	35
	5,7%	8,6%	42,9%	42,9%	100,0%
1981–1990	0	1	6	2	9
	0,0%	11,1%	66,7%	22,2%	100,0%
1991–2000	0	1	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	3	10	26	32	71
	4,2%	14,1%	36,6%	45,1%	100,0%

Према држави из које су дошли у Аустралију, „Југословени“ се подједнако пријатно осећају у контакту са обе културе, док су особи рођеној у Канади обе културе подједнако блиске, али српска ипак мало ближа. Оно што је занимљиво је да су, поред једне особе која је рођена у Аустралији, две особе из Србије одговориле да су им обе културе блиске али да им је аустралијска ближа.

Табела 213. Лагодност информатора према српској и аустралијској култури према држави

Држава рођења	Да ли се осећате лагодније са српском или аустралијском културом?				Укупно
	обе, више аустралијска	обе подједнако	обе, више српска	српска	
Србија	2	3	10	13	28
	7,1%	10,7%	35,7%	46,4%	100,0%
Хрватска	0	2	8	10	20
	0,0%	10,0%	40,0%	50,0%	100,0%
БиХ	0	2	3	5	10
	0,0%	20,0%	30,0%	50,0%	100,0%
Југославија	0	2	1	1	4
	0,0%	50,0%	25,0%	25,0%	100,0%
Аустралија	1	0	2	2	5
	20,0%	0,0%	40,0%	40,0%	100,0%

Канада	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	1	1	1	3
	0,0%	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%
Укупно	3	10	26	32	71
	4,2%	14,1%	36,6%	45,1%	100,0%

Особе које имају само српско држављанство имају знатно виши проценат наклоности према искључиво српској култури, 62,5%, наспрам по 40,0% код особа које имају двојно или само аустралијско држављанство. Виши проценат лагодности са обема културама, са предношћу српској, има 17 особа (48,6%).

Табела 214. Лагодност информатора према српској и аустралијској култури
према држављанству

Држављанство	Да ли се осећате лагодније са српском или аустралијском културом?				Укупно
	обе, више аустралијска	обе подједнако	обе, више српска	српска	
аустралијско	2	4	6	8	20
	10,0%	20,0%	30,0%	40,0%	100,0%
српско и аустралијско	1	3	17	14	35
	2,9%	8,6%	48,6%	40,0%	100,0%
српско	0	3	3	10	16
	0,0%	18,8%	18,8%	62,5%	100,0%
Укупно	3	10	26	32	71
	4,2%	14,1%	36,6%	45,1%	100,0%

Особе са завршеном средњом школом се у највећем броју најпријатније осећају у српској култури (24 особа – 57,1%), док су особе са завршеном вишом школом и факултетом дале прилично уравнотежене ставове према ове две културе, ипак дајући предност српској.

Табела 215. Лагодност информатора према српској и аустралијској култури
према степену образовања

Степен образовања	Да ли се осећате лагодније са српском или аустралијском културом?				Укупно
	обе, више аустралијска	обе подједнако	обе, више српска	српска	
без одговора	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
основна школа	1	0	0	1	2
	50,0%	0,0%	0,0%	50,0%	100,0%

средња школа	0	2	16	24	42
	0,0%	4,8%	38,1%	57,1%	100,0%
виша школа	0	3	4	2	9
	0,0%	33,3%	44,4%	22,2%	100,0%
факултет	2	5	5	5	17
	11,8%	29,4%	29,4%	29,4%	100,0%
Укупно	3	10	26	32	71
	4,2%	14,1%	36,6%	45,1%	100,0%

Најјачу приврженост српској култури осећају особе које су мигрирале у Аустралију шездесетих година прошлог века – 2 особе (66,7%) и особе које су се преселиле тамо после 2000. године, њих 16 (61,5%), док је проценат код других група уравнотеженији у ставовима према ове две културе.

Табела 216. Лагодност информатора према српској и аустралијској култури према времену миграције

Време миграције	Да ли се осећате лагодније са српском или аустралијском културом?				Укупно
	обе, више аустралијска	обе подједнако	обе, више српска	српска	
без одговора	1 25,0%	0 0,0%	2 50,0%	1 25,0%	4 100,0%
1960-тих	0 0,0%	1 33,3%	0 0,0%	2 66,7%	3 100,0%
1970-тих	1 14,2%	2 28,6%	2 28,6%	2 28,6%	7 100,0%
1980-тих	0 0,0%	2 66,7%	0 0,0%	1 33,3%	3 100,0%
1990-тих	1 3,6%	4 14,3%	13 46,4%	10 35,7%	28 100,0%
после 2000	0 0,0%	1 3,8%	9 34,6%	16 61,5%	26 100,0%
Укупно	3 4,2%	10 14,1%	26 36,6%	32 45,1%	71 100,0%

Најлагодније се са српском културом осећа пет особа (83,3%) које су у Аустралију дошле због партнера/партнерке, 66,7% (четири особе) од оних које су отишли због посла и шест особа (60,0%) оних који су отишли због посла партнера/партнерке. Лагодно са обе културе, али више са српском, осећа се седам особа (58,3%) које су тамо због бољег живота и четири особе (57,1%) које су тамо због рата. Лагодно са обе културе, али више са аустралијском се осећају две особе (14,3%) које су отишле у Аустралију са родитељима.

Табела 217. Лагодност информатора према српској и аустралијској култури према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли се осећате лагодније са српском или аустралијском културом?				Укупно
	обе, више аустралијска	обе подједнако	обе, више српска	српска	
због посла	0	0	2	4	6
	0,0%	0,0%	33,3%	66,7%	100,0%
због посла партнера/ке	0	1	0	5	6
	0,0%	16,7%	0,0%	83,3%	100,0%
због партнера/ партнерке	1	1	2	6	10
	10,0%	10,0%	20,0%	60,0%	100,0%
због родитеља	2	3	6	3	14
	14,3%	21,4%	42,9%	21,4%	100,0%
због рата	0	1	4	2	7
	0,0%	14,3%	57,1%	28,6%	100,0%
као избеглице	0	2	5	9	16
	0,0%	12,5%	31,3%	56,3%	100,0%
због бољег живота	0	2	7	3	12
	0,0%	16,7%	58,3%	25,0%	100,0%
Укупно	3	10	26	32	71
	4,2%	14,1%	36,6%	45,1%	100,0%

Оно што је занимљиво је то да су резултати код особа које понекада и које редовно одлазе на црквене службе прилично уједначени, док је највећи проценат наклоности српској култури присутан код особа које никада не иду у цркву – 55,6% (5 особа).

Табела 218. Лагодност информатора према српској и аустралијској култури према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли се осећате лагодније са српском или аустралијском културом?				Укупно
	обе, више аустралијска	обе подједнако	обе, више српска	српска	
никада	0	3	1	5	9
	0,0%	33,3%	11,1%	55,6%	100,0%
понекад	1	5	18	18	42
	2,4%	11,9%	42,8%	42,8%	100,0%
редовно	2	2	7	9	20
	10,0%	10,0%	35,0%	45,0%	100,0%
Укупно	3	10	26	32	71
	4,2%	14,1%	36,6%	45,1%	100,0%

Поред саме преференције неке од култура, информатори су дали одговоре и на питања везана за њихове конкретне радње и чланства у српским клубовима,

удружењима и организацијама. На питање „Да ли сте икада...“ и „Да ли сте сада члан неког српског клуба или организације у Аустралији?“ одговори су били следећи.

Чланова српских организација и клубова је било 29 (40,8%), а сада их је 22 (31,0%); информатори су били или јесу чланови Српског клуба *Dianella*, Српског клуба *Maddington*, фолклорне групе *Света Тројица*, фудбалског клуба *Крајина*, фолклорне групе *Свети Сава*, Српског друштва *Крајина*, Српског друштва *Свети Василије Острошки* из Рокинема, *Dianella White Eagles*, *Maddington White City*, Покрета српских четника *Равна Гора*, Црквеног одбора *Свети Сава* и Фолклорног друштва *Опанак*.

Истраживање је показало да су чланови ових друштава већином били мушкарци – некада 18 (46,2%), сада 14 (35,9%), док су ти проценти код жена нешто нижи, некада 11 (35,5%), а сада 8 (25,8%).

Гледајући према генерацијама, они рођени тридесетих су најчешће били чланови неке организације – 100,0%, а касније, са генерацијама тај проценат опада, тако је са генерацијом четрдесетих било 71,4%, педесетих – 57,1%, шездесетих 40,0%, седамдесетих 26,5%, осамдесетих – 44,4% и деведесетих – 100,0%, док су проценти њиховог садашњег ангажовања у српским организацијама пропорцијално нижи, рођени тридесетих – 50,0%, четрдесетих – 57,1%, педесетих – 57,1%, шездесетих – 30,0%, седамдесетих 26,5%, осамдесетих 11,1% и код генерације рођене деведесетих немамо ниједног испитаника који је члан неког српског клуба или организације.

Према држави рођења видимо да је највећи број особа које су се повукле из рада српских организација и удружења пореклом из Србије, са 28,6% на 10,7% и из БиХ, са 80,0% на 60,0%.

Табела 219. Чланство информатора у српским клубовима и организацијама према држави рођења

Држава рођења	Да ли сте члан неког српског клуба или организације у Аустралији?				Укупно
	некада		сада		
	да	не	да	не	
Србија	8	20	3	25	28
	28,6%	71,4%	10,7%	89,3%	100,0%
Хрватска	8	12	8	12	20
	40,0%	60,0%	40,0%	60,0%	100,0%
БиХ	8	2	6	4	10
	80,0%	20,0%	60,0%	40,0%	100,0%
Југославија	1	3	1	3	4
	25,0%	75,0%	25,0%	75,0%	100,0%
Аустралија	2	3	2	3	5
	40,0%	60,0%	40,0%	60,0%	100,0%
Канада	0	1	0	1	1
	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Црна Гора	2	1	2	1	3
	66,7%	33,3%	66,7%	33,3%	100,0%
Укупно	29	42	22	49	71
	41,4%	58,6%	31,4%	68,6%	100,0%

Пад у учешћу у српским организацијама је најприметнији код особа које имају само аустралијско држављанство, са 13 (65,0%) на 10 (50,0%), док је тај број код особа са двојним држављанством спао са 15 (44,1%) на 11 (32,4%). Код особа које имају само српско држављанство није долазило до промена, међутим, ову групу особа које и сада учествују у раду српских друштава представља само једна особа (6,3%).

У погледу образовања, највећи број активних особа је био са средњом школом, њих 19 (45,2%), а и сада их је највише – 17 (40,5%). Најмање особа укључених у рад српских друштава је било из групе са завршеним факултетом; раније је било укључено њих 39,4% (5 особа), а проценат је спао на 11,8% (2 особе), што нас наводи на закључак да је чак 88,2% – 15 особа са факултетским образовањем изабрало да не буде члан неког српског друштва или организације.

У погледу времена миграције, пад ангажовања у српским институцијама и организацијама је приметан у свим декадама. Процентуално, највећи пад је код генерације мигрирале седамдесетих година, где је раније учествовао 71,4% – 5 особа, док је сада тај проценат 42,9% – 2 особе. Једино су они који су дошли после 2000. године још увек активни у истом броју, али је и код њих проценат оних који се не укључују у рад српских организација доста већи од оног који показује број ангажованих особа, 73,1% наспрам 26,9%.

Табела 220. Чланство информатора у српским клубовима и организацијама према времену миграције

Време миграције	Да ли сте члан неког српског клуба или организације у Аустралији?				Укупно
	некада		сада		
	да	не	да	не	
без одговора	2	2	2	2	4
	50%	50%	50%	50%	100,0%
1960-тих	3	0	2	1	3
	100%	0%	66,7%	33,3%	100,0%
1970-тих	5	2	3	4	7
	71,4%	28,6%	42,9%	57,1%	100,0%
1980-тих	2	1	1	2	3
	66,7%	33,3%	33,3%	66,7%	100,0%
1990-тих	10	18	7	21	28
	35,7%	64,3%	25,0%	75,0%	100,0%
после 2000	7	19	7	19	26
	26,9%	73,1%	26,9%	73,1%	100,0%
Укупно	29	42	22	49	71
	41,4%	58,6%	31,4%	68,6%	100,0%

Раније је било доста више чланова српских организација; некада највећи број њих је био од оних који су у Аустралију дошли како би избегли рат – пет особа (71,4%), од којих је сада само троје у чланству неке организације (42,9%). Ниједна категорија не бележи позитивну промену у погледу чланства у различитим организацијама.

Табела 221. Чланство информатора у српским клубовима и организацијама према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли сте члан неког српског клуба или организације у Аустралији?				Укупно
	некада		сада		
	да	не	да	не	
због посла	2	4	2	4	6
	33,3%	66,7%	33,3%	66,7%	100,0%
због посла партнера/ке	2	4	1	5	6
	33,3%	66,7%	16,7%	83,3%	100,0%
због партнера/ партнерке	3	7	2	8	10
	30,0%	70,0%	20,0%	80,0%	100,0%
због родитеља	5	9	4	10	14
	35,7%	64,3%	28,6%	71,4%	100,0%
због рата	5	2	3	4	7
	71,4%	28,6%	42,9%	57,1%	100,0%
као избеглице	9	7	8	8	16
	56,3%	43,8%	50,0%	50,0%	100,0%
бољи живот	3	9	2	10	12
	25,0%	75,0%	16,7%	83,3%	100,0%
Укупно	29	42	22	49	71
	41,4%	58,6%	31,4%	68,6%	100,0%

У погледу везе између чланства у српским организацијама и одласака у цркву приметно је да је проценат особа које нису чланови српских организација и никада не иду у цркву значајно виши од оних који повремено или редовно одлазе у цркву (осам особа, или 88,9% у односу на 66,7% код повремених (28 особа) и 65,0% код оних који редовно одлазе у цркву (13 особа)). Пад чланства у српским организацијама је приметан код свих група.

Табела 222. Чланство информатора у српским клубовима и организацијама према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли сте члан неког српског клуба или организације у Аустралији?				Укупно
	некада		сада		
	да	не	да	не	
никада	3	6	1	8	9
	33,3%	66,7%	11,1%	88,9%	100,0%
понекад	17	25	14	28	42
	40,5%	59,5%	33,3%	66,7%	100,0%
редовно	9	11	7	13	20
	45,0%	55,0%	35,0%	65,0%	100,0%
Укупно	29	42	22	49	71
	41,4%	58,6%	31,4%	68,6%	100,0%

На питање „Да ли слушате српске песме?“, 62 особе или 87,3% су одговориле потврдно, док је 9 особа (12,7%) изјавило да их не слуша.

Српску музику слушају подједнако све генерације, а таква је и ситуација са онима који је не слушају, док је ситуација у погледу пола испитаника готово идентична код оба пола – 87,2% мушкараца и 87,5% жена слуша српске песме. У погледу државе рођења, највећи проценат оних који не слушају српску музику је код особа из Србије, одакле долази 6 од 9 особа које не слушају српску музику, тј. 66,7%. Исти проценат оних који не слушају српску музику се јавља код особа које имају двојно држављанство. У погледу образовања, од оних који не слушају српску музику, највећи број је особа са завршеном средњом школом 5 од 9 (55,5%). Толики је и број особа које су дошле деведесетих и не слушају српску музику – 5 или 55,5%.

На питање „Да ли гледате српске телевизијске програме?“, одговори су били: 51 особа (71,8%) одговорила је да гледа, 15 особа (21,1%) не гледа и 5 особа (7,0%) би гледало, али није у могућности. Од оних који не гледају, највећи проценат припада генерацији рођених седамдесетих година – 53,3% (9 особа). Према полу, исти број особа не гледа српски телевизијски програм – по осам особа. Девет особа из Србије не гледа српске телевизије (60,0%), док је код осталих група тај број распоређен са по једном до две особе. Десет особа (66,7%) које имају двојно држављанство припада овој категорији. Српску телевизију не гледа седам особа које су завршиле факултет (46,6%) и пет особа са завршеном средњом школом (33,3%). Према времену миграције, највише особа дошлих деведесетих година не гледа српску телевизију – њих 12 (80,0%). Српску телевизију гледају све особе које су у Аустралији због свог или партнеровог/партнеркиног посла, док је не гледа највећи број оних који су се доселили у Аустралију због родитеља (шест особа, 42,9%). Овој групи припада и осморо информатора који повремено иду у цркву – 53,3%.

Српске радио-програме слуша нешто више од пола испитаника – 36 (51,4%), док их не слушају 33 особе (46,5%), док су две особе изјавиле да би слушале, али немају могућности (2,8%). Више од половине оних који не слушају српски радио припада генерацији седамдесетих година, њих 18 (54,5%) и шесторо рођених осамдесетих (18,2%). Код особа женског пола, половина њих не слуша радио

програме, док је код мушкараца тај проценат мањи – 43,6%, јер се тако изјаснило 17 мушкараца. Према држави рођења, чак двадесет особа (од 27) из Србије не слуша српске радио-програме (60,6%). Слична је ситуација и код особа рођених у Босни и Херцеговини, од којих се седам од десет особа изјаснило тако. Највише особа које имају двојно држављанство – 18 (54,5%) не слуша српски радио; након њих долазе испитаници који имају српско држављанство, 10 особа (30,3%) и 5 особа које имају аустралијско држављанство (15,2%). Од особа које не слушају српске радио-програме, у односу на степен образовања, највећи је проценат оних који су завршили неки факултет – 64,7% (11 особа) и 40,5% (17 особа) са завршеном средњом школом. Од 26 особа које су стигле после 2000. године, 14 њих (53,8%) не слуша српски радио, а за њима је 13 особа (46,4%) пристиглих деведесетих година прошлог века. Од група по разлогу миграције, просечно свака друга особа (не) слуша српске радио-програме. Тај проценат је нешто већи у корист избеглих особа (12 особа – 75,0%) и нешто мањи 33,3% (четири особе) код особа које су дошле како би пронашле бољи живот. Од 33 особе које не слушају српски радио, 19 (57,6%) припада групи која повремено иде у цркву, док ниједна особа која не иде у цркву не слуша српски радио програм,

По питању читања на српском језику, испитаницима је било постављено питање „Да ли некада читате српске новине, књиге или часописе?“, на шта су 52 особе одговориле потврдно (73,2%), а деветнаесторо (26,8%) њих је одговорило да не чита. Од тих деветнаест, десеторо (52,6%) је рођено седамдесетих година. Приближно исти проценат жена и мушкараца не чита српску литературу (52,6% мушкараца и 47,4% жена). Девет особа из Србије (47,4%) припада групи која не чита српску литературу, као и по четири особе из Хрватске и БиХ (по 21,1%). Девет особа са двојним држављанством (47,4%), и по пет особа са једним или другим држављанством (26,3%) не чита српска штампана издања. Од 19 особа које су се изјасниле да не читају српску штампу, 11 особа (57,9%) је завршило средњу школу, а петоро (26,3%) њих је завршило неки факултет. По седам особа (36,8%) које су мигрирале деведесетих и после 2000. године је изјавило да не чита српску литературу. Свих шест особа које су у Аустралији због посла партнера чита српске

књиге, новине и часописе (100, 0%), као и 83,3% (десет особа) оних који су у Аустралији због бољег живота. Што се тиче одлазака у цркву, десет особа које понекад иду у цркву не чита српске књиге (52,6%), пет (26,3%) које редовно и четири (20,1%) које никада не иду тамо.

Занимало нас је и како се наши испитаници осећају у контакту са аустралијском и српском културом. Од свих испитаника, највећи проценат њих се осећа блискије у контакту са српском културом; подједнако са обе али више са српском се осећа 26 особа, свеједно са којом културом је у контакту је одговор десет особа, док се четири особе подједнако пријатно осећају са обе, али ипак пријатније у контакту са аустралијском културом, док се ниједна особа не осећа пријатније искључиво са аустралијском културом.

Две особе женског пола и једна особа мушког пола, рођених четрдесетих и седамдесетих година прошлог века, пријатније се осећају у контакту са енглеским језиком, док се са српском културом лагодније осећа већи број мушкараца од жена, рођених тридесетих година прошлог века и тај проценат опада ка млађим генерацијама.

Две особе којима је мало ближа аустралијска култура су рођене у Србији, односно у Аустралији, док је српска култура најближа Србима који су пореклом из Хрватске и Босне и Херцеговине. Према држављанству, ближе аустралијској култури су две особе са аустралијским и једна са двојним држављанством, док српска култура одговара највише особама које имају српско држављанство док су проценти код друге две групе уједначени.

Обе, али више аустралијска култура одговарају једној особи са завршеном основном школом, а тако се осећају и две особе са завршеним факултетом. У контакту са српском културом лагодније се осећају понајвише особе са завршеном средњом школом. Према српској култури се најнаклоњеније осећају особе које су у Аустралију мигрирале после 2000. године и углавном особе које су се преселиле у ту земљу због посла својих партнера/партнерки, или због њихових послова.

Поново, занимљиво је да се блискије са аустралијском културом осећају две особе које су редовно у цркви, док се искључиво са српском културом осећају у већем проценту особе које никада не иду у цркву.

5.1.6.1. Ставови према Србији и повратку

Путовања прве генерације у домовину су конципирана као физичка инкарнација „мита о повратку“ мигранта, у коме се домовина за којом се чезне прихвата на начин који се избегава јер је га чини тежак (и често непожељан) чин повратка миграције (Kelly 2000; Baldassar 2001; Stephenson 2002). Даље, путовања дијаспору¹⁰⁰ могу повезати са културним идентитетом и носталгичним сећањима како би се одржале везе са местима од емоционалне важности (Baldassar 2001), или како би се очувале културне праксе (Duval 2003; Nguyen, King 2004). Миграција укључује прилагођавање за губитке на различитим нивоима: губитак значајних људи и културе, губитак унутрашњег осећаја хармоније, губитка фамилијарности и често губитка матерњег језика (Akhtar 1995; 1999). То је процес често праћен таквим емоцијама попут меланхолије, празнине и интензивне жеље за контактом са претходним светом, било у стварности или маштањима. Алсоп тврди да претходни свет¹⁰¹ обично има посебно значење, јер је то место које „обезбеђује примарно искуство које истражујемо први пут (...) процеси истраживања се дешавају истовремено: истражујемо наше физичко окружење, наше особине и нашу

¹⁰⁰ Термин дијаспора се сада користи за велики број људи, било да се ради о прогнаницима, имигрантима или чак људима који путују светом. Такође, према Виљему Сафрану, термин „заједница дијаспоре“ се све више користити као метафорична ознака за неколико категорија људи – за исељенике, прогнанике, политичке избеглице, странце без дозволе уласка, имигранте и етничке и расне мањине...“ (Safran 83). Међутим, ови термини се не користе увек насумично, јер изрази имају мало варијације у значењу. По њему, мигранти су особе које се селе са једног места на друго, поготово у другу земљу. Имигрант је особа која долази да пронађе стално пребивалиште у некој другој земљу. Исељеник је онај који живи ван своје земље посебно дуго. Они који се називају плурали имају више од једног дома, идентитета, итд. Хибрид је особа која се усвојила и асимилирала културне атрибуте заједнице домаћина, а прогонство је стање у којој се налази особа избачена из родне земље. Емигрант је онај који оставља сопствену земљу да се насели у другу, а дијаспора је најчешће приморана да напусти своју земљу. Међутим, ови изрази се често користе као синоними код различитих истраживача, па чак и понекад злоупотребљавају (Braziel, Mannur 2003).

¹⁰¹ Наши испитаници су често користили израз „стари крај“.

идентификацију. Ниједно друго истраживање касније у животу није истовремено и примарно" (Alsop 2002: 2).

Како би одгонетнули какав је став српских миграната по питању повратка у отаџбину, постављена су следећа питања:

- Колико често сте били у Србији од када сте у се преселили у Аустралију? (питање 18)
- Који је био разлог Ваше посете Србији? (питање 19)
- Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија? (питање 62)
- Да ли намеравате да се икада преселите у Србију? (питање 74)
- Ако сте навели да не намеравате да се икада вратите у Србију, можете ли да објасните зашто тако мислите? (питање 75)
- Гледајући уназад, да ли мислите да сте донели праву одлуку тиме што сте се преселили у Аустралију? (питање 76)

Изненађујуће велики број (45) наших испитаника никада није долазио у Србију, или је пак то ретко чинио – 77,5%; они који дођу у Србију једном до два пута годишње чине 21,1% испитаних, док три и више од пет пута годишње дође свега њих 11 – 15,5%.

Табела 223. Одласци информатора у Србију

Колико често сте били у Србији од када сте у се преселили у Аустралију?	Број особа	Процент
никада	10	14,1%
ретко	35	49,3%
редовно 1–2 пута годишње	15	21,1%
редовно 3–5 пута годишње	6	8,5%
више од 5 пута годишње	5	7,0%
Укупно	71	100,0%

У погледу пола, већи проценат особа женског пола долази у Србију више од пет пута годишње, док су проценти оних који ретко или никада не долазе у Србију на страни мушкараца 74,1%, док је тај проценат код особа женског пола на 50,0%.

Табела 224. Одласци информатора у Србију према полу

Пол	Колико често сте били у Србији од када сте у се преселили у Аустралију?					Укупно
	никада	ретко	редовно 1–2 пута	редовно 3–5 пута	више од 5 пута	
мушки	7	22	7	3	0	39
	17,9%	56,4%	17,9%	7,7%	0,0%	100,0%
женски	3	13	8	3	5	32
	9,4%	40,6%	25,0%	9,4%	15,6%	100,0%
Укупно	10	35	15	6	5	71
	14,1%	49,3%	21,1%	8,5%	7,0%	100,0%

У погледу генерације којој припадају, код испитаника се показало да не постоји нека шема према којој нека генерација долази у посете Србији чешће од друге.

Табела 225. Одласци информатора у Србију према години рођења

Година рођења	Колико често сте били у Србији од када сте у се преселили у Аустралију?					Укупно
	никада	ретко	редовно 1–2 пута	редовно 3–5 пута	више од 5 пута	
1930–1940	0	1	1	0	0	2
	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1941–1950	0	3	4	0	0	7
	0,0%	42,9%	57,1%	0,0%	0,0%	100,0%
1951–1960	1	3	1	1	1	7
	14,3%	42,9%	14,3%	14,3%	14,3%	100,0%
1961–1970	0	7	1	2	0	10
	0,0%	70,0%	10,0%	20,0%	0,0%	100,0%
1971–1980	7	19	7	0	2	35
	20,0%	54,3%	20,0%	0,0%	5,7%	100,0%
1981–1990	2	2	1	3	1	9
	22,2%	22,2%	11,1%	33,3%	11,1%	100,0%
1991–2000	0	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
Укупно	10	35	15	6	5	71
	14,1%	49,3%	21,1%	8,5%	7,0%	100,0%

У погледу земље из које су дошли у Аустралију, види се да највише особа из Србије – 5 (17,9%) и Хрватске – 3 (15,0%) долази често у Србију, док се најређе решавају да дођу они који су рођени у Аустралији, Канади и Црној Гори.

Табела 226. Одласци информатора у Србију према држави рођења

Држава рођења	Колико често сте били у Србији од када сте у се преселили у Аустралију?					Укупно
	никада	ретко	редовно 1–2 пута	редовно 3–5 пута	више од 5 пута	
Србија	5	13	5	4	1	28
	17,9%	46,4%	17,9%	14,3%	3,6%	100,0%
Хрватска	4	10	3	0	3	20
	20,0%	50,0%	15,0%	0,0%	15,0%	100,0%
БиХ	0	7	2	0	1	10
	0,0%	70,0%	20,0%	0,0%	10,0%	100,0%
Југославија	0	2	1	1	0	4
	0,0%	50,0%	25,0%	25,0%	0,0%	100,0%
Аустралија	1	1	2	1	0	5
	20,0%	20,0%	40,0%	20,0%	0,0%	100,0%
Канада	0	1	0	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	1	2	0	0	3
	0,0%	33,3%	66,7%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	10	35	15	6	5	71
	14,1%	49,3%	21,1%	8,5%	7,0%	100,0%

Према држављанству које имају, особе које су имају само аустралијско држављанство чешће посећују Србију од оних које имају само српско или оба држављанства.

Табела 227. Одласци информатора у Србију према држављанству

Држављанство	Колико често сте били у Србији од када сте у се преселили у Аустралију?					Укупно
	никада	ретко	редовно 1–2 пута	редовно 3–5 пута	више од 5 пута	
аустралијско	0	13	3	0	4	20
	0,0%	65,0%	15,0%	0,0%	20,0%	100,0%
српско и аустралијско	1	18	9	6	1	35
	2,9%	51,4%	25,7%	17,1%	2,9%	100,0%
српско	9	4	3	0	0	16
	56,3%	25,0%	18,8%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	10	35	15	6	5	71
	14,1%	49,3%	21,1%	8,5%	7,0%	100,0%

Ни степен образовања нема пресудну улогу по питању честих одлазака у Србију. Процентуално, највише долазе особе које су завршиле средњу школу – 44,4%. По процентима, најређе долазе особе са завршеном средњом школом – 71,4% (њих 30).

Табела 228. Одласци информатора у Србију према степену образовања

Степен образовања	Колико често сте били у Србији од када сте у се преселили у Аустралију?					Укупно
	никада	ретко	редовно 1–2 пута	редовно 3–5 пута	више од 5 пута	
без одговора	0	1	0	0	0	1
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
основна школа	1	0	1	0	0	2
	50,0%	0,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
средња школа	6	24	8	2	2	42
	14,3%	57,1%	19,0%	4,8%	4,8%	100,0%
виша школа	1	4	0	2	2	9
	11,1%	44,4%	0,0%	22,2%	22,2%	100,0%
факултет	2	6	6	2	1	17
	11,8%	35,3%	35,3%	11,8%	5,9%	100,0%
Укупно	10	35	15	6	5	71
	14,1%	49,3%	21,1%	8,5%	7,0%	100,0%

Одговор који је можда и био очекиван је да су особе које су стигли у Аустралију после 2000. године најређе путовале у Србију – њих 20 (76,9%) од те популације није се вратило ниједном или је можда дошло једном до Србије. Највећи број оних који су долазили чешће до Србије је код оних који су већ неко време у Аустралији, али их још увек држе снажне емоције за отаџбином – њих седморо (25,0%) од те популације.

Табела 229. Одласци информатора у Србију према времену миграције

Време миграције	Колико често сте били у Србији од када сте у се преселили у Аустралију?					Укупно
	никада	ретко	редовно 1–2 пута	редовно 3–5 пута	више од 5 пута	
без одговора	1	1	2	0	0	4
	25,0%	25,0%	50,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1960-тих	0	2	1	0	0	3
	0,0%	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	100,0%
1970-тих	0	3	3	0	1	7
	0,0%	42,9%	42,9%	0,0%	14,2%	100,0%
1980-тих	0	1	0	1	1	3
	0,0%	33,3%	0,0%	33,3%	33,3%	100,0%
1990-тих	0	17	4	5	2	28
	0,0%	60,7%	14,3%	17,9%	7,1%	100,0%
после 2000	9	11	5	0	1	26
	34,6%	42,3%	19,2%	0,0%	3,9%	100,0%
Укупно	10	35	15	6	5	71
	14,1%	49,3%	21,1%	8,5%	7,0%	100,0%

Најређе су у Србију долазили они који су због посла отишли у Аустралију – четири особе или 66,7% њих није се враћало у Србију никада, док су две особе ретко кад долазиле у Србију. Ретко су долазили у Србију и они који су због партнера/партнерке мигрирали у Аустралију. У Србију често долазе две особе које су отишле као избеглице и по једна која је тамо због рата, родитеља или партнера/партнерке.

Табела 230. Одласци информатора у Србију према разлогу миграције

Разлог миграције	Колико често сте били у Србији од када сте у се преселили у Аустралију?					Укупно
	никада	ретко	редовно 1–2 пута	редовно 3–5 пута	више од 5 пута	
због посла	4	2	0	0	0	6
	66,7%	33,3%	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%
због посла партнера/ке	1	1	3	1	0	6
	16,7%	16,7%	50,0%	16,7%	0,0%	100,0%
због партнера/партнерке	1	6	2	0	1	10
	10,0%	60,0%	20,0%	0,0%	10,0%	100,0%
због родитеља	1	6	4	2	1	14
	7,1%	42,9%	28,6%	14,3%	7,1%	100,0%
због рата	0	4	0	2	1	7
	0,0%	57,1%	0,0%	28,6%	14,3%	100,0%
као избеглице	0	10	4	0	2	16
	0,0%	62,5%	25,0%	0,0%	12,5%	100,0%
због бољег живота	3	6	2	1	0	12
	25,0%	50,0%	16,7%	8,3%	0,0%	100,0%
Укупно	10	35	15	6	5	71
	14,1%	49,3%	21,1%	8,5%	7,0%	100,0%

Ни посвећеност цркви се није показала као пресудни моменат у посетама завичају, од оних који често долазе у Србију највише је оних који повремено одлазе у цркву, њих осморо (19,6%), док је бројчано више оних који никада не иду у цркву – двоје, од оних редовних верника, од којих је један дао одговор да редовно долази у Србију.

Табела 231. Одласци информатора у Србију према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Колико често сте били у Србији од када сте у се преселили у Аустралију?					Укупно
	никада	ретко	редовно 1–2 пута	редовно 3–5 пута	више од 5 пута	
никада	5	2	1	1	0	9
	55,6%	22,2%	11,1%	11,1%	0,0%	100,0%
понекад	3	19	11	4	4	41
	7,3%	46,3%	26,8%	9,8%	9,8%	100,0%

редовно	2	14	3	1	1	21
	9,5%	66,7%	14,3%	4,8%	4,8%	100,0%
Укупно	10	35	15	6	5	71
	14,1%	49,3%	21,1%	8,5%	7,0%	100,0%

Као главни разлог посета Србији, испитаници су навели да им за то није потребан неки посебан повод, како је изјавило њих 44 (62,0%), док су на последњем месту то биле ситуације различитих породичних окупљања, попут свадби и сахрана (6 особа – 8,5%).

Табела 232. Разлози одлазака информатора у Србију

Који су били разлози Ваших посета Србији?	Број особа	Процент
хитне породичне ситуације (нпр. свадбе и сахране)	6	8,5
без посебног повода	44	62,0
из неког другог разлога	10	14,1
без објашњења	11	15,5
Укупно	71	100,0

На питање „Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија?“ потврдно је одговорило 55 испитаника (77,5%), дванаест њих је одговорило да им не недостаје (16,9%), док се није изјаснило њих четворо (5,6%).

Табела 233. Осећај носталгије информатора према Србији

Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија?	Број особа	Процент
да	55	77,5
не	12	16,9
без одговора	4	5,6
Укупно	71	100,0

Према резултатима истраживања, процентуално је више испитаница изјавило да им Србија недостаје: 83,9% (26 жена) у односу на 74,4% (29) мушкараца. Број и проценат испитаника којима не недостаје Србија је, такође, показивао да већи број и проценат мушкараца није толико везан за отаџбину – 8 (20,5%) у односу на 4 жене које су то изјавиле (12,9%).

Табела 234. Осећај носталгије информатора према Србији према полу

Пол	Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија?			Укупно
	да	не	без одговора	
мушки	29	8	2	39
	74,4%	20,5%	5,1%	100,0%
женски	26	4	2	32
	83,9%	12,9%	6,3%	100,0%
Укупно	55	12	4	71
	78,6%	17,1%	5,6%	100,0%

Према резултатима, најносталгичније особе припадају најстаријим и најмлађим генерацијама, по 100,0% али је и мали број њих учествовао у истраживању. Истовремено, највећи број особа које се не осећају тако носталгично рођен је шездесетих и седамдесетих година прошлог века. У процентима би то било негде око 70%.

Табела 235. Осећај носталгије информатора према Србији према години рођења

Година рођења	Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија?			Укупно
	да	не	без одговора	
1930–1940	2	0	0	2
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1941–1950	6	1	0	7
	85,7%	14,3%	0,0%	100,0%
1951–1960	6	0	1	7
	85,7%	0,0%	14,3%	100,0%
1961–1970	7	2	1	10
	70,0%	20,0%	10,0%	100,0%
1971–1980	25	8	2	35
	71,4%	22,9%	5,7%	100,0%
1981–1990	8	1	0	9
	88,9%	11,1%	0,0%	100,0%
1991–2000	1	0	0	1
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	55	12	4	71
	78,6%	17,1%	5,6%	100,0%

Занимљиво је да се у овом истраживању јавља податак да управо особама из Србије – Србија најмање недостаје, како се изјаснило њих 18 (64,5%), док су испред њих сви остали, па чак и оне особе које су рођене у Аустралији, или они који се највише осећају Југословенима (75,0%), као и особе рођене у БиХ – 10 (100,0%) и

Хрватској – 16 (80,0%). Истовремено, највећи број Срба из Србије не осећа никакву носталгију према Србији – 32,1% (9 особа).

Табела 236. Осећај носталгије информатора према Србији према држави рођења

Држава рођења	Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија?			Укупно
	да	не	без одговора	
Србија	18	9	1	28
	64,5%	32,1%	3,6%	100,0%
Хрватска	16	2	2	20
	80,0%	10,0%	10,0%	100,0%
БиХ	10	0	0	10
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Југославија	3	1	0	4
	75,0%	25,0%	0,0%	100,0%
Аустралија	4	0	1	5
	80,0%	0,0%	20,0%	100,0%
Канада	1	0	0	1
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	3	0	0	3
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
Укупно	55	12	4	71
	78,6%	17,1%	5,6%	100,0%

Према држављанству које имају, највећу носталгију – 80,0% осећају особе са двојним држављанством (28 информатора), док је тај осећај код особа које имају само по једно држављанство исти – 75,0%.

Табела 237. Осећај носталгије информатора према Србији према држављанству

Држављанство	Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија?			Укупно
	да	не	без одговора	
аустралијско	15	4	1	20
	75,0%	20,0%	5,0%	100,0%
српско и аустралијско	28	5	2	35
	80,0%	14,3%	5,7%	100,0%
српско	12	3	1	16
	75,0%	18,8%	6,3%	100,0%
Укупно	55	12	4	71
	78,6%	17,1%	5,6%	100,0%

Према образовању, највећи проценат оних који су завршили средњу школу осећа носталгију према Србији – 80,9% (34 испитаника), одмах за њима су испитаници са вишом школом 77,8% (7 испитаника) и они са факултетом – 70,6% (12 испитаника).

Табела 238. Осећај носталгије информатора према Србији према степену образовања

Степен образовања	Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија?			Укупно
	да	не	без одговора	
без одговора	1	0	0	1
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
основна школа	1	1	0	2
	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
средња школа	34	6	2	42
	80,9%	14,4%	4,7%	100,0%
виша школа	7	0	2	9
	77,8%	0,0%	22,2%	100,0%
факултет	12	5	0	17
	70,6%	29,4%	0,0%	100,0%
Укупно	55	12	4	71
	78,6%	17,1%	5,6%	100,0%

У погледу времена миграције у Аустралију, не постоје неке битне разлике, сем оне да су мигранти који су отишли за време и пре седамдесетих, као и они који су отишли после двехиљадите, нешто мало носталгичнији од оних који су дошли осамдесетих и деведесетих година.

Табела 239. Осећај носталгије информатора према Србији према времену миграције

Време миграције	Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија?			Укупно
	да	не	без одговора	
без одговора	3	0	1	4
	75,0%	0,0%	25,0%	100,0%
1960-тих	3	0	0	3
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1970-тих	5	2	0	7
	71,4%	28,6%	0,0%	100,0%
1980-тих	2	1	0	3
	66,7%	33,3%	0,0%	100,0%
1990-тих	19	6	3	28
	67,9%	21,4%	10,7%	100,0%
после 2000	23	3	0	26
	88,5%	11,5%	0,0%	100,0%
Укупно	55	12	4	71
	78,6%	17,1%	5,6%	100,0%

Највише носталгије осећају особе које су се одселиле због посла партнера/партнерке, свих шест (100,0%), а одмах за њима су избегле особе – њих 15 (93,8%). Најмање носталгије осећају особе које су у Аустралији због партнера/партнерке – три особе (30,0%) и две особе које су тамо због посла (33,3%).

Табела 240. Осећај носталгије информатора према Србији према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија?			Укупно
	да	не	без одговора	
због посла	4	2	0	6
	66,7%	33,3%	0,0%	100,0%
због посла партнера/ке	6	0	0	6
	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
због партнера/партнерке	6	3	1	10
	60,0%	30,0%	10,0%	100,0%
због родитеља	10	2	2	14
	71,4%	14,3%	14,3%	100,0%
због рата	5	1	1	7
	71,4%	14,3%	14,3%	100,0%
као избеглице	15	1	0	16
	93,8%	6,3%	0,0%	100,0%
због бољег живота	9	3	0	12
	75,0%	25,0%	0,0%	100,0%
Укупно	55	12	4	70
	78,6%	17,1%	5,6%	100,0%

И у овом укрштању се показало да то што су особе посвећеније одласцима у цркву не мора да значи да имају снажније осећање носталгије према Србији, јер и особе које никада не иду у цркву – 7 испитаника (77,8%) и особе које повремено одлазе тамо – 34 испитаника (82,9%), чине већи проценат у односу на информаторе који су редовно у цркви – 14 особа (66,7%).

Табела 241. Осећај носталгије информатора према Србији према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли некада осетите носталгију у смислу да Вам недостаје Србија?			Укупно
	да	не	без одговора	
никада	7	2	0	9
	77,8%	22,2%	0,0%	100,0%
понекад	34	6	1	41
	82,9%	14,6%	2,4%	100,0%
редовно	14	4	3	21
	66,7%	19,0%	14,3%	100,0%
Укупно	55	12	4	71
	78,6%	17,1%	5,6%	100,0%

На ово питање је постављено потпитање „Оно што Вам највише недостаје је...?“. На ово испитаници су давали одговоре попут: „Sve“, „Život“, „Ljudi“, „Ćerka i unuka“, „Porodica i prijatelji“, „Prijatelji, kuća i porodica“, „Način života, prijatelji“, „Prijatelji i sestra“, „Rodбина i prijatelji“, „Familija i priroda Srbije“, „Priroda“, „Roditelji,

sestra i prijatelji“, „Prijatelji, srpski specijaliteti, zemlja“, „Фамилија, пријатељи, природа, српски дух, земља као земља, начин живота“, „Stalno osećam nostalgiju, nedostaju mi rođaci, atmosfera“, „Мајка, rodbina, prijatelji“, „Način života u Srbiji, pojedini prijatelji, rođaci, roditelji, itd, itd...“.

На питање: „Да ли намеравате да се икада преселите у Србију?“, скоро половина (47,9%) њих се изјаснила потврдно, негативно је на то питање одговорило 17 информатора (23,9%), а исти број особа је изјавио да нису размишљали о томе.

Табела 242. Намера информатора да се пресели у Србију

Да ли намеравате да се икада преселите у Србију?	Број особа	Процент
да	34	47,9%
не	17	23,9%
нисам о томе размишљала/размишљао	17	23,9%
без одговора	3	4,2%
Укупно	71	100,0%

Већи број информатора мушког пола је изразио своју намеру да се врати у Србију – 56,4% (22 особе), у односу на знатно нижи проценат код особа женског пола – 37,5% (12 особа).

Табела 243. Намера информатора да се пресели у Србију према полу

пол	Да ли намеравате да се икада преселите у Србију?				Укупно
	без одговора	да	не	нисам размишљао/ла	
мушки	1	22	8	8	39
	2,6%	56,4%	20,5%	20,5%	100,0%
женски	2	12	9	9	32
	6,3%	37,5%	28,1%	28,1%	100,0%
Укупно	3	34	17	17	71
	4,2%	47,9%	23,9%	23,9%	100,0%

Генерациски, највећи је проценат особа које су рођене тридесетих година прошлог века, али су то само две особе, затим следи генерација рођена шездесетих – 7 особа (70,0%) и они рођени седамдесетих – 16 особа (47,1%).

Табела 244. Намера информатора да се пресели у Србију према години рођења

Година рођења	Да ли намеравате да се икада преселите у Србију?				Укупно
	без одговора	да	не	нисам размишљао/ла	
1930–1940	0	2	0	0	2
	0,0%	100,0%	0,0%	0,0%	100,0%
1941–1950	1	3	2	1	7
	14,3%	42,9%	28,6%	14,3%	100,0%
1951–1960	0	2	3	2	7
	0,0%	28,6%	42,9%	28,6%	100,0%
1961–1970	0	7	2	1	10
	0,0%	70,0%	20,0%	10,0%	100,0%
1971–1980	1	16	8	9	35
	2,9%	47,1%	23,5%	26,5%	100,0%
1981–1990	1	4	1	4	9
	11,1%	44,4%	11,1%	44,4%	100,0%
1991–2000	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Укупно	3	34	17	17	71
	4,2%	47,9%	23,9%	23,9%	100,0%

Према држави рођења, занимљиво је да је највећи проценат особа које планирају да се врате у Србију рођен у Аустралији 80,0% (4 особе), затим из Хрватске – 60,0% (12 особа), БиХ – 50,0% (5 особа), док је проценат особа из Србије које желе да се врате у отаџбину тек на четвртном месту – 39,3% (11 особа). Истовремено, после особе рођене у Канади и две од три особе из Црне Горе, највећи проценат особа које су изјавиле да немају намеру да се врате у Србију је из Србије – 39,3% (8 особа).

Табела 245. Намера информатора да се пресели у Србију према држави рођења

Држава рођења	Да ли намеравате да се икада преселите у Србију?				Укупно
	без одговора	да	не	нисам размишљао/ла	
Србија	2	11	8	7	28
	7,1%	39,3%	28,6%	25,0%	100,0%
Хрватска	0	12	2	6	20
	0,0%	60,0%	10,0%	30,0%	100,0%
БиХ	1	5	2	2	10
	10,0%	50,0%	20,0%	20,0%	100,0%
Југославија	0	1	1	2	4
	0,0%	25,0%	25,0%	50,0%	100,0%
Аустралија	0	4	1	0	5
	0,0%	80,0%	20,0%	0,0%	100,0%

Канада	0	0	1	0	1
	0,0%	0,0%	100,0%	0,0%	100,0%
Црна Гора	0	1	2	0	3
	0,0%	33,3%	66,7%	0,0%	100,0%
Укупно	3	34	17	17	71
	4,2%	47,9%	23,9%	23,9%	100,0%

У погледу држављанства, приближно су исти проценти код свих група испитаника.

Табела 246. Намера информатора да се пресели у Србију према држављанству

Држављанство	Да ли намеравате да се икада преселите у Србију?				Укупно
	без одговора	да	не	нисам размишљао/ла	
аустралијско	0	11	6	3	20
	0,0%	55,0%	30,0%	15,0%	100,0%
српско и аустралијско	2	15	7	11	35
	5,7%	42,9%	20,0%	31,4%	100,0%
српско	1	8	4	3	16
	6,3%	50,0%	25,0%	18,8%	100,0%
Укупно	3	34	17	17	71
	4,2%	47,9%	23,9%	23,9%	100,0%

У погледу везе степена образовања и повратка у Србију, може се доћи до закључка да је и ту прилично уједначен проценат испитаника. Једина група која се издваја су они који су завршили неку вишу школу, од којих само једна особа жели да се врати у Србију. О повратку у Србију четири особе са вишом школом уопште нису ни размишљале – 44,4%.

Табела 247. Намера информатора да се пресели у Србију према степену образовања

Степен образовања	Да ли намеравате да се икада преселите у Србију?				Укупно
	без одговора	да	не	нисам размишљао/ла	
без одговора	0	0	0	1	1
	0,0%	0,0%	0,0%	100,0%	100,0%
основна школа	0	1	1	0	2
	0,0%	50,0%	50,0%	0,0%	100,0%
средња школа	1	24	8	9	42
	2,4%	57,1%	19,0%	21,4%	100,0%
виша школа	1	1	3	4	9
	11,1%	11,1%	33,3%	44,4%	100,0%
факултет	1	8	5	3	17
	5,9%	47,1%	29,4%	17,6%	100,0%
Укупно	3	34	17	17	71
	4,2%	47,9%	23,9%	23,9%	100,0%

Најизраженија жеља за повратком у Србију је код особа које су отишле у Аустралију шездесетих и осамдесетих година прошлог века – 66,7%. Насупрот њима су особе отишле седамдесетих година, код којих 57,2% не жели да се враћа, док о томе није размишљало највише оних који су отишли деведесетих година прошлог века – 32,1%.

Табела 248. Намера информатора да се пресели у Србију према времену миграције

Време миграције	Да ли намеравате да се икада преселите у Србију?				Укупно
	без одговора	да	не	нисам размишљао/ла	
без одговора	0	3	1	0	4
	0,0%	75,0%	25,0%	0,0%	100,0%
1960-тих	1	2	0	0	3
	33,3%	66,7%	0,0%	0,0%	100,0%
1970-тих	0	2	4	1	7
	0,0%	28,6%	57,2%	14,3%	100,0%
1980-тих	0	2	1	0	3
	0,0%	66,7%	33,3%	0,0%	100,0%
1990-тих	2	12	5	9	28
	7,1%	42,9%	17,9%	32,1%	100,0%
после 2000	0	13	6	7	26
	0,0%	50,0%	23,1%	26,9%	100,0%
Укупно	3	34	17	17	71
	4,2%	47,9%	23,9%	23,9%	100,0%

Највећи проценат особа које намеравају да се преселе у Србију је у групи особа које су у Аустралији због посла партнера/партнерке – 83,3%, затим оних који су тамо због партнера/партнерке – 66,7% и по 50,0% је у групама особа које су тамо отишле као избеглице (8 особа) и због родитеља (7 особа). По 50,0% особа које су у Аустралију отишле због бољег живота (6 особа) и посла (3 особе) нема намеру да се икада врати у Србију.

Табела 249. Намера информатора да се пресели у Србију према разлогу миграције

Разлог миграције	Да ли намеравате да се икада преселите у Србију?				Укупно
	без одговора	да	не	нисам размишљао/ла	
због посла	0	2	3	1	6
	0,0%	33,3%	50,0%	16,7%	100,0%
због посла партнера/ке	0	5	1	0	6
	0,0%	83,3%	16,7%	0,0%	100,0%
због партнера/партнерке	0	6	2	1	9
	0,0%	66,7%	22,2%	11,1%	100,0%

због родитеља	1	7	2	4	14
	7,1%	50,0%	14,3%	28,6%	100,0%
због рата	1	3	0	3	7
	14,3%	42,9%	0,0%	42,9%	100,0%
као избеглице	0	8	3	5	16
	0,0%	50,0%	18,8%	31,3%	100,0%
због бољег живота	0	3	6	3	12
	0,0%	25,0%	50,0%	25,0%	100,0%
Укупно	2	34	17	17	70
	2,9%	48,6%	24,3%	24,3%	100,0%

У погледу одлазака у цркву, процентуално највећи број оних који жели да се врати у Србију иде тек понекад у цркву – 22 особе (53,7%). Највећи проценат оних који то не желе да учине никада не одлази у цркву – 33,3% (3 особе).

Табела 250. Намера информатора да се пресели у Србију према одласцима у цркву

Одласци у цркву	Да ли намеравате да се икада преселите у Србију?				Укупно
	без одговора	да	не	нисам размишљао/ла	
никада	0	3	3	3	9
	0,0%	33,3%	33,3%	33,3%	100,0%
понекад	1	22	8	10	41
	2,4%	53,7%	19,5%	24,4%	100,0%
редовно	2	9	6	4	21
	9,5%	42,9%	28,5%	19,0%	100,0%
Укупно	3	34	17	17	71
	4,2%	47,9%	23,9%	23,9%	100,0%

На питање: „Ако сте навели да (не) намеравате да се икада вратите у Србију, можете ли да објасните зашто тако мислите?“ дат је простор информаторима да се сами изјасне због чега су заузели такав став.

Они који су навели да би се вратили у Србију, најчешће су наводили као разлог лепоту земље (Србије и Републике Српске) и начин живота у њој. Неки од одговора су:

- „Želela bih da mi dete oseti način života u Srbiji.“
- „То је нешто у мени (човеку) јаче од мене, nostalgija i poreklo...rodna kuća i grobovi.“
- „Па човече, Србија је Србија (света земља је Србија).“
- „Možda kada ostarim ili odem u penziju.“

- „Moja zemlja naj lepša.“
- „Možda bi mi više odgovaralo da sam u Srbiji kad ostarim zbog prijatelja, jer čovek kada ostari najviše se seća svoje mladosti i lepo je se sećati sa prijateljima sa kojima si odrastao i školovao u isto vreme.“

Они који су навели да се не би вратили у Србију најчешће су наводили за то економске разлоге, систем здравствене заштите, као и лоша предвиђања за будућност Србије. Неки од одговора су били:

- „Znam kako je teško živiti u Srbiji i znam da mogu više da pomazem kad živim i radim u Australiju.“
- „Zbog ćerke i unuka.“
- „Zbog loše ekonomske situacije i lošeg sistema.“
- „...ekonomskog stanja, sigurnost, uređenost“
- „Sretan sam, familija i prijatelji su mi tu.“
- „Zdravstveni sistem, lični preživljeni gubitak.“
- „Ovde je sada za moju porodicu bolje“
- „Nažalost ekonomska situacija i radi budućnosti dece.“
- „Zato što u Srbiji ne vidim poboljšanje situacije u narednih 15 god.“
- „Trenutno razočaranje u sistem.“
- „Bolja zdravstvena zaštita, obrazovanje, ekonomski status.“
- „Ovde su mi deca.“

На постављено питање: „Гледајући уназад, да ли мислите да сте донели праву одлуку тиме што сте се преселили у Аустралију?“ одговорила су 63 информатора, с тим што је 58 (92%) њих одговорило да је то била права одлука, само једна (1,6%) особа је одговорила да мисли да је долазак био грешка, док је њих четворо (6,4%) неодлучно.

Од оних који су одговорили потврдно, једна особа је навела: „Mislim da jeste ali bih uvek volio vratiti se nazad. Ima nešto jače u tebi.“, док је друга навела зато што:

„Bolje perspektive ima moje dete ovde.“, a трећа је навела: „Zbog loše ekonomske situacije u Srbiji i Republici Srpskoj.“

Они који нису били сигурни, рекли су:

- „Za sad opravdana odluka, za posle?“
- „Drugi su odlučivali.“
- „Ne znam, zato što i tamo žive ljudi. Što je jednom rekla moja žena: “Kamo sreće da nikad nismo došli ovde (u Australiju)“!!! A došli smo posle bombardovanja posle onog totalnog haosa, beznađa... ne znam kako bih opisao.“

Носталгију према Србији осећа велики број наших информатора, њих око 77,5%, док 16,9% нема тај осећај. У Србију би се вратило њих 47,9%, док је 23,9% испитаника не би.

Према истраживању, жене су носталгичније од мушкараца, али су мушкарци бројнији у намери да се преселе у Србију. Код свих генерација миграната је осећај носталгије приближан, док је мало мањи проценат носталгичара рођен шездесетих и седамдесетих година, мада се највећи проценат управо из генерације шездесетих изјаснио да би се вратили у Србију.

Осећај носталгије је најјачи код особа из Босне и Херцеговине и из Црне Горе, док је најмањи код особа пореклом из Србије, које су се у највећем броју изјасниле да немају тај осећај. Намеру да се преселе у Србију је показао највећи број информатора рођених у Аустралији и Хрватској, док је највећи број особа из Србије одлучан у томе да се не враћа у своју родну земљу.

Према држављанству, а и према степену образовања, осећај носталгије је доста уједначен, као и намера да се врати у Србију, или да се остане у Аустралији, који је нешто мањи само код особа које су завршиле вишу школу.

Осећај носталгије је најјачи код особа које су у Аустралију мигрирале шездесетих година прошлог века, као и код оних особа које су се тамо населиле после 2000. године, док су најмање носталгичне особе које су се у Аустралију преселиле осамдесетих година прошлог века. Ипак, намера да се врати у Србију је

најизраженија баш код особа која су мигрирале осамдесетих година прошлог века, али и код миграната који су се после 2000. године преселили у ту земљу.

Особе које су се преселиле у Аустралију због посла партнера/партнерке и као избеглице, најчешће су носталгичне према Србији, док је највећи проценат оних који не осећају носталгију из групе особа које су се у Аустралију преселиле због посла, колики је и проценат особа које су тамо због партнера/партнерке. Из ове групе, намеру да се врате у Србију је изразио највећи проценат оних особа које су се преселиле због посла партнера/партнерке, док су то искључиле особе које су мигрирале због посла и због бољег живота.

Носталгију према Србији највише осећају особе које понекада иду у цркву, а код њих је и највећи проценат оних који намеравају да се врате у Србију, док је најмањи проценат оних који су редовно у СПЦ.

6. Закључак

Водећи се теоријским и практичним сазнањима из ових области, након истраживања извршених на имигрантским заједницама аустралијских Пољака, Финаца, Хрвата, Мађара, Турака и других мигрантских група, јавила се потреба да се резултати тих истраживања упореде са ставовима српских иселјеника у Аустралији. Ова студија се фокусира на језички контакт и ставове према језику и култури код припадника прве генерације српских миграната у области града Перта у Западној Аустралији. Истражили смо ставове испитаника према српском језику и према одржању српског језика и културе, као и начине употребе језика и њихову повезаност са обрасцима употребе језика и другим позадинским факторима.

Стога, поставили смо себи за циљ да испитамо општу хипотезу од које смо пошли у овом истраживању, а то је да:

Претпостављамо да код припадника прве генерације српске мигрантске заједнице у Перту постоји добар степен очувања српског језика и српских културних вредности, али да не постоји идеални

прототип особе која чува српски језик и културу, већ да на то утичу бројни индивидуални, али и спољашњи фактори који нису под њиховом контролом.

Резултати ранијих квантитативних и квалитативних истраживања етнолингвистичке виталности других заједница највећим делом потврђују општу хипотезу. Како смо даље желели да испитамо да ли ће се ти ставови разликовати код припадника прве генерације српских имиграната у Аустралији, било је неопходно да испитамо зависност од одређених нејезичких фактора, како индивидуалних тако и спољашњих, те смо претпоставили да се они код различитих испитаника који су говорници српског језика, а који припадају популацији коју сматрамо парадигматичном за истраживање етнолингвистичке виталности, могу разликовати у зависности од пола, узраста, државе рођења, држављанства које имају испитаници, њиховог образовања, времена проведеног у Аустралији, те привржености активностима у Српској православној цркви.

У циљу потврђивања ове хипотезе, поставили смо осам потхипотеза које ће нам у томе помоћи.

6.1.1. Потхипотеза 1.

Претпостављамо да не постоји суштинска разлика у ставовима у односу на пол испитаника.

Пол испитаника је једна од најчешћих варијабли у социоллингвистичким истраживањима. Разматрајући језичка и родна питања бројни истраживачи (Ehrlich 2001; Chiswick, Miller 2007б) виде жене као „живе симболе традиције“ или „чуваре“ традиције, али са друге стране и као „културне посреднике“ који посредују између доминантних и мањинских култура, те као „иноваторе“ који одбацују традицију како би брже напредовале у друштвено-економском оквиру. Едвардс (Edwards 1985) тврди да општи лингвистички докази упућују на то да је вероватније да су жене склоније престижним формама од мушкараца. У контексту имиграната, језик престижа је доминантан језик; међутим, сматра се да жене боље одржавају етнички језик од

мушкараца. Винтер и Паувелс (Winter, Pauwels 2000) указују на то да прва генерација мигранткиња има ограничен приступ енглеском језику, што ствара ситуацију језичког дефицита или језичког заостајања што, заједно са друштвеном улогом носиоца културне баштине и чуваром вредности, ствара услове за одржавање језика.

Чињеница да је уобичајено да мушкарци имигранти буду више изложени култури домаћина и да користе доминантни језик у већој мери може имати утицај на њихово одржавање језика (Pavlenko, Piller 2001) и свакако утиче на њихово учење другог језика.

Према истраживању, у којем је учествовало 39 (54,9%) информатора и 32 (45,1%) информаторке, резултати су били следећи:

Знање српског језика је код оба пола било на сличном нивоу, 74,4% код мушкараца и 78,1% код жена и то знање је на нешто нижем нивоу у тренутку испитивања код мушкараца – 71,8%, док се код особа женског пола знање нешто поправило, што су резултати њихове самопроцене сопствених језичких компетенција. Истовремено, њихово знање енглеског језика пре одласка у Аустралију је било на прилично уједначеном нивоу, док је сада знатно боље код особа женског пола (84,4%), док је код мушкараца знање оцењено као добро или веома добро са 64,1%.

Особе женског пола су те које одржавају сталну комуникацију са рођацима и пријатељима у Србији више него мушкарци, 50,0% наспрам 30,8% код мушкараца.

У комуникацији са рођацима у Аустралији оба пола су дала приближно исте одговоре, са око 81% у корист српског језика, док је проценат у комуникацији са пријатељима око 59% на српском за оба пола, као и приликом комуникације у цркви где оба пола подједнако стално користе српски језик (64%), то јест, не користе енглески. Припадници оба пола подједнако често користе енглески језик за комуникацију у продавницама (54%).

Особе мушког пола чешће комуницирају на енглеском језику када се обраћају кућним љубимцима, као и у комуникацији на послу. Истовремено, особе женског пола чешће користе српски језик у комуникацији у српским организацијама и клубовима.

Мушким информаторима је важније очување српског језика код деце – 82,1%, наспрам 65,6% код женских. Они су ти и који чешће коригују грешке у српском језику своје деце и који би више жалили уколико њихова деца не би знала да говоре српски језик. Мушкарци имају чвршћи став и о улози српског језика у породици, где је 76,9% њих одговорило да српски језик има важну улогу у односима међу члановима породице, док то исто сматра 65,6% Српкиња које су учествовале у истраживању.

Даље, мушки испитаници се осећају лагодније када говоре српски језик, док се незнатно више жена осећа лагодно када говори енглески.

У односу према култури, више се мушкараца изјаснило да се осећају лагодније у контакту са српском културом – 51,3%, док се тако изјаснило 37,5% испитаница. Оба пола подједнако слушају српску музику, гледају српске ТВ канале, али и исти број припадника оба пола нема развијене читалачке навике (српске новине, књиге, часописи и друго).

У Србију се чешће враћају испитанице од испитаника, а код њих је израженији и осећај носталгије (83,9% наспрам 74,4% код мушкараца). Такав став се, пак, не рефлектује у одговору на питање: „Да ли намеравате да се вратите у Србију?“, где је позитивно одговорило 56,4% испитаника и тек 37,5% испитаница.

Закључка смо да су припадници оба пола подједнако добро напредовали у знању енглеског језика, који мушкарци за нијансу чешће користе у одређеним ситуацијама, попут оне на послу што се слаже са претходним истраживањима. Жене су у ранијим истраживањима наведене као „чувари традиције“, док резултати до којих смо дошли указују на то да је мушкарцима више стало да се очува српски језик у будућности, мада ни код једних ни код других не постоји снажна иницијатива да се

деца шаљу у недељну школу при цркви или у неку другу институцију где би учили српски језик.

Такође, код питања односа према српској култури, носталгији према Србији и повратку у матицу, афирмативније су се изјаснили испитаници мушког пола, тако да је ова потхипотеза оповргнута.

6.1.2. Потхипотеза 2.

Претпостављамо да код старијих постоји афирмативнији став према очувању језика у односу на млађе испитанике из прве мигрантске генерације.

Миграција представља веома стресан догађај у животу који готово увек има велике последице у свим областима друштвеног и професионалног живота једне индивидуе. Старосно доба се најчешће комбинује са временом проведеним у земљи другог говорног језика. Као што истиче Либерсон (Liebersson 1980: 13–14), разлике откривене у понашању различитих старосних група могу бити последица или кумулативне усмерености на одређени језик или промена у начину живота.

Школовање, односно стицање формалног образовања у Аустралији, најчешће није био разлог миграције старијих тинејџера и одраслих миграната. Већина њих је у почетку налазила посао на радним местима где је употреба енглеског језика релативно ограничена, те је њихово излагање енглеском језику мање, а мотивација да постану говорници енглеског језика је самим тим нижа. Поједини аутори (Schmid, Keijzer 2009) указују на јасну везу између старости у тренутку мигрирања и преласка на енглески језик. Велтман (Veltman 1988) је запазио неколико разлика у стопама англицизације старосних група које су у време доласка имале најмање петнаест година, а једна од њих је да се употреба енглеског на свакодневној основи редовно смањивала како се старост у време доласка повећавала. Резултати нашег истраживања се поклапају са Велтмановим, јер у оба истраживања више од 70 процената особа старих 45 или више година није одговорило да говори енглески „често“, а врло мало њих је користило енглески као језик свакодневне комуникације.

То је потврђено и у Гутиерезовом истраживању (Gutierrez 1980: 456) где се дошло до резултата да већи део миграната млађих од 30 година (посебно млађи од 17 година) преферира енглески језик у кући, док старији од 30 година (посебно старији од 51) чешће употребљавају свој матерњи језик у овом контексту.

Клајн је дошао до закључка да многе мигрантске породице усвајају други језик као свој језик комуникације када њихова деца стигну до школског узраста, па чак и супружници пореклом из исте земље често користе у међусобној комуникацији језик земље у коју су се доселили. Међутим, када деца напусте дом, углавном се враћају на коришћење матерњег језика (Clyne 1977).

Наше истраживање је обухватило две особе у њиховим осамдесетим годинама живота, седам особа у седамдесетим, седам особа у шездесетим, десет особа у педесетим, 35 особа у четрдесетим, девет особа у тридесетим и једну особу у двадесетим годинама живота, које су мигрирале у раздобљу од 1963. године до 2012. године. Како је само двоје испитаника рођено тридесетих година и само један деведесетих година двадесетог века, у закључку ћемо се фокусирати само на припаднике осталих генерација.

Пре мигрирања у Аустралију, највећи број особа према самопроцени има „веома добро“ знање српског језика – пре свега старији од педесет година (90,0% случајева). Овај одговор присутан је код групе шездесетогодишњака (85,7%), четрдесетогодишњака (77,1%), тридесетогодишњака (66,7%) и седамдесетогодишњака (57,1%). На другој страни, њихово знање српског језика у садашњем тренутку је, према самопроцени, још боље него раније – тако су се особе старије од педесет година изјасниле са 100,0%, шездесетогодишњаци и седамдесетогодишњаци нису променили резултат, код четрдесетогодишњака је проценат опао на 68,6%, а код тридесетогодишњака је повећан на 77,8%.

Пре мигрирања су енглески језик најбоље знали четрдесетогодишњаци и тридесетогодишњаци, који су према самопроцени највише напредовали у познавању новог језика (са 11,1% на 77,8%). И код других старосних група ниво знања

енглеског језика се поправио, али ипак, највише код „млађих“ генерација, док је код старијих информатора тај ниво опадао.

Са рођацима се најчешће комуницира на српском језику. Код већина генерација је тај проценат на око 85,0%, док је само код тридесетогодишњака на 66,7%. Та генерација, заједно са педесетогодишњацима, најчешће користи енглески језик за комуникацију са рођацима, око 22,0%.

У комуникацији са пријатељима проценат коришћења српског језика расте са годинама испитаника – тако је код тридесетогодишњака тај проценат 22,2%, док је код шездесетогодишњака проценат знатно виши – 85,7%. Насупрот томе, са пријатељима на енглеском „веома ретко“ разговара 57,1% седамдесетогодишњака и тај проценат опада са годинама (најнижи је код тридесетогодишњака, свега 11,1%).

Разлика у узрасту испитаника је утицала и на домен употребе језика при комуникацији са кућним љубимцима, где су се наши најстарији испитаници у највећем броју изјаснили да им се обраћају искључиво на српском језику. Ови проценти опадају са млађим генерацијама, код којих су се тридесетогодишњаци изјаснили да са својим љубимцима понекада комуницирају на енглеском језику – 40,0%.

Млађе генерације веома ретко комуницирају на српском језику на послу, али су педесетогодишњаци они који најчешће говоре енглески језик у том окружењу – 66,7%. Чак се и у цркви, српским клубовима и организацијама српским језиком најмање користе најмлађе генерације, а тај проценат расте са старијим генерацијама до 100,0% код седамдесетогодишњака.

Одговори на питање о важности учења српског језика код деце су доста уједначени код свих генерација (око 80,0%), али су занимљиви одговори тридесетогодишњака и седамдесетогодишњака (око 55,0%). Ти тридесетогодишњаци у најмањем проценту су подржали учење српског језика код своје деце – 44,4% и нико од њих није слао децу на часове о српском наслеђу/језику. Уједно, тек 22,2%

њих се изјаснило да би им било жао уколико њихова деца не говоре или не разумеју српски језик.

Највећи број тридесетогодишњака мисли да има бољи ниво енглеског језика, док је у погледу самопроцена знања српског језика тај проценат највиши код најстаријих припадника српске имиграције – 85,7% и пада са годинама/генерацијама, тако да је тај проценат код шездесетогодишњака – 71,4%, педесетогодишњака – 60,0%, четрдесетогодишњака – 54,3% и најнижи је код тридесетогодишњака – 33,3%.

Блискијим са српском културом се осећају старије генерације – 57,1%, док и код њих тај проценат опада са млађим генерацијама, тако да је код педесетогодишњака – 50,0%, четрдесетогодишњака – 42,9% и најнижи је код тридесетогодишњака – 22,2%. Нажалост, и проценат ангажовања у српским клубовима и организацијама опада од најстаријих – седамдесетогодишњака, којих је 57,1% ангажованих, преко шездесетогодишњака (57,1%), педесетогодишњака (30,0%), четрдесетогодишњака (26,5%), док је проценат ангажовања најнижи код тридесетогодишњака (11,1%).

Ова потхипотеза се показала тачном, као што су је потврдили и у својим истраживањима Клајн, Гутиерез и Велтман (Clyne 2003; Gutierrez 1980; Veltman 1988), а то је да се старењем мигранти „враћају“ свом матерњем језику, нарочито после одласка чланова породице који припадају другој или трећој генерацији миграната. Још један важан фактор враћања на матерњи језик је одлазак у пензију, када се нагло смањује изложеност енглеском језику и долази до „повлачења“ у окружење/заједницу у којој се углавном у већем обиму користи српски језик.

6.1.3. Потхипотеза 3.

Претпостављамо да су испитаници пореклом из Србије подједнако посвећени очувању српског језика и културне традиције као и особе српског порекла рођене ван Србије.

Ова потхипотеза има за циљ упоређивање ставова информатора из Србије у односу на ставове испитаника српског порекла из околних земаља, попут Хрватске, Босне и Херцеговине и Црне Горе. Претпоставка је да сви испитаници имају исти или сличан став о очувању српског језика и културе без обзира из које државе долазе.

У истраживању је учествовало највише испитаника пореклом из данашње Србије – 28 (39,4%), затим 20 испитаника из Хрватске (28,2%) и десеторо из БиХ (14,1%), док је из Црне Горе учествовало само њих троје (4,2%). Такође, било је њих петоро који су рођени у Аустралији, али су одрасли у Србији (7,0%), као и четворо њих који су се изјаснили да су рођени у Југославији (5,6%) и једна особа је рођена у Канади (1,4%). Како је релативно мали број информатора из других земаља, у закључку ћемо представити одговоре особа из Србије, Хрватске и БиХ.

Према добијеним подацима може се закључити да су ови испитаници оценили своје знање српског језика пре одласка у Аустралију прилично уједначено, око 80,0%, док је њихово садашње знање српског остало на истом нивоу, осим код једне особе из Србије, чије је знање нешто слабије. Истовремено, особе из Србије су имале скоро подједнако знање енглеског језика са особама из Хрватске пре доласка у Аустралију, каква је и садашња самопроцена: особе из Србије имају приближно исте проценте „веома доброг“ знања енглеског језика са мигрантима из Хрватске, на око 40,0%, док су особе из Босне и Херцеговине, од некадашње самопроцене да имају „никакво“ (30,0%), „веома лоше“ (20,0%) и „лоше“ (10%) знање енглеског језика, дошле на чак 60,0% особа које га „јакно добро“ знају.

Оно што је занимљиво је да су особе рођене у Хрватској у чешћем контакту са родбином и пријатељима у Србији (45,0%), док је проценат код особа из Србије и БиХ око 30,0%. Особе рођене у Хрватској и у свакодневној комуникацији са

рођацима у Аустралији чешће комуницирају на српском језику (95,0%) од особа из Србије (85,3%) и БиХ (70,0%), док је слична и комуникација са пријатељима: 75,0% особа из Хрватске, 60,0% особа из БиХ и 55,6% особа из Србије говори искључиво српским језиком. Проценти комуникације на осталим нивоима указују на то да су особе из Хрватске најсклоније коришћењу српског језика у свим ситуацијама, док су и проценти код Срба из БиХ виши од испитаника из Србије.

У погледу ставова да се језик пренесе на млађе генерације поново испитаници из Хрватске имају афирмативније проценте (85,0%) од испитаника из БиХ (70,0%) и оних пореклом из Србије (64,3%), а и дају својој деци највећи подстрек у учењу српског језика – 80,0%, у односу на 70,0% испитаника из БиХ и 57,1% оних из Србије. Такав став је потврђен и у броју оних који своју децу шаљу на часове о српском наслеђу/култури, где је 57,9% особа пореклом из Хрватске, 20,0% из БиХ и 25,0% особа из Србије. Чак 60,0% особа из Хрватске се изјаснило да би им било жао уколико њихова деца не би знала српски језик, док је тај број код особа из Србије 35,7% и 30,0% код особа из БиХ.

Највећу важност српском језику у односима међу члановима породице придају особе рођене у Аустралији, док су особе из Хрватске иза њих са 85,0%, па затим особе из БиХ (70,0%), па тек онда особе из Србије (64,3%).

Срби из Хрватске имају пријатнији осећај када су у контакту са српским језиком (75,0%), док је тај проценат код особа из Србије 64,3% и 60,0% код особа пореклом из БиХ.

И у погледу осећања блискости културног наслеђа особе из Хрватске и БиХ су нешто више блиске са српском културом – по 50%, док је тај проценат код особа из Србије нешто нижи 46,4%. То се огледа и у активностима везаним за српске организације и клубове, те је проценат особа које су некада и сада биле чланови неког удружења највећи код особа из БиХ, некада 80,0%, сада 60,0%, затим код испитаника из Хрватске, некада 40,0%, сада такође 40,0%, док је код особа из Србије некада учествовало 28,6%, док их је сада 10,7%.

Из свега овога можемо да закључимо да ова потхипотеза није тачна, те да су Срби из Хрватске најприврженији матерњем језику и култури, затим особе рођене у Босни и Херцеговини, па тек онда особе из Србије.

6.1.4. Потхипотеза 4.

Претпостављамо да су особе које су прихватиле само аустралијско држављанство склоније замени језика и културе од оних особа које су задржале српско држављанство, или су уз српско придодале аустралијско.

Добијање држављанства за мигранте се сматра највишим нивоом чланства у некој држави јер води до прихватања грађанских права, бенефиција, али и обавеза. Аустралијанска миграциона политика се често мењала и у различито време имала другачије прохтеве у погледу добијања аустралијског држављанства, који су били изузетно захтевни почетком 20. века а јако либерални наредног. У неким периодима аустралијске власти су изричито захтевале од миграната да се одрекну првог држављанства. Смањивањем захтева прописаних законом, велики број миграната се одлучио да задржи своје држављанство, али да добије визу о сталном боравку¹⁰².

Српски мигранти су се прилагођавали захтевима које је аустралијска влада постављала, тако да је велики број појединаца био принуђен да се одрекне српског држављанства, а деца рођена у одређеним периодима нису могла да добију двојно држављанство. Даље, велики број наших исељеника је мигрирао у Аустралију преко статуса избеглица, ухваћених у вакууму без српског држављанства, са оним држављанством које су имали када су били протерани са својих огњишта из Хрватске, или Босне и Херцеговине.

Наши испитаници су се одређивали према држављанству онаквим какво је било у тренутку истраживања, неки су имали само аустралијско, неки и аустралијско и српско, док су неки имали само српско, било да су се решили да остану тамо на

¹⁰² Енгл. *Permanent Residency Visa*.

сталној боравишној визи, или се још увек нису квалификовали за добијање аустралијског држављанства. Тако је, у студији, учествовало 20 особа које су имале само аустралијско држављанство, 35 особа са двојним и 16 особа са српским држављанством.

Знање српског језика је код већине информатора било „добро“ или „веома добро“, док су се само две особе које имају само аустралијско држављанство изјасниле да им је знање српског језика било „никакво“, док је садашње знање тог језика код једне особе још увек „лоше“. Истовремено, „веома добро“ знање енглеског језика су имале само две особе са само аустралијским држављанством, док је сада ситуација таква да најбољи проценат знања енглеског језика имају особе са двојним држављанством.

Особе са само српским држављанством су у најчешћем контакту са својим рођацима и пријатељима у Србији, а за њима су особе са двојним држављанством.

У погледу свакодневне комуникације српски језик са рођацима најчешће користе особе са српским држављанством – 93,8%, али су и проценти код осталих прилично високи: код оних особа које имају двојно држављанство – 82,4% и код оних са аустралијским – 70,0%. Енглеским језиком се „често“ служи само једна особа са аустралијском држављанством. И док су слични резултати односа српског и енглеског језика приликом њихове комуникације са пријатељима, кућним љубимцима, у куповини и на послу, две особе са двојним држављанством су изјавиле да се „све време“ користе енглеским језиком при цркви и њих три у српским организацијама, док је такав одговор дала само једна особа са аустралијским држављанством.

Све три групе подједнако подстичу своју децу да науче српски језик, са просеком око 65%. Највећем проценту особа са српским држављанством би било жао уколико њихова деца не би говорила или разумела српски језик – 56,3%, за њима су особе са аустралијским држављанством – 40,0%, па они са двојним држављанством – 37,1%. Ипак, једна особа са аустралијским држављанством се изјаснила да јој

„нимало“ не би било жао уколико њено дете не би знало/разумело српски језик. Тако се изјаснила и једна особа у процени да српски језик „нимало“ нема важну улогу у породичним односима, док је проценат оних који су одговорили са „много“ на ово питање потпуно уједначен код све три групе на око 72%.

Лагодније у комуникацији на енглеском језику се осећају три особе са аустралијским и једна особа са двојним држављанством, док је много већи проценат особа са српским држављанством које се лагодније осећају када комуницирају на српском језику – 87,5%, у односу на 55,0% особа са аустралијским, односно 54,3% особа са двојним држављанством.

Ниједна особа из ове три групе није се изјаснила да се лагодније осећа у додиру са аустралијском културом, али се највећи проценат њих са српским држављанством осећа блиско са српском културом – 62,5%, док је проценат код друге две групе око 40%, а малу предност аустралијској култури дају две особе са аустралијским и једна особа са двојним држављанством. Особе које имају српско држављанство су задржале континуитет чланства у српским организацијама и удружењима, док су припадници друге две групе забележиле пад учешћа у истим.

Иако носталгију према Србији испитаници/испитанице ове три групе осећају у приближно истој мери (око 78%), највећи проценат особа са српским држављанством повремено гледа српске телевизијске програме – 93,8% и слуша српске песме – 100,0%, док су ти проценти нижи код особа са двојним држављанством – 67,6% и 82,4%, као и код оних са аустралијским држављанством – 65,0% за телевизију, односно 90,0% за слушање музике.

На основу оваквих резултата можемо да закључимо да узимање држављанства има утицаја на комуникационе навике миграната. Чињеница је да је веома мали број тих миграната имао виши ниво знања енглеског језика при мигрирању, а да се сада поједине особе са двојним или аустралијским држављанством осећају лагодније у комуникацији на енглеском језику, док некима од њих није уопште стало да пренесу знање српског језика на своју децу. Иста ситуација је и код ставова наших исељеника

везаних за српску културу, за коју су, ипак, највише везани информатори који имају српско држављанство. Стога, можемо да закључимо да је ова потхипотеза делимично тачна, те да се односи само на оне особе које су задржале српско држављанство.

6.1.5. Потхипотеза 5.

Претпостављамо да се теорија амбивалентности фактора образовања односи на чланове/чланице српске имигрантске заједнице у Перту.

Према Клосовој теорији амбивалентности фактора образовања (Kloss 1966; Clyne 1992; Leuner 2008; Pauwels 2010; Edwards 2010) образовање има и позитиван и негативан утицај на очување језика. Према тој теорији, виши степен образовања омогућава већи степен остварења културних манифестација на језику већинске заједнице, док нижи води ка изолацији од доминантне културе и тако омогућава очување језика. Са друге стране, виши степен образовања зближава мигранте у оквиру културних манифестација доминантне групе, док нижи степен образовања може да значи ограниченији степен културних активности у оквиру саме етничке заједнице.

По Есеру (Esser 2006) виши ниво образовања имиграната или њихових родитеља представља јасну предност када је реч о усвајању другог језика. Са друге стране, мало је индикација да етнички ресурси као што су очување језика порекла, двојезичност или приступ етничким мрежама, играју значајну улогу у структуралној интеграцији имиграната. Јаче етничке везе и искључиви односи унутар етничке заједнице често ометају интеграцију и могу у најбољем случају ублажити постојеће недостатке у ситуацијама у којима су релевантне групе и етничке енклаве довољно велике. Међутим, етнички ресурси не представљају делотворну противтежу етничкој стратификацији која произлази из лингвистичких и других дефицита.

У самом истраживању је од 71 особе највећи број завршио средњу школу – 42 (59,2%), 17 (23,9%) особа је завршило факултет, 9 (12,7%) вишу школу, две особе

(2,8%) само основну школу, док једна (1,4%) особа није желела да се изјасни о свом образовању.

У погледу сопственог знања српског језика пре одласка у Аустралију највеће самопоуздање су имале особе које су завршиле вишу школу, свих деветоро. После њих су се тако изјасниле особе са завршеном средњом школом (76,2%), па тек онда 11 оних са факултетом (64,7%). Њихово знање српског језика се незнатно променило, са малим падом процента код испитаника са средњом школом на 30 (71,4%) и код особа са вишом школом, на осморо (88,9%), док се број особа са „веома добрим“ знањем српског језика, које су завршиле факултет повећао на 13 (76,5%).

Истовремено, према самопроцени, њихово знање енглеског језика је пре миграције у Аустралију било најбоље код особа са факултетом, од којих се њих четворо (23,5%) изјаснило да је „веома добро“ знало тај језик; за њима су по знању биле по једна особа са завршеном вишом (11,1%) и средњом школом (2,4%), док је чак 17 (40,5%) особа са средњом школом изјавило да је њихово знање енглеског језика било „никакво“. Боравак у Аустралији, учење језика, тежња да се добије добро радно место и да се особа што пре уклопи у средину, довели су до ситуације да се чак 13 (76,5%) особа са завршеним факултетом, шест (66,7%) особа са вишом и 14 (33,3%) особа са средњом школом „веома добро“ служи енглеским језиком. Од свих испитаника, само је једна особа са завршеном средњом школом остала са „никаквим“ знањем енглеског језика.

Са рођацима у Аустралији на српском језику комуницира највећи проценат особа са средњом школом (88,1%, њих 37), затим 75,0% особа са завршеном вишим школом (6 особа) и 64,7% (11 особа) са факултетским образовањем. Истовремено, често са рођацима на енглеском језику комуницирају две особе са високим образовањем. Са пријатељима на српском језику комуницира прилично исти број информатора са средњом и вишом школом (око 65%), док је тај проценат код особа са факултетом 35,3%. Три особе са факултетом (17,6%) све време са пријатељима разговарају на енглеском језику.

Кућним љубимцима се на српском језику обраћа највећи проценат особа са средњом школом – 57,1%, док на енглеском језику са својим љубимцима комуницира око 40,0% особа са факултетом.

На послу се српским језиком користи једна особа са факултетом (7,1%) и две особе (5,7%) са завршеном средњом школом. Енглеским језиком се све време служи 87,5% или седам особа са вишом школом, 12 особа (34,3%) са средњом и шест (35,3%) особа са високом школом. У цркви се користи све време српским језиком око 75% оних са завршеном средњом и вишом школом и 58,3% особа са завршеним факултетом. Комуникацију на енглеском језику у продавницама користи највећи проценат особа са вишом школом – шесторо или 75% и по 52% особа са средњом и високом школом. У клубовима и организацијама проценат особа које говоре све време српским језиком је највиши код особа са завршеном средњом школом (70,7%), затим са високом школом (57,1%), а тек 16,7% особа са факултетом (две особе) све време говори српски језик у клубовима.

Стални контакт са рођацима и пријатељима у Србији је код свих особа, без обзира на образовање, на приближно истом нивоу (око 40%).

Истраживање је показало да образовање родитеља игра значајну улогу у исходу језика деце. Раније студије о једнојезичној деци показала су да виши нивои образовања родитеља повезани са напреднијим речником, језиком и способностима читања код деце (Beitchman, Hood, Inglis 1992; Brooks-Gunn, Han, Waldfogel 2002; Hart, Risley 1995). До сличних резултата се дошло и код билингвалне деце. Та истраживања су показала да мајчино образовање утиче на дечији развој њиховог другог језика – енглеског (Bohman et al. 2010). Што се наших испитаника тиче, највећи проценат (83,3%) особа са средњом школом има став да је важно да деца науче српски језик; након њих су особе са завршеном високом (64,7%), па затим са вишом школом (55,6%). То се даље рефлектује у подстицању деце да уче српски језик, где је највише оних са средњом школом (81,0%), затим са завршеним факултетом (47,0%) и онда са завршеном вишом школом (44,4%).

Са друге стране, највећи је проценат особа са факултетом које су своју децу слале на часове српског језика и културе (58,8%), па затим са средњошколским образовањем (52,3%) и онда особа са завршеном вишом школом (33,3%). Слична је ситуација и по питању важности знања српског језика у породици, где се афирмативно изјаснио највећи проценат особа са завршеним факултетом (82,4%), затим са средњом школом (73,8%) и на крају са вишом школом (55,6%). Али, када је о ставу према (не)знању српског језика код деце, највећи проценат оних са завршеном средњом школом (52,3%) би највише жалио у случају недостатка знања истог, док су проценти код друга два степена образовања далеко нижи (33,3% са вишом и 29,4% код особа са факултетом).

Према културним афинитетима, највећи број особа са средњом школом се пријатније осећа у контакту са обе, али више са српском/или искључиво са српском културом – 95,2%, затим особе са вишом школом (66,6%), па тек онда особе са факултетом (59,2%). Таква је ситуација и у чланству у српским удружењима и/или организацијама у Аустралији: највећи проценат активних особа је са средњом школом (40,5%), затим са вишом (37,5%) и најмањи проценат особа укључених у рад српских друштава је оних са факултетским образовањем (11,8%). Са друге стране, у бројним интервјуима са особама које су биле укључене у културне и уметничке манифестације српског наслеђа, попут Бориса Радмиловића, брачног пара Карабува, Жика Ђурчића и других, долазимо до закључка да су управо високообразовани појединци културни посленици српске традиције.

Српске песме слушају све три образовне групе подједнако (око 88%), док српске ТВ програме највише прате особе са завршеном средњом школом (83,3%), затим оне са вишом школом (75,0%), па тек онда високошколци/ке (52,9%).

Код наших информатора, највише носталгије осећају особе са завршеном средњом школом – 80,9%, затим оне са вишом – 77,8% и високошколци – 70,6%, али се пут Србије најчешће решавају особе са завршеном вишом школом – 44,4%, затим оне са факултетом – 17,7%, па тек онда оне са завршеном средњом школом – 9,6%. У литератури се такође може закључити да се образованији мигранти ређе враћају у

своју земљу порекла, али такође постоји већа вероватноћа да мигрирају у неку другу земљу него мање образовани мигранти (DaVanzo 1983), док у овом истраживању то није тако; највећи проценат особа које желе да се преселе у Србију су они са завршеном средњом школом (57,1%), затим са завршеним факултетом (47,1%), док би се на тај корак одлучило само 11,1% особа са завршеном вишом школом.

Велики број особа које су завршиле факултет или вишу школу су активне, или бар биле активне у манифестацијама које су преносиле српску традицију и културу не само својим сународницима и њиховим наследницима, већ су се потрудили да се и остале нације које живе у Перту, а и у читавој Аустралији упознају са неким делима српског позоришта, фолклора и филма.

На основу добијених резултата и истраживања на терену, може се закључити да је ова потхипотеза тачна, то јест да су испитаници са вишим и високим степеном образовања заиста отворени према доминантној заједници и језику, и да су у исто време изузетно посвећени одржању српског језика и културе. Тако да, иако промовишу српске културне вредности, и сами су склони прихватању вредности које им пружа већинска заједница, како би омогућили себи бољи положај у широј заједници и уопште у земљи домаћина.

6.1.6. Потхипотеза 6.

Претпостављамо да ниво очувања језика код прве генерације миграната остаје на релативно сталном нивоу без обзира на време њиховог доласка у Аустралију.

Степен очувања језика и српског културног наслеђа много више зависи од индивидуалних ставова и спремности да се српски језик користи у оквиру српске етнолингвистичке заједнице, а остаје на релативно сталном нивоу без обзира на време њиховог доласка у Аустралију (Clyne, 1991; Clyne, Kipp, 1995a; Hlavac, 2015).

У истраживању је учествовала 71 особа, док је време њиховог доласка било од шездесетих година прошлог века до почетка 21. столећа. Током времена и боравка у

Аустралији, они су градили српску заједницу, развијајући аспекте који су недостајали, попут песничких удружења, спортских клубова, позоришних трупа и фолклорних група. Како је истраживање показало, сви српски мигранти су дошли са приближно истим нивоом знања српског језика и степен знања код свих је остао приближно исти, осим код једне особе која је у Аустралију дошла деведесетих година. С друге стране, генерације које су дошле деведесетих и после двехиљадите године су много боље знале енглески језик од својих претходника.

Велики број њих је у сталном контакту са рођацима у Србији, али има и оних који готово никада не контактирају своју родбину. Ни овде нема генерације која се посебно издваја од других према учесталости језика који користе у комуникацији са рођацима у Србији (и осталим бившим републикама СФРЈ). Особе дошле деведесетих нешто чешће користе енглески језик са својим пријатељима од других, али ни то није у мери која значајно утиче на општи став да је језик њихове комуникације са Србима првенствено српски. Код ових особа је и нешто већи проценат оних који чешће комуницирају на енглеском језику са својим љубимцима, као и у цркви, док, на пример, особе мигрирале осамдесетих година чешће користе енглески на послу, али и у српским клубовима и организацијама.

Све генерације преферирају енглески језик када се ради о комуникацији у продавницама.

Иако је највећи број особа при ставу да је веома важно да се очува српски језик код њихових наследника, једна особа мигрирала деведесетих година је при ставу да је то релативно неважно, што је могућа последица разлога због којег је та особа мигрирала, али је, генерално гледајући, та генерација миграната делимично слала своју децу на часове о српском језику и наслеђу (42,9%). Могући разлог да је неслање деце на додатне часове српског језика проузроковало и потребу за честим исправљањем језика код деце, што је утолико чудније у односу на велики проценат оних којима би било жао уколико њихова деца не би знала српски језик.

Важност српском језику у породици даје велики број особа (71,8%), али међу припадницима свих генерација има оних који не сматрају српски језик неком важном кариком у породичним односима, али је код особа који су мигрирали седамдесетих година тај проценат нешто већи у односу на друге.

Ретке су особе које се осећају блискије са аустралијском културом, али их има. Тако су се бар изјасниле по једна особа мигрирала у Аустралију седамдесетих и једна деведесетих година. Велики број особа се подједнако добро осећа са обе културе, док се ипак највећи број информатора најблискије осећа са српском културом. Од њих се нарочито истичу особе које су се преселиле у Аустралију после 2000. године, али те особе нису најактивније у погледу учешћа у српским клубовима и организацијама. Постоји пад интересовања за учешће у њима код сваке групе информатора.

На основу добијених резултата, можемо да потврдимо ову потхипотезу.

6.1.7. Потхипотеза 7.

Претпостављамо да су особе које су биле присиљене да имигрирају боље у очувању српског језика и културе од осталих миграната, који су се пут Аустралије одлучиле из економских или породичних разлога.

Према истраживањима Чисвика и Милера (Chiswick, Miller 1998; Chiswick, Mille, 2007б) избеглице имају другачије прилагођавање од породичних или економских имиграната. Статус избеглица може утицати на вештине доминантног језика јер су избеглице приликом избора земље мање водиле рачуна о успешном прилагођавању у земљи одредишта него што је то случај са економским мигрантима. Мање интензивна селекција тих миграната је последица придавања веће важности осталим факторима у миграцијској одлуци у односу на планирање економског просперитета. Избеглице често имају мање времена да се припреме за пресељење, а често је и сама земља пресељења била наметнута, а не изабрана.

У самом истраживању смо детаљно диференцирали разлоге њихове миграције у Аустралију. У овом сегменту, подела ће бити на:

- насилну миграцију где спадају особе које су мигрирале због рата и као избеглице,
- економску миграцију, где су сврстане особе које су мигрирале због посла, посла свог/своје партнера/партнерке, бољег живота, и
- породичну миграцију, где су особе које су мигрирале због партнера/партнерке и због одлуке родитеља.

Према таквој подели, 23 особе (32,4%) дошле су насилном миграцијом, а из економских и породичних разлога су дошле по 24 особе (по 33,8%).

Особе из група насилне (86,9%) и економске (79,2%) миграције су знале српски језик веома добро, док су се испитаници из породичне групе изјаснили да су имали мало слабије (62,5%) знање српског језика. Ти проценти су код групе која је насилно мигрирала остали исти, док су код друге две групе благо опали, тако је код економске групе тај проценат опао на 70,8%, а код породичне на 58,3%.

Насупрот овим резултатима, знање енглеског језика је било најбоље код групе која је мигрирала због породице – 20,8%, док су се остали углавном изјаснили да им знање енглеског није било на високом нивоу. Садашње знање енглеског језика је по самопроцени испитаника најбоље у породичној групи миграната (62,5%), затим код групе избеглица и мигрираних због рата (60,8%), док су особе које су дошле из економских разлога најмање напредовале (20,8%).

Са рођацима у Аустралији на српском језику највише комуницирају особе из економске групе миграната (њих 22, односно 91,7%), затим из групе насилне миграције (20 – 86,9%), те породичне миграције (15 особа – 62,5%). И са пријатељима особе из групе насилне миграције користе српски језик као и они из економске миграције (65,2%), а више од оних из групе породичне миграције. Они далеко више од осталих група користе српски са својим кућним љубимцима (34,7%),

наспрам групи економске (20,8%) и породичне миграције (16,7%). Српским језиком се нешто више користе и на послу од осталих група, а значајно чешће у цркви (78,2%) у поређењу са групом економске (58,3%) и породичне миграције (54,2%), док је иста ситуација и у организацијама и клубовима – 73,9%, наспрам група економске и породичне са по 41,7%.

У погледу става да је веома важно да њихова деца науче српски језик, особе из групе насилне миграције су имале најафирмативнији став (86,9%), у односу на породичну (70,8%) и економску (66,7%) миграцију. Особе из групе насилне миграције и најчешће шаљу своју децу на часове о српском језику и наслеђу. Овој групи би мало мање од економске групе избеглица било жао уколико њихова деца не би говорила српски језик, али је највећи број оваквих одговора дошао од испитаника који су мигрирали као избеглице. Само једна особа која је избеглица има став да српски језик игра јако важну улогу у односима у породици.

Посматрајући ставове према култури, особе из групе насилне миграције се осећају блискије од осталих када су у контакту са српском културом (91,3%), у односу на економску групу (87,5%) и породичне мигранте (70,8%). Ова група миграната је била (60,8%) и остала (47,8%) чешће члан у српским клубовима и организацијама од осталих група. Такође, они више слушају српске песме, као и српске радио и телевизијске програме, али нешто мање читају српске новине, часописе и књиге од економске групе миграната.

У погледу путовања у Србију, најчешће путују три особе из миграцијске групе која је отишла „на силу“ из своје државе (13,0%), а затим из породичне миграцијске групе, њих две – 8,3%. Они су и група која осећа највећу носталгију према Србији (86,9%), док је тај осећај 79,1% код економске групе и 66,7% код породичне групе миграната. Повратак у Србију планира највећи број миграната који су отишли из породичних разлога – 54,1%, затим они који су отишли као избеглице и склонили се од рата – 47,8%, док они који су отишли из економских разлога најмање верују да су се услови за њихов повратак стекли – 41,7%.

Из датих резултата, можемо да закључимо да је тачна потхипотеза по којој су особе које су мигрирале или због рата или као избеглице више упућене за очување српског језика, како свог тако и својих потомака. Они су укључени и у бројна српска удружења и организације, прате догађања везана за српску заједницу, одржавају и промовишу српску културу.

6.1.8. Потхипотеза 8.

Претпостављамо да су особе које редовно иду у цркве и црквене домове Српске православне цркве склоније очувању српског језика и културе од особа које понекада или никада не одлазе у цркву.

Религија игра важну улогу у опстанку идентитета имиграната унутар заједнице. Претпоставка је да религијске праксе снажно утичу на одржавање језика и културе у српској заједници у Аустралији и да се црква чини као један од кључних фактора у очувању језика. Занимљив је став коју је заузела Лизабет Коен (Cohen 1990) која наводи да је за имигранте који су се сећали отаџбине црква представљала све оно што је остало иза, док је за припаднике друге генерације имиграната црква дефинисала њихово посвећење матици. Она сматра и да су парохијске школе постале начин очувања идентитета за наредне генерације и да представљају чуваре будућности парохија којима припадају имигранти, а тиме и чуваре будућности заједнице.

Упркос добу мултикултурализма и разноликости, религија је доминантна у својој централности у животима имиграната, као средство за суочавање са изазовима пресељења, начин да се репродукују и пренесу култура и вредности и као начин да се обезбеди формална, а посебно неформална помоћ у процесу досељења (Dzialtuvaite 2006). Тако верске институције пружају друштвени и физички простор и друштвене мреже које помажу имигрантима да репродукују и одржавају своје вредности, традиције и обичаје усред често отуђујућег и новог друштва које им је страно. Од почетка и до сада, велики број Срба је одржао заједницу живом кроз заједничку

православну веру. Са једне стране, вера формира јаке везе међу старијим члановима заједнице, док се истовремено труди да ангажује млађе генерације кроз недељне школе учења језика и културно-уметничка друштва која се често састају у црквеним просторијама у којима се не врши црквена служба.

Аустралијске власти су често биле критички настројене према етничким црквама, оптужујући их за ширење антиаустралијских и антизападних осећаја или преувеличавање националног идентитета њиховог порекла, али емпиријски докази су често исувише оскудни како би подржали или оповргли такве аргументе (Hatos 2012).

У нашем истраживању девет особа се изјаснило да никада не иде у цркву, повремено на црквене службе одлази 41 испитаник/испитаница, док њих 20 редовно присуствује црквеним активностима.

Код особа које не одлазе у цркву, а нису биле довољно сигурне у своје знање српског језика, дошло је до највећег напретка у знању истог, док је проценат знања оних који су пријавили да „веома добро“ знају српски језик и да редовно одлазе у цркву опао са 65,0% на 55,0%. Ипак, особе које повремено или стално иду у цркву чешће су у контакту са својим рођацима у Србији.

Са рођацима у Аустралији на српском језику много чешће комуницирају особе које никада не иду у цркву (88,9%). Тај проценат је сличан код оних који повремено одлазе у СПЦ, а код оних који редовно иду у ту институцију је најмањи (65,0%). Такви или приближно слични проценти се као према обрасцу јављају код осталих свакодневних ситуација о којима су се изјашњавали информатори. Тако у комуникацији са пријатељима највећи проценат оних који комуницирају на српском језику је међу групом која повремено иде у СПЦ (65,9%), затим оних који не иду никада (55,6%) и на крају су ту они који редовно одлазе у цркву (45,0%). Они који повремено одлазе у цркву у тој институцији чешће говоре српским језиком од оних који су тамо редовни (80,0% на супрот 68,4%).

Ситуације у којима је већи проценат коришћења српског језика код редовних посетилаца цркве у односу на било који другу групу је комуникација са кућним љубимцима (која може да буде и последица тога што се тек њих четворо из групе која је одговорила са „никада“ изјаснило да има исте), где се њих 37,5%, ипак налази на другом месту, иза оних који повремено иду у цркву – 63,4%. Слична је и ситуација код комуникације у српским клубовима и организацијама, где су редовни и повремени посетиоци цркве на приближно истим процентима – 61,1%, односно 63,2%.

У анализи комуникације на послу они који редовно иду у цркву имају незнатно боље проценте у корист српског језика од оних који повремено иду (6,2% насупротив 5,5%). Мада, уколико се обухвати и одговор „често“ за коришћење српског језика на послу, онда га највише користе управо они који никада не иду у цркву (33,3%, насупротив 24,9% редовних). Двоје редовних посетилаца цркве су и једине две особе које су се изјасниле да често користе српски језик у продавницама.

Они који повремено иду у цркву највише утичу на своју децу да уче српски језик – 73,8%, у односу на друге две групе које имају по 55,5%. Истовремено, они који никада не иду у цркву не терају своју децу да похађају часове о српском језику и култури, док друге две групе скоро подједнако инсистирају на томе, око 39%, али би они који никада не иду у цркву највише жалили уколико им дете не би знало српски језик (55,0%), док су после њих по фреквенцији они који понекада иду у цркву (45,2%) и они који су у цркви редовни (30,0%). И проценат оних који сматрају да је српски језик важан у породици је незнатно нижи, али је ипак најнижи код редовних верника (60,0%), прате их они који никада не иду у цркву (66,7%), док је највећи проценат оних који тако мисле код повремених посетилаца СПЦ (78,0%).

Слични су одговори и у погледу блискости са различитим културама; највећи проценат оних који никада не иду у цркву се најблискије осећа у контакту са искључиво српском културом (55,6%) у односу на 45,0% оних који редовно, или 42,8% оних који повремено одлазе у СПЦ.

Однос према српској музици је подједнак код свих ових група; српску телевизију гледају највише они који никада не иду у цркву, док је проценат особа које слушају српске радио-програме и читају српске новине највећи код особа које су редовно у цркви, затим оних који повремено одлазе у цркву, док они који некада не одлазе у цркву уопште не слушају српске радио-програме у Перту.

Изгледа да одласци у цркве СПЦ имају позитиван утицај на чланство у српским организацијама и клубовима. Тако око 35% оних који редовно или понекад иду у цркву представљају истовремено и чланове/чланице неког српског удружења, док је од оних који никада не иду само једна особа члан у тим организацијама. Ипак, носталгија према Србији је најизраженија код оних особа које повремено одлазе у цркву, затим код оних који никада не иду у цркву, па тек на крају, са неких десетак процената мање, јесу особе које су редовно у СПЦ. Док је процентуално највећи број оних који планирају да се врате у Србију из групе особа које повремено одлазе у цркву – 53,7%, код друге две групе афирмативно по овом питању се изјаснило 42,9%.

Према укрштањима одговора које су наши информатори дали у вези са својим одласцима у цркву и другим релевантним питањима везаним за њихов однос према српском језику и српској култури, јако је тешко јасно дефинисати тачност ове потхипотезе. Наиме, у вези са неким питањима о језичкој употреби матерњег варијетета проценти испитаника који никада не иду у цркву су били доста виши у поређењу са друге две групе. Са друге стране, особе које су редовно у цркви су се показале посвећенијим у преношењу српског језика и културе својим потомцима, више се занимају за дешавања у српској заједници у Перту и више су укључени у рад српских организација и удружења. Даље, став и носталгија према Србији је најизраженија код особа које повремено одлазе у СПЦ.

На крају можемо да закључимо да одласци у цркву не морају бити пресудни фактор за очување српског језика, али је религија свакако један од значајних фактора и Српска православна црква представља добар ослонац и подршку својим верницима у очувању српске културе и језика.

6.2. Дискусија

Генерално посматрајући, став наших испитаника прве генерације према очувању према очувању матерњег језика је изузетно афирмативан. То се огледа и у чврстим ставовима да је веома важно да се језик пренесе њиховим наследницима и тако очува његово знање. Велики број деце друге генерације српских миграната у Перту зна српски језик и у стању је да га користи када је то неопходно, углавном на инсистирање родитеља или још старијих рођака (бака и дека). Међутим, у мање „захтевном“ окружењу, припадници друге генерације врло лако и често прибегавају коришћењу енглеског језика у међусобној комуникацији, па га користе и у цркви, пре или/и после часова српског језика. Једна девојчица је на питање зашто је то тако одговорила: „Well, па то је много лакше... јер смо навикле да говоримо једна са другом на енглески у школи. Тамо причамо српски само да нас неко не разумије“. Оно што се могло приметити током истраживања је да родитељи који су били са децом, нису исправљали говор своје деце. Друштвено окружење домаћина подстиче учење енглеског језика над српским, јер чак и унутар једног напредног и либералног друштва – попут аустралијског, где се промовише културни плурализам поједини припадници, не само српске, већ већине имигрантских група фаворизују асимилацију. Важност која се даје учењу језика доминантне групе деци имигрантима је креирање могућности да се њихова друштвена покретљивост креће према горе. Тиме се постиже да се најмлађа генерација најјасније идентификује са друштвом домаћином. Такав облик неприсилне асимилације потврђује Фишманову тврдњу да култура и језик деце имиграната слабе са сваком новом генерацијом (Fishman 1989).

У овом истраживању је учествовала 71 особа, од којих је 39 било мушког и 32 женског пола; они су дошли из различитих земаља, али су сви Срби/Српкиње дошли из Хрватске, Црне Горе, Босне и Херцеговине, Канаде, Аустралије и наравно Србије. Разлози њиховог одласка су од избеглиштва и склањања од рата, преко економских, до личних породичних разлога. Највећи део њих је завршио средњу школу (59,2%), али има и оних само са завршеном основном школом (2,8%), вишом школом (12,7%),

као и оних са завршеним факултетом (23,9%). Они су се преселили у Аустралију од шездесетих година прошлог века, до раних година 21. века, али је ипак највећи талас био током деведесетих година, када је у Аустралију мигрирало тридесет двоје информатора (45,1%). Самовредновање личних језичких вештина открива став према властитом знању српског и енглеског језика. Испитаници су се у највећем броју изјаснили да говоре стандардним српским језиком, како је одговорило њих 62, или 87,3%, док се мањи број њих изјаснио да говори дијалектом – њих деветоро (12,7%). У просеку, сви испитаници су оценили своје језичке вештине српског језика пре миграције у Аустралију као веома добре, како је одговорило 76,1%, док се само једна особа изјаснила да јој је знање српског лошије него пре миграције, што је могућа последица дугог боравка у Аустралији и коришћења енглеског језика. Такође, велики број особа тврди да свакодневно користи српски језик – 74,6%, док 87,3% испитаника сматра да је очување српског језика веома важно, као и да је очување језика код њихове деце веома важно. Већи број особа има пријатеље који говоре српски или искључиво српски језик (78,9%), те се и лагодније осећа када говори српски језик (62,0%) и када је у контакту са српском културом (81,7%). Домени употребе језика овог узорка показују да приватним доменима доминира употреба српског језика, док је енглески језик рада и ширег друштвеног окружења, или, како је један од испитаника навео: „Srpski koristim u kući i sa roditeljima a engleski isključivo na poslu i u šor-u.“. Употреба језика са партнером је углавном само на српском језику 66,2%, као и са децом 54,9%, док је проценат деце која разговарају са својим родитељима на искључиво српском језику доста мањи 35,2%. Овакав резултат се поклапа са истраживањем о афричкој дијаспори у Аустралији, код којих је такође забележен низак ниво коришћења етничког језика у породици, са 55,0% (Ndhlovu 2010). Од особа које имају унуке, 60,0% са њима говоре српским језиком док њихови унуци са њима углавном користе енглески језик. У осталим доменима, српски језик у комуникацији са рођацима користи 57 испитаника, са пријатељима га користи 41 испитаник, 45 испитаника га користи у цркви и 37 испитаника га користи у клубовима, као и већина информатора која има кућне љубимце.

Резултати анализа на подацима српске дијаспоре у Аустралији до којих смо ми дошли, не разликују се умногоме од резултата до којих се дошло у истраживању о турским имигрантима у тој земљи (Yagmur, De Bot, Korzilius 1999). Њихово истраживање потврђује да и код турских имиграната долази до губљења матерњег језика, а њихови резултати су слични нашим у неким областима. Прво, код информатора који су у Аустралији много дуже је дошло до већег степена губљења језика, што је случај и са нашим исељеницима, додуше у мањој мери; друго, млађи информатори су склонији губитку језика, и коначно, дошли су до закључка да образовање игра важну улогу у одржавању првог језика, што се не поклапа у потпуности са нашим налазима, бар што се тиче особа са завршеном вишом школом, док се код особа са завршеним факултетом тај податак поклапа.

С друге стране, њихово знање енглеског језика је показало огроман напредак у самопроцени знања енглеског језика где је од иницијалних 20 особа које нису никако говориле енглески језик, тај исти степен (не)знања изразила само једна особа. По доласку у Аустралију, енглески језик је био понуђен свим мигрантима, али је највећи број особа одлучио да не похађа курс – њих 42 (59,2%), иако су ти курсеви били бесплатни. Ову понуду је ипак прихватило њих 24 (33,8%) који су ишли на часове енглеског више од једне године. Дошколовање је у Аустралији наставило 27 информатора, од којих је 17 (23,9%) ишло на дуже од годину дана. Енглеским језиком се користи већина запослених Срба на послу, као и у комуникацији у продавницама. Важност знања енглеског језика је јасна, те се често знање матерњег језика узима здраво за готово, а улога одржавања матерњег језика у билингвизму је засењена важношћу стицања знања енглеског језика. Ставови према двојезичности у упитнику су позитивни на шта указује (ново)стечено знање енглеског језика. У просеку, испитаници сматрају да су достигли просечно добар ниво познавања енглеског језика.

Чињеница је да, без обзира на то да ли су упознати са језичком политиком Аустралије или не, свакодневни језички избори људи су индиректно везани за егзистенцијалне и идеолошке бриге око идентитета, припадности и социјалне

интеграције. Прихватање такозваних „националних вредности“ је важно питање повезано са активним учешћем аустралијских држављана, преданошћу Аустралији, друштвеној кохезији и изградњи аустралијске нације. Све ово је повезано са енглеским језиком као језиком интеркултуралне комуникације, односно језиком који омогућава особама из различитих језичких и културних средина да се уклопе у Аустралију и аустралијски начин живота.

Језик је важан део културе, а позитивни ставови о одржавању језика такође одражавају ставове о одржавању културе. Велики део одржавања српске културе укључује коришћење српског језика. Већина информатора је навела да су активни унутар српске заједнице. Активности које организују Српска православна црква и удружења су биле веома популарне међу првим Србима. У свом истраживању о Грцима у Аустралији Ботомли (Bottomley 1976) тврди да би „обичаји и језик остали жива веза са отаџбином, они се морају неговати са изворишта“. Под извориштем се ових дана подразумева много више од онога што је било седамдесетих; велики број платформи за видео и телефонску комуникацију, друштвених мрежа, приступачност интернет садржају, сателитским и кабловским телевизијама... Већина испитаника слуша српске песме и гледа српске телевизијске канале, мањи део њих чита новине, књиге или часописе на српском језику које се објављују у Аустралији и редовно слуша радио-програме на српском језику који се емитују у Аустралији.

И поред високе цене авионских карата, велики број информатора изненађујуће редовно долази у Србију. Од оних који су долазили у Србију само по пар пута од одласка у Аустралију, до особа које су и до четири пута годишње овде, док је и велики број оних који након одласка у пензију комбинују живот на две стране света; често бирајући лета у Србији и лета у Аустралији¹⁰³. Оно што су разговори са некима од њих показали је да Србија (и околне земље) није једина дестинација током њиховог боравка у Европи; они је виде као своју базу док доста времена проводе у другим земљама.

¹⁰³ Која су током зиме у Србији, због различитих хемисфера.

На питање да ли људи виде српски језик као кључну вредност у српској култури и идентитету постојало је јако изражено слагање информатора: велика већина испитаника се сложила да је српски језик темељна вредност, јер се 74,6% испитаника изјаснило да охрабрује своју децу да говоре српски језик. Међутим, само је 24 испитаника изјавило да су слали или шаљу своју децу на часове о српском наслеђу/језику, док је њих 30 изјавило да би им било жао уколико њихова деца не буду говорила српски језик. Овакав став је потврђен и у разговорима са родитељима који су прва генерација миграната, који су потврдили ставове информатора да су срећни што су се деца лакше уклопила са већинским становништвом, али су и тужни што су им деца прихватила неизбежан делимични губитак српског језика и баштине. Следеће генерације неће моћи да наставе традицију у потпуности, али информатори прве генерације се надају да ће се неки аспекти српског наслеђа одржавати и у будућим генерацијама.

Особе које су решиле да имају само аустралијско, или двојно држављанство, у истраживању су имале ставове који су у неким сегментима били много снажнији према очувању српског језика и културе од особа које су задржале, и/или имале само српско држављанство. То значи да постајање Аустралијанцем/Аустралијанком код прве генерације миграната није линеарни процес повезан са постајањем мањег Србина/Српкиње. Ова студија показује да у плуралистичком друштву као што је Аустралија жељени резултат контакта са културом домаћина јесте постизање унутрашњег културног плурализма, тј. способност да се конструишу дуални системи културних вредности, лични и државе домаћина. Ово истраживање је доказало да друштвено прилагођавање идентитета није културно искључиво.

Будући да култура прожима готово све аспекте нашег постојања, постајемо свесни њене угрожености тек када је упоредимо са степеном одржања друге културе у истом, дакле подједнако страном окружењу. Напори информатора да одрже језик и културу указују на то да се етнички идентитет одржава кроз исте, јер већина информатора има позитиван став према одржавању етничког идентитета.

Код Срба у Аустралији, учесника овог истраживања, постоје промене у начинима коришћења језика, али не и у њиховим ставовима према очувању језика. Употреба језика у приватним доменима је остала доминантно на српском језику, чији је степен знања остао углавном непромењен. Са друге стране, јавни домени су морали да се пребаце на енглески језик. Да би се језик одржао, потребно га је преносити из генерације у генерацију. Нажалост, како се највише акцента ставља углавном на знање језика, донекле и на познавање црквених обичаја, великим делом се занемарују друге културне вредности које би се прихватале и училе у различитим српским организацијама, попут фолклорних група, спортских удружења, добротворних друштава, па и аматерских позоришта, у којима је доста низак проценат учешћа испитаника и њихових наследника. Као што је показано у овој и претходним студијама о српском језику у Аустралији, углавном се језик преноси на другу генерацију, а већина треће генерације има само пасивно знање језика или га уопште нема (Medojević 2014).

Ставови прве генерације о одржању језика и српском језику били су изненађујуће позитивни. С друге стране, недоследност између ставова и стварног понашања често је резултат истраживања о ставовима и понашању (Hatoss 2005; Lammervo 2007; Ndhlovu 2014). Ова студија је представила корелације које указују на сличне исходе попут оних које је Ладегард (Ladegaard 2000) навео – да је савршено могуће имати одређене ставове и не изражавати их у отвореном понашању. Позитивни ставови према очувању српског језика нису нису довољни да се осигура очување српског језика. Насупрот овом обрасцу недоследности понашања, нађене су и конзистентне корелације. Боље знање енглеског језика и нивои високог образовања су у корелацији. Одржавање малог мањинског језика као што је српски у земљи у којој се говори енглески захтева институционалну подршку, а нарочито је потребно укључивање учења језика у образовном систему. У мултикултурној Аустралији ресурси су ограничени и највећи део одговорности се преноси на етничке заједнице, што је посебно захтевно у малим језичним групама. Међутим, чак иако су ставови унутар заједнице позитивни, стварање могућности да деца стекну пуну писменост на

српском језику уз врло мало институционалне подршке је превелик задатак. Позитивни ставови су довољни за одржавање властитих вештина прве генерације и за наставак коришћења српског језика, али је реалност у мултикултурној Аустралији таква да српски језик, као сентиментална вредност какву може имати за прву генерацију, има врло малу тржишну вредност за следеће генерације. Као што Клајн (Clyne 2003: 68) каже: „Дугорочно гледано, чини се да ће однос цене (учења језика) и његова исплативост довести до таквог стања између очувања језика и језичке промене у корист овог другог. Али како и када се то дешава зависи од бројних фактора“. Према информаторима прве генерације, друга генерација се пребацује на употребу енглеског језика, али још увек није одустала од учења српског, те ће тако и бити све док породица даје подстрек учењу и очувању матерњег језика, јер, према Фишману (Fishman 1990), породица представља „бедем“ одржавања језика. Оно што је вероватно је да ће Срби рођени у Аустралији престати да уче своју децу да говоре српски, као и у већини заједница које су истраживане у овом контексту (Hogg, Rigoli 1996; Roberts 1999; Yagmur, De Bot, Korzilius 1999; Colic-Peisker 2002; Lustanski 2008; Ehalala 2011). У њиховим истраживањима су етничке школе за одржавање језика идентификоване као веома важан фактор повезан са успешним усвајањем језика. Као други важан фактор наводи се потреба да се деца излажу језику колико год је то могуће, како би им се помогло да постану добри говорници језика својих родитеља, и/или њихових родитеља. Количина излагања том језику и распон домена у којима ће се деца са њим сретати повезан је са ставовима појединца, породице и заједнице о важности одржавања језика. Како је очигледно да се та два фактора међусобно подупиру, они и формирају савршен круг: позитивни ставови о одржавању језика воде до широког опсега употребе језика, што доводи до позитивних ставова о одржавању језика (јер језик служи друштвено-корисној функцији).

Српски језик је важан за прву генерацију и скоро је једногласно наведено да је основна вредност. Готово увек се у први план као један од главних носилаца културе и као средство комуникације ставља језик. Према Нгуги Ва Тионг’О-у (Ngugi Wa Thiong’O 1993), језик је преносилац људске културе, култура је носилац људских

вредности, а те вредности преносе људске ставове и осећај припадности. Кроз језик можемо да проценимо личност и његове/њене ставове. Људи осећају језик као део њих, као део свог бића и своје културе која је сада у њиховим рукама и коју морају да сачувају за следеће генерације, за своју децу и унуке. Људи преносе ту моралну обавезу и императив да се заштити језик, да се уради нешто за њега, јер би губљење језика представљало губљење идентитета (Савић 2012). Постоји велики отпор оних који се боје да тотална глобализација и енглески језик не уруше културне традиције народа које су се, управо преко језика, чувале деценијама и вековима уназад и сачувале изворно значење и јачину поруке коју преносе новим поколењима истим интензитетом као у тренутку њиховог стварања. Неке ствари се, једноставно, не преводе довољно јасно и реално. Међутим, како се очување комплетног наслеђа не ослања у потпуности на познавање језика неопходно је да се подрже припадници друге и треће генерације да користе савремене комуникационе технологије и могућности интерконтиненталног путовања како би им се омогућио приступ српском друштву и култури у реалном времену. Ипак, питање је да ли ће будуће генерације аустралијских Срба наставити да одржавају културу и наслеђе које су њихови преци донели из Србије, Републике Српске, Босне и Херцеговине, Хрватске, Црне Горе и Македоније, или ће те културне обрасце заменити савременом српском културом и језиком?

Ваис (Weiss 1993) сугерише да данас све више можемо да бирамо и конструишемо нашу културу. Ово је новија појава. Паралела међусобног утицаја језика и културе увек је под притиском промена. Чињеница је да су промене у језику честе и не само површне, али су такође честе и темељне и у култури. Антрополог Рој Вагнер (Wagner 1981) тврди да се културе стално мењају и да се поново стварају као део сталног процеса. Све промене које се дешавају у језику и култури последица су глобалних друштвених и технолошких промена. Уколико је језик подложен променама, морамо да прихватимо чињеницу да је и култура подложна променама.

Тренутне промене у језику такође утичу на промену начина на који преносимо културну заоставштину својим наследницима, али сама културална порука није

промењена. Култура је подложна и прилагођавању глобалним социо-економским и технолошким променама. За информаторе у овој студији миграција је на неки начин омогућила да изаберу и конструишу своју културу и идентитет. Прилика да се изаберу и комбинују аспекти културе да би се створила сопствена можда и није био разлог за миграцију; разлози су обично били конкретнији и често економски. Међутим, ситуација у којој су се нашли, где су добили контакте са културама других миграната им је омогућила, или их присилила, како год желимо да то видимо, да се носе са различитим културама и језицима.

Информатори у овој студији прихватили су економску неопходност интеграције у англо-аустралијску већинску културу, делом добровољно, делом захваљујући политици асимилације која је од свих захтевала да постану Аустралијанци. Неки су се повиновали притиску да се одрекну свог матерњег језика и културних вредности и прихватили англо-аустралијске. Ипак, постојао је и велики отпор код других, како је један од саговорника указао: „Они који су због поса морали да уче енглески, научили су га. На остали није ни требао.“ Срби који су били информатори у овом истраживању напустили су своје државе барем делимично у потрази за бољом економском ситуацијом. Многи нису желели додатни стрес укључивања у аустралијски друштвени живот, који би поставио додатне захтеве на њихове језичке вештине. Многи су се плански насељавали у делове Перта или Западне Аустралије у којима су живели други српски имигранти, како би имали круг пријатеља који су пореклом Срби. Тај принцип при насељавању је опстао кроз скоро све наредне генерације миграната. Људи су се насељавали и даље се насељавају у делове града у којима су се већ доселиле њихове комшије, пријатељи, рођаци, или бирају близину српских цркава, клубова или организација, како би се макар за прво време снашли и имали друштво, помоћ или ослонац у свакодневном животу, макар за сам нови почетак у Аустралији. Најтраженије области за насељавање Србима и даље представљају области око Дианеле, Рокингхема и Јанцибапа. Прве генерације аустралијских Срба су добро интегрисане у аустралијско друштво на економском нивоу, али на социјалном нивоу, њихова стратегија је често одвојена. Према речима

информатора, културна разлика имала је већи ефекат од језичких вештина или такозване језичке баријере.

Даље, током овог истраживања, дошло се до сазнања до којих су дошли и други истраживачи (Gilles et al. 1977; Roberts 1999; Lustanski 2008; посебно видети: Станковић/Станковић 2004, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018; Књиџар, Станковић, Бошњаковић 2013) да у оквиру одређене говорне заједнице и посебно у условима етничке претње, језик игра важну улогу у разграничавању групе. Треба рећи да се у дијаспори генерално повећава питање очувања језика, религије и културе, јер се не може избећи питање придруживања новој етничкој групи, која је различита од стања у домовини. Док у домовини мали број појединаца размишља о питању да ли ове вредности треба чувати, имигрантске групе морају активно одговорити на питања о групи и самоидентитету док се насељавају у нову средину (Oakes 2001). Ипак, чини се да кључне компоненте етничког идентитета постижу различите вредности за заједницу ако нису угрожене у домовини. Тако је било и током ратова у бившој Југославији деведесетих година прошлог века када се јединство српске имиграције видело у свакодневним демонстрацијама независно од става према званичној политици Србије, организовањем акција солидарности и слања материјалне помоћи народу у Србији, интензивним радио и телевизијским програмима, дељењем летака и редовним одласцима у објекте Српске православне цркве. Након завршетка ратних дејстава против Србије, све те активности су се свеле на много ређе „учествовање“: престала је да ради српска телевизија „Авала“, престало се са штампањем српских новина, док су одласци у цркву код већине Срба проређени на повремене посете за велике црквене празнике. Укратко, када се претња уклони, језик губи своју централну улогу у групној идентификацији, с тим што на основу нашег истраживања можемо да додамо да се то дешава и са културом. Још један веома важан моменат, на који је указала и Младена Прелић (Прелић 2008) и који је погодио и Србе у Мађарској, а вероватно и све српске иселјенике у већини земаља света, па и Аустралији, јесте то што је Србија била одсечена од света и што се супротстављала и званичној политици Аустралије. То јесте у једном тренутку био подстицај да се Срби

уједине, али са друге стране је проузроковало велики притисак на чланове српске заједнице у свакодневном животу и вероватно се лоше одразило на жељу не само младих генерација да прихвате и одрже српски идентитет. У то време је дошло до највећег пада у броју особа које су се изјашњавале као Срби/Српкиње, од којих је у размаку од пет година, од 2001. до 2006. године „нестала“ 26.281 особа, док се одједном исти толики број „Југословена/Југословенки“ појавио у попису.

Како аустралијска држава вероватно има друге приоритете на које ће трошити новац својих пореских обвезника, а тежња аустралијске владе је да се свакодневно побољшава положај и стандард њених становника, тешко је очекивати да се промени политика учења неенглеских језика у државним школама. Али постоји још много начина на које се може пружити помоћ у одржавању језика у имигрантским заједницама, с тим што је потребно одабрати најбољи начин за то. Врло је вероватно да би се комбинација приступа, која би се могла мењати како би се подржале потребе појединих заједница, показала као најефикаснија. Давање просторија, финансирање наставних ресурса, субвенције за наставнике и обука наставника вероватно су четири најизраженија подручја. Иако би то значило много за све језике и мигрантске групе, мало је вероватно да се омогући учење српског, или неког подједнако „малог“ језика и културе чак и оним школама које се налазе у „српским“ насељима. Оснивање приватне српске школе је, са друге стране економски исплативо за српску заједницу, али је због релативно малог броја Срба у Перту¹⁰⁴ и не баш најбоље координације међу српским клубовима и организацијама релативно неоствариво.

Већина информатора тврди да је поносна на своје етничко порекло, иако то није увек било лако, узевши у обзир ситуацију и медијску кампању против Србије деведесетих година прошлог века. Многи су били поносни на добијање аустралијског држављанства и на однос државе према њима као избеглицама из Хрватске и Босне и Херцеговине. Српски мигранти, који су се доселили у Аустралију након избегличког таласа, долазе са добрим предзнањем енглеског језика из два разлога: због интензивираних језичких програма у српским основним и средњим школама и зато

¹⁰⁴ У односу на Мелбурн и Сиднеј.

што је то предуслов аустралијске владе за већи број исељеничких и радних виза. Учење енглеског језика и подршка учењу тог језика су често обезбеђени од стране аустралијске владе за придошлице, али многа сложена питања се не решавају ефикасно, на пример, подршка учењу других језика и одржавању мигрантских језика, укључујући и могућности да њихови наследници наставе са учењем језика земље порекла својих предака. Одлука о томе који се језици бирају да буду део школског система је под утицајем сложених друштвено-политичких и економских фактора, језичких политика и образовних традиција.

Култура и етничка припадност српских миграната изгледају отпорније и спорије се мењају од језика, тако да се у ово доба вишејезичности, мултикултурализма и глобализације надамо да ће мултикултурни идентитети наставити да добијају престиж и да ће особе са различитим културним и језичким позадинама осећати мањи притисак да изаберу једно уместо другог (Lammervo 2007). Тренутни концепт мултикултурализма у најмању руку омогућује иста права свим Аустралијанцима без обзира на њихово етничко, религијско, културно или лингвистичко порекло.

6.3. Закључна разматрања

Напоследку, осврнувши се на основну хипотезу, можемо да закључимо да је потврђена наша претпоставка да код припадника прве генерације српске мигрантске заједнице у Перту постоји добар степен очувања српског језика и српских културних вредности, али да не постоји идеални прототип особе која чува српски језик и културу, већ да на то утичу бројни индивидуални, али и спољашњи фактори који нису под њиховом контролом.

Почевши од прве потхипотезе, где смо пошли од става да су припадници и припаднице српске националности оба пола подједнако посвећени очувању српског језика и културе, дошли смо до закључка да су одговори испитаника оба пола уједначени, али су се мушкарци показали заинтересованијим за очување српске културне баштине и за повратак у Србију.

Другом потхипотезом, коју смо потврдили, установили смо да су одговори у једном делу изједначени невезано за генерацију, попут ставова о очувању језика. Ипак, код одређених питања, старији мигранти показују нешто различитије језичко понашање у односу на млађе припаднике српске емиграције. Тако су старији информатори и информаторке показали већу посвећеност очувању српског језика у већини домена, попут комуникације са пријатељима, кућним љубимцима, цркви и српским организацијама. Тако је и у области културе, са којом се најблискије осећају старије генерације, а они су и највише укључени у културне активности заједнице. Као разлог за то се наводи да након одласка у пензију посвећују више времена себи и склонили су новом ангажовању у заједници.

Трећа потхипотеза је требало да потврди да су су испитаници пореклом из Србије подједнако посвећени очувању српског језика и културне традиције, као и особе српског порекла које су рођене ван Србије. Међутим, показало се да су особе које су рођене у Хрватској и Босни и Херцеговини посвећеније употреби српског језика у различитим доменима. Те особе имају и позитивнији став према очувању и преношењу знања српског језика својим потомцима. Истовремено, Срби и Српкиње из Хрватске и БиХ се пријатније осећају у контакту са српском, него аустралијском културом, те су и активније у различитим културним и уметничким активностима српске заједнице у Перту.

Потхипотеза која је у фокусу имала држављанство наших информатора где смо претпоставили да су особе које су прихватиле само аустралијско држављанство склониле замени језика и културе од оних особа које су задржале српско држављанство, или су уз српско придодале аустралијско, делимично је потврђена. Резултати указују на то да је у различитим доменима употребе језика тешко дефинисати схему по којој би особе униформно одговарале само на основу класификације према држављанству. При овој потхипотези је утврђено да све три групе подједнако подстичу своју децу да науче српски језик, али би особама са српским држављанством најтеже пало то да њихова деца не науче српски језик, а и много већи проценат особа са српским држављанством се осећа лагодније када

комуницира на српском језику. Такође се особе које имају само српско држављанство пријатније осећају у контакту са српском културом, коју често прате преко средстава информисања.

Следећа потхипотеза се односила на теорију амбивалентности фактора образовања према очувању језика и културе имигрантских група. Према тој теорији, виши степен образовања омогућава већи степен остварења културних манифестација на језику већинске заједнице, док нижи тежи ка изолацији од доминантне културе и тако омогућава очување језика. Са друге стране, виши степен образовања зближава мигранте у оквиру живота културних манифестација доминантне групе, док нижи степен образовања може да значи ограниченији степен културних активности у оквиру саме етничке заједнице – тако да оба омогућају замену језика. У самом почетку својих имигрантских живота, особе које су имале завршене факултете, биле су у бољој ситуацији од оних са нижим степеном образовања, понајвише због бољег знања енглеског језика.

У доменима употребе језика српским језиком се у неким приватним доменима, попут комуникације са рођацима и кућним љубимцима чешће користе особе са завршеном средњом школом. Истовремено, у ширим друштвеним сферама, попут посла, пријатеља, српских организација и цркве, предњачи комуникација на енглеском језику коју најчешће користе особе са завршеним факултетом.

Према културним афинитетима, највећи број особа са средњом школом се пријатније осећа у контакту са обе, али више или искључиво са српском културом. Тај став се рефлектује и у чланству у српским удружењима и/или организацијама у Аустралији јер је највећи проценат активних особа у тим организацијама са средњом школом, али су најчешће иницијатори и носиоци водећих активности у тим удружењима особе са завршеним факултетом.

Шеста хипотеза се бавила претпоставком да ниво очувања језика код прве генерације миграната остаје на релативно сталном нивоу без обзира на време њиховог доласка у Аустралију. Ова потхипотеза је потврђена, јер према резултатима

нашег истраживања, фактор времена доласка у Аустралију није играо пресудну улогу како у одабиру језика имиграната, тако ни у њиховом ставу према српској култури и држави. Важност српском језику у породици дају припадници свих генерација, док се највећи број информатора најпријатније осећа са српском културом, али и код свих група мигрантских генерација постоји пад учешћа у српским организацијама/удружењима.

Седмом потхипотезом смо претпоставили да су особе које су биле присиљене да имигрирају боље у очувању српског језика и културе од осталих миграната, који су се пут Аустралије одлучиле из економских или породичних разлога. Резултати до којих смо дошли показали су да особе које су присилном миграцијом доспеле до Аустралије чешће од других користе српски језик, у цркви, српским организацијама и удружењима и у домену комуникације са кућним љубимцима. Особе из групе насилне миграције имају и најчвршћи став о томе да је неопходно да њихова деца науче српски језик. Особе које су дошле насилном миграцијом су, додуше незнатно, имале позитивнији став о контакту са српском културом и о чланству у српским организацијама, док истовремено имају и највећу жељу за доласком у Србију.

Последња потхипотеза је била да су особе које редовно иду у цркве и црквене домове Српске православне цркве склоније очувању српског језика и културе од особа које понекада или никада не одлазе у цркву. Иако религија игра важну улогу у очувању идентитета мигрантских заједница, резултати до којих смо дошли указивали су на то да посвећеност цркви и не игра пресудну улогу у свим питањима којима смо се бавили у овом истраживању. Тако у комуникацији са рођацима много чешће користе српски језик особе које никада не иду у цркву и оне које повремено одлазе у СШЦ од оних који су редовно у њој. У доменима комуникације са кућним љубимцима и у српским удружењима особе које редовно иду у цркву су имале незнатно боље резултате од осталих, али поново недовољно да би се извео неки општи, генерализујући закључак. Они, додуше, чешће од осталих утичу на своју децу да похађају часове о српском језику и култури у оквиру црквене „недељне школе“.

Група испитаника која редовно одлази у СШЦ најредовније слуша српске радио станице у Перту и најчешће је и у чланству осталих српских световних удружења.

С друге стране, они имају најнижи проценат у неким доменима свакодневне употребе српског језика, попут оног у комуникацији са пријатељима, или у самој цркви. Такође, они су дали најнижу оцену о важности српског језика за породицу, али и о осећају лагодности у контакту са српском културом.

На основу свих осам потхипотеза и укрштања различитих варијабли у овом истраживању, потврђено је да код припадника прве генерације српске мигрантске заједнице у Перту постоји добар степен очувања српског језика и српских културних вредности, али да не постоји идеални прототип особе која чува српски језик и културу, већ да на то утичу бројни индивидуални, али и спољашњи фактори који нису под њиховом контролом.

Литература

- Бајић, Р. (2007). *Богослужбени језик у Српској православној цркви: (прошлост, савремено стање, перспективе)* Манастир Бањска. Београд. Институт за српски језик САНУ.
- Бошњаковић, Ж., Станковић, С. (2007). Српски као страни језик у Републици Македонији, у: Милорад Дешић (ур.), *Српски као страни језик у теорији и пракси*, Београд: Универзитет у Београду, Филолошки факултет, 319–324.
- Вујадиновић, Н. (2010). *Примена на искуствата од областа на огласувањето во решавање на социолингвистички прашања (врз основа на еден конкретен пример)*, Универзитет Св. „Кирил и Методиј“, Филолошки факултет, „Блаже Конески“, Скопје.
- Вулетић Ђурић, Ј. (2015). *Процес замене језика и промене изазване контактом српског са немачким језиком у говору Срба у Немачкој*, докторска дисертација. Универзитет у Крагујевцу.
- Вучина Симовић, Ј., Јовановић, А. (2016). Истраженост српског језика у дијаспори у оквирима филологије и лингвистичких дисциплина. *Гласник Етнографског института САНУ*. Vol. 64, 3, 569–584.
- Зупан, Д. (2008). *Срби у Аустралији*. Друштво „Свети Сава“, Братство XII, Београд.
- Дилпарих М. Б., Савић Г. С. (2018). Интерпункција у преводу: немар или незнање, у: Мирјана Лончар-Вујновић (ур.), *Наука без граница I: Изван оквира*, Међународни тематски зборник, Универзитет у Приштини, Филозофски факултет, Косовска Митровица, 83–98.
- Ивић, П. (1966). О српском говору у селу Ловри, *Studia Slavica*, Tomus XII, Budapest, 191–201.
- Јерковић, Ј. (1996). Данашњи оквири истраживања говора Срба у Мађарској. *Годишњак Филозофског факултета у Новом Саду XXIV*. Нови Сад, 5–9.
- Јерковић, Ј. (2000). *Језик Јакова Игњатовића и данашњи говори Срба у околини Будимпеште*. Зборник Матице српске за филологију и лингвистику XLIII. Нови Сад, 273–278.
- Казих, Т. (1989). *Срби у Аустралији, Историјат и развој Слободне Српске Православне цркве, Епархије за Аустралију и Нови Зеланд*. Канбера. Monastery Press.
- Књиџар, И., Станковић, С., Бошњаковић, Ж. (2013) Етнолингвистичка виталност македонске националне мањине у Републици Србији, *Македонски јазик LXIV*, Скопје, 117–127.
- Кончаревић, К. (2007). Прилог проучавању метаструктуре литургијског дискурса: начела организације и дискурсни маркери, *Стил*, бр. 6, 179–190.
- Кулић, Д., Зечевић, С. (2017). Мултиписменост у образовању: глобално споразумевање и нови есперанто. У *Глобализација и глокализација*. Шуваковић, У., Чоловић, В., Марковић-Савић. О. (уред.). Српско социолошко друштво, Београд, Филозофски факултет Универзитета у Приштини, Институт за политичке студије, Београд. 435–450.
- Микетић, С. (2017). *Ставови према језику код студентске популације у Републици Србији. (Универзитет у Београду и Универзитет у Приштини са привременим седиштем у Косовској Митровици као студија случаја)*. Докторска дисертација одбрањена на Универзитету у Београду, 21. 2. 2017.
- Милетић, С. Протојереј (1987). Проблем језика у дијаспори. Предавање на симпозијуму теолога о језику у Патријаршији у Београду 1987. „Богословље“, година XXXI (XLV), свеска 2, Београд.

- Милорадовић, С. (2004). Српска етнолингвистичка популација у Мађарској: нека запажања. *Теме. Часопис за друштвене науке* 2. Ниш, 859–864.
- Мрђеновић, С. Н. (n.d.). Језик у цркви. Преузето 24. 2. 2015. са: <http://www.czipm.org/jezik.html>.
- Мрђеновић, С. Н. (2014). Богослужбени језик у Цркви. Приступ: 2. 4. 2014. са: http://www.svetigora.com/audio/download/14562/02.04.2014_OGLEDALO_o.Nemanja%20Mrdjenovic_Bogosluzbeni%20jezik%20u%20Crkvi.mp3.
- Петровић, Н. (1974). Микротопонимија неких српских насеља у Мађарској. *Прилози проучавању језика* 10. Нови Сад, 143–147.
- Петровић, Н. (1976). Патронимија неких српских насеља у Мађарској. *Прилози проучавању језика* 12. Нови Сад, 119–137.
- Петровић, Н. (1979). Главније фонетске особине неких српских говора у Мађарској. *Прилози проучавању језика* 15. Нови Сад, 71–99.
- Прелић, М. (1995). *Срби у селу Ловри у Мађарској током XX века*. Будимпешта, 1995.
- Прелић, М. (2001). Матерњи језик код Срба у Мађарској као симбол етничког идентитета. *Етнографија Срба у Мађарској* 3. Будимпешта, 98–107.
- Прелић, М. (2006). Идентитет и култура националне мањине и народна традиција: неке дилеме на примеру Срба у Мађарској. *Етнографија Срба у Мађарској* 5. Будимпешта, 63–76.
- Прелић, М. (2008). *(Н)И ОВДЕ (Н)И ТАМО: Етнички идентитет Срба у Мађарској на крају XX века*. Етнографски институт САНУ. Београд.
- Радојков Лазивић, С. (2002). *Срби у Аустралији у двадесетом веку*. Књига прва, свеска прва. Пишчево издање. Љиг.
- Само слога. (децембар–јануар, 1991).
- Савић, С. (2012). Утицај културе на теорију мултиписмености. *Хуманизација универзитета*, НИСУН 2012, зборник радова, 600–613.
- Спасовић, С., Милетић, С. (2008). *Историја Српске православне цркве у Аустралији, Новом Зеланду и Јужној Африци*. Принт Ваљево.
- Станковић, С. (2001). Неколике напомене о Србима и српском језику у Републици Македонији (Из социolingвистичких прилика), *Зборник Филолошког факултета Универзитета у Приштини* 11, Косовска Митровица, 51–56.
- Станковић, С. (2004). Македонци и македонски језик у Републици Србији – Pro et contra, у: Биљана Сикимић (ур.), *Скривене мањине на Балкану*, Београд: Српска академија наука и уметности, Балканолошки институт, Посебна издања 82, 41–49.
- Станковић, С. (2006). Европско право за српски језик (Какво је стање српског народа и његовог језика на тлу данашње Македоније), *Задужбина* 76, Београд, 8.
- Станковић, С. (2014). Заложбите на Македонците за зачувување на македонскиот етнички, јазичен и културен идентитет во Република Србија, у: Ѓорѓи Лумбуровски (ур.), *Конзулска Битола и историските, современите и идните врски меѓу Република Македонија и Република Србија*, Битола: Конзулат на Република Србија во Република Македонија — Битола, 533–544.
- Станковић, С. (2015). *Статусот на македонскиот јазик во Република Србија и неговата интерференција со српскиот јазик на морфосинтаксичко рамниште*. Докторска дисертација. Универзитет “Св. Кирил и Методиј” – Скопје. Филолошки факултет “Блаже Конески”.
- Станковић, С. (2016): Јазичната компетенција кај (не)билгвалните говорители Македонци во Република Србија, *Македонски јазик LXVII*, Скопје, 185–205.

- Станковиќ, С. (2017). Употреба на јазикот кај (не)билингвалните говорители Македонци во Република Србија, *Македонски јазик* LXVIII, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје, 167–182.
- Станковиќ, С. (2018). Негување на јазичниот (и етничкиот) идентитет кај Македонците во Република Србија, *Македонски јазик* LXIX, Институт за македонски јазик „Крсте Мисирков“, Скопје, 121–140.
- Стари Београд. (6. август, 2011). „Стари Београд“, „Госпођа министарка“. Приступ: 10. 9. 2016. ca: <http://sabornik.8m.com/kultura.html>.
- Abrams, J. R., Barker, V., Giles, H. (2009) An examination of the validity of the Subjective Vitality Questionnaire, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 30:1: 59–72.
- ABS – Australian Bureau of Statistics. (2011). Understanding Migrant Outcomes – Enhancing the Value of Census Data, Australia, Приступ: 14. 4. 2016. ca: <http://www.abs.gov.au/-/AUSSTATS/abs@.nsf/Lookup/3417.0Main+Features12011?OpenDocument>.
- ABS – Australian Bureau of Statistics. (2013). The People of Australia. Приступ: 2. 3. 2016. ca: <https://www.border.gov.au/ReportsandPublications/Documents/research/people-australia-2013-statistics.pdf>.
- Adonou, M. (15. јун, 2015). Linguistic paranoia – why is Australia so afraid of languages? The Conversation AU. Приступ: 3. 5. 2016. ca: <http://theconversation.com/linguistic-paranoia-why-is-australia-so-afraid-of-languages-43236>.
- Ainley, J., Frigo, T., Marks, G. N., McCormack, S., McMillan, J., Meiers, M., Zammit, S. (2000). The measurement of language background, culture and ethnicity for the reporting of nationally comparable outcomes of schooling. *Draft report (Version 3) for National Education Performance Monitoring Taskforce by the Australian Council for Educational Research*.
- Akhtar, S. (1995). A third individuation: Immigration, identity, and the psychoanalytic process. *Journal of the American Psychoanalytic Association*, 43, 1051–1084.
- Albin, A., Alexander, R. (1972). The Speech of Yugoslav Immigrants in San Pedro. *The Hague: Publications of the Research Group for European Migration Problems* –17.
- Alsop, C.K. (2002). Home and away: self-reflexive auto-/ethnography, *Forum Qualitative Sozialforschung/Forum: Qualitative Social Research [Online Journal]*, 3(3). Приступ: 10. 10. 2018. ca: <http://www.qualitative-research.net/fqs/fqs-eng.htm>.
- Altabev, M. (1998). The effect of dominant discourses on the vitality of Judeo-Spanish in the Turkish social context. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 19 (4), 263–281.
- Anderson, W. (2003). *The cultivation of whiteness: science, health and racial destiny in Australia*. Basic Books.
- Appadurai, A. (1996). *Modernity at Large: Cultural Dimensions of Globalization*. University of Minnesota Press, Minneapolis.
- Appel, R., Muysken, P. (1987). *Bilingualism and language contact*. London: Edward Arnold, 18.
- Appel, R., Muysken, P. (2006). *Language contact and bilingualism*. Amsterdam University Press.
- Avara, H., Mascitelli, B. (2012). Languages in Australia–Future and Survival in a Mono-lingual Context: A Survey of the Victorian School of Languages (VSL). In: *Conference Proceedings*. Приступ: 2. 3. 2015. ca: http://www.auamii.com/proceedings_Phuket_2012/AVA-RA.pdf.

- Australian Council of State School Organisations and the Australian Parents' Council. (2007). Attitudes Towards the Study of Languages in Australian Schools. *The National Statement and Plan – making a difference or another decade of indifference?*. Teacher. S.A.
- Bačvanski, M. (1984). „Neke osobenosti govornog razvoja dece naših radnika u SR Nemačkoj“. U: *Jezički kontakti u jugoslovenskoj zajednici* (Језичните контакти во југословенската заједница), prir. O. Mišeska Tomić. Skoplje: Savez jugoslovenskih društava za primenjenu lingvistiku – Društvo za primenjenu lingvistiku Makedonije, 181– 185.
- Bajić, R., Končarević, K. (2007). Stavovi vernika SPC prema upotrebi srpskog jezika u bogoslužju, in Religion and Tolerance. *The Journal of the Center for Empirical Researches of Religion: 7–30*. Prof. dr Zorica Kuburić (ed.), Number 8, Novi Sad, Jul – Decembar, 2007.
- Bakhtin, M. M. (1981). The dialogic imagination: Four essays by MM Bakhtin.
- Bhatia, T. K., Ritchie, W. C. (2004). Social and Psychological Factors in Language Mixing. In *The Handbook of Bilingualism*. Tej K. Bhatia, William C. Ritchie (eds.). Blackwell Publishing.
- Baker, C. (1988). Key Issues in Bilingualism and Bilingual Education. Multilingual Matters LTD. Philadelphia.
- Baldassar, L. (2001). *Visits home: Migration experiences between Italy and Australia*. Melbourne University.
- Beitchman, J. H., Hood, J., Inglis, A. (1992). Familial transmission of speech and language impairment: A preliminary investigation. *The Canadian Journal of Psychiatry*, 37(3), 151–156.
- Bell, J. (ed.). (1982). Language planning for Australian Aboriginal languages: papers presented at the Workshop to Develop Aboriginal Leadership in Language Planning, Alice Springs, 16–20 February, 1981. Alice Springs, NT. Institute for Aboriginal Development.
- Benati, C. (2009). Faroese: A National Language Under Siege? In: Pertot, S., Tom M. Priestly, S., Colin H. (eds.) *Rights, Promotions and Integration. Issues for Minority Languages in Europe*. New York: Palgrave Macmillan, 189–196.
- Berry, J. (2011). Integration and Multiculturalism: Ways towards Social Solidarity. *Papers on Social Representations*, Volume 20: 2.1–2.21.
- Bettoni, C., Gibbons, J. (1988). Linguistic purism and language shift: a guise-voice study of the Italian community in Sydney. *International Journal of the Sociology of Language*, (72), 15–36.
- Bianco, J. L. (1987). *National Policy on Languages*. Canberra, Australian Government Publishing Service, 1–10, 14–15, 18, 189–203.
- Bianco, J. L. (1997). English and pluralistic policies: the case of Australia. *Language policy: Dominant English, pluralist challenges*, 107.
- Bianco, J. L., Liddicoat, A. J., Crozet, C. (1999). Striving for the third place. *Language Australia, Melbourne*.
- Bianco, J. L. (2000). Multiliteracies and Multilingualism. In: B. Cope, M. Kalantzis (Eds.) *Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures*. London: Routledge, 89–102
- Bianco, J. L. (2003). A site for debate, negotiation and contest of national identity: language policy in Australia. Language Policy Division, Council of Europe, Strasbourg.
- Bianco, J. L. (2008). Language Policy and Education in Australia. In: Hornberger, N.H., May, S (eds.), *Encyclopedia of Language and Education*, vol.1, Language policy and political issues in education. Springer Science. Business Media, LLC.
- Bianco, J. L., Slaughter, Y. (2009). Second Languages and Australian Schooling, *Australian Education Review*. Australian Council for Educational Research.
- Billig, M. (1976). *Social psychology and intergroup relations*. London: Academic Press.

- Blair, T., PM (2006). Speech by Prime Minister Tony Blair 'The Duty to Integrate: Shared British Values', 8. December 2006. Приступљено 4. 12. 2017. ca: <http://www.pm.gov.uk/output/Page10563.asp>.
- Blackledge, A. (2005). *Discourse and Power in a Multilingual World*. Amsterdam. Philadelphia: John Benjamins.
- Blommaert, J., Verschueren, J. (1998). *Debating diversity: Analysing the discourse of tolerance*. London: Routledge.
- Blumer, C. (29. април, 2015). ABC News. Language more important to Australian national identity than birthplace, poll finds. Приступ: 14. 1. 2016. ca: <http://www.abc.net.au/news/2015-04-29/anupoll-australian-attitudes-towards-national-identity/6416142>.
- Bohman, T. M., Bedore, L. M., Peña, E. D., Mendez-Perez, A., Gillam, R. B. (2010). What you hear and what you say: Language performance in Spanish–English bilinguals. *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 13(3), 325–344.
- Bonnyrigg Sports Club. (2013). The history. Приступ: 26. 8. 2016. ca: <http://www.bonno.com.au/-serbian-festival/about/about-in-serbian/>.
- Bošnjaković Ž. I., Knjižar. (2011). Značaj ispitivanja jezičkih stavova makedonske nacionalne manjine u Srbiji. *Zbornik radova projekta Srpska književnost i jezik u južnoslovenskom kontekstu*. Ur. Mihajlo Pantić. Beograd: Logo, 121–154.
- Bottomley, G. (1976). Ethnicity and identity among Greek Australians. *The Australian and New Zealand Journal of Sociology*, 12(2), 118–125.
- Bouma, G. D. (1997). *Many religions, all Australian: religious settlement, identity and cultural diversity*. Melbourne: Christian Research Association.
- Bourhis, R. Y., Giles, H., Rosenthal, D. (1981). Notes on the construction of a 'subjective vitality questionnaire' for ethnolinguistic groups.
- Bourhis, R. Y., Moise, L. C., Perreault, S., Sénécal, S. (1997). Towards an interactive acculturation model: A social psychological approach. *International Journal of Psychology*, 32, 369–386.
- Bourdieu, P. (1986). The forms of capital. In Richardson, J. (ed.), *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*. Westport, CT: Greenwood, 241–258.
- Bourdieu, P. (1990). *The logic of practice*. Stanford university press.
- Bourdieu, P. (1993). *Sociology in question* (Vol. 18). Sage.
- Bradshaw, J. (2013). The ecology of minority languages in Melbourne, *International Journal of Multilingualism*, 10:4, 469–481.
- Brazier, J. E., Mannur, A. (eds.). (2003). *Theorizing diaspora: A reader*. Wiley-Blackwell.
- Breakwell, G. (1986). *Coping with Threatened Identities*. London: Methuen.
- Brehm, S. S., Brehm, J. W. (1981). *Psychological Reactance: A Theory of Freedom and Control*. New York: Academic Press.
- Brezjanovic-Shogren, J. (2012). *Analysis of code-switching and code-mixing among bilingual children: Two case studies of Serbian-English language interaction*. Master of Arts Thesis, Wichita State University.
- Brooks–Gunn, J., Han, W. J., Waldfogel, J. (2002). Maternal employment and child cognitive outcomes in the first three years of life: The NICHD study of early child care. *Child development*, 73(4), 1052–1072.
- Bucholtz, M., Hall, K. (2004). Language and identity. In Duranti, A. (ed.), *A Companion to Linguistic Anthropology*. Blackwell Publishing, 367–394.
- Bugarski, R. (1996). *Uvod u opštu lingvistiku*. Beograd: Chigoja Shtampa.
- Burton, S., Netemeyer, R.G. Lichtenstein, D.R. (1994), Gender differences for appearance-related attitudes and behaviour; implications for consumer welfare, *Journal of Public Policy and Marketing*, Vol. 13 No. 2, 60–75.

- Butler, J. (1990). *Gender trouble and the subversion of identity*. New York and London: Routledge.
- Byrnes, A., Charlesworth, H., McKinnon, G. (2009). *Bills of Rights in Australia: History, Politics and Law*. UNSW Press.
- Callan, V. J., Gallois, C. (1987). Anglo-Australians' and immigrants' attitudes toward language and accent: A review of experimental and survey research. *International Migration Review*, 21(1), 48–69.
- Calvet, J. P. (2005). *Language Wars: Language Policies and Globalization*.
- Castles, S. (2000). *Ethnicity and globalization*. Sage.
- Castles, S. (2001). Multiculturalism in Australia. *The Australian People: An Encyclopedia of the Nation, Its People and Their Origins*.
- Castles, S. (2004). The Factors That Make and Unmake Migration Policies. *The International Migration Review*, Vol. 38, No. 3, Conceptual and Methodological Developments in the Study of International Migration: Center for Migration Studies of New York, Inc., 852–884.
- Castles, S., Miller M. J. (2009). *The Age of Migration: International Population Movements in the Modern World (Fourth Edition)*. Basingstoke: Palgrave, MacMillan.
- Cazden, C. B. (2000). Taking Cultural Differences into Account. *Multiliteracies: Literacy learning and the design of social futures*, 249.
- Cenoz, J., Genesee, F. (eds.). (1998). Beyond bilingualism: Multilingualism and multilingual education (Vol. 110). *Multilingual Matters*.
- Chambers, J. K. (1995). Sociolinguistic Theory: language variation and its social significance.
- Chatzidaki, A. (1996). Greek as a Minority Language in Western Europe, 'weak' or 'strong'?. In: *'Strong' and 'weak' Languages in the European Union: Aspects of Linguistic Hegemony*, 95–104. Thessaloniki: Centre for the Greek Language.
- Cherciov, M. (2011). *Between Attrition and Acquisition: The Dynamics between Two Languages in Adult Migrants*. University of Toronto.
- Chiswick, B. R., Miller, P. W. (1998). English Language Fluency Among Immigrants in The United States. *Research in Labor Economics*. Vol 17.
- Chiswick, B. R., Miller, P. W. (2007a). *The Economics of Language: International Analyses*. Routledge.
- Chiswick, B.R., Miller, P. W. (2007b). *Modeling immigrants' language skills*. IZA Discussion Papers, No. 2974, Institute for the Study of Labor (IZA), Bonn.
- Christ, H. (1995). Language Attitudes and Educational Policy. In: Wodak, R. & Corson, D. (Eds.), *Encyclopedia of Language and Education. Language policy and political issues in education*. Volume 1.
- Clyne, M. G. (1982). *Multilingual Australia: resources, needs, policies*. Melbourne, Australia: River Seine Publications.
- Clyne, M. (1988). Australia's national policy on languages and its implications. *Journal of Education Policy*, 3:3, 273–280.
- Clyne, M. (1991). *Community languages. The Australian experience*. Monash University and National Languages Institute of Australia. Cambridge University Press.
- Clyne, M. (1997a). Multilingualism. In F. Coulmas (ed.), *The Handbook of Sociolinguistics*. Oxford: Blackwell: 301–314.
- Clyne, M. (1997b). Multilingualism in Australia. *Annual Review of Applied Linguistics*, 17: 191–203.
- Clyne, M. (2000). Constraints on code-switching: How universal are they. *The bilingualism reader*, 257–280.
- Clyne, M. (2003). *Dynamics of language contact*. Cambridge. Cambridge University Press.
- Clyne, M. (2005). *Australia's Language Potential*. University of New South Wales Press Ltd.

- Clyne, M. (2009). Why Migrant Languages in the Australian National Corpus? Selected Proceedings of the 2008 HCSNet Workshop on Designing the Australian National Corpus, ed. Michael Haugh et al.: 44–54. Somerville, MA: Cascadilla Proceedings Project.
- Clyne, M. (2011). Chapter 3: Multilingualism, Multiculturalism and Integration. In Clyne, M. & Dr Jupp, J. (eds.), *Multiculturalism and Integration: A Harmonious Relationship*. E PRESS, Published by ANU E Press, The Australian National University, Academy of the Social Sciences in Australia Canberra ACT 0200, Australia.
- Clyne, M., S. Kipp. (1995a). The Extent of Community Language Maintenance in Australia. *People and Place* 3 (4), 4–8.
- Clyne, M., S. Kipp. (1995b). Language Maintenance and Language Shift: Community Languages in Australia. *People and Place* 5 (4), 19–27.
- Clyne, M., S. Kipp. (1996). Language Maintenance and Language Shift in Australia. *Australian Review of Applied Linguistics*, 19, 1–19.
- Clyne, M., S. Kipp. (2002). Australia's Changing Demography. *People and Place* 10 (3), 29–35.
- Clyne, M., Clyne, M. G., Michael, C. (2003). *Dynamics of language contact: English and immigrant languages*. Cambridge University Press.
- Clyne, M., Kipp, S. (2003). Trends in the shift from community languages: insights from the 2001 Census. *People and place*, 11(1), 33.
- Clyne, M., S. Kipp. (2006). Australia's Community Languages. *International Journal of the Sociology of Language*. 180, 7–21.
- COAG – Council of Australian Governments Working Group. (1994). Asian Languages and Australia's Economic Future – A Report for the Council of Australian Governments on a Proposed National Asian Languages/Studies Strategy for Australian Schools. Brisbane: Queensland Government Printer.
- Colic-Peisker, V. (2002). Croatians in Western Australia: migration, language and class. *Journal of Sociology. The Australian Sociological Association*, Volume 38(2), 149–166.
- Colic-Peisker, V., Walker, I. (2003). Human capital, acculturation and social identity: Bosnian refugees in Australia. *Journal of Community and Applied Social Psychology*, 13(5), 337–360.
- Cornel, S. Hartmann, D. (1998). *Ethnicity and Race. Making Identities in a Changing World*. London, Pine Forge Press, Sage Publications.
- Crystal, D. (1997). *English as a global language*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Crystal, D., Crystal, H. (2000). *Words on Words: Quotations about Language and languages*. University of Chicago Press.
- Cunningham, D., Hatoss, A. (2005). *An international perspective on language policies, practices and proficiencies*. Festschrift for David E. Ingram. FIPLV.
- Cummins, J. (1996). *Negotiating identities: Education for empowerment in a diverse society*. Ontario, CA: California Association for Bilingual Education, 1–368.
- Cvitković, I. (2011). Identitet i religija, *Diskursi*, Godina I / Broj 1, CEIR, Predstavništvo Centra za empirijska istraživanja religije u Bosni i Hercegovini, Sarajevo, 2011, 11–26.
- Damjanovski, N. (2016). *Serbliš kao hibridni jezik među srpskom dijasporom u Kanadi: svojstva i upotreba*. Приступ: 11. 11. 2018. ca: <http://nardus.mpn.gov.rs/bitstream/handle/123456789/8194/Disertacija9409.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.
- De Angelis, G. (2007). *Third or Additional Language Acquisition*. Clevedon: Multilingual Matters.
- De Klerk, V., Bosh, B. (1995). Linguistic stereotypes: Nice accent – nice person? January 1995. *International Journal of the Sociology of Language*, (116), 17–38. Приступ: 15. 5. 2017. ca: [DOI10.1515/ijsl.1995.116.17](https://doi.org/10.1515/ijsl.1995.116.17).

- Dimitrijević, J. (2004) Promene u iseljeničkom srpskom izazvane dodirima sa engleskim jezikom – srpski jezik u Australiji. *Zbornik Matice srpske za filologiju i lingvistiku*, vol. 47, br. 1–2, 75–91.
- Dimitrijević, J. (2005). Bilingual language practices in a migrant community: language shift and code-switching in a Serbian language community in Melbourne, Australia. PhD thesis, Department of Linguistics and Applied Linguistics, The University of Melbourne.
- Dimitrijević-Savić, J. (2008). Convergence and Attrition: Serbian in Contact with English in Australia! *Journal of Slavic Linguistics*, Volume 16, Number 1, Winter – Spring, 57–90.
- Dorian, N. C. (1981). *Language death: The life cycle of a Scottish Gaelic dialect*. Philadelphia. University of Pennsylvania Press, 39.
- Doucet, J. (1991). First generation Serbo-Croatian speakers in Queensland: language maintenance and language shift. In: S. Romaine (Ed.), *Language in Australia*, 270–284. Cambridge: Cambridge University Press.
- Dudgeon, P. et al. (2003). The Social, Cultural and Historical Context of Aboriginal and Torres Strait Islander Australians. Приступ: 14. 3. 2014. ca: http://aboriginal.childhealthresearch.org.au/media/54859/part_1_chapter3.pdf.
- Duran, L., Kan, P. F., Kohaner, F., Nett, K., Yim, D. (2005). Intervention with Linguistically diverse preschool Children: A focus on developing home language(s). *Language, speech and Hearing services in Schools*, 36(3), 251–263.
- Duval, D. T. (2003). When hosts become guests: return visits and diasporic identities in a Commonwealth Eastern Caribbean community. *Current Issues in Tourism* 6(4), 267–308.
- Education Queensland. (2004). Languages other than English. Приступ 15. 12. 2014. ca: <http://education.qld.gov.au/curriculum/area/lot/index.html>.
- Edwards, J. R. (1985). *Language, society and identity*. New York: Basil Blackwell.
- Edwards, J. (2010). *Minority languages and group identity: cases and categories*. John Benjamins Publishing Co.
- Edwards, J. (2013). Bilingualism and Multilingualism: Some Central Concepts. In Bhatia T. K., William C. R. (eds.) *The Handbook of Bilingualism and Multilingualism*, Second Edition. Blackwell Publishing Ltd.
- Eggington, W., Wren, H. (eds.). (1997). *Language policy: Dominant English, pluralist challenges*. John Benjamins Publishing.
- Ehala, M. (2009). 2.2 An Evaluation Matrix for Ethno-Linguistic Vitality. Приступ: 22. 8. 2017. ca: <http://lepo.it.da.ut.ee/~ehalam/pdf/vitalitytrst.pdf>.
- Ehala, M. (2011). Hot and cold ethnicities: Modes of ethnolinguistic vitality. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 32, no. 1, 187–200.
- Ehrlich, S. (2001). Gendering the 'learner': Sexual harassment and second language acquisition. In Pavlenko, A., Piller, I., Blackledge, A., & Teutsch-Dwyer, M. (eds.), *Multilingualism, second language learning and gender*, 103–129. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Erebus Consulting Partners. (2002). Review of Studies of Asia in Australian Schools. A Report to the Commonwealth Department of Education, Science and Training. Приступ: 12. 2. 2017. ca: <http://www.asiaeducation.edu.au/verve/resources/reviews.pdf>.
- Ethnologue. (2017). <https://www.ethnologue.com/ethnologue/gary-simons/welcome-20th-edition>.
- European Commission. (2009). Study on the Contribution of Multilingualism to Creativity Compendium, Part One. *Multilingualism and Creativity: Towards an Evidence-based Public Services*. Приступ: 15. 5. 2016. ca: <http://www0.sun.ac.za/taalsentrum/assets/files/ML%20and%20Creativity.pdf>.
- Extra, G., Yağmur, K. (2004). Urban Multilingualism in Europe: Immigrant Minority Languages at Home and School. *Multilingual Matters*, Clevedon.

- Fairclough, N. (2001). *Language and power*. Pearson Education.
- Faltis, C. J. (1989). Code-switching and bilingual schooling: An examination of Jacobson's new concurrent approach. *Journal of Multilingual & Multicultural Development*, 10(2), 117–127.
- [Filipović] Savić, J. (1994). *Serbian/English and Spanish/English code-switching: Toward a more comprehensive model*. PhD thesis. Perdue University.
- [Filipović] Savić, J. (1995). Structural convergence and language change: Evidence from Serbian/English code-switching. *Language in society*, 24(4), 475–492.
- [Filipović] Savić, J. (1996). Code-switching. *Theoretical and methodological issues*. Beograd: Filološki fakultet.
- [Filipović] Savić, J. (1998). The status of Serbian as a minority language within the Serbian-American community. *Filološki pregled* 25 (2), 147–157.
- Filipović, J. (2007). Ideološki aspekti politike i planiranja nastave jezika. U Vučo, J. (ured.), *Savremene tendencije u nastavi jezika i književnosti*. Beograd: Filološki fakultet, 375–385.
- Filipović, J. (2009). *Moć reči: Oglеди iz kritičke sociolingvistike*. Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Filipović, J., Vučina Simović, I. (2008): Language and identity among the Sephardim in the territory of the former Yugoslavia. The Romance Balkans. In Sikimić, B. Ašić, T (eds.), Collection of papers presented at the international conference. 4–6 November 2006, Belgrade.
- Filipović, J. (2018). *Moć reči: Oglеди iz kritičke sociolingvistike*. (2. dopunjeno i prošireno izdanje). Beograd: Zadužbina Andrejević.
- Fishman, J. A. (1965). Who speaks what language to whom and when?. *La linguistique*, 1(Fasc. 2), 67–88.
- Fishman, J. A. (1966). *Language Loyalty in the United States: The Maintenance and Perpetuation of Non-English Mother Tongues by American Ethnic and Religious Groups*.
- Fishman, J. A. (1972). *Language in Sociocultural Change: Essays by Joshua A. Fishman*. Selected and Introduced by Anwar S. Dil. Stanford University Press.
- Fishman, J. A. (1985). Language maintenance and ethnicity. *The rise and fall of the ethnic revival*, 57–76.
- Fishman, J. A. (1989). Language and ethnicity in minority sociolinguistic perspective. *Multilingual Matters*.
- Fishman, J. A. (1991). Reversing language shift: Theoretical and empirical foundations of assistance to threatened languages (Vol. 76). *Multilingual matters*.
- Fullarton, S., Walker, M., Ainley, J., Hillman, K. (2003). Patterns of participation in year 12. LSAY Research Reports. Longitudinal surveys of Australian youth research report; n.33.
- Gal, S. (1978). Peasant men can't get wives: Language change and sex roles in a bilingual community. *Language in society*, 7(1), 1–16.
- Gal, S. (1979). *Language shift: Social determinants of linguistic change in bilingual Austria*. San Francisco: Academic Press.
- Gal, S., Irvine, J. (1995). 'The boundaries of languages and disciplines: how ideologies construct differences', *Social Research*, 62, 967–1001.
- Gal, S., Woolard, K. A. (1995). Constructing languages and publics. *Pragmatics. Quarterly Publication of the International Pragmatics Association (IPrA)*, 5(2), 129–138.
- Galligan, B., Roberts, W. (2003). Australian multiculturalism: Its rise and demise. In: *Australasian Political Studies Association Conference*, University of Tasmania, Hobart. Vol. 29, 2.
- Garnaut, R. (1989). *Australia and the Northeast Asian ascendancy: report to the Prime Minister and the Minister for Foreign Affairs and Trade*. Australian Government Publishing Service.
- Gafaranga, J. (1996). Unmarked code-switching: a member's category. Vol. 77. Working paper.

- Garrett, P., Coupland, N., Williams, A. (2003). *Investigating Language Attitudes: Social Meanings of Dialect, Ethnicity and Performance*. CARDIFF: University of Wales Press.
- Gibbons, J., L. Ashcroft. (1995). Multiculturalism and language shift: A subjective vitality questionnaire study of Sydney Italians. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 16, no. 4, 28–199.
- Giles H., Bourhis, R.Y., Taylor, D. M. (1977). Towards a Theory of language in Ethnic group Relations. Language, Ethnicity and Inter-group Relations, *European monographs in social psychology* 13, London – New York – San Francisco: Academic Press, 307–348.
- Giles, H., Johnson, P. (1981). The role of language in ethnic group relations. In: J. C. Turner & H. Giles (eds.), *Intergroup behaviour*, 199–243. Oxford: Basil Blackwell.
- Giles, H., Johnson, P. (1987). Ethnolinguistic identity theory: A social psychological approach to language maintenance. *International Journal of the Sociology of Language*.
- Grosjean, F. (1982). *Life with two language. An Introduction to bilingualism*. Cambridge, M.A: Havard University Press.
- Gudykunst, W. B. (1989). Cultural variability in ethnolinguistic identity. In: S. TingToomey & F. Korzenny (eds.), *Language, communication, and culture. Current directions*, 223–243. Newbury Park, CA: Sage Publications.
- Gumperz, J. (1982). *Discourse Strategies*. Cambridge: Cambridge University Press
- Hall, J. K. (2008). Language Education and Culture. In: S. May and N. H. Hornberger (eds.), *Encyclopedia of Language and Education*, 2nd Edition, Volume 1: Language Policy and Political Issues in Education, Springer Science+Business Media LLC.
- Hall, S. (1997). „*Representation: Cultural representations and signifying practices SAGE*”. The Open University. SAGE Publications Ltd.
- Halliday, M. A. (2003). Written language, standard language, global language. *World Englishes*, 22(4), 405–418.
- Hallinan, C., Burke, M. (2006). *Cevapi Please: Serbian Solidarity at the Football Ground*. In: Sociology for a mobile world : TASA 2006 : annual conference of The Australian Sociological Association, University of Western Australia & Murdoch University: 4–7 December 2006. Colic-Peiske, Val and Tilbury, Farida and McNamara, Bev, (eds.). The Sociological Association of Australia, Hawthorn, Victoria.
- Ham, S. R. (2008). *An analysis of factors shaping students' decisions to study or not to study languages other than English (LOTE) in Queensland state secondary schools*. (Doctoral dissertation, School of Education and Professional Studies, Faculty of Education, Griffith University, Gold Coast, Australia).
- Hannan, M. (2009). Righting wrongs and writing rights into language policy in Australia. TAMARA JOURNAL, 245. Vol 8. Issue 8.2. September.
- Hansen, B., Romić, D., Kolaković, Z. (2013). Okviri za istraživanje sintaktičkih struktura govornika druge generacije bosanskoga, hrvatskoga i srpskoga jezika u Njemačkoj. Lahor : časopis za hrvatski kao materinski, drugi i strani jezik, Vol.1. No.15. Listopad.
- Hart, B., Risley, T. R. (1995). Meaningful differences in the everyday life of America's children. Baltimore, MD: Paul Brookes.
- Harwood, J., Giles, H., Bourhis, R. Y. (1994). The genesis of vitality theory: Historical patterns and discorsal dimensions. *International Journal of the Sociology of Language*, 108(1), 167–206.
- Harris, R. (1980). *The language-makers* (p. 54). London: Duckworth.
- Hatoss, A. (2004). Multiculturalism and mother tongue maintenance—the case of the Hungarian diaspora in Queensland. *Australian Review of Applied Linguistics*, 27(2), 18-31.

- Hatoss, A. (2005). Sustainable multilingualism as an essential characteristic of multicultural societies: The case of Australia. *Language, Attitudes and Education in Multilingual Cities*, 233–248.
- Hatoss, A. (2012). Language, faith and identity. *Australian review of applied linguistics*, 35(1), 94–112.
- Henerson, M. E., Morris, L. L., Fitz-Gibbon, C. T. (1987). *How to measure attitudes*. Sage.
- Heritage council of WA. (28. март, 2014). Register of Heritage Places. Serbian Orthodox Church of St. Sava. Приступ 25. 3. 2016. са: <http://inherit.stateheritage.wa.gov.au/Public/Content/-PdfLoader.aspx?id=97798362-75f9-4895-a96f-ddd26e103bee&dtype=assessment>.
- Hetherington, R. (2013). Australian indigenous and migrant language education policy: Some parallels.
- Heugh, K. (2014). Turbulence and dilemma: Implications of diversity and multilingualism in Australian education. *International Journal of Multilingualism*, 11(3), 347–363.
- Hlavac, J. (2003). *Second-generation speech: lexicon, code-switching and morpho-syntax of Croatian-English bilinguals* (Vol. 249). Peter Lang Pub Incorporated.
- Hlavac, J. (2006). Bilingual discourse markers: Evidence from Croatian–English code-switching. *Journal of Pragmatics*, 38(11), 1870–1900.
- Hlavac, J. (2012). Psycholinguistic, metalinguistic and socio-psychologica accounts of code-switching: a comparative analysis of their incidence in a large Croatian-English sample. *Suvremena lingvistika*, 38(73).
- Hlavac, J. (2015). Language maintenance and sociolinguistic continuity among two groups of first-generation speakers: Macedonians from Aegean Macedonia and the Republic of Macedonia. In Hajek, J. & Slaughter, Y. (eds.), *Challenging the monolingual mindset*. Bristol: Multilingual Matters, 131–148.
- Hodgkinson, D. (1997). Protection of Minority Rights in Australia: The Present Legal Regime, 19 Loy. L.A. Int'l & Comp. L. Rev: 857.
- Hofstede, G. (1983). National cultures in four dimensions: A research-based theory of cultural differences among nations. *International Studies of Management & Organization*, 13 (1–2), 46–74.
- Holeva, A. (2004). Current Trends of the Linguistic and Cultural Values of the Greek Australian Community in South Australia. *International Education Journal*, 4(4), 212–225.
- Holmes, J. (1993). Immigrant women and language maintenance in Australia and New Zealand. *International Journal of Applied Linguistics*, vol. 3, no. 2.
- Hoover, D. L. (1999). *Language and style in The inheritors*. University Press of Amer.
- Hornberger, N. H. (1998). Language policy, language education, language rights: Indigenous, immigrant, and international perspectives. *Language in Society* 27, 439–458.
- House of Representatives Standing Committee on Aboriginal and Torres Strait Islander Affairs, (1992). *Language and Culture: A Matter of Survival – Report of the Inquiry into Aboriginal and Torres Strait Islander Language Maintenance*. [1992] IndigLRes 2. Приступ: 14. 12. 2018. са: <http://www.austlii.edu.au/au/other/IndigLRes/1992/2.html>.
- Hržica, G., Padovan N., Kovačević M. (2011). Društvenojazični utjecaj na dvojezičnost — hrvatske dvojezične zajednice u Istri i Beču. LAHOR – 12 (2011). *Članci i rasprave*, 175–196.
- Hugo, G. (2005). Migrants in society: diversity and cohesion. A paper prepared for the Policy Analysis and Research Programme of the Global Commission on International Migration.
- Hulsen, M. (2000). *Language loss and language processing. Three generations of Dutch migrants in New Zealand*. Ph.D. thesis, Katholieke Universiteit Nijmegen.

- Imane Hafida, M. (2013). *Sociolinguistic Variation and Attitudes Towards Language. Behaviour in an Algerian Context: The Case of The Mascarian Speech Community*. Magister Dissertation in Sociolinguistics. Language contact and language management in Algeria.
- Ingram, D. E. (1994). Languages in Primary School Education: Towards Equity for Australia and Australians. Paper presented at the Biennial Meeting of the National Languages Conferences of the Australian Federation of Modern Language Teachers Associations on Equity in Languages Other than English (Perth, Western Australia, Australia, October 1–4, 1994).
- Ingram, D. E. (2002). Language and Culture Policy in Multicultural Australia. Invited paper to the Annual Convention of Oceanian Education Studies, Akita University, Akita, Japan, 7 December, 2002.
- Ingram, D. E. (2003). English Language Policy in Australia. Summer International Conference of the Korea Association of Teachers of English (KATE), Chungnam National University, Daejeon City, Korea, 26 to 28 June, 2003.
- Irvine, J. T., Gal, S. (2000). Language ideology and linguistic differentiation. In Kroskrity, P. V. (ed.), *Regimes of language: Ideologies, politics, and identities*. Santa Fe: School of American Research Press, 35–84.
- Ivić, P. (1966). Sur les affinités phonologiques des langues et des dialectes sur les Côtes septentrionales de la Méditerranée. Leo S. Olschki.
- Johnston, R. (1972). *Future Australians*. Canberra: ANU Press.
- Jones, F. (1999). The sources and limits of popular support for a multicultural Australia. In: G. Hage, R. Couch (Eds.), *The future of Australian multiculturalism: 21–29*. Sydney: Research Institute for Humanities and Social Sciences. University of Sydney.
- Jordens, A. M. (1997). *Alien to citizen: settling migrants in Australia, 1945–75*. Allen & Unwin.
- Joseph, J. (2004). *Language and identity: National, ethnic, religious*. Springer.
- Jovanović, A. Vučina Simović, I. (2013). Linguistic Attitudes and Linguistic Practices in the Global Age: The Case of the First Generation of Serbian Highly Educated Migrants. In: Seređynska-Abou Eid, R. (ed.) *Diasporic Choices*, 129–138. Oxford, UK: Inter-Disciplinary Press.
- Julios, C. (2008). *Contemporary British Identity: English Language, Migrants and Public Discourse*. Ashgate Publishing Limited.
- Jupp, J. (2001). *The Australian People: An Encyclopedia of the Nation, Its People and Their Origins*. Cambridge University Press.
- Jutronic, D. (1974). The Serbo-Croatian Language in Steelton, Pennsylvania. *General Linguistics*, Vol. 14 (1974).
- Karan, M. E. (2011). Understanding and forecasting Ethnolinguistic Vitality. *Journal of Multilingual and Multicultural Development* 32, no. 2, 137–149.
- Katsikis, M. (1993). *Language Attitudes, Ethnicity and Language Maintenance: a case study of second generation Greek Australians*. BA (Hons) thesis, Monash University.
- Katzner, K., Miller, K. (2002). *The languages of the world*. Routledge.
- Kelly, M. E. (2000). Ethnic pilgrimages: people of Lithuanian descent in Lithuania, *Sociological Spectrum* 20(1), 65–91.
- Khan, F. (2011). Being monolingual, bilingual or multilingual: pros and cons in patients with dementia. *International Psychiatry*, 8(4).
- Kim, E. (2006). Reasons and motivations for code-mixing and code-switching. *Issues in EFL*, 4(1), 43–61.
- King, K.A., Fogle L., Logan-Terry, A. (2008). Family Language Policy. *Language and Linguistics Compass* 2/5, 907–922, Journal Compilation. Blackwell Publishing Ltd.

- Kingdon, J. (1995). *Agendas, Alternatives, and Public Policies* (2nd ed.). New York: Addison Wesley Longman.
- Kipp, S., Clyne, M., Pauwels, A. (1995). *Immigration and Australia's Language Resources*. Canberra: Australian Government Publishing Service.
- Kloss, H. (1966). German-American language maintenance efforts. In J. Fishman (ed.), *Language loyalty in the United States*. The Hague: Mouton, 206–252.
- Köpke, B., Schmid, M. (2004). First language attrition: The next phase. In M. S. Schmid, B. Köpke, M. Keijzer, M., L. Weilemar (eds.), *First Language Attrition: Interdisciplinary Perspectives on Methodological Issues*, 1–43. Amsterdam: John Benjamins.
- Krauss, R. M., Chiu, C. (1997). Language and social behavior. In D. Gilbert, S. Fiske & G. Lindsey (Eds.), *Handbook of social psychology*, Vol. 2., 41–88. Boston: McGraw-Hill.
- Kulick, D. (1992). Anger, gender, language shift and the politics of revelation in a Papua New Guinean village. *Pragmatics. Quarterly Publication of the International Pragmatics Association (IPrA)*, 2(3), 281–296.
- Kymlicka, W. (1995). *Multicultural Citizenship: A Liberal Theory of Minority Rights*. Oxford University Press.
- Labov, W. (1984). „Field methods of the project on linguistic change and variation”.
- Ladegaard, H. J. (2000). Language attitudes and sociolinguistic behaviour: Exploring attitude-behaviour relations in language. *Journal of Sociolinguistics*, 4(2), 214–233.
- Lammervo, T. (2007). *Language and culture contact and attitudes among first generation Australian Finns*. School of Languages and Comparative Cultural Studies. The University of Queensland. Thesis submitted for the degree of Doctor of Philosophy.
- Leuner, B. (2008). *Migration, Multiculturalism and Language Maintenance in Australia: Polish Migration to Melbourne in the 1980s*. European University Studies.
- Lewins, F. (2001). Assimilation and integration. In: J. Jupp (Ed.), *The Australian people, 752–755*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Lewis, E. G. (1981). *Bilingualism and Bilingual Education*. Oxford: Pergamon.
- Liebkind, K. (2010). Social Psychology. In Fishman, J., O.Garcia (eds.). 2nd ed. *Handbook of Language and Ethnic Identity*. Oxford: Oxford University Press. 1, 18-31.
- Liddicoat, A. J., Taylor-Leech, K. (2014). Micro language planning for multilingual education: agency in local contexts. *Current Issues in Language Planning*, 15:3, 237–244.
- Lopušina, D., Lopušina. M. (2006). *Ilustrovana istorija srpske dijaspora*. Evro-Guinti. Beograd.
- Lopušina, D., Lopušina. M. (2013). *Srbi u Australiji*. Prometej. Novi Sad.
- Malone, S. (2004). Education for multilingualism and multi-literacy in ethnic minority communities. *ABD*, 34(2), 6–9.
- Manojlovic, B. (2009). Socio-Economic Integration of Refugees from ExYugoslavia into the US Society. *Journal of Identity and Migration Studies*. Volume 3, number 1, 2009.
- Marian, V., Shook, A. (2012). The cognitive benefits of being bilingual. In: *Cerebrum: The Dana forum on brain science* (Vol. 2012). Dana Foundation.
- Marković, L. (1988). Doseljenici u Australiji. *Sjećanja, Migracijske teme*, 4 (1988), 1–2: 201–213.
- MCEETYA – The Ministerial Council of Education, Employment, Training and Youth Affairs. (2003). Review of Languages Education in Australian Schools. In The Australian Council of State School Organisations and the Australian Parents Council, 2007. Attitudes Towards the Study of Languages in Australian Schools. The National Statement and Plan - making a difference or another decade of indifference? Приступ: 18. 4. 2016. ca: <http://www.aftv.-vic.edu.au/resources/whylearnfrench/attitudetowardsthestudyoflanginausschools.pdf>.
- McGroarty, M. (2008). The political matrix of linguistic ideologies. *The handbook of educational linguistics*, 98–112.

- MECC – Multicultural Education Coordinating Committee of South Australia. (1995). *Juncture Points in Languages Education*, Second Forum for Secondary Principals, MECC, Adelaide.
- Medojevic, L. (2014). *The Effect of First Year of Schooling on Bilingual Language Acquisition: A study of Second and Third Generation Serbian-Australian 5-year-old*. A thesis presented to the University of Western Sydney in fulfilment of the requirements for the degree of Doctor of Philosophy.
- Mercuri, S.P. (2012). Understanding the Interconnectedness between Language Choices, Cultural Identity Construction and School Practices in the Life of a Latina Educator. *Gist Education and Learning Research Journal*, No. 6, november 2012, 12–43.
- Miller, P., Neo, L. M. (2003). *Labour Market Flexibility and Immigrant Adjustment*. *Economic Record*, 79(246), 336–356.
- Montrul, S. A. (2011). First language retention and attrition in an adult Guatemalan adoptee. *Language, Interaction and Acquisition*, 2(2), 276–311.
- Monzó, L. D., Rueda, R. (2009). Passing for English fluent: Latino immigrant children masking language proficiency. *Anthropology & Education Quarterly*, 40(1), 20–40.
- Moreton-Robinson, A. (Ed.). (2004). *Whitening race: Essays in social and cultural criticism* (No. 1). Aboriginal Studies Press.
- Moreton-Robinson, A. (2005). The house that Jack built: Britishness and white possession. *Australian Critical Race and Whiteness Studies Association Journal*, 1(1), 21–29.
- Moring, T., Husband, C., Lojander-Visapa, C., Vincze, L., Fomina, J., Manty, N. (2011). Media use and ethnolinguistic vitality in bilingual communities. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 32, no. 2, 169-186.
- National Multicultural Advisory Council (1995). *Multicultural Australia – The Next Steps: Towards and Beyond 2000*. Canberra, Australian Government Publishing Service, vol 1, vii – viii & 49 – 54.
- Ndhlovu, F. (2010). Belonging and attitudes towards ethnic languages among African migrants in Australia. *Australian Journal of Linguistics*, 30(3), 299-321.
- Ndhlovu, F. (2014). *Becoming an African Diaspora in Australia: Language, Culture, Identity*. Palgrave Macmillan UK.
- Ngugi, W. T. O. (1993). *Moving the centre: The struggle for cultural freedoms*. London: James Currey.
- Nguyen, T. H., King, B. (2004). The culture of tourism in the diaspora. Tourism, diasporas and space, 172. In: Coles, T., Dallen, J. T. (Ed.) *Contemporary Geographies of Leisure, Tourism and Mobility*. Routledge.
- Nieto, S. (2010). *Language, Culture, and Teaching: Critical Perspectives*, 2nd ed. Routledge
- Noels, K. A., Kil, H., Fang, Y. (2014). Ethnolinguistic orientation and language variation: Measuring and archiving ethnolinguistic vitality, attitudes, and identity. *Language and Linguistics Compass*, 8(11), 618–628.
- Norton, B. (2013). Identity and language learning: Extending the conversation. *Multilingual Matters*.
- Omoniyi, T., Fishman, J. A. (Eds.). (2006). *Explorations in the Sociology of Language and Religion* (Vol. 20). John Benjamins Publishing.
- Oppenheim, B. (1982). An exercise in attitude measurement. In Breakwell, G., Foot, H., Gilmour, R, (eds.). *Doing Social Psychology – Laboratory and Field Exercises*, 38–56. Cambridge/ New York: The Macmillan Press, Ltd.
- Ozolins, U. (1985). 'The National Language Policy issue in Australia'. In Clyne, M. (ed.) *Australia, Meeting Place of Languages*. Canberra: Pacific Linguistics, 281–299.

- Papademetre, L. (1994). Self-defined, other-defined cultural identity: Logo genesis and multiple-group membership in a Greek Australian sociolinguistic community. *Journal of Multilingual & Multicultural Development*, 15(6), 507–525.
- Papademetre, L., Routoulas, S. (2001). Social, political, educational, linguistic and cultural (dis-) incentives for languages education in Australia. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 22(2), 134–151.
- Parapak, J. (2016). *Global Communications and Cultural Identity: Challenges and Opportunities*. Secretary-General, Department of Tourism, Post and Telecommunication, Indonesia.
- Paunović, T. (2013). *The Tangled Web*. Intercultural communicative competence in EFL. Faculty of Philosophy, Niš.
- Paulston, C. B. (1994). Linguistic minorities in multilingual settings. *Implications for language policies* (Vol. 4). John Benjamins Publishing.
- Pauwels, A. (1987). “Language in transition: A study of the title ‘Ms’ in contemporary Australian society.” In Pauwels, A. (ed.), *Women and language in Australian and New Zealand society*. Sydney: Australian Professional Publications, 129–154.
- Pauwels, A., Winter, J. (2004). Generic pronouns and gender-inclusive language reform in the English of Singapore and the Philippines. *Australian review of applied linguistics*, 27(2), 50–62.
- Pauwels, A. (2004). Language maintenance. *The handbook of applied linguistics*, 719-737.
- Pauwels, A. (2005). Maintaining the Community Language in Australia: Challenges and Roles for Families, *International Journal of Bilingual Education and Bilingualism*, 8: 2–3: 124–131.
- Pavlenko, A., Blackledge, A. (2004). *Negotiation of identities in multilingual contexts*. Clevedon, UK: Multilingual Matters.
- Pavlenko, A., Piller, I. (2001). New directions in the study of multilingualism, second language learning, and gender. In A. Pavlenko, A. Blackledge, I. Piller, M. Teutsch-Dwyer (eds.), *Multilingualism, Second language learning, and gender*. 6 ed., 17–52. Berlin: Mouton de Gruyter.
- Pejin-Stokic, Lj., Grecic, V. (2012). *Social Impact of Emigration and Rural-Urban Migration in Central and Eastern Europe*, Final Country Report, Serbia. European Commission. July 2012.
- Pennycook, A. (1994). *The Cultural Politics of English as an International Language*. Harlow, Essex, UK: Longman Group Limited.
- Peuraca, Z. (2011). Transnationalism and faith communities: case studies of Serbian orthodox parishes in Australia and their links across the world. Приступ 14. 8. 2018. са: <http://researchbank.rmit.edu.au/view/rmit:160137/Peuraca.pdf>.
- Petrović, T. (2008). *NI TAMO, NI 'VAMO. Srbi u Beloj Krajini i njihova jezička ideologija u procesu zamene jezika*. Издање Балканолошког института Српске академије наука и уметности. Чигоја штампа.
- Pierce, B. N. (1995). Social Identity, investment and language learning. *TESOL Quarterly*, 29(1), 9–13.
- Piller, I., Takahashi, K. (2011). Language, migration and human rights. *Handbook of Sociolinguistics*. London: Sage, 573–587.
- Portes, A. (1996). Global Villagers: The Rise of Transnational Communities. *The American Prospect*. March/April.
- Potowski, K. (2015). Ethnolinguistic Identities and Ideologies among Mexicans, Puerto Ricans, and “MexiRicans” in Chicago. In Reiter, R. M. and Rojo, L. M. (eds.). *A Sociolinguistics of Diaspora Latino Practices, Identities, and Ideologies*. Routledge, New York, 13–30.

- Radmanovic, M. (1990). *Serbian Migrations to Australia*, Macquarie University, Serbian studies Foundation, Conference on Migration , August, Sydney.
- Rado, M., Lewis, R. (1980). Exploring student attitudes in Australia towards ethnic language maintenance. *ITL Review of Applied Linguistics*, 49–50, 117–136.
- Ratcheva, S. (2007). English Language Attitudes and Motivation among Adult Migrants in Australia.
- Rubino, A. (2006). Linguistic practices and language attitudes of second-generation Italo-Australians. *International Journal of the Sociology of Language*, 2006 (180), 71–88.
- Rubino, A. (2010). Multilingualism in Australia: reflections on current and future research trends. *Australian Review of Applied Linguistics*, 33 (2): 17.
- Runnymede Trust. (2000), *The Future of Multiethnic Britain – Report of the Commission on the Future of Multiethnic Britain (The Parekh Report)*, (London: the Runnymede Trust).
- Rumbaut, R. G. (2002). Severed or sustained attachments? Language, identity, and imagined communities in the post-immigrant generation.
- Ryan, E. B., Giles, H. (Eds.). (1982). *Attitudes towards language migration: Sod and applied contexts*. London: Edward Arnold.
- Ryan, J. (1997). Student communities in a culturally diverse school setting: Identity, representation, and association. *Discourse: Studies in the Cultural Politics of Education*, 18, 37–53.
- Safran, W. (2006). Language, Ethnicity, and Religion: A Complex and Persistent Linkage. Приступ: 25. 5. 2015. ca: http://paperroom.ipsa.org/papers/paper_5335.pdf.
- Sanchez, S. (1999). *Issues of Language and Culture Impacting the Early Care of Young Latino Children*. NCCIC Publications.
- Savić, S. Cvetković, M. (1984). „Narativna sposobnost kod jednojezične i dvojezične dece od jedanaest godina“. U *Dvojezičnost - individualne in družbene razsežnosti*. Prispevki konference "Dvojezičnost – individualne in družbene razsežnosti", Ljubljana, 13. – 15. sept. 1984, prir. Albina NečakLük i Inka Štrukelj, 281–287. Ljubljana: Društvo za uporabo jezikoslovja SR Slovenije.
- Savić, S. (1989). Interkulturalizam kao oblik obrazovanja dece migranata van domovine: *Zbornik radova*. Novi Sad: Filozofski fakultet, Institut za južnoslovenske jezike.
- Savić, S. (2012). Cultural and Political Issues of English language. Семинарски рад у оквиру докторских студија.
- Savić, S. (2014). Designing Culture in the Theory of Multiliteracies. *TEACHER: Journal of the Faculty of Education – Bitola*. Year XIII, No. 2. Faculty of Education, 76–86.
- Sebba, M., Wootton, T. (2013). We, they and identity: Sequential versus identity related explanation in code-switching. In Tej K. Bhatia and William C. Ritchie (eds.), *The Handbook of Bilingualism*. Blackwell Publishing.
- Schmid, M. S. (2001). First Language Attrition, Use and Maintenance: The Case of German Jews in Anglophone Countries (*Studies in Bilingualism*). Volume:24. John Benjamins Pub Co.
- Schmid, M. S. (2011). Language Attrition. *Key Topics in Sociolinguistics*. Cambridge University Press.
- Schmid, M. S. (2013). First language attrition. *Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science*, (2), 117–123.
- Seliger, H. W. Vago, R. M. (1991). The study of first language attrition: An overview. *First language attrition*, 3, 15.
- Shohamy, E. (2007). Language tests as language policy tools. *Assessment in Education* Vol. 14, No. 1, March 2007, 117–130.
- Silva-Corvalán, C. (1994). *Language contact and change: Spanish in Los Angeles*. Oxford University Press, 198 Madison Avenue, New York, NY 10016–4314.

- Simpson, J. (2008). Language rights and human rights. *Transient Languages and Cultures*.
 Приступ: 11. 2. 2016. ca: [http://blogs.usyd.edu.au/elac/2008/12/language_rights_and_hu-
 man_righ_1.html](http://blogs.usyd.edu.au/elac/2008/12/language_rights_and_human_righ_1.html).
- Simon, P. (2012). *French National Identity and Integration: Who Belongs to the National Community?* Washington, DC: Migration Policy Institute.
- Sinha, C. (2015). Language and other artifacts: socio-cultural dynamics of niche construction. *Frontiers in Psychology*. Vol. 6. 1601.
- Skutnabb-Kangas, T. (2000). *Linguistic genocide in education—or worldwide diversity and human rights?*. Routledge.
- Smolicz, J. J. (1981). Core values and cultural identity. *Ethnic and Racial Studies* 4,75–90.
- Smolicz, J. J. (1986). National language policy in the Philippines. *Language and education in multilingual settings*, 25, 96.
- Smolicz, J. J. (1987). Education for a multicultural society. *Australian Education: Review of Recent Research*, 316–345.
- Smolicz, J. J. (1994). *Australian diversity*. Centre for Intercultural Studies and Multicultural Education, University of Adelaide.
- Smolicz, J. J. (1997). Australia: From Migrant Country to Multicultural Nation. *International Migration Review*. Vol. 31, No. 1 (Spring, 1997). The Center for Migration Studies of New York, Inc., 171–186.
- Smolicz, J. J., Secombe M. J. (1985). Community languages, core values and cultural maintenance: the Australian experience with special reference to Greek, Latvian and Polish groups. In Michael Clyne (ed.), *Australia, meeting place of languages*. Pacific Linguistics C92. Canberra: Research school of Pacific Studies, Australian National University, 478–511.
- Smolicz, J. J., Secombe M. J. (1989). Types of language activation and evaluation in an ethnically plural society. In Ulrich Ammon (ed.), *Status and function of languages and language varieties*. Berlin: de Gruyter, 478–511.
- Smolicz, J. J., Lee, L., Murugaian M., Secombe, M. J. (1990). Language as a core value of culture among tertiary students of Chinese and Indian origin in Australia. *Journal of Asia Pacific Communication*, 1(1), 229–246.
- Spolsky, B. (2004). *Language policy*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Stankov, L. Knezevic, G. (2005). Amoral social attitudes and value systems among Serbs and Australians, *Australian Journal of Psychology*, 57(2), 115–128.
- Starčević, A. (2014). *Hrvatski i engleski jezik u dodiru: hrvatska iseljenička obitelj u Kanadi*. Doktorska disertacija, Sveučilište u Zagrebu. Filozofski fakultet.
- Stanisavljević, A. (2010). Bilingualism und Migration. Eine Untersuchung zu bosnisch/kroatisch/serbisch–deutschem Codeswitching in Berlin, In Voss, Christian/ Golubović, Biljana (Hg.), *Srpska Lingvistika. Serbische Linguistik*. Eine Bestandesaufnahme, München, Berlin, 279–296.
- Stephenson, M. L. (2002). ‘Travelling to the ancestral homelands: the aspirations and experiences of a UK Caribbean community’. *Current Issues in Tourism*, 5(5), 378–425.
- Suedfeld, P. (2004). Harun al-Rashid and the Terrorists: Identity Concealed, Identity Revealed. *Political Psychology*, 25(3), 479–492.
- Surducki, M. (1966). English loanwords in the Serbo-Croatian immigrant press. *Canadian Journal of Linguistics/Revue canadienne de linguistique*, Volume 12, Issue 1 Fall 1966, 52–63.
 Приступ: 17. 4. 2017. ca: <https://doi.org/10.1017/S0008413100005983>.
- Surdučki, M. (1969). *Morfološka adaptacija engleskih pozajmljenica u srpskohrvatskom*. Doktorska disertacija. Novi Sad: s.n.

- Sussex, R. (1990). The Languages Institute of Australia: an organizational model for centralized and distributed teaching and research. *Multilingua-Journal of Cross-Cultural and Interlanguage Communication*, 9(4), 359–376.
- Tabouret-Keller, A. (1997). Language and identity. In Coulmas, F. (ed.), *The Handbook of Sociolinguistics*, 315–326. Oxford: Blackwell.
- Tajfel, H. (1978). *Differentiation between social groups: Studies in the social psychology of intergroup relations*. London: Academic.
- Tajfel, H., Turner, J. C. (1979). An integrative theory of intergroup conflict. *Organizational identity: A reader*, 56–65.
- Tamis, A. M. (1990). Language change, language maintenance and ethnic identity: The case of Greek in Australia, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 11:6, 481–500.
- Tamis, A. (2005). *The Greeks in Australia*. Cambridge University Press.
- Tamis, A. M. (2010). Greek language and culture in Australia. In A. M. Tamis, C. J. Mackie, & S. Byrne (eds). *Philathenaios, studies in honour of Michael J. Osborne*. Athens, Greece: Greek Epigraphic Society.
- Tannenbaum, M. (2005). “Viewing family relations through a linguistic lens: symbolic aspects of language maintenance in immigrant families”, *Journal of Family Communication*, 5(6), 229–252.
- Tannenbaum, M., P. Howie, (2002). “The association between language maintenance and family relations: Chinese immigrant children in Australia”, *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 23(5), 408–424.
- The New London Group. (1996). A pedagogy of multiliteracies: Designing social futures. *Harvard educational review*, 66(1), 60–93.
- Tkalčević, M. (1980). *Serbs in Australian Society*. Second ed. Melbourne: Government Print.
- Trechter, S., Bucholtz, M. (2001). Introduction: White noise: Bringing language into whiteness studies. *Journal of Linguistic Anthropology*, 11(1), 3–21.
- Trenčić, S. (2012). *Constructing Linguistic and Cultural Identity in an L2 Environment: First-Generation Serbs in English-Speaking Canada*. Master Thesis. Niš: University of Niš, Faculty of Philosophy.
- Trudgill, P. (1995). *Sociolinguistics. An introduction to language and society*. London: Penguin.
- UNESCO World Report (2009). Investing in Cultural Diversity and Intercultural Dialogue. Приступ 24. 2. 2015. ca: http://www.un.org/en/events/culturaldiversityday/pdf/-Investing_in_cultural_diversity.pdf.
- Valdés, G. (2011). The challenge of maintaining Spanish-English bilingualism in American schools. In K. Potowski & J. Rothman (Eds.), *Bilingual youth: Spanish in English-speaking societies*. Amsterdam: John Benjamins, 113–148.
- Veltman, C. (1983). Anglicization in the United States: Language environment and language practice of American adolescents.
- Vlaisavljević, A. (2007). Some examples of of Serbian/English bilingual code switching. *Philologia: naučno-stručni časopis za jezik, književnost i kulturu*. 5, 49–56.
- Vrachnas J., Boyd K., Bagaric, M., Dimopoulos, P. (2005). *Migration and Refugee Law. Principles and Practice in Australia*. Cambridge University Press, New York.
- Vučina Simović, I., Jovanović. A. (2011). „Uloga prve generacije govornika srpskog jezika u procesu održavanja/ zamene jezika u dijaspori“. U *Srpski jezik, književnost, umetnost: zbornik radova sa V međunarodnog skupa održanog na Filološko-umetničkom fakultetu u Kragujevcu* (29–30. X 2010), prir. Miloš Kovačević, 335–349. Kragujevac: Filološko-umetnički fakultet.

- Vučina Simović, I., Jovanović, A. (2015). „Neke osobenosti narativnog diskursa govornika srpskog kao maternjeg i zavičajnog jezika.“ *Srpski jezik* 20, 669–687.
- Vuletić, J. (2013). Srpsko-nemački jezički kontakti sa osvrtom na istraženost jezika Srba u Nemačkoj danas. *Nasleđe* 24, 87–106.
- Waas, M. (1996). *Language Attrition Downunder*. Frankfurt: Peter Lang.
- Wagner, P. L. (1981). Sport: culture and geography. *Lund Studies in Geography*, Series B, (48), 85–108.
- Ward, C., Kennedy, A. (1996). Crossing cultures: The relationship between psychological and socio-cultural dimensions of cross-cultural adjustment. In J. Pandey, D. Sinha, & D. P. S. Bhawuk (eds.), *Asian contributions to cross-cultural psychology*. Thousand Oaks, CA, US: Sage Publications, Inc., 289–306.
- Weiss, T. (1993). “The Gods must be Crazy”. The Challenge of the Intercultural. *Journal of business and technical communication*, 7(2), 196–217.
- Winter, J., Pauwels, A. (2000). Gender and language contact research in the Australian context. *Journal of Multilingual and Multicultural Development*, 21(6), 508–522.
- Winter, J., Pauwels, A. (2005). Gender in the Construction and Transmission of Ethnolinguistic Identities and Language Maintenance in Immigrant Australia, *Australian Journal of Linguistics*, 25:1, 153–168.
- Woods, A. (1999). Latvian language maintenance in Melbourne: a “core value” approach. *Monash University Linguistics Papers* 2(1), 33–44.
- Woolard, K. (1998). ‘Introduction: Language ideology as a field of inquiry’. In B. Schieffelin, K. Woolard and P. Kroskrity (eds.), *Language Ideologies: Practice and Theory*. Oxford University Press, New York, 3–47.
- Wykes, O., King, M. G. (Mart, 1969). Teaching of Foreign Languages in Australia. Available in CEAS Abstract Series No. 1–4 (ED 060 227).
- Yagmur, K. (1997). *First Language Attrition among Turkish speakers in Sydney*. Tilburg University Press.
- Yagmur, K. (2005). *Language policy in the Netherlands*. Приступ: 25. 5. 2017. ca: http://www.amarauna-languages.com/orokorra/artikuluak/eu/Bilbao_Yagmur.pdf.
- Yagmur, K., Bot, K. D., Korzilius, H. (1999). Language attrition, language shift and ethnolinguistic vitality of Turkish in Australia. *Journal of multilingual and multicultural development*, 20(1), 51–69.
- Yang, T. (1997), "Race, Religion, and Cultural Identity: Reconciling the Jurisprudence of Race and Religion," *Indiana Law Journal*: Vol. 73 : Iss. 1, Article 3.
- Yu, S. (2010). How much does parental language behaviour reflect their language beliefs in language maintenance? *Journal of Asian Pacific Communication*, 20(1), 1–22.
- Zunzer, W. (2004). Diaspora Communities and Civil Conflict Transformation. *Berghof Occasional Paper* Nr. 26. September 2004. Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.

Прилози

Прилог 1.

Opšti podaci Upitnik

Ime:

Datum:

Ovim upitnikom želeo bih da steknem utisak o ličnoj istoriji i upotrebi jezika srpskih emigranata u Australiji. On se sastoji se od 83 stavki. Važno je naglasiti da se možda sve stavke ne odnose na Vas lično. Ukoliko mislite da se neka stavka ne odnosi na Vas (na primer ako ste upitani o jeziku Vaše dece, a vi nemate decu), možete precrtati broj ispred tog pitanja i preći na sledeće. Važno je da sami odgovarate na ova pitanja, jer mene zanima *Vaša* upotreba jezika. Ukoliko ne razumete neko pitanje, ne oklevajte da me pitate. Nema tačnih i pogrešnih odgovora! Ovim odobravate upotrebu Vaših odgovora u svrhu naučnog istraživanja.

HVALA NA VREMENU I POVERENJU!

Vaš potpis: _____

Saša Savić

- 1) Koji je vaš datum rođenja?
.....19.....
- 2) Pol: muški ženski
- 3) Gde ste rođeni: Selo/Grad:.....
Opština:.....Država:.....
...
- 4) Koja je Vaša nacionalnost? AUS AUS & SRB SRB
- 5) Da li biste rekli da ste govorili standardnim srpskim jezikom dok ste živeli u Srbiji ili ste govorili dijalektom?
 standardni srpski
 dijalekat, navedite:
- 6) Koji je najviši nivo obrazovanja koji ste završili?
 osnovna škola
 srednja škola, nivo:
- više obrazovanje, navedite:.....
 fakultet, stepen:
- 7) Kada ste došli u Australiju (godina)?
- 8) Zašto ste emigrirali i zašto baš u Australiju?
 zbog posla zbog partnerovog posla zbog partnera drugo, navedite:
.....
.....
.....
.....
- 9) Pored Australije, da li ste živeli u nekoj drugoj državi osim Srbije na duži vremenski period (t.j., duže od 6 meseci)?
 ne
 manje od 1 godine, u: (grad).....(država).....
 1 godinu ili duže, u: (grad).....(država).....
- 10) Koji ste jezik/jezike naučili pre polaska u školu?
 srpski
 srpski & neki drugi
 neki drugi

11) Da li ste pohađali časove engleskog pre dolaska u Australiju? (i to u obrazovnom okruženju, poput škole ili neke druge slične ustanove):

- ne
- da, manje od 1 meseca
- da, manje od 3 meseca
- da, manje od 6 meseci
- da, manje od 1 godine
- da, više od 1 godine

12) Da li ste nastavili školovanje u Australiji (ovo ne mora da ima veze sa učenjem jezika)?

- da, (broj godina):.....
- ne

13) Koji jezik ili jezike ste zvanično učili u školi?.....

.....
.....
.....
.....

14) Koji jezik ili jezike ste učili izvan obrazovnog okruženja (izvan škole ili posla)?

.....
...
.....
.....
.....

15) Koja je Vaša trenutna profesija? Ako ste u penziji, molim Vas da navedete poslednje zanimanje pre penzionisanja?.....

.....
....

16) Ako ste imali nekoliko zanimanja, molim Vas da navedete svako od njih hronološki:

- 1.....od.....do.....
- 2.....od.....do.....
- 3.....od.....do.....
- 4.....od.....do.....

17) Da li ste ikada pohađali časove o srpskom jeziku/nasleđu za vreme boravka u Australiji?

- da, (godina):u periodu od:meseci,.....sati nedeljno
- ne

18) Da li ste ikada bili u Srbiji od kada ste se preselili u Australiju?

- nikad
- retko
- redovno, jednom u 1–2 godine
- jednom u 3–5 godina
- na više od 5 godina

19) Ukoliko ste naveli da ste bili u Srbiji, molim Vas da navedete razlog ili razloge takvih poseta (možete označiti više od jednog polja)?

- zbog hitnih porodičnih pitanja (kao što su svadbe ili sahrane)
- poseta bez posebnog povoda
- iz nekog drugog razloga

20) Da li u Australiji ikada odlazite u crkvu?

- ne, nikada
- da, ponekad
- da, redovno

21) Ako ste napisali da odlazite u crkvu, da li biste naveli na kom jeziku se održava služba?

- EN
- SRB
- EN & SRB
- drugi

22) Uopšteno govoreći, kako biste ocenili svoje znanje engleskog jezika pre dolaska u Australiju?

- nikakvo
- veoma loše
- loše
- dovoljno
- dobro
- veoma dobro

23) Uopšteno govoreći, kako biste ocenili svoje sadašnje znanje engleskog jezika?

- nikakvo
- veoma loše
- loše
- dovoljno
- dobro
- veoma dobro

24) Uopšteno govoreći, kako biste ocenili svoje znanje srpskog jezika pre dolaska u Australiju?

- nikakvo
- veoma loše
- loše
- dovoljno
- dobro
- veoma dobro

25) Uopšteno govoreći, kako biste ocenili svoje sadašnje znanje srpskog jezika?

- nikakvo
- veoma loše
- loše
- dovoljno
- dobro
- veoma dobro

26) Koliko često govorite srpski?

- retko
- nekoliko puta godišnje
- mesečno
- nedeljno
- svakodnevno

27) Da li smatrate da je važno da održite svoje znanje srpskoj jezika?

- nevažno
- relativno nevažno
- ne mnogo važno
- važno
- veoma važno

28) Da li smatrate da je važno da Vaša deca govore i razumeju srpski jezik?

- nevažno
- relativno nevažno
- ne mnogo važno
- važno
- veoma važno

29) Uopšteno govoreći, da li u Australiji imate više prijatelja koji govore srpski ili engleski?

- samo prijatelje koji govore engleski jezik
- i jedne i druge, ali više prijatelja koji govore engleski
- podjednako onih koji govore engleski i onih koji govore srpski
- i jedne i druge, ali više prijatelja koji govore srpski jezik
- samo prijatelje koji govore srpski jezik

30) Da li se osećate opuštenije u vezi sa srpskom ili australijskom kulturom?

- sa australijskom kulturom
- sa obe, ali više sa australijskom kulturom
- sa obe kulture, podjednako
- sa obe, ali više sa srpskom kulturom
- sa srpskom kulturom

31) Da li se osećate opuštenije kad govorite srpski ili engleski jezik?

- engleski
- srpski
- svejedno

32) Da li biste obrazložili svoj odgovor: zašto se osećate opuštenije kada govorite srpski ili engleski ili zašto Vam je svejedno?

.....

.....

.....

.....

.....

33) Koji je Vaš trenutni bračni status?

- oženjen(a)
- rastavljen(a)/razveden(a)
- udovica/udovac
- sa partnerom
- samac/samica

34) Sa kojim jezikom(jezicima) je Vaš(a) (bivši) partner/(bivša) partnerka odrastao/odrasla?

- srpski
- engleski
- drugi, navedite:.....

35) Ako Vaš(a) (bivši) partner/(bivša) partnerka nije rođen(a) u Australiji, koji su razlozi zbog kojih je on(ona) došao/došla u Australiju?

- posao
- partnerov/partnerkin posao
- partner
- drugo, navedite:.....

36) Kada je Vaš(a) (bivši) partner/(bivša) partnerka došao/došla u Australiju (godina)?

.....

37) Gde ste se upoznali?

- u Srbiji
- u Australiji
- drugo, navedite:

38) Koji jezik ili jezike najčešće koristite kada razgovarate sa (bivšim) partnerom/(bivšom) partnerkom?

- samo engleski
- i srpski i engleski, ali uglavnom engleski
- i srpski i engleski, bez prednosti
- i srpski i engleski, ali uglavnom srpski
- samo srpski
- drugi ili bez odgovora

39) Koji jezik ili jezike najčešće koristi Vaš(a) (bivši) partner/(bivša) partnerka kada razgovara sa Vama?

- samo engleski
- i srpski i engleski, ali uglavnom engleski
- i srpski i engleski, bez prednosti
- i srpski i engleski, ali uglavnom srpski
- samo srpski
- drugi ili bez odgovora

40) Koje je trenutno zanimanje Vaše(g) (bivšeg) partnera/(bivše) partnerke? Ako je Vaš (bivši) partner/(bivša) partnerka u penziji, molim Vas navedite koje je bilo njegovo/njeno poslednje zanimanje pre penzionisanja?

.....
.....

41) Da li imate decu?

ne

da, broj:

Njihova imena su:.....i oni

imaju.....godina

42) Koji jezik ili jezike najčešće koristite kada razgovarate sa svojom decom?

samo engleski

i srpski i engleski, ali uglavnom engleski

i srpski i engleski, bez prednosti

i srpski i engleski, ali uglavnom srpski

samo srpski

drugi ili bez odgovora

43) Koji jezik ili jezike Vaša deca najčešće koriste kada razgovaraju sa Vama?

samo engleski

i srpski i engleski, ali uglavnom engleski

i srpski i engleski, bez prednosti

i srpski i engleski, ali uglavnom srpski

samo srpski

drugi ili bez odgovora

44) Da li imate unuke?

ne

da, broj:

Njihova imena su:.....i oni imaju.....godina

45) Koji jezik ili jezike najčešće koristite kada razgovarate sa svojim unucima?

samo engleski

i srpski i engleski, ali uglavnom engleski

i srpski i engleski, bez prednosti

i srpski i engleski, ali uglavnom srpski

samo srpski

drugi ili bez odgovora

46) Koji jezik ili jezike Vaši unuci najčešće koriste kada razgovaraju sa Vama?

samo engleski

i srpski i engleski, ali uglavnom engleski

i srpski i engleski, bez prednosti

i srpski i engleski, ali uglavnom srpski

samo srpski

drugi ili bez odgovora

- 47) Da li ohrabrujete svoju decu da govore srpski?
- ne, nikad
 - da, povremeno
 - da, često
- 48) Da li su Vaša deca ikada pohađala časove o srpskom nasleđu/jeziku (na primer subotom)?
- da
 - ne
- 49) Da li nekada ispravljate ili ste ispravljali decu kada govore srpski?
- nikada
 - veoma retko
 - ponekad
 - redovno
 - veoma često
- 50) Ako Vaša deca ne govore ili ne razumeju srpski, da li vam je zbog toga žao?
- nimalo
 - ne mnogo
 - nemam mišljenje
 - malo
 - mnogo
 - bez odgovora
- 51) Da li ste u čestom kontaktu sa rođacima i prijateljima u Srbiji?
- veoma retko
 - retko
 - ponekad
 - često
 - stalno
- 52) Kako održavate kontakt sa tim rođacima i prijateljima u Srbiji?
- telefon
 - pisma
 - e-mail
 - drugi način, navedite: (Viber,Facebook,...).....
- 53) Koji jezik ili jezike najčešće koristite da održavate kontakt sa rođacima i prijateljima iz Srbije?
- samo engleski
 - i srpski i engleski, ali uglavnom engleski
 - i srpski i engleski, bez prednosti
 - i srpski i engleski, ali uglavnom srpski
 - samo srpski
 - drugi ili bez odgovora

54) Da li mislite da srpski jezik igra važnu ulogu u odnosima među članovima Vaše najuže porodice?

- nimalo
- ne mnogo
- verovatno
- malo
- veoma
- bez odgovora

55) Da li ste stekli puno novih prijatelja u Australiji?

- da
- ne

56) Koji je maternji jezik većine tih ljudi?

- engleski
- srpski
- podjednako
- drugi jezik

57) Kako ste upoznali većinu tih ljudi?

- preko srpskog kluba ili organizacije
- preko zajedničkih prijatelja
- preko posla ili škole u koju deca idu
- na drugi način, navedite:

58) Molim Vas da unesete ljude sa kojima ste najčešće u kontaktu u sledeću tabelu. Ti ljudi mogu da žive bilo u Srbiji ili Australiji. Želeo bih da kroz ovu tabelu vidim koji jezik najčešće koristite u svakodnevnom životu: srpski ili engleski. Ne morate da popunite ime osobe ukoliko to ne želite. Ali bih Vas zamolio da date ostale tražene informacije.

Ime (nije obavezno)	Da li ova osoba živi u Srbiji ili Australiji?	Koji jezik(e) koristite kada međusobno komunicirate?	Kako ste upoznali ovu osobu?	Koliko dugo poznajete ovu osobu?	U kakvoj ste vezi sa ovom osobom?

59) Da li biste mogli da, u sledećim tabelama, navedete u kojoj meri koristite srpski (tabela 1) i engleski (tabela 2) u datim oblastima? Možete jednostavno da označite polje. Ako se neka oblast ne odnosi na Vas (na primer, ako nemate kućne ljubimce), možete ostaviti polje prazno.

Ja govorim srpski	sve vreme	često	ponekad	retko	veoma retko
Sa rođacima					
S prijateljima					
Sa kućnim ljubimcima					
Na poslu					
U crkvi					
U prodavnicama					
U klubovima ili organizacijama					

Ja govorim engleski	sve vreme	često	ponekad	retko	veoma retko
Sa rođacima					
S prijateljima					
Sa kućnim ljubimcima					
Na poslu					
U crkvi					
U prodavnicama					
U klubovima ili organizacijama					

- 60) Da li ste ikada bili član srpskog kluba ili organizacije u Australiji?
 da, navedite (naziv organizacije i period članstva):
 ne
- 61) Da li ste sada član srpskog kluba ili organizacije u Australiji?
 da, navedite (naziv organizacije):.....
 ne
- 62) Da li nekada osetite nostalgiju u smislu da Vam nedostaje Srbija?
 da, ono što mi tada najviše nedostaje je/su
..... ne
- 63) Da li nekada slušate srpske pesme?
 da
 ne
- 64) Da li nekada gledate srpske televizijske programe?
 da ne Voleo/la bih, ali ih ne hvatam
- 65) Da li nekada slušate srpske radio programe?
 da ne Voleo/la bih, ali ih ne hvatam
- 66) Da li nekada čitate srpske novine, knjige ili časopise?
 da
 ne
- 66b) Ako ste naveli da nikada ne slušate srpske pesme ili radio programe, i da ne čitate srpske novine, knjige ili časopise i da ne gledate srpske televizijske programe, da li biste mogli da navede zašto mislite da je tako?
.....
.....
- 67) Da li mislite da se Vaš nivo znanja srpskog jezika promenio od kada ste se preselili u Australiju?
 da, mislim da se pogoršao
 ne
 da, mislim da se poboljšao
- 68) Da li mislite da manje ili više koristite srpski od kada ste se preselili u Australiju?
 da, mislim da manje koristim srpski
 ne, ne mislim da sada srpski koristim ni manje ni više
 da, mislim da više koristim srpski

69) Da li Vam je nekada neugodno kada govorite srpski sa osobom srpske pripadnosti koja nikada nije provela značajan vremenski period u zemlji engleskog govornog područja?

- da, ponekad
- ne, nikad

70) Ako se ikada osećate neugodno u takvoj situaciji, da li biste mogli da navedete i da li je to slučaj i kada govorite srpski sa nekim ko, kao i vi, već duži vremenski period živi u Australiji?

- da
- ne

71) Da li sebe vidite kao dvojezičnu osobu? Drugim rečima, da li mislite da posedujete isti nivo znanja i srpskog i engleskog?

- ne, imam viši nivo znanja engleskog
- da
- ne, imam viši nivo znanja srpskog
- ne znam, zato što:.....

72) Da li ste bolji u pogađanju društvenog položaja/statusa osobe kada govori srpski ili engleski?

- engleski
- podjednako
- srpski
- ne znam, zato što:

73) Šta mislite o srbima (turistima na primer) koji govore engleski sa osetnim srpskim akcentom?

- to mi smeta
- nemam problem sa tim

74) Da li nameravate da se ikada preselite u Srbiju?

- da, vremenom bih voleo da se vratim u Srbiju
- ne, ne nameravam da se ikada vratim u Srbiju
- nikada nisam o tome razmišljao/la

.....

.....

75) Ako ste naveli da ne nameravate da se ikada preselite u Srbiju, možete li da objasnite zašto tako mislite?

.....

.....

.....

76) Gledajući unazad, da li mislite da ste doneli pravu odluku time što ste se preselili u Australiju?

da

ne, ne bih to ponovo uradio/la kada bih mogao/la ponovo da biram, zato što:

.....
 ne znam, zato što:.....
.....
.....
.....
.....

76b) Da li biste imali nešto protiv kada bih ja kontaktirao Vaše rođake u Srbiji (po mogućstvu braću i sestre) da sa njima razgovaram o tome kako je imati člana porodice u inostranstvu? Naravno, sve ove informacije će ostati poverljive. Ukoliko nemate ništa protiv, da li biste mogli da navedete ime (imena) vaše braće i sestara kao i njihove adrese i brojeve telefona?

.....
.....
.....
.....
.....

77) Došli ste do kraja ovog upitnika. Da li biste nešto želeli da dodate? To može biti bilo šta od komentara vezanih za jezik do primedbi o upitniku i samom istraživanju.

.....
.....
.....
.....
.....

78) Da li ste primetili da je ovo rodno osetljiv upitnik?

da ne ne znam šta je to

79) Da li Vam je to smetalo?

da ne

80) Da li ste primetili da je upitnik na latinici?

da ne

81) Da li Vam je to smetalo?

da ne ne, i više mi odgovara što jeste

HVALA NA SARADNJI!

ПРИЛОГ 2

WESTERN AUSTRALIA

Business Names Act 1962—Section 7 (4) and (5)

CERTIFICATE OF REGISTRATION OF BUSINESS NAME

No. 8400932

I hereby certify that the business name

THE SERBIAN ETHNIC SCHOOL
UNIT 22
187 WALCOTT ST
FOUNT LAWLEY WA

6050

was on the SEVENTEENTH day of JUNE 19 87

registered, pursuant to and subject to the *Business Names Act 1962*.

Given under my hand at Perth this EIGHTEENTH day of

JUNE One thousand nine hundred and EIGHTY-SEVEN

Commissioner for Corporate Affairs

17106190

THIS REGISTRATION MUST BE RENEWED BY.....

NOTE— This Certificate is to be kept exhibited in a conspicuous position at the principal place of business, and, if not kept so exhibited, each person carrying on business under the name is liable to a penalty of not more than ONE HUNDRED DOLLARS (\$100.00)

ПРИЛОГ 3

THE SERBIAN ETHNIC SCHOOL

P.O. BOX 205, COTTESLOE, W.A. 6011, AUSTRALIA.

Your Ref:

Our Ref:

Dragi Zemljaci, Postovana Gospodo,

Cast nam je, a i duznost, da Vas informisemo da je u Perth-u osnovana prva SRPSKA GIMNAZIJA, The Serbian Ethnic School.

U prilogu Vam dostavljamo Program škole, za koji se nadamo da ce biti pazljivo analizirzn i prihvacen sa Vase strane.

Ova nasa prva molba, upucena Vama, je jednostavne ali ozbiljne prirode. Upravo, od Vas trazimo da imenujete Vaseg predstavnika za clana Skolskog odbora.

Nadamo se da cete postupiti po nasoj molbi i u tom smislu imenovati svog predstavnika od koga cemo imati podjednake koristi mi u Skoli, Vi u Vasem Drustvu, kao i sveukupna nasa Zajednica u Perth-u.

Napominjemo da je nuzno da po nase zahtevu postupite sto pre a mi najkasnije do 12.08.1987.god., dobijemo Vas pismeni izvestaj sa osnovnim podacima o Vasem clanu imenovanim za clana Skolskog odbora.

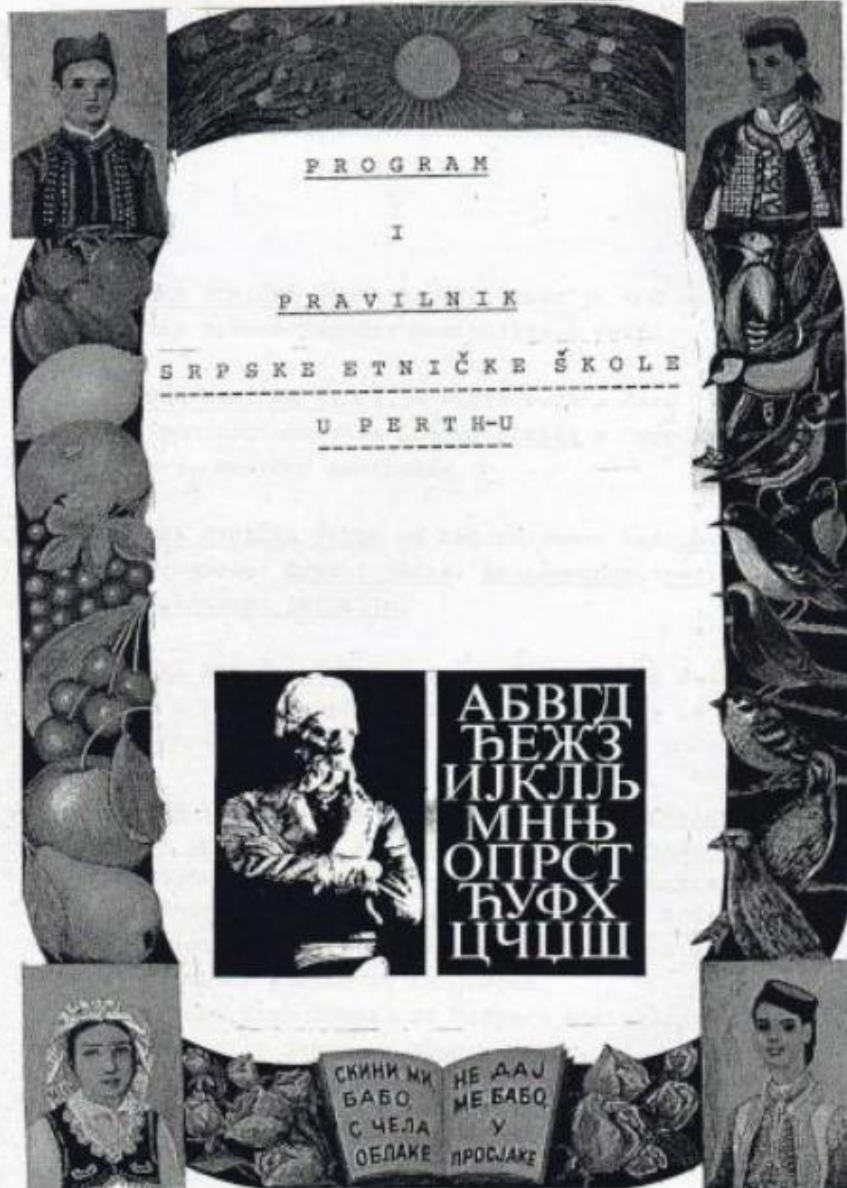
Primite srdacne pozdrave,

Milos CURCIC, profesor
The Acting Principal

ПРИЛОГ 4

THE SERBIAN ETHNIC SCHOOL

U Perth-u, Zapadna Australija

Juna, 1987

THE SERBIAN ETHNIC SCHOOL

- SCHOOLING AND PUBLISHING -

PROGRAM I PRAVILNIK
SRPSKE ETNIČKE ŠKOLE U PERTU

1. UVOD

- 1.1. SRPSKA ETNIČKA ŠKOLA registrovana je kod nadležnih vladinih organa države Zapadne Australije u Pertu.
- 1.2. SRPSKA ETNIČKA ŠKOLA je registrovana dana 17. juna 1987.godine, pod registarskim brojem 826089 u Corporate Affairs Department-u, Western Australia.
- 1.3. SRPSKA ETNIČKA ŠKOLA je registrovana kao obrazovna institucija za predmete: Srpski jezik, književnost, nacionalnu geografiju, i nacionalnu istoriju.
- 1.4. SRPSKA ETNIČKA ŠKOLA je, pored obrazovne delatnosti, registrovana i kao izdavačka institucija koja će se baviti publikovanjem radnih sveski, skripti, udžbenika kao i povremenih biltena.
- 1.5. SRPSKA ETNIČKA ŠKOLA je samostalna i nezavisna obrazovna i izdavačka institucija koja ima obaveznu i stalnu saradnju sa:
 - a) Education Department-om of Western Australia.
 - b) Department of Immigration and Ethnic Affairs.
 - c) Multicultural Education of Western Australia.
 - d) Saturday School og Languages.
 - e) Senior High Schools of Western Australia.
 - f) Community Services Department.
- 1.6. SRPSKA ETNIČKA ŠKOLA je voljna da saradjuje, isključivo na obrazovnom planu i programu, sa sledećim institucijama i organizacijama:
 - a) Saradnja sa svim etničkim društvima, udruženjima, klubovima, zajednicama i sportskim društvima.
 - b) Saradnja sa obrazovnim institucijama S.R.Srbije.

- c) Saradnja sa Srpskim pravoslavnim crkvama.
 - d) Saradnja sa etničkim radio-programima, SBS televizijom i etničkim novinskim publikacijama.
 - e) Saradnja sa postojećim etničkim školama.
- 1.7. SRPSKA ETNIČKA ŠKOLA nije finansijski inkorporirana. Nastavno osoblje, školske prostorije i potrošni materijal finansira vlad Zapadne Australije preko svog Odelenja za obrazovanje.
- 1.8. SRPSKA ETNIČKA ŠKOLA ne naplaćuje svoje usluge učenicima, roditeljima, društvima, klubovima ili drugim institucijama sa kojima je uspostavljena saradnja.
- 1.9. SRPSKA ETNIČKA ŠKOLA je zahvalna na svakoj vrsti pomoći, bila to pomoć moralna ili materijalna, društvena ili individualna.
- 1.10. SRPSKA ETNIČKA ŠKOLA je škola etničke zajednice Srpskog stanovništva Zapadne Australije kojima i pruža svoju uslugu, ali to ne osporava školi pravo da u svoje razrede upisuje polaznike drugih nacionalnosti i narodnosti.

2. PROGRAM

Nastavni program Srpske etničke škole obuhvata sledeće predmete: Srpski jezik, geografiju, i istoriju.

2.1. SRPSKI JEZIK

Predmet Srpski jezik se predaje na četiri nivoa; POČETNI, SREDNJI VISI i za ODRASLE.

- a) Početni nivo Srpskog jezika predaje se učenicima predškolskog uzrasta pa sve do šestog razreda redovne zapadno-australiske škole. Građivo predviđeno programom je osnovno upoznavanje sa oba pisma (latinica i ćirilica), uvod u čitanje, pisanje i izgovor reči i rečenica. Ovladavanje bazičnom konverzijom. Uvod u morfologiju i sinatksu.
- b) Srednji nivo Srpskog jezika mogu pohađjati učenici redovnih škola iz razreda sedam do deset. Građivo koje će se učenicima

prezentirati obuhvata gramatiku i pravopis Srpskog jezika. Aktivna upotreba ćirilice, prevodi sa srpskog na engleski i obratno. Uvod u teoriju o književnosti i na kraju književnost sa lektinom.

- c) Viši nivo Srpskog jezika obuhvata učenike redovnih gimnazija a razreda jedanaest i dvanaest, kao i učenike koji su već maturirali a žele da svoje znanje dopune radi daljeg školovanja. Građivo koje će se obradivati sa ovom grupom učenika identično je nastavnom planu i programu srednjoškolskog obrazovanja razreda jedanaest i dvanaest u S.R. Srbiji.
- d) Srpski jezik za odrasle obuhvata nastavu za lica koja nisu srpskog porekla a žele da uče Srpski jezik. Građivo koje će se obradivati je identično kursevima Kolarčevog narodnog univerziteta u Beogradu, a na prvom mestu udžbenicima Slavne Babić.

2.2. NACIONALNA GEOGRAFIJA

Ovaj predmet će u sažetom obliku primati učenici na osnovu uzrasta i nivoa znanja Srpskog jezika koji uče. Građivo će obuhvatiti fizičku i ekonomsku geografiju SFR Jugoslavije sa posebnim i detaljnim osvrtom na fizičku i ekonomsku geografiju S.R. Srbije.

2.3. NACIONALNA ISTORIJA

Nacionalnu istoriju će učiti učenici, kao i fizičku i ekonomsku geografiju, zavisno od uzrasta i nastavnog programa Srpskog jezika.

Građivo nacionalne istorije obuhvata istoriju Južnih Slovena sa posebnim i detaljnim upoznavanjem sa istorijom Srba.

2.4. SLOBODNA AKTIVNOST UČENIKA

Pod slobodnom aktivnošću učenika smatra se angažovanost istih na sledećim aktivnostima; recitacije, drame, horovi i folklor.

Gornjim aktivnostima baviće se učenici u toku redovne nastave. Uvežbanim tačkama, iz bilo koje sekcije aktivnosti, škola će nastupati na javnim skupovima društava, udruženja, organizacija ili crkava, pod uslovom da za takve nastupe postoje unapred

odredjeni aranžmani.

3. PRAVILNIK ŠKOLE

Srpska etnička škola ima svoj pravilnik koga je dužna da se striktno pridržava.

3.1. DIREKTOR ŠKOLE

Za direktora škole može biti imenovano svako lice koje ispunjava sledeće uslove:

- a) Da je najmanje diplomirani profesor Srpskog jezika.
- b) Da poseduje kvalifikaciju australijskog pedagoga.
- c) Da je moralno podobna osoba.

3.2. ŠKOLSKI ODBOR

Školski odbor čini najmanje deset članova. Članove Školskog odbora delegiraju društva, udruženja, klubovi, crkve i druge društvene organizacije koje imaju uspostavljenu saradnju sa školom.

Članovi Školskog odbora biraju predsednika Odbora. Odbor održava sastanke prema potrebi. Sastanke saziva direktor škole ili predsednik odbora.

Sastancima Odbora prisustvuje direktor škole, nastavno osoblje, sekretar škole i drugi koje je Odbor pozvao na sastanak.

Delegirani članovi odbora moraju posedovati moralnu podobnost shodno Prosvetnom pravilniku Zapadne Australije.

3.3. SEKRETAR ŠKOLE

Sekretar škole je koordinator administrativnih poslova. Za svaki rad je odgovoran direktoru škole. Pored moralne podobnosti lice koje se imenuje za sekretara škole mora ispunjavati i opšte uslove: najmanje deset razreda australijske srednje škole, tečno poznavanje engleskog i srpskog jezika, poznavanje administrativnih poslova i posedovanje organizacione sposobnosti.

3.4. NASTAVNO OSOBLJE

Nastavno osoblje je sistematizovano na osnovu školskog program

- a) Nastavu na početnom nivou može održavati lice koje poseduje najmanje srednju stručnu spremu jezičnog ili pedagoškog smera. Pored uslova obrazovanja moraju biti ispunjeni i sledeći uslovi; visoko poznavanje engleskog jezika, sposobnost za transfer znanja i moralna podobnost.
- b) Nastavu na srednjem nivou može održavati lice koje poseduje višu stručnu spremu jezičnog smera ili visoku stručnu spremu društvenog smera. Poželjno je ali nije obavezno, poznavanje engleskog jezika. Uslovi moralne podobnosti i sposobnosti transfera znanja moraju biti ispunjeni.
- c) Nastavu na višem nivou može održavati isključivo profesor srpskog jezika.
- d) Nastavu na nivou za odrasle može održavati lice koje poseduje najmanje srednju stručnu spremu, poseduje sposobnost predavača a odličan je poznavalac srpskog i engleskog jezika

3.5. UPIS U REGISTAR UČENIKA

Upis učenika se vrši popunjavanjem obrasca Education Department of WA - Saturday School of Languages.

Registar učenika se vrši kroz Attendance Register Education Department of Western Australia.

Škola će voditi interni dnevnik, registrovati aktivnost učenika, registrovati zapažanja i progres učenika.

Školska svedočanstva će se izdavati od strane Education Department of W.A. a za sve razrede do desetog razreda.

Svedočanstva o uspešno završenom jedanaestom ili dvanaestom razredu izdavaće THE SERBIAN ETHNIC SCHOOL usaglašeno pozitivnim propisima srednjoškolskog obrazovanja u Zapadnoj Australiji i S.R. Srbiji.

3.6. Pokretač Srpske Etničke škole (THE SERBIAN ETHNIC SCHOOL) je Profesor MILOŠ ČURČIĆ B.A,B.Ed. Dip. Ed.

Juna 1987
U Perth-u

The Serbian Ethnic School

ПРИЛОГ 5

THE SERBIAN ETHNIC SCHOOL

P.O. BOX 205, COTTESLOE, W.A. 6011. AUSTRALIA.

Your Ref:

Our Ref:

CLANOVI SKOLSKOG ODBORA

1. Dusan PAVLOVIC,	Tel. 276-8830
2. Angelina LUKUC,	Tel. 294-2502
3. Tomo SAICIC,	Tel. 447-7461
4. Aca ANDJELKOVIC,	Tel. 276-7698
5. Milivoje BUKILIC,	Tel. 276-8926
6. Sefika DUSIC,	Tel. 443-1901
7. Slobodanka CURCIC,	Tel. 328-9476
8. Milos CURCIC,	Tel. 328-9476

Kandidati za Odbor:

1. Nikola MRDJA,	Tel. 459-1356
2. Aca VAJS,	Tel. 224-1151

Na svojoj sednici,održanoj dana 03.02.1988.god.,Odbor je usvoio PROGRAM I STATUT SRPSKE SKOLE U PERTH-u.

Na istoj sednici za predsednika je ,Jednoglasno,izabran Milivoje BUKILIC,koji ce voditi rad Odbora do skolske 1989.godine.

04.02.1988.
UPERTH-u

THE SERBIAN ETHNIC SCHOOL

P.O. BOX 205, COTTESLOE, W.A. 6011, AUSTRALIA.

Your Ref:

Our Ref:

POŠTOVANI RODITELJU,

U interesu Vašeg deteta, Vašem ličnom interesu kao i u interesu našeg nacionalnog imena, molimo Vas da od subote 21.maj,1988.godine, redovno dovodite Vaše dete u školu.

Odsustvovanje Vašeg deteta iz škole vodi ka obustavljanju nastave, ukidanju škole i ukidanju srpskog jezika kao predmeta koji je zacrtan za redovnu nastavu u ovdašnjim srednjim školama.

Iduća školska godina treba da počne sa našim jezikom koji će se upisivati u svim redovnim gimnazijama. Međutim, naše ponašanje, odsustvovanje Vašeg deteta iz škole i nemarnost Srpske zajednice u Zapadnoj Australiji, može lako dovesti da se naš jezik ukine kao predmet u školi.

Današnje ukidanje jezika u školama vodi sutrašnjem ukidanju jezika na svim nivoima kao što je državna administracija i visoko školstvo.

Još jednom Vas molimo i upozoravamo na zajedničku opasnost ukoliko i Vi prestanete dovoditi Vaše dete u školu.

Uz srdačne pozdrave,

Milivoje Bukilić

16.05.1988.

ПРИЛОГ 7

Curcić

MILIVOJE BUKILIC
President
"SCHOOL COUNCIL"
SLAVIC LANGUAGES
46 SURREY STREET
DIANELLA, WA 6062
Phone (09) 276-8926
15/02/88

DIRECTOR GENERAL
EDUCATION DEPARTMENT
151 ROYAL STREET
PERTH, WA 6000

RE: SOUTH SLAVIC LANGUAGES: SERBIAN, CROATIAN AND MACEDONIAN

Dear Sir,

I am writing to you on behalf of the "SCHOOL COUNCIL", a newly established body which is very much concerned in the South Slavic languages as the languages need to be introduced as Secondary School Subjects.

We kindly ask you to adopt the experience from NSW, Victoria and other states of Australia and to transfer the Saturday School of languages into schools where our children can study our languages at tertiary levels - like years 11 and 12 as well as TEE subjects.

We should all realise that the present form and method does not produce any positive result. The major problem is that the Department requires that applicant should have signatures by some sorts of Clubs and Associations as referees regarding his or her ability to teach the language in question.

We rather wish to see that your Department judges the abilities and qualifications of applicants wishing to teach. Obviously, every professional or educated migrant does not collaborate with various clubs, and as references, which caused the languages being taught by unskilled and uneducated people, while on the other side we have qualified lecturers unactivated.

Such practice has done serious damage to all of us. Most people do not want to send their children to schools on the two grounds;

a) The students have been taught by illiterate people (as language is concerned), and,

b) What is the point in sending a child to a school where there is such limitation (or discrimination if you want) when a child cannot continue further education into particular languages such as South Slavic languages: Serbian, Croatian and Macedonian.

We believe that you will be told by your Department that there is not a sufficient number with proper qualifications to lecture the subject. On the contrary we would like to advise you that we have right now, for all three languages (Serbian, Croatian and Macedonian) well qualified people, each of them hold a Degree in the language, and none of them is teaching, mainly because of Your Policy.

We wish you all the best.

Yours faithfully,

MILIVOJE BUKILIC
President of the "School Council"
for the South Slavic languages.

ПРИЛОГ 8

MILIVOJE BUKILIC
46 Surrey Street
DIANELLA WA 6062
Phone 276-8926
15.02.1988.

SATURDAY SCHOOL OF LANGUAGES
c/o MT LAWLEY S.H.S
MT LAWLEY WA 6050

ATTENTION MR DAVIS

Dear Mr Davis,

Please find enclosed the applications for teaching. The applicants are Mr Milon Curcic and Mrs Slobodanka Curcic, both well qualified and experienced.

We have established "SCHOOL COUNCIL" as a body which will take care and action that Serbian language becomes a language taught at tertiary level.

For this School year we will have about thirty students divided into two groups: beginners and advanced. Mrs Curcic will be teaching beginners and Mr Curcic advanced Serbian.

We would like to note that appointment of any unqualified teacher in Serbian will cause withdrawal of our children from the School.

We attached the list of the members of the "SCHOOL COUNCIL"

We wish you all the best,

Yours faithfully,

MILIVOJE BUKILIC
President

THE SERBIAN ETHNIC SCHOOL

P.O. BOX 205, COTTESLOE, W.A. 6011, AUSTRALIA.

Your Ref:

Our Ref:

SATURDAY SCHOOL OF LANGUAGES, MT. LAWLEY SENIOR HIGH SCHOOL, MT. LAWLEY

----- S E R B I A N -----

PROGRAM RADA

PRVI SEMESTAR; 4. feb. -31. mart 1988

- 13.2.1988: - Geografski i demografski pristup Jugoslaviji,
- Jezici u Jugoslaviji
- Narečja-dijalekti, Jezik i stil, srpski jezik
- 20.2.1988: - Stilska izražajna sredstva; Epitet, Poredjenje
- Fonetika; Samoglasnici
- 27.2.1988; - Stilska izražajna sredstva; Kontrast, Slovenska antiteza
- Fonetika; Vrste suglasnika
- Promenljive reči; Imenice
- 5.3.1988: - Obnavljanje gradiva, Pismena vežba
- 12.3.1988: - Stilska izražajna sredstva; Personifikacija, Metafora
Fonetika; Glasovne promene
- Promenljive reči; Zamenice
- 19.3.1988: - Glavna značenja i upotreba padeža
- 26.3.1988: - Pismeni ispit

DRUGI SEMESTAR; 11. april - 24. juni 1988

- 16.4.1988: - Stilska izražajna sredstva; Onomatopeja, Hiperbola
- Akcenat; Dugi i kratki akcenti
- Upotreba padeža; Nominativ
- 23.4.1988: - Stilska izražajna sredstva; Gradacija, Ironija
- Akcenat; Ulazni i silazni akcenti
- 30.4.1988: - Akcenti; Mesto akcenta u reči
- Promenljive reči; Pridevi
- 7.5.1988: - Akcenti; Neakcentovane dužine
- Upotreba padeža; Vokativ
- 14.5.1988: - Akcenti; Neakcentovane reči
- Promenljive reči; Brojevi
- 21.5.1988: - Obnavljanje gradiva - Pismena vežba
- 28.5.1988: - Nepromenljive reči; Prilozi
- Upotreba padeža; Genitiv

... 2/

- 4.6.1988: - Promenljive reči, Glagoli
- Značenje glagolskih oblika
11.6.1988:- Osnovna značenja glagolskih oblika
- Relativna značenja glagolskih oblika
18.6.1988:- Obnavljanje i utvrđivanje gradiva
25.6.1988:- Pismeni ispit

TREĆI SEMESTAR, 13.juli - 23.septembar 1988

- 16.7.1988:- Pripovedačko značenje glagola
- Nepromenljive reči, Predlozi
23.7.1988:- Futursko značenje glagola
Upotreba padeža; Dativ
30.7.1988:- Kvalitativno značenje glagola
- Nepromenljive reči; Veznici
6.8.1988:- Nepromenljive reči, Uzvici
- Upotreba padeža; Akuzativ
13.8.1988:- Utvrđivanje gradiva - Pismena vežba
20.8.1988:- Nepromenljive reči; Rečice
- Upotreba padeža; Instrumental
27.8.1988:- Upotreba padeža; Lokativ
- Upotreba svih sedam padeža
3.9.1988:- Pravopis i interpunkcija
- Pravopisna pravila
10.9.1988:- Pravopis, Znaci i interpunkcija
17.9.1988:- Utvrđivanje gradiva
24.9.1988:- Pismeni ispit

CETVRTI SEMESTAR, 10.oktobar - 3.decembar,1988.

- 15.10.1988:-Književnost, Pojam o književnosti i njenom proučavanju
22.10.1988:-Književnost, Književni radovi i vrste
29.10.1988:-Književnost, Najstarije narodne književnosti
5.11.1988:-Književnost, Narodna književnost
12.11.1988:-Književnost, Lirska poezija
19.11.1988:-Književnost, Dramska poezija
26.11.1988:-Umetničko obrazovanje; Freske srednjovekovne Srbije,Uvod u savremeni trend srpske književnosti
3.12.1988:-Završni ispit - Pismeni i usmeni

13. Februar, 1988.

Prof. Miloš ĆURČIĆ

ПРИЛОГ 10

**СРПСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА
СВЕТИ САВА**

НАСТАВНИ ПЛАН И ПРОГРАМ

СРПСКЕ ШКОЛЕ

РАЗРЕДА 1 ДО 8

ПРЕДНАЦРТ

Предлагач: Милош Ђурчић, Професор

ПЕРТ 1998

Током осморазредног школовања при Школи Српске Православне Цркве СВЕТИ САВА у Перту полазници би требали овладати приложеним наставним Програмом.

Циљ овог Наставног програма је да помогне у подизању Српског детета са аспекта свих духовних и моралних норми ПРАВОСЛАВНОГ просветитељства а поред тога и припремење полазника за даље студије.

Приложени Наставни програм је само ПРЕДНАЦРТ што наговештава потребу да исти прерасте у НАЦРТ ПЛАНА а након тога у ПЛАН И ПРОГРАМ НАСТАВЕ У СРПСКОЈ ШКОЛИ "СВЕТИ САВА"

Градиво понуђено полазнику Српске школе требало би бити сажето кроз шест предмета и то:

- * Српски језик
- * Веронаука
- * Српска Религија и Нација
- * Свето Писмо
- * Српски Национализам
- * Српске Заповести

СРПСКИ ЈЕЗИК

Наставу у овом предмету би морао водити наставник (педагог) који поред квалификације располаже и владањем енглеског језика

- Градиво Српског језика треба обухватити:
- Врста речи и њихова употреба у реченици.
 - Значење и употреба падежа
 - Значење и употреба непромењивих речи
 - Правопис
 - Интерпункција

Дакле, од слова као знака за обележавање гласа, ђака треба довести до потпуне спознаје Српског језика.

ВЕРОНАУКА

Наставу у овом предмету, као и програм наставе, доноси и изводи Свештено лице.

СРПСКА РЕЛИГИЈА И НАЦИЈА

Овај предмет би требало предавати на Енглеском језику. Предаје га група предавача, укључујући и свештено лице. Кроз предмет би требало обрадити следеће теме (или одабрани део):

Serbian Identity

Preserving Serbian Identity (Language, Culture, Religion)
in a Multi-Cultural Society

- * Serbian Language
- * Serbian Culture
- * Serbian Religious Heritage
- * The Holy, Universal and Apostolic

Church

- History
- The Name
- Teaching
- Order and Organisation
- * The Serbian Orthodox Church
- * Conclusions

Holy Mysteries/Sacraments

Holy Sacraments

The Holy Sacrament of Baptism: Our Entrance into the Church and its Role in Orthodox Christian Life.

The Orthodox Rite of Baptism

The Sacrament of Holy Matrimony

Marriage as Sacrament or "Mystery"

The Holy Mystery of Confession: Mystery of the Church

The Church

One Holy Catholic and Apostolic Church

Orthodoxy and Sects

On the Unity of the Church

On the Church

Spirituality

The Significance of Orthodoxy for Youth
Spirituality

Worship

The Church as a Worship

The Orthodox Liturgy

The Liturgy as the Centre of the God-Serving
Life of the Church

Doctrine

'Who Do They Say I am?' On The Person of
Jesus Christ

The Perception of Jesus Christ in the
Orthodox Church

Serbian Nation

On the Serbian Nation

Art & Thought in Medieval Serbia
(11th-14th Centuries)

Saint Sava

The Significance of the Battle of Kosovo

"Slava" - God is Beautiful in His Saints

A Personal Experience

It's True: We are Believers

СВЕТО ПИСМО

Уколико би се овај предмет прихватио као наставно градиво онда нека се има на уму да га може предавати само акредитовани предавач веронауке.

Предлагач овог Преднацрта Милош Ђурчић нуди своју помоћ у реализацији студије СВЕТОГ ПИСМА, припреми програма, и предлаже да часовима наставе, поред ђака, могу присуствовати и родитељи који то желе.

Настава се у овом предмету мора обављати на Енглеском језику а од уџбеника се користи само СВЕТО ПИСМО са Стари и Новим Заветима штампано на Српском језику.

Да би се схватило Свето Писмо и примила порука потребно је проћи кроз следећи програм:

1. Revelation in the Old Testament
2. Revelation in the New Testament
3. Election in the Old Testament
4. Election in the New Testament
5. Covenant in the Old Testament
6. Covenant in the New Testament
7. Law in the Old Testament
8. Law in the New Testament

9. Sin in the Old Testament
10. Sin in the New Testament
11. Redemption in the Old Testament
12. Redemption in the New Testament
13. Messiah in the Old Testament
14. Messiah in the New Testament
15. Love in the Old Testament
16. Love in the New Testament

СРПСКИ НАЦИОНАЛИЗАМ

Кроз овај предмет полазник треба да упозна НАЦИОНАЛНЕ ВРЕДНОСТИ СРПСТВА, а оне чине:

- То је рам у коме је икона Христова.
- То је дом у коме је Христос домаћин.
- То је брак у коме је Христос благословитељ.
- То је село и град у коме је Христос начелник.
- То је држава у којој је Христос цар.
- То је уметност у којој је Христос чаробност.
- То је школа у којој је Христос учитељ.
- То је црква у којој је Христос правосвештеник.
- То је борба у којој је Христос војсковођа.
- То је страдање у коме је Христос главни страдалник.
- То је мрак у коме је Христос једина свећа.
- То је робовање које је издржљиво само са Христом.
- То је устанак против неправде са барјаком Христовим.
- То је победа са невањем: Христос васкресе.
- То је весеље где анђели Христи са људима играју.
- То је ткиво историје српског народа коме је основа Христос, а по тка свеци, светитељке, јунаци и мученици Христи.
- То је молитва до последње сузе и последње капи зноја.
- То је срећа у самоћи, срећа у браку, срећа у друштву, срећа у побратимству, срећа у колиби и на престољу.

СРПСКЕ ЗАПОВЕСТИ

У овом делу се треба послужити књижицом монаха ТОДОРА.

1. НЕ ЧИНИ ИЗДАЈУ
2. ПОМОЗИ СВАКОМ СРБИНУ
3. ЧУВАЈ СРПСКЕ ЗАВЕТЕ
4. УЧИ ОД СВОЈИХ ВЕЛИКАНА
5. НЕ ДАЈ ДА ОТИМАЈУ СРБИНОВО
6. СЛАВУ НЕ ОСТАВЉАЈ
7. САМО СЛОГА СРБИНА СПАСАВА

НАПОМЕНА: Уколико се сматра да би моја помоћ била потребна код доношења Нацрта програма, онда имати на уму да ће ми то бити задовољство.

Милош Ђурчић

СРПСКЕ ЗАПОВЕСТИ

У овом делу се треба послужити књижицом монаха ТОДОРА.

1. НЕ ЧИНИ ИЗДАЈУ
2. ПОМОЗИ СВАКОМ СРБИНУ
3. ЧУВАЈ СРПСКЕ ЗАВЕТЕ
4. УЧИ ОД СВОЈИХ ВЕЛИКАНА
5. НЕ ДАЈ ДА ОТИМАЈУ СРБИНОВО
6. СЛАВУ НЕ ОСТАВЉАЈ
7. САМО СЛОГА СРБИНА СПАСАВА

НАПОМЕНА: Уколико се сматра да би моја помоћ била потребна код доношења Нацрта програма, онда имати на уму да ће ми то бити задовољство.

Милош Ђурчић

Биографија

Кандидат Саша Савић рођен је 5. 10. 1972. године у Власотинцу. Године 1991. завршио је Техничку школу у Власотинцу. Дипломирао је на Катедри за енглески језик и књижевност Филолошког факултета Универзитета у Приштини (1996). Од 1996. до 1999. радио је у Гимназији „Стеван Јаковљевић“ у Власотинцу као професор енглеског језика.

У Аустралију се преселио 1999. године где је радио као координатор за наставу у Gosnells Senior High School. Упоредо са радом у овој школи, после стечене лиценце, 2000. године радио је као акредитовани тумач за енглески и српски језик, и обављао тумачке послове за Владу Аустралије.

Мастерске студије из области Енглески као други страни језик завршио је на Charles Sturt University, Нови Јужни Велс, Аустралија, 2004. године. По повратку у Србију, од 2004. године ради као професор енглеског језика у Основној школи „8. октобар“ у Власотинцу. Директор је центра за едукацију „Ozzy School“ у Власотинцу од 2005. године, где ради и као предавач.

Докторске академске студије, модул култура, уписао је октобра 2011. године на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Положио је све испите на докторским студијама са просечном оценом 10,00. Године 2013. боравио је у Перту, Западној Аустралији, где је прикупио грађу за израду своје докторске дисертације.

Учествовао је на више семинара за професоре енглеског језика и књижевности у Србији и Аустралији. Објавио је осам научно-стручних радова и учествовао на неколико међународних научно стручних конференција.

Изјава о ауторству

Потписани-а Саша Савић

број уписа 11104/Д

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом

Етнолингвистичка виталност српске заједнице у Западној Аустралији

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да предложена дисертација у целини ни у деловима није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио/ла ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

Потпис докторанда

У Београду, _____

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора Саша Савић
Број уписа 11104/Д
Студијски програм ЈКК ДАС Модул Култура
Наслов рада Етнолингвистичка виталност српске заједнице у Западној
Аустралији
Ментор проф. Јелена Филиповић

Изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао/ла за објављивање на порталу **Дигиталног репозиторијума Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

У Београду, _____

Потпис докторанда

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

Етнолингвистичка виталност српске заједнице у Западној Аустралији

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство
2. Ауторство – некомерцијално
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – делити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на полеђини листа).

Потпис докторанда

У Београду, _____

